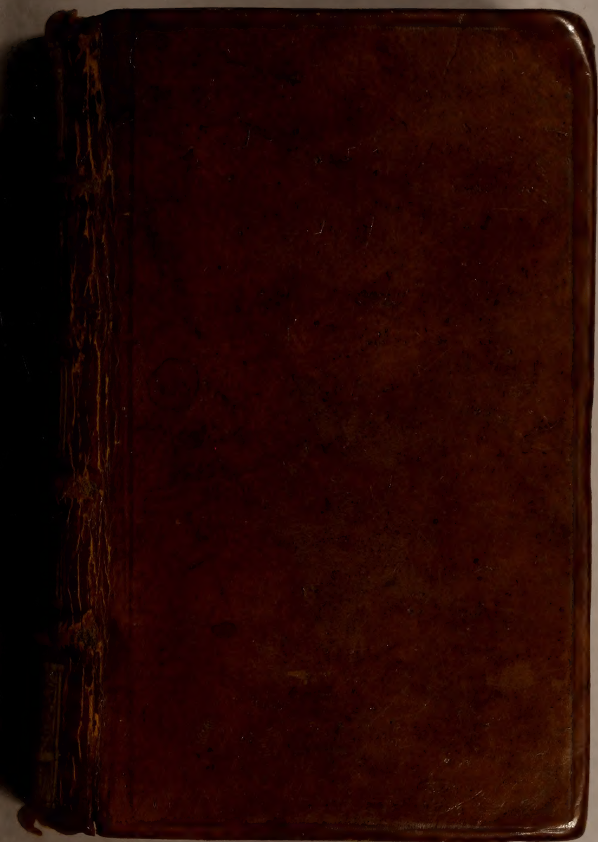

73 **Chronicles.**—Carion (J.) Chronicorum libri tres, 12s6d Lyon, Q. Vincentius, 1554

12mo. Calf. This edition contains the appendix and catalogue of Popes and Emperors. Some passages relating to the discovery of America.

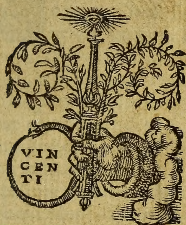
Via mar

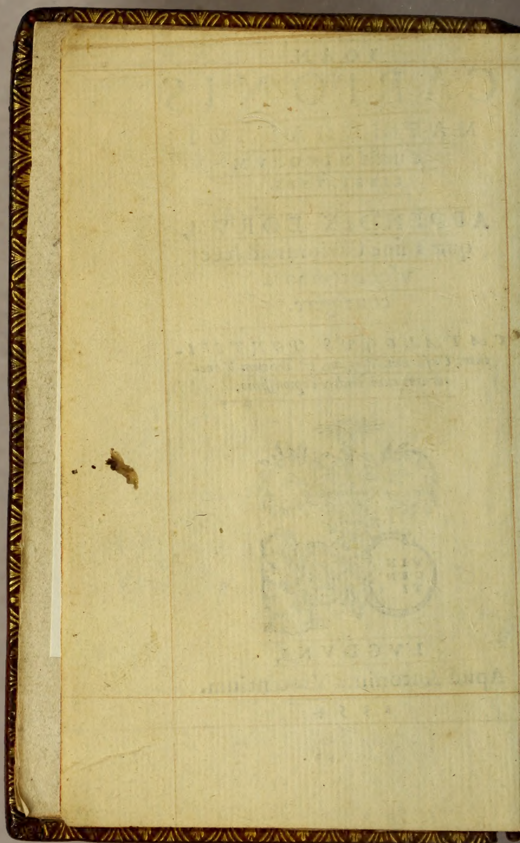
IOAN.
CARIONIS
MATHEMATICI
CHRONICORVM LIBRI TRES.

APPENDIX EORVM, quæ à fine Carionis ad hæc vſque tempora contigêre.

CATALOGVS PONTIFIcum, Cæſarum, Regum, & Ducum Venetorum, cum Indice copioſiſſimo.

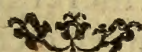

LVGDVNI,
Apud Antonium Vincentium.
1554.

ILLVSTRISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,
Ioachimo Marchioni Brandemburgensi,
Duci Stetinensi, Pomeraniæ, Cassubiorum & Vandalorum, Burggrauio Norimbergensi & Rugiæ Principi.

Ioannes Carion S. P. D.

ILLVSTRISSIME Princeps, Domine clemẽtissime, postquam sæpissimè à me quidam singulari ac veteri amicitia familiaritatéque mihi coniuncti, contenderunt, vt epitomen Chronicorum conficerem, ex qua cuilibet præcipuas & insignes historias ordine comprehendere & addiscere liceret, quæ prȩterquam quòd earum cognitio non vulgarem adfert vtilitatem, etiam in primis necessariæ sunt cognitu: volui eorum voluntati morem gerere, & hæc Chronica conscribẽda mihi sumpsi, in quibus pro virili ordine quàm potuit fieri accuratissimo, Monarchias, in quas

Deus mundum iam inde ab initio mirabiliter redactum conseruauit,& alias insignes res gestas mutationésque,quę subinde in imperijs acciderunt,breuiter cōprehendere & commemorare sum conatus. Hoc meum exiguum sanè scriptum consultò sub clementiæ tuæ patrocinio ac nomine in publicum edere volui, ad declarandam obedientiam ac promptitudinem animi mei erga clemētiam tuā suppliciter orans vt clementia tua hunc libellum clementer suscipere dignetur, sicut mihi dubium nō est. Tametsi enim omnia negocia & res gestæ non satis pro dignitate,ita vt decebat, explicantur, id quod compendij studium non sinebat,& ego in his rebus minus exercitatus, non potui id præstare:hoc tamen persuasum habeo,quòd C. T. pro singulari & digna bono Principe prudentia, maximopere artibus liberalibus & historiarum lectione delectetur. Siquidem perspectū habes,in his omnium heroicarum virtutum,& rerum gestarum, quæ decent bonos Principes, memorabilia exēpla depingi ac proponi, quorum plurima hîc recensui admonendi tantùm causa.Nam C. T. (quæ est insignis & excellens eius

sapientia

ſapiẽtia) ea omnia altius reputare & expendere,ac pro innata induſtria ingeniiq́ue dexteritate melius ac pulchrius exornare & locupletare poterit. Siquidem C. T. peculiari quodam eloquentiæ dono à Deo mirificè ornata eſt, ſic vt propter hoc ſingulare propè & excellentiſsimum donũ maximè inclyta & magnifica Brãdemburgenſium Principum domus cõmẽdetur & extollatur. Maiores enim tui, videlicet Marchio Albertus Princeps Elector,qui in hiſtorijs optimo iure Germanicus Achilles appellatur,non minorem laudem hinc meruit, quòd eloquentiæ ſtudio præ cæteris excelluit, quàm quòd tot bella ſumma cum laude & felicitate pro Romano imperio geſsit ac confecit. Et ea quidẽ virtus quaſi hæreditaria ſucceſsione ad auum tuum Marchionẽ Ioannem, deinde ad tuum patrẽ Marchionem Ioachimum Principem Electorem, ad hæc in patruum C. T. Marchionem & Electorem Archieſpiſcopum Mogũtinum, ſingulari quadam & diuina gratia peruenit, & iam in te præter alias heroicas virtutes haud vulgariter lucet, ac ſe oſtendit. Spero ĩtaque C. T. hunc librum clementer ſuſcepturam ac lectu-

ram, vt quæ historijs melius vti, eásque commodius accommodare, quàm ego eas enumerare, poſsit. Et me cum omni obedientia C. T. ſupplex commendo, quam Deus omnipotens feliciter perpetuò conſeruare dignetur. Ex Berlino Anno à nato Christo 1531.

INDEX

INDEX RERVM
MEMORABILIVM, quæ hoc libello continentur.

A

Aene

Aulus

B

Bened

Calet

Caſsius

Ciceronis

Cluniac

Concor

Cuno

commend

Deus

F

Gladij

Homicid

I

Idolum

Ioseph

tant

Iuramen

K

Lando

Pauperes

Photi

de par

Probus

R

Rex

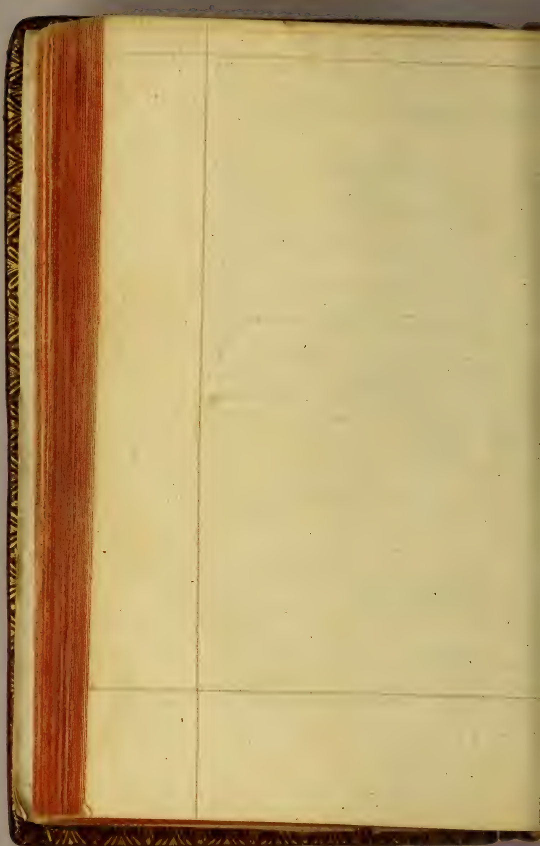
Robertus

Sapient

Eiusdem

T

FINIS.

IO. CARIONIS IN CHRONICA SVA PRAEFATIO.

QVANQVAM multis de causis (quas postea enumerabimus) ex æquo omnibus cōducat lectio historiarum, tamen præcipuè ad Reges magnósque Principes pertinet, eorumq; libri meritò dici possunt historiæ, quòd in primis vtilis, & necessaria earum est cognitio illis omnibus, qui in Rep. administranda versantur. Nam nō modò Gentium, sed & sacrarum literarum historiæ plurimā vbique de Principibus mentionem faciunt. Sacræ enim literæ, præterquam quòd de voluntate & verbo Dei, atque adeò de spirituali Regno CHRISTI certiores nos reddunt, docēt etiam de politica administratione, & multa præclara exempla proponunt, quæ necessaria cognitu sunt in regēda Republica, & quibus incitari possunt animi Principum ad studium verè heroicarum virtutum.

Vsus lectionis historiarum.

Historiæ, Regum & Principum libri.

Historiæ sacræ.

Gentium vero historiæ tradunt de origine & principijs magnorum regnorū, & quibus de causis in Imperijs vicissitudines rerum, & grauissimæ commutationes inciderint: continent etiam præterea præcepta de officijs & virtutibus, quibus feliciter constant & conseruantur Respub. Atq; hoc no-

Historiæ Gentium.

mine dignæ inprimis ſunt hiſtoriæ, vt Principum bonorum & Heroũ libri appellentur.

Iam verò cùm vnicuique duplici virtute opus ſit, politica nimirũ ſeu externa, ac præter hanc ſide & timore in Deum, vtriuſq; nobis exempla in hiſtoriis proponuntur. Atque vt primùm de ciuilibus virtutibus dicamus, debent Principes, atque adeò omnes qui rebus magnis gerendis prǽſunt, ea potiſsimum exempla & geſta conſiderare, quibus admoneri poſſunt, quo pacto & ipſi feliciter verſari queant in Republica adminiſtranda: ponenda ob oculos ſunt exempla bonorũ Principum & Regum, diſcẽdúmque ex illis, qua potiſsimum ratione, quibúſque officiis ſint vſi in Imperiis gubernandis, quòd præter publicam vtilitatem nihil ſpectarint, quòd iuſtitiam & æquitatem vnicè coluerint, quòd malefacta grauiter punierint, quòd nõ qualibet de cauſa bellum ſuſceperint, ſed diſsimulatione iniuriarum pacem ſæpe retinuerint. In defendendo verò, animo planè præſenti & infracto fuerint, erga bonos & pacificos ſumma clemẽtia & humanitate vſi: denique ſtuduerint Imperia ſua munitionibus ac potentia, religionis cultu & bonis moribus reddere meliora.

In Princi. pum exemplum quid obſeruandũ

In tyrannorum exemplis diuerſum obſeruabunt, illorum exitus calamitoſos fuiſſe, & propter crudelitatem pernitioſos euentus, & cõmutationes in Republica exitiales accidiſſe. Sic ob tyrannidem conſtat Pharaonem periiſſe, & ſimili de cauſa Romani Re-

In tyrannorum exemplis quid ob ſeruandum.

ges

es exacti sunt. Et perdiderunt sæpe se mu-
uò Principes ob superbiam, ob inuidiam,
b odiũ nonnunquam ex re nihili contractũ:
uemadmodum nulla causa Põpeio erat ad
pprimendum C Cæsarẽ, quàm inuidia. Te-
tantur leges Gracchorum apud Romanos,
ouitatis studium crudelis sæpe belli occa-
ionem præbere. Et Mahometicum Regnum
on cœpit aliundè initium, quàm ex hæresi,
& dissensione dogmatum fidei. Periculosæ
onspirationes sæpe efficiunt vt Regna euer-
tantur, id quod exẽplum Atheniensium te-
statur, qui Imperium omnesq; fortunas suas
propter contracta huiusmodi fœdera amise-
runt. Obseruare hæc in historiarũ lectione,
plurimũ conducit iis qui rerum gubernacu-
la tenent, vt cauere ac prospicere sibi discãt
in Imperiis, nequid simile accidat. Nam
iidem casus in dies offeruntur. Quanquam
enim personæ subinde in Rebuspub. mutan-
tur, tamẽ quod ad negotiorum similitudinẽ
attinet, mundus idem & sui similis manet.

Pompeius. C. Cæsar. Gracchi.

Atheniẽses

Proinde verissimè à Thucydide (qui & pe-
ritia rei militaris insignis fuit, & ingẽs diu-
turnúmque bellum, variásque res alias quæ
sub Græcis acciderunt, descripsit) dictum
est, Historiã thesaurum esse, qui nunquam è
manibus excidere debeat, vt eo adiuti, simi-
lia negotia, parésque casus in Repub. cõmo-
dius tractemus, quando causæ incidunt ferè
semper similes. Vsque adeò verè regius the-
saurus est historia, qua variis de reb⁹ admo-
nentur qui Rebuspub. gubernandis præsunt.

Thucydides

Historiæ etiam priuatim prosunt

Porrò verò prçter hçc, & huiusmodi quoque in historiis exẽpla reperiuntur, quæ singulis priuatim in suo genere cõueniũt, qualia sunt, Magistratui parendum esse. Nunquam impunè euasisse eos qui extiterunt cõtra Magistratum rebelles, quemadmodum Absalõ, Catilina, Brutus, Cassius, & horum similes, qui suæ seditionis pœnas dederunt. De fidelitate amicorũ, vt Ionathas Dauidi regi vitam seruauit. De pœna ob adulteriũ, & ob similia flagitia, sicut in Dauidis exemplo apparet. Sed quid multa? Quemadmodũ in omnibus artibus paradigmata ad imitationem proponuntur, ita & in historiis exempla ob oculos depicta extant de omni genere virtutũ. Quin & in exemplis & factis cernitur longè clarius quæ dignitas sit virtutũ, & rursus quæ turpitudo sit inhonestatis ac vitiorũ, quàm in præceptis, propterea quòd exempla tanquam imagines proposita non solùm docent apertè, sed & commouent, & inflammant liberè educatos animos, vt voluptate & amore quodam erga virtutes & honestatem accẽdantur. Quis enim animo tam ferus esse possit, qui nõ commoueatur, si insigne aliquod & laude dignum factum, aut vindictæ exemplum legat?

Christiano etiam fidei & timoris

Ostendi breuiter quomodo in lectione historiarum obseruare oporteat exempla politicarum virtutũ, & ciuilium causarum. Nũc etiam ad Christianum hominẽ pertinet, cui pietas curæ esse debet, vt sciat ex historiis etiam fidei & timoris diuini præcepta petenda esse.

la esse. Nam hæ potissimę virtutes sunt pio-um, quæ coram Deo valent. Quanquam verò Gentium historiæ nō docent nos Deo curæ esse, aut Deum agere nobiscū, tamen pius animus hoc considerabit, quomodo Respublicæ in mundo diuinitus conseruentur, & Dei opus esse violentiam & iniustitiam vindicari, donare etiā Deum inter Gentes præclaras sæpe virtutes. Nam non possunt Principes aduersus Satanam seruare Imperia sine singulari beneficio Dei, & subsidio magnarum virtutum. Atq; hoc modo reputabit secum pij hominis animus, huiusmodi præclara facta, & vindictas, Dei opus esse, & discet ex illis timere Deum, vt pote quòd tyranni atrociter puniti sunt, iuxta sententiam illam: Qui gladium sumit, hoc est, qui sine mandato vsurpat sibi ius vindicandi, is gladio peribit. Contra verò videre etiam licet à Deo seruari bonos Principes & defendi, atque hoc ipsum quoque gentes animaduerterunt, quòd nitantur Principes Deorum prę-sidio. Nam Homerus Poëta ait Deum obiicere clypeū suum in bello, vt Principes tueatur. fingit etiā quenque Principem sui Dei tutela securum esse, quemadmodum Palladem Deam Achilli adfuisse &c.

præcepta ex historiis petenda.

Math. 26.

In primis autē hęc omnia clarè exprimuntur in sacræ scripturæ historiis, veluti in Abrahamo, Dauide, Ezechia, & reliquis Regibus, quos defendit Deus. Et illorū exempla proposita sunt Principibus omnibus, vt sciant, ad eūdem modum Deum tueri bonos

Historiæ sacræ & prophanæ discrimen.

omnes. Nam hoc distant inter se sacræ historiæ, & prophanæ, quòd in illis testimonia proponuntur de operibus Dei, & non solùm politica negotia tractantur, sed præcipuè regnũ Dei nobis adumbratur, quod Deus donat verbum suum, quòd gratuitò ex misericordia seruare vult, id quod ignorant historiæ gentium. Sunt itaq; in primis sacræ scripturæ historiæ cognoscendæ Christianis omnibus, vt inde doctrinam & confirmationẽ fidei discant, primùm, quomodo creata sint à Deo omnia, quæ sit origo peccati, quòd cõtra peccatum instituerit CHRISTVS regnum suum, & donauerit suũ verbum, quòd promissus fuerit Christus, & venerit ad abolendum peccatum, & seruãdum nos. Itẽ quomodo Deus cùm donasset verbũ suum, semper conseruauerit Regnum Christi, & quòd regnum CHRISTI, hoc est, verè credentes iam inde ab initio mundi sub cruce versati sint, & seruati tamen, quòd Satan cum summa potentia mũdi verbum Dei oppugnarit. Item quòd mirabiliter semper præstiterit Deus promissum suum supra opinionẽ & captum sapientiæ humanę. Item proponi nobis à Deo & horrendæ vltionis, & gratię pariter exempla. Sic Dauidi regi & aliis cõtigit remissio peccatorum, vt illorum nos exemplis consolemur, & credamus Deum ignoscere velle. Neque illud negligẽdum est, quòd ad confirmandos animos nostros donarit Deus omnis generis ꝓphetias de externis regnis, vt ex impleto earum euentu testimoniũ ha-

Historiæ sacræ quid doceant.

ueremus, quòd verbum noſtrum ex Deo ſit
profectum, neque alia fides, quàm noſtra ve-
ra ſit. Item vt moneremur, quando Chriſtum
venire oporteret, & quando finis mundi ſit
expectandus. Item cùm omnia eueniſſe, quæ
prædicta ſunt in prophetiis, cognoſcimus, vt
certò credamus & ea ſimiliter euētura, quæ
futura aliquando adhuc eſſe ſacræ literæ te
ſtantur. Porrò ad rectè intelligēdas Prophe
tias, operæpretium in primis eſt, nouiſſe or-
dinem regnorū, annorum numerum, & multa
alia, quæ in lectione gentilium hiſtoriarum
offeruntur, quarum cognitio vel hoc potiſsi-
mum nomine neceſſaria eſt Chriſtianis, vt
melius intelligere Prophetias, & de illis cer
tius iudicare queant.

Facilè ſanè ex his omnibus æſtimare quiſ-
què poteſt, quantum vtilitatis & commodi
ex lectione hiſtoriarum percipiatur: & ma-
gnitudo fructus earū meritò quemque inci
tare ac impellere debet ad eas cognoſcēdas.

Qui igitur cū fructu aliquo hiſtorias vult
legere, is omnia tempora à mundo condito
complecti debet in certum ordinem. Nā fue-
runt quidam, qui ideo partiti ſunt mundum
in ſeptem ætates, easq; ſupputant variè, ſed
hi cùm ordinem tradere ſtudēt, hoc tantùm
efficiunt, vt omnia ſine ordine commiſceant.
Ego autem ſequar præclarum dictum illud
Eliæ Prophetæ, qui pulchrè diuiſit mūdum
in tres ætates, quo oſtendit præcipuas quaſ-
que viciſſitudines mundi, præterea & quo
tempore Chriſtum oportebat venire, & quā-

Quo ordine hiſtoriæ ſint legēdæ.

Elias diuiſit mundum in tres ætates.

diu etiã durare debeat hic ſtatus orbis. Sic
Dictum Eliæ prophetæ. autem ſonat: ſex millibus annorũ ſtabit mundus, & poſtea collabetur. Bis mille anni ſine lege. Bis mille anni lex. Bis mille anni tempus Chriſti. Et ſi nõ fuerint completi hi anni, id efficient peccata noſtra, quæ magna & innumera ſunt.

Hoc eſt, bis mille annos ſtabit mundus ſine præſcripta adminiſtratione & certa lege, ex verbo Dei, ſed his exactis circuncіſio & lex dabitur: præterea & certa politia & cultus Dei inſtituetur ex verbo diuino: & durabit hic ſtatus rerũ bis mille annos. Porrò his Chriſtus ſuccedet, & ſtabit Euangelij tempus ſimiliter circiter duo millia annorũ, ſed deſiderabũtur hîc aliquot anni. Nam celeritate aduẽtus ſui anteuortet De⁹, quò minus huius ætatis anni cõplebũtur, id quod teſtatur Chriſtus ipſe Matth. 24. cap. Niſi breuiati fuiſſent dies illi, nõ fieret ſalua vlla caro.

Nos hoc ordine in texẽda hiſtoria vtemur, & partiemur libellum in tres partes, quarũ
1. Aetas. prima ea complectetur quæ inter Adæ & Abrahami tempora acciderunt. Nam hi primi ſunt bis mille anni. Extant autem de his pauca admodum deſcripta, ſed memorabilia in primis, & de his temporibus nihil vſquam certi, præterquam in Bibliis ſacris proditum reperitur.

2. Aetas. Proximum tempus duorum millium annorum numerabitur ab Abraham vſque ad aduentum Chriſti, tametſi quod ad iuſtum annorum numerum attinet, non planè comple-

tum

um hoc ſeculum eſt. Nam, vt antea monui-
mus, ad conſummationẽ properat Deus. Cæ-
terum hæc ætas vera & propria eſt mundi, in
qua potentiſſima regna & Monarchiæ ordi-
ne quodam ſibi mutuò ſucceſſerunt, neque
vnquam perinde potentiam ſuam & virtutes
declarauit mundus, quàm in hac ætate. Itaq;
ſeparabimus hoc tempus in quatuor Monar-
chias. Nã videtur voluiſſe Deus certa quadã
gubernatione mundum in officio contineri,
vt pudoris & honeſtatis ratio cõſeruaretur,
& mali punirentur, ideoq; Monarchias inſti
tuit. Sunt autem Monarchiæ huiuſmodi re-
gna, vbi ſumma rerum omniũ poteſtas penes
vnum eſt, publicæ pacis & iuris conſeruandi
cauſa. Fuit autẽ huiuſmodi Monarchiæ tan-
ta potentia, cui alij reges, quanquam extra
eius imperium conſtituti, non potuerunt ſe
opponere vel opprimere. Et extiterunt tales
Monarchiæ ſucceſſione quadã ordinaria tan
tùm quatuor. Primùm regnum Aſſyriorum
fuit. Poſt hos Perſæ imperarũt, deinde Græ-
ci, poſtremò Romani. Et ad huius imperij ho
norem ac faſtigiũ euexit his poſtremis tem-
poribus Germanos Deus præ nationibus re-
liquis. Nã quanquam diminutũ nonnihil ſit
Imperium Romanum hodie (Deo enim, vt va
ticinatum eſt, viſum ita fuit, vt decreſcerent
tandem mundi Monarchiæ) tamen maieſtas
permanet apud Imperium Romanum, & ne-
mo Regum eſt qui nõ oculos ſuos in hoc re-
gnum conuertat. Proinde quanquam non æ-
qui ſemper potẽtes habeamus Imperatores,

Monarchia quid & quãta potentia.

Monarchia quatuor tantùm.

Imperij honor penes Germanos.

tamen prouidente sic Deo, tanta subinde potentia contingit Cæsar aliquis, vt sublimitas imperij conseruetur. Idq; propter religionem & cõcordiam omnium nationum retinendam. Et debent meritò Germaniæ principes, & in primis principes imperij electores, hunc honorem suum magni æstimare, quòd sublimitatem hanc diuinitus commissam habeãt, ad religionem, ius, & pacem publicam retinẽdam. Enimuero sanè perquàm plurimũ refert, vt conseruetur hæc Monarchia, tametsi in specie non adeò ampla. Proinde cauere debent Principes, ne qua seditionum, & discordiarum semina inter ipsos exoriantur, quæ occasionem præbeãt ad hoc regnum labefactãdum. Etenim distracto vel deuastato hoc imperio, quòd omnis rectæ hodie administrationis in mũdo caput est, fieri non posset aliter, quin perturbatio omnium ordinum in vniuerso Christiano orbe subsequeretur: id quod vehementer metuendum nobis est, nisi Deus præoccupatione extremi aduẽtus sui tantam calamitatem propellat. Sacræ literæ enim cõsolantur nos, & docent apertè, post labefactatum hoc regnum Germanicum, postremum diem propediem adfuturũ. Hæc de Monarchiis dixisse satis sit, ne quis ignoret, esse in has monarchias omnes res gestas in mũdo & historias referẽdas. Et præterquàm quòd obseruatio ordinis memoriam iuuat, etiam non parum ad id cõducit, vt videre queas quomodo & quibus de causis mutata sint regna, vnde discendum erit,

Imperium omnibus modis cõseruandum.

quo

uo pacto cauere oporteat ea omnia quæ mu
tiones regnorum secum solent adferre.

3. Aetas.

Postrema ætas à Christo nato ad consum-
ationem vsque mundi similiter duo millia
nnorum continet, tametsi monuimus antea
on fore huius ætatis annos integros, vt duo
illia annorum compleantur. Continet sanè
æc sententia Eliæ multas præclaras doctri-
as, & vel hoc nomine consideranda in pri-
is est, quòd à Christo nato de eo etiã tem-
ore prædicit, quo rerum finis est expectan-
us, qua de causa præmittere hanc sententiã
olui in principio libelli, vt omnibus com-
nendaretur. Cæterùm quo pacto post natum
Christum mutationem ceperit Romana Mo
narchia, & eius successio ad Germanos per-
nenerit, præterea & de origine Mahometici
regni, & quomodo Papatus externæ potẽtiæ
augmentum acceperit, ea omnia in hac ter-
tia parte indicabimus. Quin & hoc quoq; in
historiarum lectione in primis studiosè ob-
seruare oportet, quòd duplex regnum insti-
tuerit Deus, alterum mundi, alterum verò
Christi. Atque hîc necesse est considerare,
quomodo iam inde statim à primordiis mũ-
di cœperit Ecclesia, & qua eam ratione sem
per conseruauerit Deus. Itaque vt habeant
piæ mentes confirmationem suæ fidei, adno-
tabimus iuxta cuiusque temporis regnorum
statum, vbi & apud quos regnum Christi, &
quis in eo status fuerit. quarum rerum co-
gnitio non mediocrem vtilitatem piis Le-
ctoribus adferet.

Regnum mundi & regnum Christi.

CHRONICORVM LIBER PRIMVS,

Qui primam ætatem, hoc est, annorum duo millia, ab Adam vsque ad Abrahæ tempora continet.

Adam & Eua.

SACRAE literæ docēt, quòd creârit Deus cœlum & terrā, deinde hominem, Adam & Euam, eosq; in paradisum collocârit, hoc est: vt extra mortē & peccatum positi, in terra beatè viuerent: sed cùm præceptum à Deo impositum neglexissent, factos esse peccato & morti obnoxios. Verùm cū clarè hæc omnia descripta extent in sacris Biblijs, ex quibus discenda sunt, superuacaneum est ea hoc loco cōmemorare: tantùm lectorem monuisse satis est, constare ex his principijs mundum, & creatos à Deo Adam & Euam, qui seminarium sunt totius generis humani.

Institutio ciuilis magistratus, & omnium legum.

Porrò verò sub ipsum statim creationis tempus instituit Deus ciuilem administrationem, quando potestatem tradidit Adæ in ea omnia quæ in terra & mari sunt, vt vteretur illis, & bonam ordinationem statueret in illis omnibus quæ sunt externa. Hoc mandatum Dei prima origo est legum omnium, & quicquid ciuilium ordinationum vsquam est, ex eo cepit initium: quæ propter mandatum hoc quod datum est Adæ, approbantur à Deo. Quin & Ecclesia hîc suum habuit

Ecclesiæ initium.

princ

incipium. Nam præceptum datum eſt, in
uo timorem & fidem ſuam coram Deo exer
rent:ſed vbi peccare cœpiſſent, patefecit
eus potentiã Satanæ, & contra illam Euã-
elium de ſemine mulieris, hoc eſt, de Chri-
o promiſit, quòd veniret Chriſtus, & diſsi-
aret regnum Satanæ: ac nos de peccato &
orte vindicaret in libertatem. Prima hæc
uangelij prædicatio fuit, quæ Eccleſiæ &
gno Chriſti initium dedit. Nam in Eccle-
a non ſolùm præcepta bonorum operum do
re oportet, ſed & remiſsionem peccatorũ
er Chriſtum, ſiquidem hoc tantùm modo
cõciliamur Deo & perſiſtimus cõtra mor-
m & tentationes omnes, cùm promiſsionẽ
e remiſsione peccatorum fide apprehendi-
us: atque ita conſolationem ceperunt Adã
Eua ex verbo de promiſſo Chriſto, eſtque
x hiſce duabus perſonis primum inchoata
ccleſia. Præter hæc & temporales afflictio-
es eos ferre oportuit, nam ex paradiſo pulſi
nt, hoc eſt, ſubiecti ſunt morti, & omnis ge
eris calamitatibus alijs, atque ita per omnẽ
itam in labore ac ærumnis egerunt in ea ter
a, quæ poſtea à Iudæis occupata eſt. Nam
ribũt apud Damaſcum vrbem creatos eſſe.

Euangelij prima concio.

Cain, & Abel.

REFERT ſcriptura ſacra, Adam & Euam
iberos procreaſſe, & Cain occidiſſe fratrem
uum Abelem. Atque hîc incepit perſecutio
anctorum ab impijs hominibus, eſtq; exem-
lum planè horrendum. Nam contigit hæc
cædes

Perſecutio ob verum cultum Dei

cædes nō alia de causa, quàm ob cultum Dei quem, cùm syncerè fit, ferre non potest Satā. Ideoque impulit Cain ad interimendum fratrem, vt verbum Dei & syncera doctrina extingueretur. Et indicat hoc factum, quàm vehemens ira & quantus furor sit Satanæ: præterea, quæ infirmitas & ignorātia sit hominum. Insertæ autē huic historiæ sunt obiter graues, & feriæ conciones de venturo iudicio Dei, de horrenda vltione propter effusionem sanguinis, quæ hîc recensere longum esset.

Enoch vrbs Cain postquam fugit cōspectum sui patris vrbem cœpit ædificare Enoch vocatam. Filij eius omnis generis opificia & artes excogitarunt. Tandem ob commissam cædem pœnas dedit, nam & ipse simili genere fati interijt.

Seth.

POST hæc filius Seth Adæ natus est, hic probitate & pietatis studio clarus, post occisum Abelem regnum Dei illustrare & augere conatus est. Ex hoc Seth sancti patres postea procreati sunt, & permanserunt huius generis reliquiæ: cæterum Caini posteritas in diluuio in vniuersum extincta est. Iosephus testatur ab Adam & Seth duas tabulas factas, alteram ęneam, alteram verò lapideā, & insculptum illis fuisse verbū Dei & prophetias, quibus conseruatū est verbum Dei. Scribit præterea & ab illis diuisum annum in menses duodecim, & cursus astrorum pri-

Tabulæ duæ ab Adā & Seth factæ.

mùm

m eos obseruasse & docuisse. Nam possi-
e non fuisse humanum animũ ad tam sub-
nium tamq; admirabilium rerum inuesti-
tionem penetrare, nisi cognitionem earũ
eus aperuisset. Itaque verbum Dei, litera-
m characteres, & maximas quasque artes
læ & Seth debemus. Et multa testimonia
tant apud Grecos, scripturam & artes om-
s à Iudæorum patribus profectas esse. Nã
ud Herodotum libro quinto legitur, Græ-
s, & artes & literas accepisse à Phœni-
bus.

Adam & Seth inuentores artiũ

Adæ ætas fuit nongẽtorum & triginta an-
orum, & attigit tempora patris Noe, verũ
ite natum Noe mortuus est annis centum
viginti sex. Cæterùm nihil memorabile
uod acciderit his temporibus, scriptum est
sque ad annos Noe, præter genealogias, vt
terim certò sciremus ex quibus Christum
asci oportuerit. Sed tamen obiter meminit
riptura de fato Enoch, quòd ad Deum ille
blatus sit: quod factum obiecit Deus ob
culos mundo, vt cognosceret & crederet
nmortalitatem post hanc vitam restare; &
uòd sit iudicaturus Deus, seruaturus qui-
em pios, vlturus verò impios.

Enoch exẽplum vitæ æternæ.

Diluuium.

MEMINIT scriptura à Deo punitum esse
nundum, & occasiones annectit, nimirum
uòd deprauari cœperat mundus: & referũ-
ur inter capita flagitiorũ, contemptus Dei,
dulterium & tyrannis, in qua omnis gene-
ris lib

Gen. 6. ris libido & petulantia exercetur. Sic enim textus habet, Sanctorum filij tyrãni esse cœperunt super terram: quo significatur, contẽpto verbo & cultu Dei, moribus inhonestis & vita dissoluta eos vixisse, oppresisse infimos ac inopes pro suo arbitrio, & dominandi licẽtia vsos pro animi libidine. Propter hæc minatus est Deus interitum mũdo per diluuiũ & hoc ipsum prius quàm eueniret, prædicare voluit Noe, annos centum, vt cõuersi quidam seruarentur.

Noe cùm natus esset sexcẽtos annos, facta est inundatio, & ingressus est in arcam iuxta præceptum Dei cum vxore sua, cùm tribus filiis suis, Sem, Cham, & Iaphet, sumptis vnà eorum vxoribus: & seruatus est. Reliquos homines & animantia absorpsit & perdidit inundatio. Et sunt à mundo condito vsque ad inundationis tempora, anni mille sexcenti & quinquaginta sex.

Tempus post Diluuium.

CVM Noe iam supra annum dimidium in arca fuisset, & inundatio decresceret, hæsit arca in altissimo mõte Armeniæ: ac post exactum annũ, cùm terra siccari cœpisset, iussus est à Deo Noe deserere arcam, in qua fuerat iam integro anno. Tum verò iterũ quasi nouum mundum instituit Deus. Primum enim donauit verbum suum, quo promisit nõ submergendum amplius mundum, & certitudinis tesseram addidit Irim, quæ moneret nos de facta promissione: atq; hoc modo beneuol

euolentiæ & misericordiæ signa proposuit d fidem exercēdam. Permisit etiam tum liertatē carnibus vescendi, qua sancti patres nte diluuiū nunquàm vsi erant. Præter hæc ouum præceptū tulit Deus de administraione externa, & clarius præcepit homicidas icissim occidendos esse per eos quibus leitimè hoc commissum sit, hoc est, per magiratum. Itaq; ea ratione nouus planè mundi tatus de integro constitutus est.

Esus carnium primū concessus.

Vltionis exemplum.

Hæc omnia breuiter recensui, in primis, t quisque ad animum reuocet & expendat ecum quanta sit ira Dei propter peccatum. Etenim voluit Deus hoc exemplo mundum cautiorem reddere, quòd iudicare & vlcisci velit: estq; significatū, velle Deum iudicare aliquando vniuersum mundum, siquidē non vult peccatum inultum manere. Scripserunt nonnulli, cùm in aquis primùm submersus sit mundus, colligi ex naturalibus argumentis posthac conflagraturum. Quin & hoc obseruatu dignum est, seruari à Deo suos, quãquam numero paucos & contemptos. Notãdum in hoc loco & illud est, de instituta ciuili potestate, & vindicta ob perpetratū homicidium. Nam hoc ferè caput est omnis ciuilis administrationis, iuxta quod reliqui omnes casus & delicta iudicari debent.

Ira Dei propter peccatum quãta.

Mundum conflagraturum

De turri Babylonica.

POST diluuium aucto iam humano genere, apud Chaldæos Babylonica turris, & ciuitas Babylon ædificari cœpta est, vt ibi re-

gnum auſpicarentur, & alios populos ſubijcerẽt. Cæterùm hos conatus euertit Deus: nam cùm antea vna lingua omnes vterentur, factum eſt vt mutato vulgari ſermone alij alio idiomatis genere loquerentur, & ſe mutuò nequaquam intelligerent. Itaque & diuiſio linguarum facta eſt, & opus ipſum relictum imperfectum. Poſteri autẽ Noe hinc inde in mundum diſperſi ſunt.

Idiomata linguarum.

Sem.

Sem maximus natu filiorum Noe, ex cuius genere Chriſtus eſt, occupauit cũ filiis ſuis eam Syriæ partem, quæ orientem ſpectat. Nam ex eius filio Aram Syri venerunt, ex Aſſur Aſſyrij, ex Arphaxat Chaldæi, ex Elã Perſæ originem ducunt.

Cham.

Cham alter filiorum Noe, eam regionem obtinuit quæ ad meridiem tendit. Ex Canaan enim Cananæi ſunt, ex Mizraim Aegyptij, ex Chus Aethiopes, ex Saba Arabes.

Iapheth.

Iaphet natu minimus filiorum Noe ad occaſum & ſeptentrionem ſe contulit, & hic omnium noſtrûm pater eſt, propterea & reperitur eius nomen apud Poetas, qui Iapetum eum vocarũt. Ex huius filio Iauan vel Iaon Græci ſunt, quos Iones appellamus. Nam hi Græcorum primi ſunt. Et vox Iauã ſeu Iaon ſubindicat haud dubiè, quem Ianum vocauerunt Latini. Pingere hunc bifrontem ſolebant, quòd vtriuſque gentis & Græcorum & Latinorum ex eo ortus eſſet, & quoties auſpicaturi aliquid erant, ſingulari quodam honore eum venerabantur, quo teſtati ſunt quòd Iaona patrem agnouerũt. Iaonis filius

Iones primi Græcorum.

Ianus bifrons quare

Cethim, vnde Macedones dicti sunt, idq; confirmat primus Machabæorum liber, & vox Macetim Hebræis sonat ex Cethim, vnde Macedo vocabulum natum est. Nam Stephanus scribit Macetis veteres dixisse. *Macedones*

Iaonis plures fuerunt filij, Elisa & Dodaim, ex quibus, Aeoles aut Hellas, & Dodonei ortum trahunt, hi omnes Græcorum primi. Ex Tarsis Iaonis filio Tarsus in Cilicia dictus est. *Aeoles.*

Iaphet & alios adhuc filios habuit, Gomer, Magog, Thyras & Mesech. Ex Gomer, Cimerij, siue Cimbri sūt, teste Eusebio. Ab Ascanes filio Gomer, Tuiscones, hoc est, Germani venerunt. A Magog orti sunt Scythæ, & hinc Turcarum origo est. A Thyras Thraces. *Germani.*

Indicaui breuiter quam quisque filiorum Noe orbis partē occuparit, id quod ad multas historias facilius intelligendas magnopere conducit.

De typis IIII. Monarchiarum.

VT intelligi posit, in his quæ geruntur à Magistratu, opus Dei cognoscendum & honorandum esse, monuimus, suprà in præfatione, voluisse Deum quatuor Monarchiis mundum cōtineri, vt politia, iustitia, & vindicta inter homines cōseruarentur: propterea traduntur de his Monarchiis multa passim in scripturis sacris. Duplici eas ratione Danieli proposuit Deus. Primùm sub imagine viri grandis, cuius caput aureum erat, *Monarchiæ quatuor Danieli propositæ duplici ratione.*

pectus argenteum, venter æneus, crura ferrea, pedes partim fictiles, partim etiam ferrei. Et ne ignorare queamus tum demum mundi consummationem fore, adiectum est quo pacto petra Christus conterat pedes istius imaginis, vt corruat vir ipse, ac ita mūdus cesset.

Interpretatus est hanc visionem Daniel ipse de quatuor Monarchiis. Nam aureum caput significare ait primum regnū, hoc est, Assyriorum Monarchiam. Argenteum pectus, Persarum regnum. Ventrem æneum, Græcorum imperium. Ferrea crura, Romanorum regnum. Ferrei & fictiles pedes, præsentem Romani imperij statum adumbrant, vtpote quod hodie multo angustius & infirmius habemus, quàm olim fuit.

Typus quatuor Monarchiarum.

Turcicum regnum à Daniele prædictum.

Præ se ferunt & horum regnorum typum quatuor animalia ostensa Danieli. Leæna Assyriorum robur significat Vrsus, Persarum imperium: Pardus, Alexandrum. Quarto animali Romani significantur. Et adiicitur pręter Romanum imperium exoriturum esse aliud regnum crudelitate plenum, atq; adeò quòd cōtra verbum Dei nouam legem statuet: atq; hoc est Mahometicum & Turcarum imperium hodie. Adeò fideliter commoueri nos voluit Deus, vt cognitis totius mundi historiis, consideraremus non longé abesse consummationis tempus, atq; hoc modo habeamus quo fidem nostram confirmemus.

Anni mundi 1788.

In Bibliis extat primum regnum ex Nemroth

oth apud Babylonios initium sumpsisse, & vocat eum scriptura venatorem robustum coram Deo, hoc est, potentem principem, qui vi subegerit homines, ad obtemperandum. Et venator coram Domino dictus est, quasi Dei venator, quo significatum est, ciuilem potestatē vindictam esse à Deo ordinatam, atq; adeò quæ Dei ministra sit. Itaque prima Monarchia apud Chaldæos cœpit, quemadmodum & Xenophon testatur, & sanè regnarunt primùm posteri Chã, ex quo originem Nemroth habuerat. Quanquam enim filium Cham deuouerat pater Noe, tamen mirabili interim fato & vindictam & promissionem distulit Deus. Cæterùm penes posteritatem Nemroth non permansit Imperium. Nam apud Assyrios nouum regnum exortum est per Assur, à quo & Niniue ciuitas condita est. Porrò ex Niniue progressi sunt Assyrij, & Babylon sibi subegerũt, id quod Diodorus Siculus scribit: estq; per hanc occasionem à Chaldæis ad Assyrios translata monarchia. *Nemroth venator dei* *Monarchia prima cœpit apud Chaldæos.* *Assur.* *Babylon.*

Strabo & præterea alij Niniues vrbis mẽtionem fecerunt, quòd in Assyria sita sit: vnde æstimari facilè potest, Niniuem & Babylonem duas diuersas vrbes fuisse, non vnam diuersis nominibus. Multi in hac Monarchia Reges recensentur: cæterùm cùm nihil memorabile de factis eorum extet, non attinet magnopere nomina eorũ tantùm enumerare: solùm hoc meminisse lectorẽ operæpretium erit, cœpisse hanc monarchiam pro- *Niniue.*

pemodum sub ipsum terminũ primorum bis mille annorũ, qui sub id tempus exacti erant, quando Abraham quinquaginta annos natus erat.

Hactenus de prima ætate mũdi, in qua videre licet de creatione mundi, de Ecclesia, & ciuili administratione ordinata diuinitus, & præterea de aliis stupendis factis à Deo exhibitis mundo. Cæterùm Ecclesia à Noe Patriarcha ad Abraham peruenit, qui natus erat annos quinquaginta octo cùm moreretur Noe. Interim autẽ cùm cœpisset hæc monarchia in Babylone, & passim vbique impietas & idololatria exorta est, vera interim fide & verbo Dei extincto.

Ecclesia à Noe ad Abraham.

LIBER SECVNDVS,

De quatuor Monarchijs, qui similiter bis mille annos complectitur.

QVIA omnino vtile & necessariũ est in historijs tempora, & rerum gestarum seriem considerare, partiri volui hæc Chronica in certos numeros, qui facilè percipi & memoria retineri possent, sed quibus tamen comprehenderentur maximæ & præcipuæ quæque vicissitudines mundi. Postquam itaq; primùm ætatem absoluimus, dicere iam instituimus de subsequentibus bis mille annis, in quibus & summa potentia mundi apparuit, & maximæ monarchiæ ordine extiterunt.

PRIMA

PRIMA MONARCHIA
Assyriorum.

ANTEA monuimus primum omniũ apud Babylonios regnare cœpisse Chaldæos, verũ non diu mansisse in imperio, sed Assyrios vicinos Chaldææ vi obtinuisse regnum: & auspicantur historiam à rege Nino, qui potentissimus in oriente factus est, tandem etiam cum Zoroastre Bactrianorum Rege bella gessit. Fertur Zoroastres hic reperisse primùm magiam, & magna diligentia cœli & astrorum cursum docuisse. Porrò finito bello quod cum Zoroastre gestum est, obijt Ninus, relicto hærede paruulo filio.

Zoroastres magiæ repertor.

Regina Semiramis.

SEMIRAMIS mater pueri post obitum Regis ipsa imperio præfuit. Verebatur enim in tã nouo regno, & nõ subditis adhuc omnibus sua sponte, ne ob iuuenilẽ ætatẽ pueri populus ad defectionem properaret. Itaque ne ipsa propter muliebrem sexum contemneretur, vsa est virili habitu, simulauitque se regium filium esse. Excelluit factis planè heroicis, & imperij fines regionibus adiectis & munitionibus adauxit. Imperauit feliciter & magna cum laude annis quadraginta duobus. Vrbem Babylonem sumptuosis ædificijs, fosis, mœnibus circunductis firmiorẽ reddidit. Defuncta Regina matre, Ninias filius in magna tranquillitate regnauit, & fuit hoc modo apud Assyrios fastigium or-

Semiramis habitu virili vsa est.

Ex Beroso Diodoro, &c.

bis & monarchia multo tempore. Cæterùm cùm non multa de ſubſequentium Regum factis ſcripta extent, prætermittere volo catalogum nominum eorum, quòd germanus lector illorũ non facilè meminiſſe queat. Qui verò ea cognoſcere volet, is ex multis alijs ſcriptoribus petere poteſt.

At verò dubium non eſt, quin variæ & magnæ mutationes inciderint in hanc monarchiam, id quod colligi facilè poteſt ex Biblijs ſacris, quæ teſtatur ab Aſſyrijs multò ante Cyri tempora Babylonem occupatam, cæterùm regna diuerſa fuiſſe, alterum Niniuitarum, alterum verò apud Babylonios. Verùm quibus de cauſis & quo tempore fuerint hæ commutationes, incertum planè eſt. Herodotus ſcripſit tenuiſſe hanc monarchiam Aſſyrios annos quingentos, poſtea multo tempore nullum certum aut firmum imperium extitiſſe, ſed ſuo proprio regno Medos vſos eſſe, ſimiliter & Chaldæos apud Babylonem, item Aſſyrios apud Niniuitas ſuum habuiſſe Imperium, & inter Reges modo hunc, modo illum potentia fuiſſe ſuperiorem. Medi tandem potentiores facti, ſummam ad ſe monarchiam retulerunt, capta etiam Babylone vrbe. Hæc magis veriſimilia apparent, quibus & ea conſentiunt quæ de Sardanapalo non ſolùm Metaſthenes ſcribit, ſed Bion etiam, cuius Agathias mentionem facit.

De *Sardanapalo.*

SVNT

SVNT itaque nobis de Sardanapalo pau-
a dicenda: quomodo exutus sit regno suo, &
uòd posteà diuisa sint Imperia. Quoties pu
ire vult mundum Deus, Principes impudi- *Princeps impudicus.*
os donat. Ex historijs constat, Sardanapa-
um neglecta prorsus regni administratione,
oluptatibus tantùm indulsisse, adeò etiam,
t & fuco ad fingendam formam, & ornatus
abitu mulierum exemplo vsus sit. Ferunt *Sardanapa li molities.*
edentem eum in corona impudicarum mu-
ierum omne turpitudinis genus exercuisse.
Quomodo quæso huiusmodi Imperium ca-
amitosum exitum non recepisset? Cùm iam
lefecissent ab eo Medi & Babylonij, pu- *Sardanapa li mors.*
nassetq; cum hostibus infeliciter, neque
squam ferè amplius tutus esse posset, arcem
pud Babylonios igni accendit, & in ea con-
lagrauit. Cæterùm, vt Duris scribit, præmi-
erat iam ante tres filios suos Niniuem: at-
que hinc factum est, quòd post extinctum
Sardanapalum diuisa regna sint. Apud Ba-
bylonios Belochus imperabat, qui cum Ar-
bace à Sardanapalo defecerat, Arbaces
Medorum regnum tenuit. Apud Niniui-
tas Assyriorum posteritas per annos aliquot
durauit. Dimicatum est inter hæc tria regna
propter monarchiam annis multis.

De Aegypto.

DIXIMVS de prima monarchia hac quā-
tum satis est. Cæterùm quantum annorum

ſit vſque ad ſecundæ monarchiæ tempus, infrà annotabimus. Reſtant nunc indicanda quædam breuiter de alijs regnis, quæ præter hanc monarchiam exorta ſunt. Floruit enim Aegyptiorum regnum longè ampliſsimum, quod à poſteris Cham adminiſtratum quidem eſt, ſed quod ad eius potentiam attinet, monarchia inferius erat, quemadmodũ Gallorum regnum hodie potentiſsimum quidem eſt, ſed inferius tamẽ Romano Imperio, ſiue potentiam ſiue dignitatis maieſtatẽ ſpectes.

Aegyptiorũ regnum.

De Abraham, & Spirituali regno.

Abraham Nini temporibus.

VT non ignoremus quo in loco verbum Dei & Eccleſia fuerit, dicendum nobis quoque eſt, de ſpirituali regno. Temporibus Nini Regis Abraham fuit. Nam cum eſſet annos circiter quinquaginta natus, finem habuerunt primi bis mille anni, & Aſſyriorum regnum iam antea cœperat. Porrò autem cũ iam verus cultus & verbum Dei exoleſcere cœpiſſet in regno Babylonico, profectus eſt Thare ex Chaldæa in Meſopotamiam cum duobus filijs ſuis Abraham & Loth, vt nõ & ipſe impietatis ſuperſtitione apud Babylonios commacularetur. Vocat autem ſcriptura hanc idololatriam ignem Chaldaicũ, Vr Chaldæorum. Nam cùm ſacrificijs verè piorum ignis decidens è cœlo accendiſſet victimas, imitati eorum exempla impij ignem accenderunt, & ita inſtituerunt nouum cultum Dei, vt eo opere ſeruirent Deo, ſine expreſſo

Thare.

Vr Chaldæorum.

eſſo verbo Dei, & abſque cognitione pro-
iſsionis de venturo Chriſto. Infrà, in hi-
orijs quoq; dictus eſt hic ignis Grimaſda,
oc eſt, ſanctus ignis, quem equo impoſitum
iam anteferri ſibi reges voluerunt. Prima
ccaſio idololatriæ inter homines ex hoc
ne cœpit, priuſquam imagines in vſu fue-
int. Cæterùm ne in vniuer um verbum Dei
teriret, ex integro promiſsionem de Chri-
o renouauit Deus, & verbo nouam cærimo-
iam adiecit, quæ veluti ſignum, conſerua-
t in hominum animis memoriam verbi. Et-
nim facilè obliteratur vera doctrina, niſi
er externa ſigna & cæremonias inculcetur
opulo. Electus eſt ad id à Deo Abrahã, qui
ùm natus erat annos quinque ſupra ſeptua-
inta, iuſſus eſt à Deo relicta Meſopotamia
Chaldæam concedere, vbi noua ei promiſ-
io contigit, fore vt poſteri Abrahæ terram
Canaan poſſiderent, & in ea imperarẽt, atq;
deò etiã venturum eſſe ſemẽ Abrahæ, nimi-
um Chriſtũ, per quem vellet omnibus popu
is benedicere Deus, hoc eſt, per hoc ſemen
lacandum eſſe Deum, & ſublato peccati &
nortis iure, donandã vitam æternã. Promiſ-
ioni huic à Deo circunciſio addita eſt, quæ
romiſsionis ſymbolũ eſſet, & incitamẽtum
d credendũ. Itaq; poſteà ſemper permanſit
Eccleſia, verbũ & ſpirituale regnum Chriſti
n certo populo, hoc eſt, in poſteris Abrahæ,
n quibus aliquos ſemper, qui verè credẽtes
& pij erãt, exiſtere neceſſe fuit. Porrò vniuer
ſa hiſtoria Abrahæ in ſacris Bibliis copioſè
deſcri-

Renouatio promiſsionis Abrahæ facta.

Circoncißio pmiſsionis ſymbolum.

descripta est. Hoc in loco indicasse satis sit quo tempore fuerit Abraham, & quæ mutationes de religione inciderint. Cæterùm promissio subinde iterata est Abrahæ. Circuncisio autem data est ipsi nato annos nonagintanouem, anno à condito mundo 2047. Sunt qui ad vnum iubilæum numerant 2050.

Circuncisio quando data.

Abrahæ ex Agar ancilla filius Ismael natus est, is potẽtia & viribus apud Arabas crescere cœpit, & Agareni in Arabia huius Agar nomen referunt. de quo postea dicemus.

Agar. Ismael. Agareni.

Sodomæ conflagratio.

ANNO nonagesimonono ætatis Abrahæ, ob detestanda flagitia, & nefandas inconcessasq; libidines deleuit Deus quinque vrbes, Sodomam & Gomorram, & adiacentes alias ciuitates, igni cœlitus dimisso exustas. Locus vbi fuerũt vrbes, ingens lacus factus est, cuius longitudo & latitudo per aliquot milliaria protenditur, hodieq; etiamnum pice plenus perpetuis vaporibus exæstuat, in testimonium diuinæ indignationis & vindictæ ob tanta scelera. Cõtigit hoc post diluuium anno trecentesimo nonagesimoprimo, postquàm mortuus fuerat Noe, vno & quadraginta annis. Testatus est hoc modo subindè Deus mundo, se peccatores vlcisci & iudicare velle.

Lacus ex incendio Sodomitico factus.

Vltionis exemplum.

An. mundi 2047.

Isaac.

POST hæc natus est Abrahæ ex vxore sua Sara filius Isaac dictus, ex cuius semine Christus

An. mundi 2401.

us est.Nã huius typum præ se ferebat,cùm t immolaretur à patre iussit Deus, quo si-nificatum est Christum victimam fore,qua eccatum & mors expiaretur:estq; adumbra um in hoc exemplo iterum, Deum peccata ondonare velle, resuscitare mortuos,dona-e credentibus vitam æternam.

Isaac typus Christi.

Isaac duos habuit filios, Iacob, & Esau. Ex Esau Edomitæ originem habent in Ara-bia,nam Esau Edõ dictus est,hoc est, rufus: propterea quòd ius primogenituræ, cui be-nedixerat Deus, ob pulmentum rufum ven-diderat suo fratri, cõtempta nimirum bene-dictione & beneficio Dei vẽtris causa.Iacob autem Israel cognomẽto appellatus est, hoc est,princeps Dei, ex quo Israel populus or-tum habet. Sed de his omnibus consulenda sunt Biblia sacra.

Iacob. Esau. Edomitæ.

Esau quare Edõ dictus

Iacob Israel dictus.

De Ioseph filio Iacob.

QVI verò inter præcipuos & sapientissi-mos rectores recensetur Ioseph, meritò hîc eius mentionem facimus.Aegyptios enim & religionem & ciuiles mores docuit, estq; in primis obseruatu dignum,virum & sanctita-te & spiritu sancto præditum, duram admo-dum & seueram administrationis rationem instituisse, & tam latè patentem Aegypti re gioné vniuersam veluti vnius corporis mem bra coadunasse, vt hinc discamus,seueritatẽ ad retinendam in officio multitudinẽ in pri-mis necessariam esse, & probari Deo. Indul-gentia enim vulgus corrumpi solet.Cęterùm qua

Ioseph vir sapiens & sanctus.

Seueritas in imperijs placet Deo.

qua de causa peruenerit in Aegyptum, de cō spiratione fratrum eius, quòd ab illis venditus sit, præterea & qua fortuna vsus sit in Aegypto, de his omnibus copiosè in Bibliis. Etenim mirabili hac occasione in Aegyptū venire eum voluit Deus, vt & in hoc regno institueretur verus cultus Dei, & patefieret promissio de venturo Christo. Voluit enim Deus semper, etiam in maximis regnis, prædicare verbum suum. Præterea vt per hanc occasionem Deus vitæ subsidium Iacob & eius generi famis tempore, suppeditaret.

De Mose, & tyranni Pharaonis pœna.

Promissionis diuinæ dilatio, ad quid.
Gen. 46.

QVANQVAM verò Abrahæ posteris promiserat Deus possessionem terræ Canaan, tamen distulit promissum multo tēpore, vt haberent interim quò per verbum fidem suam exercerent, imò etiam grauiter eos antea in Aegypto affligi permisit. Nam, vt testatur Genesis, Iacob cum filiis suis famis tempore in Aegyptum profugit, vbi multo tempore egerunt, id quod postea adnotabimus. Porrò cùm sine modo & intermissione grauaret populum Pharao, & tyrānidem exerceret, adeò vt præciperet etiam natos masculos statim enecari, misit Deus Mosen, vt ex Aegypto educeret populum Israel, qui post multa miracula populum ad mare rubrum perduxit, quem magna vi persequutus est Pharao, confidens sui se voti compotē fore, vt omnes necaret: nam effugij locus non erat, cùm hinc montibus, inde mari conclusi essent, & à ter-

hoſtis Pharao inſtaret. Sed hîc declara- t Deus,quòd vbi extrema neceſſitas incū- t,adeſt ſuis, & audit eos. Nam retrogreſſa t aqua,& per milliaria aliquot viā præbuit raeli,vt ſine vllo periculo tranſiret,ſed in- liciter ſubſequutus eſt in mare tyrannus, ii priſtino more fluentibus iterū aquis ab- rptus eſt,cū delectiſſima totius Aegyptia- populi parte. Propoſuit hîc itaque Deus undo nouum exemplum rurſus,velle ſe ty- unnos impios, atque adeò omnes contēnen- es pietatem,iudicare & vlciſci.

Gratia & clementiæ exemplum.

Vltionis exemplum.

Decalogus præceptorum quando ſit datus.

QVINQVAGESIMO die poſt diſceſſio- nem Iſraelitici populi ex Aegypto, cùm in deſerto iuxta montem Sinai iter facerēt,de- cem præcepta promulgata ſunt, incredibili magnificentia & maieſtate,nimirum voce au- dita è cœlo, plena metus & terroris. Atqui hoc opus Dei eiuſmodi eſt, vt eo aliud ſubli- mius in terris hominibus antea non contige- rit. Cōtinet enim doctrina decem præcepto- rum ſummā ſapientiæ diuinæ, & compendio quodam complectitur quicquid legū & con- ſtitutionum vſquam eſſe poteſt.Itaque ope- ræpretium eſt tempus non ignorare,quo do- ctrina tam magnifica data eſt diuinitus, ni- mirum annis à mūdo condito,bis mille,qua- dringentis quinquaginta quatuor,ſeptingen tis nonaginta octo poſt diluuium. Et Paulus ait,legem datam eſſe poſt factam promiſſio-

nem

Tempus à promißione Abrahæ facta, vsque ad egressum ex Aegypto

nem anno quadringentesimo tricesimo. Nat is annorum numerus est iam inde ab eo tem pore, quo natus Abraham annos septuagin taquinque promissionem accepit, vsque ad id tempus, quo per Mosen eductus est Israe ex Aegypto. Et quod legitur Exodi duode cimo capite, habitasse Israelem in Aegypt annis quadringentis & triginta, numerar non debet ab eo tempore quo Iacob in Aegy ptum profectus est, cùm iam florebat Ioseph Nam non esse hunc annorum numerum pos Iacob tantum, vel inde facilè colligi potest quòd Caath vnà cũ Iacob profectus est. Por rò is filium Amram genuit, qui filiũ Mosen habuit. Iam fieri non potest, quadringentos annos inter Caath & Mosen fuisse. Proinde supputandi sunt quadringēti & triginta an- ni illi de quibus in Exodo legitur, ab eo tem pore quo Abrahã primùm ex Mesopotamia in Canaan profectus est, & postea ipse quoq; in Aegypto est versatus. Et vt rectius Pauli sententia deprehēdatur, colligam annorum numerum paulò exactius.

Anni vigintiquinque sunt vsque ad natũ Isaac ab eo tempore quo Abraham primùm in terram Canaan venit, quando natus erat annos septuaginta quinque. Sexagesimo an- no Isaac Iacob genuit.

Nonagesimo ætatis suæ anno Iacob Io- seph natus est. Decem & cētum annis Ioseph vixit. Sexaginta quinque anni sunt post vsq; ad natum Mosen, & hũc numerum annorum etiam Philo adnotauit.

Annos

Annos octoginta Moses natus erat cùm ex Aegypto educeret populum. Contracti hi anni in summam constituunt annos quadringentos & triginta. Tanti temporis interuallum extitit iam inde cùm primùm promissio daretur Abrahæ, vsque ad id tempus quo ex Aegypto profectus est Israel, & postea lex data est.

Iam verò dedit huic populo Israelitico Deus certam politiam & peculiare quoddã regnũ, in quo nihil desiderari potest, quod ad verum cultum Dei, ad sacerdotium, præterea etiam quod ad ciuilem iustitiã attinet, vt apertè tandem existeret certus populus, qui haberet verbum Dei, & ex quo Christus aliquando nasceretur. Itaque penes hunc populum semper fuit Ecclesia, regnum Dei & verum verbum vsque post passum Christum, id quod obseruandum est, vt nemo nesciat semper fuisse Ecclesiam, & reuelasse Deum iam inde ab initio mundi verbum suum, & conseruasse illud semper apud suos.

De *Principibus Israel.*

AB egressu ex Aegypto vsque ad initium regni Saulis, anni fuerunt quadringenti triginta sex, id quod apertè indicat textus tertio Regum sexto. Iam verò post defunctum Mosen Principes habuit hic populus, qui partim authoritate prudentiũ hominũ creabantur, partim à Deo excitabantur vocatione peculiari, per quos res gestæ sunt insignes atq; ita declarauit Deus, se adesse & tueri

Principes iudices dicti.

suos fideliter, etiam si periculorum fluctibus aliquando agitari videantur. Principes hi consuetudine Hebraica iudices dicebantur. Cæterùm cùm extent historiæ eorum in Biblijs conscriptæ, nos tantùm nomina eorum recensebimus, vt Chronicorum ordo, & ratio annorum rectius obseruetur.

Athniel. 80.

Moses regnauit 40.an. Iosue 17. Alij Iosuaph. 32. Othoniel 40. Ehud 80. Baruch cũ Debora Prophetissa 40. Gedeõ 40. Abimelech 3. Is parricidiũ admisit in fratrem suũ, & per seditionem regnum in se transtulit, ideoq; & ipse nõ multò pòst perpetrati parricidij pœnas dedit. Thola 23. Iair 22. Iepthe 6. Abessan 7. Elon 10. Abdon 8. Sampson 20. Post hos præfuerunt populo hi summi sacerdotes. Eli 40. annos. Samuel & Saul 40. ann.

Post Iair interregnũ 18. annorũ.

Reges Israel.

IVDICES Israelitici populi, hæreditarij non erant, ideo nec firmum aut certũ imperium fuit in hoc populo, præterquã apud summos sacerdotes, sed prȩsidij loco subinde addidit Deus prudentes Principes, eosque nunc hìc, nunc alibi excitabat. Cæterùm hãc incertitudinem imperij indignè ferens populus, postulauit à Samuele summo sacerdote regem certum designari, qui præesset regno. Samuel nihil in re tanta temerè facturus, Deum consuluit. Significauit Deus offendi se vehementer hac libidine vulgi in nouo rege petendo, præcepitq; Samueli, hoc nomine grauiter reprehendendũ populũ. In-

-erim tamen annuit Deus in creando rege, & regno instituendo & cōtinuando. Confirmatur hic regni potestas diuinitus & administratio regnorū verbis non obscuris, id quod in primis spectare decet.

Proinde obserua quòd non ideò irascitur Deus, quia improbet regium imperium, (nā id clarè confirmat) sed indignè fert nouitatis studiū multitudinis in ea Republica mutanda, quam ipse instituerat. Etenim Deus ferre non potest immutationem imperiorū, quæ diuinitus sunt ordinata. Et monemur hoc exemplo, vt quancunque tandē innouationem fugiamus. Sunt præterea in hac historia multa alia præclara præcepta, quæ breuitatis studium me cogit prætermittere, tantū vnum hoc repetere volui, confirmari hîc à Deo denuò ciuilem magistratum, principū & regum autoritatem, quando loquitur de iure & officio regis.

Mutationes, & nouitates impiorum displicent Deo.

Confirmatio ciuilis magistratus.

Saul regnauit annos quadraginta, & propter impietatem perijt, & totum eius genus extinctum est.

Dauid imperauit 40. annos, & puniuit eū Deus ob admissum adulterium, & per seditionem à proprio filio Absalon regno pulsus est, sed restituit eum Deus in regnū, ac seditionem grauiter puniuit. Absalon inusitato quodam genere fati perijt.

Salomon annos 40. rex fuit, sed eo defuncto distractum regnum est propter adulteriū Dauidis.

Salomon.

De regibus Iuda ex genere Salomonis.

Roboam. ROBOAM rex imperauit annos ſeptemdecim. Et cùm parere nollet conſilijs maiorum in minuendis nonnihil oneribus & exactionibus regni, effecit ſeueritate ſua, vt mutatio regni ſubſequuta ſit. Sequebatur enim *Occaſio regni Samariæ.* conſilia iuuenum, neque pro æquitatis ratione quicquam remittere volebat. Defecit itaque ab eo potiſsima pars regni, & nouum regnum in Samaria auſpicati ſunt, id quod vtrinque ingentium bellorum occaſionem præbuit. Cæterùm in tribu Iuda retinuit imperium poſteritas Dauidis, & regem Iuda ſequuta eſt tribus Beniamin.

Abia. Abia regnauit tres annos, & pugna deuicit regem decem tribuum Iſrael.

Aſa imperauit annos quatuordecim. Hic *Aſa abrogauit impiũ cultũ Dei.* magnam laudem meruit, quòd impium cultũ Dei, qui contra verbum Dei inſtitutus erat, abrogauit, adeò etiam vt ne matri quidem ſuæ in hac parte pepercit: nam & illa peculiarem quendam cultum Dei ſequebatur. Fortunauit hoc nomine eum Deus aduerſus Arabes, quos pugna vicit. Tandem etiam punitus eſt à Deo ob conſpirationem quandã, quam, relicta fiducia in Deum, inierat.

Media pars ætatis mundi.

SVB annum duodecimum imperij huius regis Aſa, expleta ſunt tria millia annorum mundi, hoc eſt, media pars totius ætatis mũdi,

di,iuxta Eliæ dictum,quod in ipso principio libelli adnotauimus. Iam verò posthac animaduertere licebit, maximas statim & repẽtinas mutationes in omnibus imperijs accidisse,exorta bella & cædes esse, siquidem ad vltimum ætatis spatium paulatim vergunt res humanæ.

Quin & hoc quoque considerandum est, res Iudaicas Græcorum & Romanorum factis vetustiores esse, vnde colligi facilè potest à Iudæorum patribus, omnibus alijs populis originem esse, imò etiam antiquißimā doctrinam, atque adeò ipsum verbum Dei apud Iudæorum patres extitisse. *Iudæi vetustißimi.*

Iosaphat regnauit annos viginti quinque, commendatur ob studiũ religionis, & quòd magna sedulitate omnia officia regia administrauit. Et hoc nomine præclaras ei victorias donauit Deus. Elias propheta huius tẽporibus fuit, qui viuus in cœlũ sublatus est, atque ita in ipso medio ætatis mundi spatio exuscitat prophetam Deus doctrina & miraculis insignẽ,vt verbũ & promißio de Christo subinde innouaretur. Reliqua itaq; tria millia annorum mundi,sub hoc Elia inceperunt.Eliæ succeßit Elisæus Propheta.Cæterùm de his duobus Prophetis,quòd damnarint impium cultum Dei,& quæ miracula fecerint,copiosè in Biblijs sacris tractatur. *Iosaphat studiosus religionis.* *Elias in media mundi ætate.* *Elisæus.*

Ioram regnauit annos octo, occidi iußit maiores & fratres suos, & nouæ idololatriæ autor fuit, quare & ob impietatem Deo meritas pœnas dedit, victus à Philistæis occu- *Iorā nouæ Idololatriæ autor.*

buit, à quibus abductæ sunt vxores eius & liberi, pręter Ochosiā, qui natu minimus erat.

Ochosias. Ochosias vno tantū anno in Imperio fuit, & patris exemplo falsum cultū Dei institui permisit, quare occisus est. Porrò mater eius Athalia, vbi vidit interijsse suum filium, ne ab alijs occuparetur regnum, occidi iussit quotquot reliqui erant ex stemmate regio: atq; hoc modo à Salomonis posteritate trāslatum regnū est, vt hinc discamus quàm seueriter vlciscatur Deus peccatum. In primis autem cōsiderare hoc debent principes, extirpari à Deo magnorum principum genus causa flagitiorum.

Athalia. *Vltionis exemplum.*

Athalia mater Ochosiæ per violētiam retinuit regnum, & magnam tyrannidem exercuit annos septē. Tandē meritas pœnas dedit cùm ex iussu summi sacerdotis iugulata est.

De Nathan, & eius posteris.

IN catalogo patrum ex quibus Christus est natus, prætermisit Euāgelista Lucas Salomonem. Nam Salomonis posteritas extincta est, cæterū nihilominus in regno successerunt posteri Dauidis, iuxta promissionem Dei. Porrò habuit Dauid & Nathan filiū, cuius Lucas mentionem facit, ex huius genere hi sequentes reges Iuda fuerunt, nempe.

Natham filius Dauid.

Ioas. Ioas imperauit annos quadraginta, insignis hic pietate fuit, dum Ioiada summus sacerdos viuebat, cui obtemperabat, postea ad impietatē & idololatriā defecit, & Zachariā prophetā Ioiadæ filium ante templum occidi

Ioiada. *Zacharias propheta.*

iussit.

iussit, cuius & Christus meminit Mat. 23. ca. Quamobrem per Syrios puniri eum voluit Deus, & tãdẽ à ministris proprijs occisus est.

Amasias pietatis studiosus.

Amasias rex fuit annos viginti nouem, & hic primum pietatis studiosus fuit, & prophetas audiebat, quo nomine fortunatus à Deo prostrauit Idumæos. At postea insolẽtior factus, nulla compulsus necessitate, ex mera libidine animi bellum cœpit, in quo captus est, & tandem perijt.

Ozias, qui & Asarias. Oseas. Amos. Micheas. Ionas.

Ozias regnauit quinquaginta duos annos, dictus & Asarias hic est, & is principio pius fuit, & Philistæos vicit, postea cùm cõtra ordinationem Dei ipse in templo sacrificare vellet, lepra infectus est. Huius ætate vixerunt Prophetę, Oseas, Amos, & Micheas, qui contra vtrunque regem in Samaria & Iuda docuerunt. Fuit & hisce tẽporibus Ionas: qui missus erat ad prædicandum regi Assyriorũ.

Ioatham.

Ioathã regnauit sedecim annos, is pius erat, & feliciter pugnauit contra Ammom.

Achaz impius.

Achaz similiter annos sedecim regnauit, instituit falsum cultum Dei, & ex nimia superstitione & peruerso studio pietatis, sacella & aras passim per totam terram extruxit, qua de causa permisit Deus ipsum & totum eius regnum grauiter affligi & expoliari.

Ezechias rex pius.

Ezechias regnauit annos viginti nouem, & pius fuit, sublata idololatria verũ cultũ Dei restituit, sacerdotibus suas decimas reddidit. Et quia sunt hæc vera bonorũ principũ facta, ideò præclaras ei victorias donauit Deus. Nam cùm obsideret Hierusalem Assy-

riorũ rex, inuocauit pro ſubſidio ferẽdo Deũ & fuſis per Angelos Aſſyrijs, liberata obſidione vrbs eſt. Eſaias propheta huius regis temporibus fuit in ſummo honore, à quo inſtitutus eſt rex in his quæ ad timorem Dei pertinent. Porrò ſexto anno Ezechiæ, vrbe Samariæ potitus eſt rex Aſſyriorũ, & in ſeruitutẽ redactas decem tribus Iſrael abduxit. Maior hæc pars fuit populi Dei, quæ defecerat à Iuda, & propriũ regnũ inſtituerat. Verùm cùm timerent ſibi reges Samariæ, ne relaberetur populus ad regnũ Iuda, quod diuinitus ordinatum erat, ſi ſubinde pro ſolenni more frequentaret Hieruſalẽ propter ſacrificia faciẽda, & audiendum verbũ Dei iuxta præſcriptũ legis, inſtituerunt propriũ quendam cultum Dei, doctrinam propriam, & ſacrificia contra verbum Dei, atque ita abuſi ſunt prætextu nominis diuini ad priuatã potentiam regni ſui retinendam. Contra hunc cultũ Dei ſubinde à Deo miſsi ſunt prophetæ in ſalutem & conſeruationem plurimorũ: interim autem potentiſsimi quique ſuum falſum cultum Dei mordicus retinuerunt. Proinde grauiter afflixit hos reges Deus bellis & ſeditionibus, neque apud vllum genus diu huius Imperij dominium durauit, adeò etiam, vt tandẽ & Reges & populum abduci permiſerit Deus. Meritò nobis hoc exemplũ terrorẽ debet incutere, vt diſcamus timere Deũ. Nam ſi peculiari ſuo populo, & poſteris Abrahæ, quibus tam præclaræ promiſsiones contigerant, non pepercit Deus, ſed regnum

Eſaias

Samariæ deuaſtatio.

Impij cultus inſtitutio non manet inulta.

Exemplum timoris Dei.

rum tam subitò euertit, & abiecit eos, quis
imo tam securus est, qui credere posit im-
nè nos euasuros? Quin verò mea opinione
pars Samariæ typum videtur præ seferre
rientalis & Græcorum Ecclesiæ, quando-
uidem vt Israel in Samariam abductus per
ssyrios, nunquam reuersus est, ita & Oriē-
alis Ecclesia per Sarracenos & Turcā pror-
us est deleta. Et quemadmodum postea tri-
ui Iuda accidit, ita valde metuo, ne & hæc
ars Occidentalis simile quiddam aliquan-
o experiatur. Metuendum sanè est, ne atro-
ius etiā nobiscū acturus sit Deus, ob magni-
udinem flagitiorum nostrorū. Cæterùm vo-
uit tamē interim Deus benedicere Abrahæ
emini præ omnibus gentibus. Quamobrem
ius lector exemplum hoc expendere secum
ebet, & precari Deum, vt in misericordia
os castiget, & non planè abijciat.

Samaria typus Orientalis Ecclesiæ.

Durauit hoc regnum annos ducētos qua-
draginta quatuor tantùm. Breuissimum om-
nino hoc tempus erat, præsertim cùm hic po-
pulus adeò magnificas promissiones habe-
ret, etiā de bonis externis, & interim tamen
bellis & seditionibus nunquam caruit. Vsq;
adeò peruersum sui cultum Deus inultū nō
sinit. Deuastatio regni Samariæ facta est an-
no post mundum conditum 3240.

Manasses Ezechiæ filius succesit patri in
regno Iudææ, regnauitq; annos 55. Restaura-
uit hic falsum cultum Dei, & præ falso zelo
pietatis proprios filios sacrificij loco crema
uit. Persecutus est prophetas. Esaiā prophe-

Manasses impius rex.

tam ſanctiſsimũ ſerra diſſectum occidi iuſsit
Eſaiæ mors. tandem ab hoſtibus captus & abductus eſt
Cæterùm cùm agnoſceret peccatum, & ex
animo inuocaret Dominum, in gratiã beni
Manaſſes exemplũ pœnitentiæ gnè receptus eſt, & exempli loco propoſuit
eum Deus peccatoribus, vt non dubitent
Deum propitium fore, & remittere velle irã
& vltionem, ſi ab impietate reſipiſcant.

Amon. Amõ regnauit annos duos, rex impius fuit:
quare gladio miniſtrorum ſuorum perijt.

Ioſias. Ioſias regnauit 31. annos, abſtulit impium
cultum Dei. Sacella & idola diruit, oſſa falſorum
prophetarum exuri iuſsit. Huius temporibus
libri Moſaici, qui multis iam annis
interciderant, iterum reperti ſunt. Exemplũ
hoc ſanè in primis memorabile eſt, vſq; adeò
proficere & creſcere impietatem, & traditiones
humanas, vt ſacra ſcriptura in tanto ſit
contemptu, vt etiam ipſi libri amittãtur, verùm
ita proſpiciente Deo, tandem tamen re-
Typus ſyncerioris doctrinæ ſub finem mundi. ſtituitur & profertur. Typũ haud dubiè præ
ſe fert hæc hiſtoria nouiſsimorum temporum
in Eccleſia, cui ſub ipſum finem ſyncerior cognitio
verbi reuelari debet. At verò quanquam
Ioſias pius omnino rex erat, tamẽ ſuo
tandem errore non caruit. Etenim cùm iam
multo tempore magna pace vſus eſſet, &
multa præclarè egiſſet, audacior factus, nihil
ſibi infeliciter cedere poſſe exiſtimauit ob
pietatem, itaque bellum intulit regi Aegyptiorum,
quanquam pacis conditiones expetenti.
Sed quia ſuſceperat hoc bellum ex fiducia
humanarum virium, in pugna graui

vulne

inere ictus interiit.

Ioachaz regnauit tres menses, & in Aegy- um abductus est. *Ioachaz.*

Ioachin regnauit annos 11. Huius tempo- bus inuasit totam Iudæam Nabuchodono- r rex Babyloniæ, cuius tributarius factus t, abducti homines multi sunt, inter quos Daniel adhuc adolescens. Postea cùm non ruaret initum fœdus Ioachim, reuersus Iabuchodonosor est, & captũ Ioachim Hie- osolymæ occidi iussit. & corpus eius inter lia cadauera ante vrbem proiectum est, iux- a vaticinium Ieremię, qui prædixerat fore t queadmodum asinus sepeliretur. *Ioachim.* *Nabuchodonosor.* *Daniel.*

Ioachim siue Ieconias rex fuit tres mẽses, eueisus sub id tẽpus Nabuchodonosor ob- edit vrbem, vltro dedidit se Ieconias ex cõ- silio Ieremiæ prophetę, cui reuelauerat Deus Ierusalem vastandam esse, & obducendum populum, cæterùm fore vt non prorsus inte- riret, sed reuersurum aliquando, & Ierusa- lem rursus extruẽdam esse. In Babylone ser- uatus est Ieconias à Deo, quòd prophetæ va ticinio paruerat, id quod postea adnotabi- mus. Abducti cum Ieconia in Babylonẽ sunt optimi quique, præterea & quicquid pretio- sæ supellectilis & ornamẽtorum erat in tem- plo Hierosolymis. *Ioachim siue Ieconias.*

Sedechias vndecim annos regnauit, defe- cit à rege Babyloniæ, cui tributũ pẽdere no- luit, qua de causa reuersus Nabuchodonosor obsedit vrbem. Et quanquam suaserat Iere- mias, vt dederet se Sedechias (nam ita visum *Sedechias.*

esse

esse Deo, vt puniretur Iuda, & abduceretu populus) tamen parêre noluit, fretus nimi promissione Dei, non interiturum Iudaicu populum esse. Hæc iactabat Sedechias, perversè interpretabantur summi sacerdotes promissionem Dei. Nam seruare nihilominus poterat populum suum Deus, etiamsi aliquanto tempore abduci & affligi permitteret. Itaque contempta Ieremiæ prophetia est, præsertim cùm tam longo tempore differretur, neq; responderet euetus. Et huc accedebat, quòd iam tertiò fuerat Iudæam ingressus rex Babylonicus, nihilq; promoue rat in expugnãda vrbe Hierusalem. Præterea & anni exacti nunc vndecim erant, quibus multi ex vrbe profugerant, seruata vrbe. In causa hæc fuerunt, vt sperarint humano more pertinaciter nihil minus futurum, quàm eam calamitatẽ quàm prædixerat Ieremias. Erat & vndiquaque munitionibus circumuallata vrbs aduersus omnem vim hostium. Cæterùm Nabuchodonosor fame cõfecit eos. Nam cùm sesquianno obsideret vrbem, fames tanta fuisse fertur, vt ne ab esu quidem propriæ sobolis abstinuerint multi. Adeò pertinax in suo proposito humana natura est, vt summa etiam necessitate premente, subsidium & consolationem à Deo cesset implorare. Nam si iuxta consilium Prophetæ dedidissent se, tametsi exilium durũ fuisset, tamen pace saltem apud exteros frui licuisset. Tãdem cùm fugam moliretur, captus est Sedechias, & postea in conspectu suo filios

Famis ingẽtis exemplum.

Pertinaciæ humanæ exemplum.

ucidari vidit, ipsi autem oculi eruti sunt: euastata vrbs Hierusalem est: templum, uod iusserat ædificari Deus, exustum est, electissima pars populi Iudaici est abducta n seruitutem Babylonicã. Meritò sanè hoc xemplum commonere nos debet, non dissi-nulaturum esse Deum in aliis regnis & prin cipibus, sed grauiter vindicaturum esse pec-ata, siquidẽ tanta seueritate in hoc regnum sus est, quod ipse instituerat. Testatur enim criptura, hoc immani genere suppliciorum Deum afflixisse Iudam ob peccata eius: & quæ fuerint potissima peccata, adiicit, ni-nirum cõtemptus verbi Dei, impius cultus Dei, tyrannis aduersus veros doctores ver-bi, & Prophetas.

Deuastatio Hierosolyma.

Deuastatio vrbis contigit anno à condito mundo termillesimo trecentesimo septuage simo tertio. Aliis anno 3355.

Anni à Dauid vsque ad hanc direptionem vrbis Hierusalem, quingenti decem & sex fuerunt.

Regnum Iuda.

Hactenus mansit regium nomen apud Da uidis posteros, inter quos fuerunt multi in-signes & præclari reges, vt nullo in regno a-lio. Nam hoc regnum Iuda peculiariter in-stituerat Deus, & præerat illi: sed quia pec-catum inter eos non deerat, ideo puniti sunt à Deo, & mutatum regnũ est. Nam regnum Iuda annis septuaginta in Babylone capti-uum detinebatur: verùm interea tamen ita se declarauit Deus, vt deprehenderetur illi populum suum & Ecclesiã curę esse, & quòd nunquàm

nunquàm deserturus sit eã. Misit enim Prophetas insignes, vt Danielem apud Babylonios: qui ipsum etiam Nabuchodonosor regem conuertit. Nam cùm iudicio Dei ob impietatẽ suam punitus, & cõuersus in rabiem ac furorẽ esset, vt nullo discrimine à bestia differret, orauit pro eo ad Dominũ Daniel, & restitutus est: postea resipiscens ab impietate abrogauit idololatrias, & institutus à Daniele verum cultum Dei arripuit.

Nabuchodonosor conuersus à Daniele.

Post Nabuchodonosor Euilmerodach filius eius regnauit. Is honestè & pro regia dignitate tractari iussit Ieconiam regem, qui ex mandato Ieremiæ Prophetæ vltrò se dedens in exilium cõmigrauerat. Atq; ita fortunauit huc regem Deus, qui prophetæ verbis crediderat, quanquam periclitari visus fuerat ad tempus. Cæterùm hoc modo seruauit Deus ab interitu gen' Dauidis, mirabili certè fato: id quod pluribus dicemus infrà.

Euilmerodach.

Euilmerodacho successit in regno Balthasar. Hic pietatis & verbi Dei contemptor erat: veterem, & iam antea abrogatam idololatriam Chaldaicã ex integro reparauit: poculis quæ ex templo Hierosolymitano ablata erant in comessationibus vsus est: derisit Deum Iudæorum, & contumeliæ causa cantari iussit Chaldæorũ Deum verum esse & superiorem Deo Iudæorũ. Sed quid factum est? Adduxerunt hæ blasphemiæ voces interitum totius regni. Nam visibiliter apparuit manus, quę inscripsit parieti, periturum esse Balthasar cum toto regno. Contigit euentus

Balthasar.

Blasphemia nunquam inulta.

eadem

dem nocte, quia Medi & Persæ obruerunt abylonios subita irruptione, & potiti sunt gno, occideruntq; regem Balthasar. Testa r & hoc exemplum, blasphemias in Deum on manere inultas.

Nunc primæ Monarchiæ tempus finem ha et vsq; ad Persas & Cyrum regem. Sunt au m inter Abraham natum & Cyrum regem nni mille quadringēti nonaginta quinque, uib' primùm apud Chaldæos, deinde apud ssyrios fuit Monarchia. Postea verò cùm istrahi cœpisset, nunc Assyrij, nunc rursus Babylonij potentia præualuerūt, donec Me- i & Persæ creuissent, & tandem Cyrus Ba- ylone potitus esset, recuperata iterum Mo- archia & in vnum redacta.

Monarchiæ primæ finis.

Considerandum in primis est, vniuersum egnum Iudæorum sub hoc tempore primæ Monarchiæ comprehensum esse, vnde con- tat vetustissimum populum Iudæos esse, & orum tātùm certas historias extare de pri- nis regnis mundi.

Iudæi vetustissimi.

De Græcis.

NVNC adnotabimus breuiter, qui fuerit rerum Græcarum status temporibus primæ Monarchiæ: vnde facilè colligi poterit, Iu- dæorū historias multò vetustiores esse Græ- corum monumentis, siquidem omnes eorum historiæ post primam Monarchiam conscri- ptæ sunt. Neq; possunt Græci certi aliquid, neque longius repetere quicquam, quod cō- sentiat, quàm quòd Olympiades eorum in- dicant.

Iudæorum historiæ vetustiores Græcorum monumētis.

Olympiades quando cœperunt. dicant. At Olympiades cœperunt anno trigesimooctauo Osiæ. Id autem est, si accuratius ad calculũ reuocetur, circiter annos ducẽtos ante Persarum Monarchiam. Sed propter imperitum lectorem Olympiadas missas facio, & ostendam paucis quid tempore primæ Monarchiæ apud Græcos acciderit.

Græciæ nõ vnus aliquis rex. Græcorum regio non vnum aliquem Regem habuit, vt aliæ nationes, sed fuerunt in ea partim principes multi, partim etiam potentes vrbes erant, & variæ magnæq; cum principibus mutationes inciderũt. Nam vrbes potentiores factæ ægrè poterant ferre Principes, quẽadmodum nostra ętate in Italia comperimus: & ego postea aliquot exempla referam, quæ cognitu vtilia sunt, & certa historiarum testimonia habent. Nam ante Troianum bellum parũ admodum historiarum apud Græcos reperitur.

Bellum Troianum.

TROIANVM bellum sub Dauidis tempora gestum est, id quod Vergilio teste probari potest. Nam is ait stetisse Albanum imperium annis trecentis. Sic enim inquit de Albanorum regno.

Hic iam trecentũ totos regnabitur annos.

Sub finem huius imperij Roma cœpit ædificari: id quod postea dicemus, etsi vice retrograda annorum numerum conferas inter se, iam inde à temporibus conditæ Romanæ vrbis vsq; ad initium imperij Salomonis reperies.

series annos trecentos & tres. Neque verò multò antè fuisse bellum Troianum certum est. Dissentiunt hîc quidam historiarũ scriptores, qui hoc bellum vetustius esse affirmant: cæterùm diuersum ego multis argumentis probare possem, quæ nunc, vt compendio seruiam, prætermitto. Porrò hoc dignum obseruatu est, quòd occasio Troiani belli ex adulterio nata sit. Paris enim Troiani regis filius, Menelai Principis Græcorum vxorem Helenam abduxerat. Id autem indignè ferentes Principes & ciuitates omnes in Græcia, conspiratione facta ad Troiam profecti sunt, & integro decennio exacto, tandem Ilium vrbem Troianorum expugnarũt: & occiso Priamo rege Troianum regnum extinctum est. Ex Troia Aeneas in Italiam nauigauit, in qua eam partẽ occupauit quæ Latium dicta est. Auspicatus hic nouum regnum est, & cum Ascanio filio, qui & Iulus vocatus est, Albam vrbem condidit, in qua imperarunt posteri Aeneæ vsque ad id tempus quo condita Roma est. Fuerunt in hoc bello Troiano multi præclari & insignes principes, quorum nomina aliunde petenda sunt. Ex Thessalia Achilles adfuit, à quo Troianorum præstantissimus dux Hector peremptus est. Et Achilles ipse tandem per fraudem periit. Troiani enim desponderant ei filiam quandam Priami, & cùm ante altare in templo orans procumberet, per dolum à Paride telo transfixus est.

Troiani belli occasio, adulterium.

Aeneas.
Latium.
Ascanius qui & Iulus.

Achilles.
Hector.

Bellum Thebanum.

Thebani belli occasio. NON multò ante Troianum bellum, longè atrocius bellum fuit Thebanũ. Nam cùm hæreditario iure cessisset regnũ Thebanum duobus fratribus, Etheocli & Polynici, hi *Etheocles.* conuenerunt inter se hac conditione, vt alternis annis regnarent. Cæterùm cùm accepisset imperium Etheocles contra initũ fœdus perpetuò dominari volebat. Coactus itaque *Polynices.* Polynices frater, Argos ad Adrastum regem confugit: qui cùm tradidisset ei in matrimonium filiam suam, vi eum in regnũ restituere volebat: sed Adrastus antè Thebas cum Principibus aliis cæsus est. Etheocles & *Adrastus.* Polynices fratres concurrentes fortè in pugna, ambo mutuis vulneribus occubuerunt. Magnæ huius & lamentabilis cædis occasionem, fratrum discordia peperit. Neque verò adhuc belli finis fuit. Nam postea alii Principes magna manu obsederunt iterum vrbẽ, & expugnatam tandem euerterunt. *Fratrum discordia.*

De Hercule.

PAVLO ante hæc tempora, id est, breui tẽpore priusquàm apud Iudæos Saul rex designatus est, vixit in Græcia Hercules, qui ante alios principes in primis ꝓpter heroicas virtutes cõmendatur. Parẽtes eius Amphitryo & Alcmena ex Tyrincho vrbe oriũdi fuerunt, quæ sita est non procul ab Argis. Amphitryo autem Thebas profugerat, propterea quòd discordia orta cum fratre suo, *Hercules Tyrinthius.*

occiderat eum, & hac occaſione cõtigit Her culem apud Thebanos naſci: & primùm hîc ſuæ virtutis ſpecimen edidit. Nam cùm Minyæ, qui tum potentia celebres erant, & in Orchomeno vrbe regnabãt, oppugnarẽt vrbem Thebanam, Hercules repulſis hoſtibus tutatus eſt eam, & oppidũ Orchomenon cœpit, cuius Imperiũ tum etiã eſſe deſiit. Vrbs ea opulentiſsima fuit, cuius apud Homerum etiam magnæ laudes extãt propter diuitias. Hæc victoria primùm Herculi magnum nomen parauit, adeò, vt poſtea alii in Græcia Principes ſe vltrò ad eum cõtulerint: proinde vbiq; pacis autorem ſe prębuit, principibus & vrbibus opem tulit, iniuſtè facta vindicauit & coërcuit, & erga illos quos adiuuerat, magna clemẽtia vſus eſt, neq; illis imposuit vllum onus quod tolerare nõ poſſent. Hæc ſunt propter quæ tantã laudem meruit, quantã nemo ex principibus alius. Poſtea in Aſiam profectus, regem Troianum Laomedonta vicit & occidit: ſed in hac victoria, regia planè moderatione animi vſus eſt. Nam ſeruauit regnũ, neq; voluit delere, ſed eius poſſeſsionẽ Priamo, vtpote vero hæredi, tradidit. Et quia Priamo regnũ reſtituit, facilè poteſt ęſtimari quo tempore vixerit Hercules. Præter hæc & mare in Italia & Hiſpania tutũ reddidit à piratis, eamq; ob cauſam in extremo littore Hiſpaniæ & Aphricæ duos ſcopulos erigi iuſsit, qui huius facti memoriam perpetuò teſtarentur. nam & hodie Columnæ Herculis adhuc appellantur. Habet

Minyæ.

Orchomenos.

Herculis res geſtæ.

Columnæ Herculis.

has inuictissimus Cæsar Carolus Quintus tanquã peculiaris insignis loco hodie, nimirum vt videatur cõtigisse nobis à Deo, quòd sub hoc tumultuario rerum statu in tota Europa tanquam Hercules esse debeat, ad pacem & iustitiam virtute ac victrici dextra sua iterum reparandam.

Hactenus de memorabilibus rebus quæ in Græcia primę Monarchiæ temporibus acciderunt, sed pauca tamen præter hæc adiiciam: siquidem considerandum in primis est in historiarũ lectione, quis fuerit status regnorum, quæ religiones, quod ius, denique quas artes habuerint, quibus floruerũt. Defunctis Noe filiis, verus quoque intellectus verbi Dei in Græcia interiit: quanquã enim interim cęremoniarum ritus & sentẽtias de pietate retinuerunt à patribus, tamen aucta est impietas, & subinde alia atque alia idololatria subrepsit. Quisque enim pro sua angustia & necessitate qua premebatur, finxit sibi peculiarem quendam cultum Dei. Nam quod à Poëta dictum est,

Status Græciæ post filios Noe.

Primus in orbe Deos fecit timor,

id de impio cultu Dei excogitando verissimum est. Etenim nemo hominũ natura tam ferus est, qui in necessitate constitutus Deũ non inquirat: & cùm ignorat tantùm fide in Christum quærendum esse Deum, prolabitur ad opus aliquod externum, & fingit nouum quendam cultum honorandi Dei. Hic fons & occasio est omnium ferè impietatum quæ sunt in mundo. Neq; verò putabit quisquam,

Impietatis omnis occasio.

quam, in eo errore fuiſſe homines, vt æſtimauerint imagines & ſtatuas Deũ eſſe (non enim ignorabant id lignum aut ſaxum eſſe.) Verùm in hac fuerunt ſententia, hoc opus & hunc cultum probari Deo, & adorari eum hoc modo velle: cùm tamen interim nolit Deus ſe extra vnum Chriſtum, per infidelitatem honorari, quocunque tandem opere vel ratione. Itaque nec certi eſſe vnquam potuerunt, num Deus ipſis eſſet propitius: hoc enim ſine manifeſta promiſsione Dei & abſque Chriſto certò ſibi perſuadere nemo poteſt. Caput autem omnis idololatriæ eſt, confidere in peculiari & à ſe excogitato cultu Dei, & interim in afflictionibus tamẽ dubitare, num Deus velit eſſe propitius. Hæc, inquam, dubitatio eſt præcipua pars idololatriæ. Et impius quilibet, bonus alioqui & ſapiens à vero Chriſtiano & pio hoc maximè differt. Impius ille habet pręclaras virtutes, ac ſplendida opera, cor autẽ ipſius dubitat num Deus ſit illi propitius: Pius aũt & Chriſtianus, poteſt quidem illo eſſe inferior quo ad reliquas virtutes, cor autem ipſius certò ſtatuit Deum ſibi eſſe propitium iuxta promiſsiones, propter Chriſtum. Atq; hoc præcipuè animaduertendũ eſt, & muniẽdus animus cõfirmandusq; aduerſus huiuſmodi dubitationem. Sed mũdus cæco quodam fertur impetu, volẽs ſine verbo Dei cum Deo agere, inſtituit nouos & peculiares cultus Dei quilibet pro ſuo arbitrio, & ſua neceſsitate. Itaque ſemper manet idololatria in mundo,

Idololatriæ caput.

Impius à Christiano quid differat.

etiamsi cæremoniæ externæ & ritus, imagines & sacrificia aboleantur & immutentur.

Idololatriæ genera apud Græcos

Porrò Græci, qui homines mira industria & ingenio præditi erant, varia & portentosa admodum superstitionis & idololatriæ genera excogitârunt, contra pericula belli, cõtra morbos, contra tempestates, contra ea etiam quæ in matrimonio vel negotiatione possent accidere: atq; horum omnium quisque suam quandam statuam, & suas preculas aut cæremonias peculiares habebat. Iouis enim statua aduersus tempestates erecta est. Martem ob bellorum pericula colebant. Iunonẽ honorabant opum parandarum causa. Venerem deam ob fœcunditatem prolis. Huius generis alia innumera apud Græcos fuerunt. Vsque adeò in alium atque alium errorem prouoluitur hominis animus cùm ignorat verũ verbi diuini intellectùm. Nam eò tandem impudentiæ & cæcitatis progressum est, vt eiusmodi turpia etiam festa & solennia instituta sint, in quibus matronas & puellas stuprare summa pietas haberetur. Turpissima quæque leguntur passim apud autores, quæ sub religionis nomine in solennibus diuorũ apud Gentes in vsum recepta sunt, quæ flagitiũ est vel meminisse. CHRISTVS DOMINVS noster coërceat Satanam, ne deleto verbo Dei, talis impuritas & abominatio denuò regnet in mundo.

De Sibyllis.

Sibylla non

SIBYLLAE quoque nobis prætereundæ

non

non sunt, siquidem illarũ omnes historiæ hîc meminerunt. Sibylla autẽ nomen non est certæ alicuius mulieris, sed vulgato vocabulo vatem aut prophetissam significat. Fuerunt autem huiusmodi mulieres multæ, quædam etiam sanctorum patrũ temporibus, quæ pleniore cognitione doctrinæ Patrum institutę, & intelligentes mysterium veræ fidei, præclaras sententias reliquerunt, quæ etiamnũ extant, de Christo, de consummatione mundi, de iudicio extremo, de vita æterna, quæ sæpe à Lactantio citantur. Porrò verò ob vetustatem Lactantij, arbitror non à Christianis eas sententias confictas esse, sed reperisse eas illum apud gentes. Postea verò & idololatræ mulieres fuerunt, quæ nihilominus de externarum rerũ statu, de regnis & similibus quędam prædixerunt: & hæ fortasse, sine iudicio tamen sanctorum patrum dicta suis illis reuelationibus admiscuerunt. Satan etiã, vt Delphis responsa dabat, vbi immane antrũ erat: & cùm aliquid interrogaretur, fœmina super antrum sellæ insidens futura dicebat, ingenti interim vapore & flatu ventorum ex antro exæstuante. Ita memorant Delphis accidisse. Postea conscripta oracula hæc à sacerdotibus, tanquam indubitata vaticinia credebantur. Et quia ambiguè scripta erant, variè poterant detorqueri. Imposturæ hæ Satanæ fuerunt, quibus delusit mundum.

est propriũ aliquod nomen.

Sibyllæ idololatræ.

Delphica responsa.

De *Homero, & Hesiodo.*

PRIMVM apud Græcos Poëtæ tantùm

Poetæ apud Græcos primum celebres. doctiſſimi habiti ſunt, qui partim Muſici, partim ſacerdotes, medicinæ etiam & Aſtronomiæ quidam peritiſſimi fuerunt. Hi ſapiētiam & eruditionem ſuam carminibus & breuibus ſententiis complexi ſunt. Inter eos autem quorum ſcripta etiamnum extant, principes fuerunt Homerus & Heſiodus. Caſſius ſcribit vixiſſe Homerum poſt Troianum bellum anno centeſimo ſexageſimo, & ſimiliter ante conditam vrbem Romam circiter idem tempus annorum centū & ſexaginta, id quod fuiſſe colligitur ſub id tempus, quo Ioſaphat apud Iudęos regnauit. Egit autē Smyrnæ, quæ in prima Aſiæ parte ſita eſt, vbi vetuſtiſſimi Græcorum habitârunt, qui Iones & Aeoles dicti ſunt. Et quanquam non fuerit Homerus in Republica regenda potens, tamen apparet eum maximorum principum totius Græciæ conſuetudine vſum eſſe. Nam omnium ferè principum genus & originem rectiſſimè deſcripſit, & libri eius omnium negociorum ciuilium & heroicarum virtutum planè ſpeculum ſunt. Depinxit enim omnia, quæ in regenda Republica accidere poſſunt. Præterea & quod officium ſit principum & ſummorum hominum inter ſe in conſiliis, atque in aliis negociis quibuſcunque tandem tractandis ita propoſuit ob oculos graphicè, vt videri poſſit in omnibus conuitiis, & in maximis quibuſque cauſis Imperiorum agitandis eſſe apprime exercitatus. Proinde nullius vnquàm poetæ ſcriptum tam immodicis laudibus vexerunt, ſapientiſſimi authores,

Homerus quando vixerit.

An. mundi 3041.

Homericæ Poeſeos excellentia.

atque

tque Homericum carmen, quod nunquam ibi Alexandet Magnus è manibus excidere assus est, vt haberet ex quo de officio & vir utibus præstantissimi Regis institueretur & dmoneretur.

Hesiodus centum annos post Homerum vixit, Porphyrio teste. Parochus fuit apud Heliconem montem, vbi ingens & celebre templum erat. Scripta eius magna ex parte conciones sunt de bonis moribus. Sunt enim breues sententiæ vim omnis generis virtutum complectentes, cæterùm de Christo nihil habent. Nam cœlestis hæc doctrina gentibus abscondita erat. Continent quoq; scripta huius poetæ veluti iustum & perpetuum Calendarium institutum ad cursum Solis, & obseruationem illorum astrorum quæ anni discrimina ostendūt, libellus dignus est, qui proponatur ediscendus etiam pueris: & apparet ex eo olim sapientissimos homines in Græcia pueros suos ad præclaras has artes cognoscendas adhibuisse. Cæterùm spectatæ eruditionis & modestiæ vir Hesiodus poeta miserè tandem periit per quosdam ex amicis suis, qui parum dignam gratiam ei retulerūt pro benefactis.

Hesiodus sacerdos in Helicone.

Hesiodi poemata.

De *condita vrbe* R*oma*.

PROCA rex Albanus filios duos, Numitorem & Amulium habuit. Iam verò decreuerat pater regnum Numitori filio, vtpote qui natu maior esset, tradere: sed Amulius, qui ætate iunior erat, hunc regno expulit, &

Proca.
Numitor.
Amulius.

sibi imperium vsurpauit:ac ne quid periculi timere sibi posset à posteris Numitoris, filium eius Aegestum per dolum obtruncat, & filium fratris Rheam Syluiam perpetuo sterilitatis voto addictam, in Vestalium virginum consortium detrudit. Sed hæc grauida facta gemellos infantes peperit, qui postea Romulus & Remus dicti sunt. Atqui vbi factum hoc comperit Amulius, matrem in custodiam iussit dari, & pueros in profluentem Tyberis aquam exponi, vt submergerentur. Verùm cùm iam in ripam expositi essent infantes, lupa forte fortuna accessit ex vicinis montibus, quæ eos lactauit, quousque à pastore regio reperti sunt, qui ablatos infantes domum, vxori suæ tradidit educandos. Porrò cùm iam adolescere cœpissent, audissentq; olim infantiæ suæ insidias structas ab Amulio esse, tum per vim auo suo Numitori regnum ereptum, statuerunt perpetratæ tyrannidis vltores esse, & per occasionem obtruncant regem Amulium, & auum suũ Numitorem in regnum restituunt. Ita tandem iniustitiam non sinit impunitam Deus. Postea Romulus & Remus fratres in eo loco vbi expositi & reperti erant, vrbem ædificabant. Contentione autem orta inter fratres, cùm ætate & fortitudine pares essent, vter imperaret, placuit tandem vt penes Deos esset arbitrium, ita vt cui cõtingeret præclarius augurium, is dominaretur. Primum itaque Remo sex vultures aduolarunt, postea Romulo duodecim vultures fuerunt augurium. Iam

Rhea Syluia.

Romulus. Remus.

Vltionis exemplum.

Romuli & Remi contentio de regno.

rò cùm primi augurij nomine regnum po-
ılaret Remus, Romulus multitudinis auiũ
uſa, rurſus diſſidium inter fratres coor-
m eſt. Mirum enim quàm vehementer exa
tet hominum animos libido dominãdi, ne-
ıe facile cohiberi ſe patiatur. Sed quid
ulta? tumultu exorto tandem Remus occi-
s eſt, & imperio ſolus Romulus eſt poti-
s, à quo & vrbs Roma eſt appellata. Hinc
m apparet, ex poſteris Aeneæ conditam eſ-
Romanam vrbem. Syluia enim mater Ro-
uli, ex Aenea originem habet. Cæterum cũ
gnoraretur pater Romuli ob honeſtiorem
rætextum culpæ, finxerunt Martem Deum
omuli patrem eſſe. Quo pacto autem Impe
um inſtituerit Romulus, & quæ bella geſ-
erit, Liuius adnotauit. Ego ſolùm breuiter
emporum ordinem indicabo, & ſi quæ inſi-
nes mutationes regnorum inciderunt, vt
uiſque ſciat quid in lectione omnium hiſto
arum potiſſimum ſit ſpectandum. neque
tiam ea prætermittemus quæ admiranda
œleſti fato quodam contigerunt, vt videre
ueamus puniri à Deo iniuſtitiam, & qui-
us de cauſis mutari ſoleant Reſpublicæ &
mperia.

Pomponius Atticus, & pleriq̃ue alij, qui
xactiſſimè numerum annorum ſupputant, hi
edificari cœpiſſe vrbem Romanam ſtatuũt,
n initio tertij anni ſextæ Olympiadis, hoc
eſt, in decimo anno Ioathan regis Iuda, poſt
conditum verò mundu *n* 3201.

Alijs hic annus eſt 2. regni Achas, & mũdi 3210.

Ante Chriſtum natum fuerat Roma 729.
al. 751.

Duratio Romæ. al.751.ann. Quin hoc quoque ſubiicio, quod Varro ſcribit, duodecim vultures typum præ ſe ferre ætatis & durationis vrbis, nimirum mille ducentotum annorum. Nam ſingulos vultures ſeculum, hoc eſt, centum annorum tempus ſignificare ait: neque verò abſurda hæc eſt interpretatio. Nam ab initio conditæ vrbis Romæ vſque ad Honorij & Arcadij tempora, cùm à Gothis deuaſtata eſt, fuerunt anni circiter 1300. Reges imperârũt Romæ 244. annos, teſte Liuio. Euſebius etiam duos annos addit. Romulus 38. Numa 43.

Tullus Hoſtilius. Tullus hoſtilius 32. hic Albam euertit, & imperatorem eorum Metium Suffetium, qui fœderis initi ruptor fuerat, digno ſupplicio adfecit. Dedit enim in eo puniendo inſigne documentum hominibus, quomodo proditores puniri oporteat. Nam diſtentũ inter duas quadrigas ligari, & equis in diuerſum concitatis, diſcerpi ac lacerari iuſſit. Ceſſauit hîc regnum Albanum, & contigit hoc ſub id tempus quo in Iuda Manaſſes regnauit.

Metij Suffetij mors. Porrò euerſa Alba, veterum Troianorum poſteri, in primis Iulij, ab Iulo filio Aneeæ exorti, Romam profecti ſunt relicta Alba, qui poſtea potentiores facti apud Romanos, tandem totam Monarchiam ſoli receperunt, Iulij Cæſatis temporibus. Proinde ab Homero rectiſſimè prædictum eſt de Aenea, quòd poſteritas eius perpetuum imperium habitura ſit, idq; haud dubiè de Romanorum regno intelligi debet. Nam eorum vltima eſt Monarchia, ſed de his infrà copioſius. Tullo

Hoſti-

...ostilio successit in regno & imperauit, An-
...us Martius 24. Tarquinius Priscus 37. Ser-
...ius Tullius 44.

Tarquinius Priscus.

Seruius Tullius.

Huius temporibus Persarum Monarchia ...cœpit. Equidem vt breuitatis rationem ha...erem, simul hîc Romanorum reges compre...endere volui, quòd ferè omnes ante Persa...um Monarchiam regnârunt, quæ dum ste...it, pauca admodum memorabilia facta sunt ...pud Romanos, nimirum quorum nō magnæ ...dmodum sub id tempus vires erant.

Persarum Monarchia.

Tarquinius Superbus 25.

Tarquinius Superbus.

Pulsus hic est regno ob filij Sexti Tarqui...nij flagitium, qui Lucretiæ pudicissimæ ma...tronæ per vim vitium obtulit, quæ pudoris ...nomine gladio pectus transuerberauit. Facti indignitate moti cognati eius regem expu...lerunt. Exemplum hoc quoque testatur, qui...bus de causis patiatur Deus mutari regna, & vindicari tyrannidem. Satis hæc sit dixisse de initio conditæ vrbis, & vnde Reipublicæ prima immutatio inciderit.

Exemplum vltionis.

DE SE

DE SECVNDA MONARCHIA.

An. mundi 3425.

Balthasar Babylonius. Dan. 5.

Historiæ Græcorũ à Persis incipiunt.

VM Iudæi septuaginta annos in exilio egissent apud Babylonios, quemadmodum suprà monuimus, punitus est à Deo Balthasar rex Babyloniæ, quòd blasphemus fuerat in Deum Israel, & templi vsibus destinata vasa, prophanârat in regiis comessationibus. Nam Medi & Persæ inuaserunt regnum eius, & vrbe Babylonica vnà cũ regnis Chaldæorum & Assyriæ potiti sunt. Meritò itaq; secunda hæc Monarchia dicẽda est, quia maxima totius orbis regna iam iterum coalescere cœperũt, quibus postea à Persis tota propemodum Asia est adiecta. In primis verò expendere debet hîc pius animus, illustria illa beneficia & opera Dei, qui vt iustitia & honestas conseruetur, denuo vniuersum mũdum in vnum quoddam corpus & legitimum imperium redegit. Nam necesse esset omnem ciuilitatem & bonas leges interire inter homines, nisi ad conseruandas eas eligeret & institueret Deus potentissimas Monarchias subinde, & fortissimos principes, qui eas tueri, & si collapsæ fuerint, restaurare de integro possent.

Porrò hæc Persarum Monarchia nota fuit Græcis, & quæcunq; ferè apud Græcos præclarè & magnificè gesta sunt, sub huius Monar

-chiæ temporibus acciderunt. Atque hinc quòd à Persis auspicantur Græci suas hi-rias, quibus parum videtur compertum ſſe, quòd ante Persarum tempora in orbe ſtum erat in regnis aliis.

Quod ad annorum ordinem in historiis at et, hîc mihi primùm lector monendus est, ctenus mutuatum me esse annorum sup-tationem ex sacris literis, quæ ordine iam de à condito mundo annorum numerum dicant, vsque ad septuaginta illos annos ibus Iudæi apud Babylonios in exilio de-nebantur. Proinde continentur in Bibliis cris certa Chronica annorum vsq; ad Per-rum tempora, cæterùm postea non ita exa-è obseruatur annorum ratio, nisi quòd Da el testatur annos esse nonaginta supra qua-ringētos ab eo tempore quo permissum est ıdæis reparare euersam vrbem Hierosoly-am, vsque ad Christum natum. Et in re fa-ili magna hîc inter quosdam contentio est, e supputandis rectè his annis, in quibus nos ullam esse difficultatem ostendemus. Nam Daniel signatè admodum tempora aduentus Christi expresit.

INITIVM MONAR-CHIAE PERSARVM.

PORRO verò, vt consensiat numerus su-perioribus illis 70. annis, numerabūtur à no-bis in hac Monarchia Persarum anni 191. Quanquàm enim à Græcis maior hic anno-rum numerus recensetur in Monarchia Per-

sarum

ſarum,id tamen eo factum eſt,quòd non pri mùm finitis his 70.annis, ſed iam antea circiter annos viginti numerare cœperũt Græci.Atque hoc modo Philonis & Græcorum ſupputatio æquari debet. Iudæi enim auſpicantur annum Cyri,poſteaquàm Cyrus vrbem Babylonem deuiciſſet, cæterùm Græci eos etiam annos adnumerant, quibus iam antea regnauerat,ſed hi ad ſubſequentes annos nõ ſunt referendi. Proinde vt res clariùs intelligatur,iuxta Philonis ordinem,primùm ſummos ſacerdotes recenſebimus, poſtea & Perſarum reges ſubiiciemus, quemadmodũ Græci eos numerant. Porrò verò qui intelligit Cyri regni initium eſſe poſt occupatam Babylonem, is facilè conferre poterit Græcorũ numerum cum his 192.an.

Philonis & Græcorum ſupputatio.

Ieſus ſacerdos 36.Ioachim filius abſente patre 8.Ieſus reuerſus 20. Ioachim iterũ 48. Eliaſib 21. Ioiada 24.Ioatham 24. Iaddus 10.

Al. 41. *Al. 27.*

Summa 191.anni. Teſtatur Ioſephus vixiſſe Iaddum, cùm Alexander in Aſiam profectus eſt.

Perſarum Reges quemadmodum á Græcis numerantur.

Cyrus 29.Cambyſes 7.menſes 5.Darius filius Hyſtaſpis 36.Xerxes 20.Artaxerxes Longimanus 40.Darius Nothus 19. Artaxerxes Mnemon 40.Ochus 26.Arſames 3.Darius 6.

Al.21.

Ordo temporum magna ex parte hunc numerum probat. Etenim, vt aliis atque aliis temporibus vixerũt hiſtoriarum ſcriptores, ita

a illorum regũ potiſsimum meminit quiſ-
ue, qui ſua ætate imperârunt, quemadmodũ
erxis Herodotus mentionem facit, Thucy-
ides Artaxerxis Longimani. Poſt hos Xeno- *Herodotus.*
hon de Dario Notho & eius minori filio *Thucydides*
yro, prætetea & Artaxerxe Mnemone ſcri- *Xenophon.*
ſit, & militiam vnà exercuit Xenophon in
ellis illis, quæ ſub hæc tempora gerebãtur.
rrant itaque valde recentiores ſcriptores
pud Iudęos, ſtupidi planè aſini, qui non niſi
uatuor Perſarum reges ponunt, amittentes
luſquàm centum annos in certiſsima ſuppu-
atione hac annorum mundi, vnde naſcuntur
lij grauiores errores.

In Daniele & Eſdra mentio facta eſt regũ
erſarum, ſed variant nomina quorundam à
ræcis. Ego verò vt omnia cognoſcãtur aper
ius, quæ mea ſit ſententia breuiter ſubiicio.
Metaſthenes à quibuſdam reiicitur, quòd *Metaſthe-*
lerosque ex Perſarum regibus nominat ali- *nes.*
er, quàm Græci. Cæterùm cùm nõ diſſentiat
b eo Eſdra & Philo, non reiicio eos reges
quos citat Metaſthenes. Dubium enim non
eſt, Eſdram regnum & res Perſarum exactiſ-
ſimè cognouiſſe; ſiquidem inter primores re- *Eſdra Per*
gni & conſiliarios regios eum vel præcipuũ *ſarum rerũ*
extitiſſe conſtat. Ordinat Metaſthenes in *peritus.*
hunc modum reges Perſarũ, & hi primi ſunt,
in quibus variant, cæterùm apud Philonem
& Eſdram idem ordo eſt.

Darius & Cyrus ſimul 2. & poſtea Cyrus
ſolus annis viginti duobus regnauit.

Artaxerxes Aſſuerus 20. Darius Artaxer-

xes Longimanus 37. Darius nothus 19. Artaxerxes Mnemon 55. Ochus 26. Arſames 4. Darius 6.

Diſſenſio hæc, mea quidem opinione, facilè dirimi poteſt. De Dario primo, qui ſimul cum Cyro imperauit, nihil quidquam compertum eſt Græcis, quandoquidem, vt Daniel teſtatur, nondum imperauit, ideoq; exterarum nationum hominibus ignotum planè fuit nomen eius. Et diſcernit Daniel hunc Darium à Cyro: Darium enim Medum, Cyrum Perſicum eſſe dicit. Iam verò numerant Græci Perſarum reges tantùm, neque admiſcent illis res Medorum, quorum regnum iam tranſlatum erat ad Perſas, ideoque non diſſentiunt Græci ſcriptores ab hiſtorijs ſacris, tametſi Darium prætermittant, ſiquidẽ numerant tantùm Perſarum reges. Ioſephus ſcribit quòd fuerit hic Darius Cyaxares Aſtyagis filius, de quo Xenophon ſcribit, id quod non impugno.

Darius cũ Cyro imperans.

Secundus Artaxerxes Aſſuerus, eſt Darius Hyſtaſpis filius, & prætermittitur Cambyſes, propterea quòd is patre Cyro adhuc viuente, vel non diu admodum poſt defunctum patrẽ fuit in Imperio. Nam habuerunt hunc morem Perſæ, vt belli cauſa in exteras nationes proficiſcente rege, alius antea ſubſtitueretur, qui abſentis regis vice fungeretur interea, atque hac ratione Cambyſes à Cyro patre rex deſignatus eſt, & præfectus regno, cùm bellum inſtitueret aduerſus Scythas, quibus cùm per ſexennium dimicatum eſt,

Artaxerxes Aſſuerus.

Cambyſes.

& int

& interea temporis administratum est imperium à Cambyse, cui septem annos tribuunt Græci, qui intelligi debent de eo tempore, quo adhuc vixit pater. Et Assueri historiæ testantur ipsum Darium esse, quòd Philo scribit, illas ab eo regiones recuperatas esse bello, quæ defecerant, postquàm Cyrus cum Scythis pugnasset infeliciter.

Tertius dictus est Darius Artaxerxes Lõgimanus, hunc Græci Artaxerxem Longimanum simpliciter vocant, & nomen inde sortitus est, quod dextera illius longior fuerit sinistra, quem Metasthenes Darium nominat, Esdras Darium & Artaxerxem promiscuè, nam hisce nominibus non aliter vsi sunt, atque Imperatores nostri vocabulis Cæsaris & Augusti vtuntur. Cæterùm quòd statim in ordine succedit Dario Artaxerxes, hac de causa contigit, quòd cùm Xerxes statim in principio sui regni in Græciam se contulisset, Artaxerxes interea regnum in Oriente administrauit. Et quia non præsens mansit in Oriente Xerxes, ideò eius mentionem non faciunt Iudæi, sed Artaxerxem pro rege habent, quod in Imperio constitutus regnat interim, dum abest Xerxes. Posthac nulla est amplius discrepatio, & adhunc modum Bibliorum & Græcorũ historiæ rectißimè possunt concordari. Dissensio annorum inde oritur, quòd alij reges alijs adhuc viuentibus imperârunt, & hinc factum est, quòd annorũ ordinem alij aliter collegerunt.

Darius Artaxerxes cur longimanus.

De Cyro.

Cyrus. CYRVS primus Persarum monarcha inter præstantissimos mundi reges & heroas vnus habitus est. Etenim præter omnes generis egregias & verè heroicas virtutes, donauerat ei etiam Deus peculiarem felicitatem & fortunam in gubernando, & præclaras victorias de hostibus, imò etiam ad pietatem & verum cultum Dei per Danielem prophetam ei cõtigit erudiri, vt testãtur sacræ literæ. Eius generis principes huiusmodi à Deo virtutibus exornatos, suspicere debemus, tanquam insignia dona Dei, per quæ iuuare mundum, retineri in officio homines, seruari modestiam, & pacem, leges denique institui vult Deus. Quòd cùm ita sit, flagitium planè est, vel contemnere vel parui facere tales principes, quemadmodum vulgus hominum imperitorum facit. Cæterùm inter huiusmodi ministros Dei, & præclaros heroas orbis, hic Cyrus meritò referendus est. Neq; verò generis nobilitas in eo desiderari potest. Ita enim visum Deo est, imperiorum dignitatẽ per viros summis virtutibus & maiorum præstantia insignes cõseruari. Et quia tantis honoribus nobilitati sint à Deo maximi principes, debent quoque à nobis tanquã præcipuum aliquod opus Dei honorari. Pater Cyri princeps Persarum fuit oriundus ex posteris Sem, mater ex regio stemmate Medorum nata erat. Et scribit Herodotus Astyagi regi Medorum per somnium visum fuisse

Heroes quomodo instituendi.

Cyri parentes.

Astyagis somnium.

fuiſſe ex vtero filiæ ſuæ vitem enaſci : quæ, propagatione ſua totam Aſiam obumbraret. Conceptum hinc omen eſt, potentiſsimum quendam Principẽ eam parituram eſſe. Itaq; cùm iam naſceretur Cyrus infans, timuit Aſtyages, ne regnum ſuum à Medis ad Perſas aliquando transferretur. Quamobrem præfecto aulæ ſuæ Harpago præcipit, vt exponeret infantem enecandum. Cæterùm cùm perimendum curaret infantem Harpagus, mirabili ſanè fato ſeruatus eſt. Vſque adeò ad remorandũ conſilia diuina irriti ſunt humani conatus & ſtudia. Infans paſtori traditur in montem deportandus, vt ibi fame intereat, iuſſusque paſtor eſt non deſerere infantẽ, priuſquàm perierit, & renũtiare iſtud ipſum Harpago, vt veritatem facti poſſet referre regi, & curare pro dignitate regij generis ſepeliendum puerum. Sed quid fit? Sub idem fortè tempus quo in domũ ſuam hunc infantem adfer paſtor, mortuam prolem pepererat vxor eius, quæ vbi ex marito ſuo audiſſet exponendum hunc infantẽ quem præter elegantiam formæ, regium etiam vigorem & alacritatem quandam præ ſe ferre agnouit, præterea quòd & ex regio ſanguine ortum habeat, ſuadet ac rogat maritum, vt ſuum mortuum puerum in huius locum ſupponat, ſibique eum tradat pro ſuo educandum. Monet etiam ne cædem in regiam ſobolem committat, maximè cùm ab hoc puero nihil periculi regno poſsit imminere, cùm pro paſtoris filio educatus ſit habendus. Ad-

hæc, & regiæ voluntati satisfactum esse, si audiat pro certo, puerum mortuum defunctum esse. Acquiescit pastor vxoris consilio, renunciat Harpago puerum mortuum esse. Ille missis aliquot qui videant, curat puerũ sepeliri, atque hæc omnia regi pro certo indicantur. Interim apud pastorem alitur Cyrus, & cùm paulatim succrescere cœpisset, statim regia indoles, & alacritas ingenij apparuit in puero. Nam magno honore & amicitia prosequuti sunt eum reliqui pueri coæquales. Quin & puerorum more regnum instituit inter pueros, & si quis peccasset, hunc castigare solebat seriò. Verùm accidit per hanc occasionem, quòd vbi nobilem quendã puerum ob peccatũ verberasset fortasse durius, accusatus est apud pueri parentes, qui deinde querelam ad regem detulerunt. Rex accersito puero atque interrogato, admiratus est grauiorem in eo constantiam & prudentiam in respondendo, quàm pro pueri ætate. Perculsus illico animo reputauit secum tempus quo pepererat sua filia, & peruestigatis omnibus circunstantijs ætatis, tẽporis æducationis, agnouit ex filia suum nepotem esse, quem exponendum mandauerat olim. Cognitum iam retinuit apud se aliquãdiu in aula, & cùm ob singularem probitatis indolem, quæ relucebat in puero, nihil iam amplius sibi timeret Astyages, remisit eum in Persiam ad parentes suos. Interim tamen ob admissum dolum grauiter infensus rex est Harpago, quòd non perfecerat mandatum

regium

regium in occidendo olim puero. Iubet Harpagi minorem filium in aulam adduci, quod cùm fecisset Harpagus, iussit rex mactatum & deinde coctum filium Harpago nescienti edendum apponi. Cæterùm cùm iam satur esset, præcepit Astyages amputatum caput, pedes & manus pueri indicari coram Harpago, vt videret proprij se sui filij carnes comedisse. Harpagus viso capite, agnouit factū regis, atque adeò vnde eius esset occasio, sed suppresso omni dolore, pro consuetudine sua solita regem obseruantia & timore coluit, dissimulans interim grauissimè se aliquando per occasionē hanc tyrannidem regis vlcisci velle. Sed postea nunquam desijt Harpagus magno studio solicitare Medorum primores & potentissimos nobiles ad defectionem ad Persas, & vt Cyrum regē substituerent, quin & Cyro quoque hoc ipsum indicauit, & hortatur vt inuadat regnum, neque tyrannidem inultā manere sinat, qua vsus sit rex in vtrūque. Atque vt lateat institutum, in lepore exenterato epistolam occultat, eamq; fido nuncio tradit ferendam Cyro in Persiam, nihilq; nuntiari iussit per nuncium, nisi vt rex Cyrus ipse lepori detraheret pellē. Cyrus repertis literis, & cognito consilio Harpagi, exercitum cōtinuò parat, & proficiscitur aduersus Medos. Contrà verò Astyages ad resistēdum hosti copias educi iubet, quibus Harpagum imperatorem præficit, sed is vbi ventum est ad pugnam, & se & totū exercitum suum vltro dedidit Cyro. Itaq; amisso

Astyagis crudelitas insignis.

Harpagi factum cōtra tyrannidem Astyagis.

Medorum regno victus est Astyages. Cæterùm seruauit eum Cyrus, & pro dignitate regia tractari iussit. Incidit hæc immutatio in regnum Medorum ob tyrānidem regis, propter quam & translatum est ad Persas totum Imperium.

Crœsus rex Asiæ:

Sardis.

Post hæc opulētissimus rex Crœsus in prima Asiæ parte Cyro bellum intulit, cui obuiam aduersa acie profectus Cyrus fudit eū, & totum regnum occupauit, & expugnata munitissima vrbe Sardis, Crœsum captiuum capit. At cùm iussu regis cremandus Crœsus iam pyram extructam ascendisset, flebili admodum eiulatu vociferabatur: O Solon Solon. Admiratus has voces Cyrus interrogari iussit qua de causa tanto dolore has voces subinde ingeminaret. Tū ex imo pectore ingemiscens: Solō, inquit, olim apud Atheniēses vir sapientissimus fuit, cui summos aliquādo, cùm apud me esset, honores exhibui, ostendique ei omnem potentiam & thesauros meos, & interrogaui tandem, putarétne posse vnquam aduersi aliquid accidere mihi, qui potentia & opibus videbar munitus esse aduersus omnes casus fortunæ, & in vim hostium? Sed ad hæc respōdit Solō cum obiurgatione. Neminem hominum tam fœlicē esse in hac vita, qui antè obitum beatus ab omni parte dici posit, neque tam potentem quenquam esse, quē non aduersus casus queat debilitare & euertere. Cæterùm tum securū se feliciori successu rerū, ait contempsisse hæc verba, neque timere potuisse hunc tam

Solonis graue dictum ad Crœsum.

ſignem lapſum, quem modò experiretur, & ...ia nunc primùm intelligeret ſententiam ...olonis, ideò eius ſe nomen iam ante mortẽ ...ominare, & optare ſe omnes homines in ſe... ...ídis rebus calamitatum, quæ accidere poſ... ...int, non eſſe immemores, ne ob præſentem ...elicitatem redderentur inſolentiores ad tẽ... ...ndum vel ſuſcipiendum aliquid, quod exi... ...m per occaſionem poſſit adferre. Hæc vbi ...udiſſet Cyrus, clemẽtiæ adfectu erga Crœ... ...m ductus eſt, inquiens: Nolle poſthac ſe du... ...ius in Crœſum agere, qui olim potentiſſi... ...us quoque rex fuiſſet, nam & ſe quoque ho... ...inem eſſe meminiſſe, ſibique accidere poſ... ...e, vt aliena ope & clementia vtendum ſit. Poſthæc adduci ad ſe Crœſum iuſſit, & vt ...agnum principẽ ſummo habuit in honore, ...iusque cõſilio in gerẽdis rebus vſus eſt. In... ...errogauit hoc quoque ex eo Cyrus, qua de ...auſa cœpiſſet hoc bellũ, an monitus Apolli... ...is oraculo, quem antea dicebatur cõſuluiſ... ...ſe? Ad hæc reſpondit Crœſus, Apollinem re... ...ctè cõſuluiſſe his verbis: NOSCE teipſum, & ſuccedet feliciter. Non cõtempſiſſe ſe hoc oraculum Apollinis. Nam poſtquam in ſubſi... ...dio ferẽdo Aſſyrijs ſuccubuiſſent ſui, ſtatuiſ... ...ſe ſe porrò tranquillitate & pace frui, maxi... ...mè quũ vidiſſet tanta in rebus omnibus con... ...ficiendis felicitate & potentia vti Cyrum. Cæterùm quum à circumiacentibus paſſim vrbibus & magnis principibus ob potentiam cum peritia rei militaris coniunctam, com... ...mendatus fuiſſet, iterum ſuperbia & cæca

Clementiæ exemplum.

Exemplum principes ſæpe nulla neceſſitate cõpulſos belligerari.

admiratione ſui deceptum ſe eſſe, & deſignatum ſe eſſe à principibus reliquis imperatorem belli aduerſus Cyrum. Hiſce autẽ encomijs adductũ ſe, quòd reſponſum Apollinis alio acceperit, exiſtimaueritque ſe eum verè eſſe, qui prædicabatur, nimirum quòd potẽtia non eſſet Cyro rege inferior, atq; his demum rationibus contuliſſe ſe adhæc arma. Sed hactenus ſatis ſuperque de Crœſo. Exempla præclara hinc peti poſſunt, adduci ſæpe principes ad bella ſuſcipiẽda ex nulla neceſsitate, & magno incommodo ſuo ex conſilio & aſſentatione illorum, qui falsò perſuadere & extollere vanis commendationibus eorum potẽtiam & virtutes norunt. In Cyro rege præcipuè conſiderandum eſt, quòd in tantis ſucceſsibus omniũ rerũ, ſumma moderatione animi vſus eſt, & quòd in tãta gloria victoriarũ, tyrannidem clementia mitigauit.

In Cyro rege quid conſiderandum

Occupauit itaque Cyrus regiones omnes à Perſia vſque ad primos Ioniæ fines: deinde regreſſus Babylonẽ vrbem obſedit, quæ aduerſus omnem vim humanarum virium munitiſsima habebatur. Verùm Cyrus ea potitus eſt, idque hac ratione. Euphrates fluuius per riuos aliquot fluit per vrbem, huius aggeribus effoſsis aliò ducit aquarum fluxũ, & exiccato fluuio pedibus tutò in vrbem venire dabatur. Præterea & ſuos proditores habuit, qui indicabant quo tempore maximè ſecuri eſſent Babylonij, atque ita ſilẽti nocte, cùm nihil minus vererentur, exercitu per fluuium ducto inuaſit vrbem, & obtinuit.

Babylone quomodo ſit potitus Cyrus.

Euphrates,

Sed

Sed quid attinet multis felicitatem Cyri edicare, cùm facilè æstimari queat, opus ei esse, non humanæ prudẽtiæ aut virium, ac tam potentes vrbes ac reges subiectos is fuisse imperio, cui nulla propemodum mana vis videbatur resistere potuisse. Etim potentia cœlesti instituũtur & conserntur summæ illæ Monarchiæ ad legitimũ uẽdam Reipub. statum contra voluntatem atanæ retinendũ inter homines. Porrò post euictam Babylonem, tum primùm hoc reum Persarum Monarchiæ appellationem ccepit. Nam Monarchatus caput vrbs Baylon erat, & sub vnum Imperium modò haldæorum, Assyriorum, Medorum, Perarum regna redacta sunt, Adiecta est & maima pars Asiæ, & amplissimæ aliæ regioes, quas regna hæc contiguas habent. Adniniſtrauit autẽ hæc regna Cyrus cum sumna laude, adeò vt nullius principis laus, cuus historiæ meminerunt, cum huius cõmendatione possit æquari.

Babylon monarchatus caput.

Cœpisse hanc Monarchiam arbitror post occupatam Babylonem, septuagesimo anno post abductionem Iudæorum in Babylonem, à condito verò orbe anno ter millesimo quadringentesimo quadragesimo tertio, & ante natum Christũ anno quingentesimo primo. Vnde æstimare facilè potest, Græcorum historias, quæ initium à Cyro habent, non admodum sanè vetustas esse.

Al. 1045. qui est captiuitatis 49.

De lib

De liberatis ex Babylonica captiuitate Iudæis.

HACTENVS de Reipub.& imperij stat horum temporũ, nunc restat vt de spiritua regno Dei & Ecclesia quædã dicamus. Post quàm Babylonios subegerat Cyrus, Iudæo omnes ex omnib⁹ regnis suis liberos dimisit restituitq; eos in regnũ Iudaicum. Testatu hoc exemplum, quantæ curæ sit Deo Ecclesia piorum, & quàm eius obliuisci nõ queat. Nam vt liberaretur ex seruitute Ecclesia, Babylonem vrbem diripi & interire necesse erat, dum nullo affectu misericordiæ erga Iudæos vti volebat. Primores autem ex Iudæis qui remigrarunt Ierusalem, fuerunt Zorobabel Ieconiæ regis nepos, & Iesus sacerdos, atque ita relicta est summa Iudaici Imperij apud posteritatem Dauidis, & sacerdotium quoque de integro restitutum est. Sed infrà à nobis dicetur quid porrò de rebus Iudaicis actum sit, nunc ad Cyrum redeo, cui hanc quoque gratiam donauerat Deus, vt per Danielem Prophetam ad cognitionem veræ fidei & cultũ Dei verum peruenerit, id quod ipse in cõfessione sua testatus est his verbis, quòd omnia regna sua hîc in terris à Deo acceperit, à quo & iussus sit dirutum apud Ierosolymitanos templũ reparare: estq; hac occasione tum temporis doctrina veræ fidei non apud Iudæos modò, sed & apud Gentes cognita in regno Cyri. Commendatur enim à Gentibus ob studiũ pietatis, & quòd hortat

Ecclesia quãtæ Deo curæ sit.

Zorobabel. Iesus sacerdos.

Cyrus à Daniele institutus.

rtatus sit subditos ad timorẽ Dei. Dixisse m Xenophon scribit, Quemadmodum me- s esset nauigare cum bonis, ita & felicius e cũ bonis in Rep. versari & bella gerere.

Cyri dictũ.

De *Daniele.*

DICENDVM hîc meritò mihi esset de aniele, qui summus sub id tẽpus Propheta titit in Ecclesia, sed eius laudes breui ora one me nõ posse complecti fateor: nam non odò excellẽtissimo spiritu pręditus fuit in ctrina pietatis, de qua insignes ei⁹ Prophe æ extãt, in quib⁹ & ipsum tẽpus aduenĩẽtis hristi clarè expressit, verũetiam in his quę d ciuilem administrationem imperij perti- ent, consiliario eo vtebatur rex Cyrus, & rophetias memorabiles condidit de statu egnorum sublimium, quæ futura erant. Sed e his omnib⁹ in eius scripto, ego hîc ea mis- nunc facio, ne modum videar excedere.

Daniel consiliarius Cyri.

De *morte Cyri.*

SVBACTA iam Babylone, irruperũt Cy- o in regni fines Scythæ homines feri & bar ari. Cyrus commendato interim Cambysi lio imperio, ad repellendam vim hostium um exercitu profectus est. Principio fudit Scythas, & regem Scytharum iuniorem ca- tiuũ cepit. Cæterùm scribit Herodotus ab mmanissima gente Scytharum vicissim fu- os esse Persas, & in ea pugna cecidisse Cyrũ psum, & reginam Tomyrim amputatũ eius caput in vrnam sanguine humano plenã pro- iecisse.

Scytharum pugna aduersus Cyrum.

iecisse, dixisseq; cum summa exprobratione Satia te sanguine modò, quo nunquàm ante hac expleri potuisti. Immane hoc factū est quod barbaræ gētis crudelitatem magis arguit, quàm vt dedecori aut opprobrio Cyro regi esse posit, quippe qui vt tueretur fines Imperij sui, iustissima arma aduersus Scythas sumpserat. Oportet enim Principē propter vim hostium repellendam ad arma capessenda non ignauum esse. Neque verò hoc prætermittit Herodotus, alios de fato Cyri aliter sentire. Et Xenophō scribit in lectulo eum decumbentem mortuum esse, & priusquàm moreretur, hortatum filios suos fuisse ad timorem Dei, ad concordiam & amorem inter se mutuò seruandum, & multis præterea verbis longaq; oratione monuisse, vt meminisse velint animas humanas cum corporibus nō interire simul, sed manere immortales, & pios hac vita defunctos perpetua quiete apud Deū frui, & contrà homines impios grauissimas pœnas esse daturos. Et his adiecisse dicitur insigne argumentū rationis humanæ de maleficis, qui in vita hac ob conscientiam scelerū magno intus animi terrore exagitantur, & inde colligi posse, animæ suam quandam essentiam esse, & cùm terror hic diuinitus incutiatur, arguméto esse Deū vlcisci velle quicquid iniustè committitur. Sed hactenus satis de sanctissimo rege Cyro.

Exemplum magnæ crudelitatis.

Quo tempore Philosophi primùm in Græcia fuerint.

SVPRA

SVPRA monuimus, apud Græcos primũ
nniũ Poëtas eruditionis nomine celebres
iſſe, poſtea Cyri temporibus aliud docto-
m genus cœpit, qui Philoſophi dicebãtur,
horũ vno tempore ſectæ duplices fuerunt:
ij enim Philoſophi Ionici, alij verò Italici
nilosophi dicti ſunt. Ionici in Ionia fuerũt,
magna diligentia vſi ſunt in Phyſicis re-
is & aſtrorum curſibus inquirendis. Autor
rũ Thales fuit, qui primus Græcis in tre-
ntos ſexaginta dies annum partitus eſt.
uanquam enim antea duodecim menſes ha
uerant, tamen ſolarem motum ad lunæ cur-
m referre cogebantur. Thales etiã primus
ud Græcos Eclipſin prædixit, & puncta æ-
uinoctiorum reperit, quę artis minimè vul-
aris pars erat. Didicerat hæc ille ab Aegy-
tiis, apud quos antea ſeruauerat hãc artem
Deus. Docuit & hic Thales animos immor-
ales eſſe: eſtq; primus & verus hic autor Phi
oſophorum Græciæ.

Philoſophi primi quando.

Philoſophi Ionici & Italici.

Thales.

Thales autor philoſophorũ Græcorum.

Altera Philoſophorũ pars, qui Italici vo
antur, à Pythagora ortum habet: nam & is
ub Cyri tẽpora vixit, in ea Italiæ extrema
arte, quæ ad Siciliam tendit, & olim Græ-
ia fuit. Temporibus Pythagorę Romæ Ser-
uius Tullius regnauit, huius ſchola non in
Phyſicis aut Aſtronomicis, vt reliquorum,
ed in Arithmetica, Geometria & Muſicis
uit occupata. Porrò degebat Pythagoras
itam ſolitariam planè cum ſuis diſcipulis,
variisq; cæremoniis vſus eſt, & multa abſur-
da docuit de natura animarũ, quòd commi-
grare

Pythagoras autor philoſophorũ Italicorum.

grare soleant hominum animæ in bestiarun corpora pœnæ causa. Tractarunt autem Pythagorici priuatim inter se sua dogmata, vtitumq; inter eos erat, ne in publicum ederentur à quoquã, ne occasione inusitatæ doctrinæ plebecula vel ad discordiam, vel ad contemptum communium morum concitaretur. Cæterùm non admodum diu huius generis Philosophi durauerunt. Neque nunc attinet plura de ortu Philosophorum narrare, saltem indicare hîc volui, ne quis ignorare posset quo tempore cœperint & aucta sint scientiæ literarũ, postea suo loco de illis dicemus, qui præ aliis Philosophiam excoluerunt, quorũ non multi numero sunt. Sunt enim perpauci digni vt tam præclaro Philosophi vocabulo nominentur, ideóq; nõ multi eorum à nobis referentur.

De Solone.

Solon autor Romanarũ legum.

Thales & Solon æquales.

SED quanquam hîc breuitati studemus, tamẽ Solonem præterire silentio nolo. Nam ab eo ciuilis Romanorum iuris, cuius etiam hodie passim vsus est, origo demanauit. Vixit sub eadem hæc tempora Solon, summaq; familiaritate cum Thalete deuinctus fuit. Atqui cùm grauissimæ dissensiones essent apud Athenienses exortæ, proptęrea quòd potentiores vrbis, debitores suos, qui soluendo non erant, ex priuata libidine in seruitutem & mancipia redegissent, tota vrbs Athenienfis consensit in Solonem, vt is libidinem hãc potentiorum, & reliquos Reipub. turbatos

mores

mores in ordinem redigeret & corrigeret. Suscepit hanc prouinciã Solon vltrò, & multas præclaras constitutiones & leges ædidit, quæ etiamnum extant. Porrò ante Solonem legislator Draco fuerat Athenis, cuius leges nulla prorsus æquitate temperatæ erãt: nam omnia vitia & transgressiones gladio iuxtà esse castigandas statuerat: atque hinc cõstat à prudentissimo quodam dictum esse, Draconis leges sanguine, nõ atramento scriptas esse. Adeò duræ & seueræ cõstitutiones principio in mundo fuerunt. Cæterùm nihil diuturnum esse potest, quòd nimis rigidum est, quodq; nullo æquitatis temperamẽto est mitigatum. Solon verò inter hæc discrimen seu gradus fecit, statuitq; alia peccata pro ratione grauius, alia remissius corrigẽda esse. Constituit & de cõferendo censu, de ponderibus, deq; totius anni temporibus. Et in primis hæc lex commendatur quàm tulit, vt quisq; quotannis indicaret magistratui magnitudinem facultatum suarum, & artificij genus, vnde sibi honestè victum pararet: & si quis ocium sectaretur, hũc propulsandum ex vrbe esse.

Draconis leges sanguine scriptas.

Peccatorũ gradus esse

Solonis lex de exigendis vrbe ociosis

De Cambyse.

Cambyses.

REGNARE cœpit Cambyses, cùm pater Cyrus contra Scythas profectus est. Patris imperio Aegyptiorum regnum adiecit. Plurimùm autem à patris virtutibus degenerabat. Cùm Prexaspes inter delectos consiliarios vnus liberius monuisset eum, dixissetq;

Prexaspes.

laudari eũ à Persis plurimùm, cæterùm hoc ipsis displicere, quòd ebrietatis vitio abnoxius esset, conuocari ille iussit primores regni, interrogauítque num aliqua in re meritò reprehẽdendus esset. At illi, Nequaquam responderunt, sed virtute etiam antecellere patrem Cyrum, siquidem eius regno Aegyptum adiectam esse. Cõtrà verò Crœsus cui in primis commendauerat Cyrus Cambysen filium instituendum ad honestatem, nõdum, inquit, Cambysen æquari posse patri Cyro, quãdoquidem non procreatum adhuc ab eo talem filium, qualem reliquerit Cambysen Cyrus. Placuit tum id venustè dictum Cambysi. Atqui dimisso Senatu cùm nemo Principum culpasset aliquid in eo, iussit ad se vocari Prexaspem, præcepítque vt minorem natu filium suum ad se adduceret, nam testaturum se quàm pulchrè etiam sobrius videri posiit, cùm maximè potaret: velle enim se iam ebrium arcu collimare in filium eius, quòd si iaculo cor eius transfigere queat, æstimari posse inter potandum suæ se rationis consilio non carere, sin verò minus, meritò se ebrietati deditum habendum esse. Sed quid multa? Cùm probè perpotasset Cambyses, iaculatus est in puerum tanquam metam destinatum, & transixum iam excindi iussit, ostendítque patri Prexaspi, rectè trãfixum esse cor pueri, inquiens, vt inde æstimaret se ebrium non esse. Vsque adeò barbaros, feros & tyrannicos mores inducit hominum animis ebrietas, etiamsi rectè antea

Crœsi facetè dictum.

Cambysis crudele factum.

Ebrietas pessimos mores inducit.

instituti

nſtituti ſunt: quemadmodum dubium non ſt, fuiſſe iam inde à primis annis ad honeſtiſsimos mores educatum Cambyſen regē. Et quāquam ebrius iaculandi peritiam non gnorat, tamen rectioribus conſiliis rationis nterim vti non poteſt, & illis virtutibus caret, quæ ad modeſtiam gloriæ ſtudium homines ſolent incitare. Exempla eiuſmodi proponenda ſunt adoleſcentibus de... unque ebrietati. Nam quis exitus ſubſecutus ſit hos mores, paulopòſt dicemus. Parricidium perpetrauit etiam in prop...um fratrem Smerdim, quem necari clàm iuſsit, ne regnaret aliquando. Præterea & ſororem germanam in vxorem duxit, cùm tamen ab hoc genere contrahendi matrimonij natura abhorreat. *Parricidium Cambyſis*

Porrò euenit quòd cùm vnà cum regina ſorore accumberet inter epulas rex Cambyſes, voluptatis capiundæ cauſa catulum leonem & acerrimum canem inter ſe commiſit: & cum leo robore & ferocia ſuperior eſſet, magna vi alter canis, non minus acer, ruptis vinculis quibus ligatus erat, fratri cani opem tulit, & victus leo eſt. Delectatus in primis hoc ſpectaculo rex eſt, ob fidelitatem canum inter ſe. Cæterùm eodem factò mota regina, familiariter admodum flere cœpit: & cùm hoc ipſum ægerrimè ferret rex, quæreretq; cauſam luctus, reſpondit, Nihilominus ſuo fratri à fratre contigiſſe, quàm huiuſmodi fidem, qua videret canes à ſe mutuò iuuari. Reſponſum hoc indignè ferens rex, il- *Canum fidelitas.* *Cambyſæ crudelitas erga ſororē reginam.*

licò eam abripi è suo conspectu, & necari iussit. At tales mores non diu successum habere potuerunt. Loquitur enim Deus in scriptura, Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos in terra. Proinde nõ multò pòst graui vltione animaduertit in eum Deus. Etenim ex Aegypto rediturus in Persiam, cùm equum iam ascendisset, decidente è vagina gladio grauissimo vulnere in altero latere sauciatus interiit. Testatur hoc exemplum, Deum non ferre diu tyrãnos. Nam post mortem Cyri non suprà vnius anni spatium vixit Cambyses, neque hæredem regni reliquit, estq; hoc modo semel totus extinctus. Est profectò commiseratione in primis res digna, intra tam breue tempus regnum Persarum à posteritate Cyri sublatum esse. Mansit nihilominus summa Imperij Persarum penes sanguinem Cyri. Nam duxit in matrimonium filiam Cyri Darius, qui alioqui etiam propinquitatis gradu Cyrum attingebat.

Vltionis exemplum.

Nemo tam desperatæ spei Princeps est, qui non aliquando saltem honesti aliquid faciat. Nam exornat Deus officium magistratus, efficitq; vt ad conseruationem publicæ administrationis egregia & vtilia nonnunquam opera necessariò fiant. Commendatur in omnibus historiis Cambyses ob vnum hoc factum, propter quod laudem meretur. In priori Asiæ parte præfectum habuit Sisamnem appellatum: hunc audierat pecuniæ largitione corruptum, iniquè iudicasse: quare

Supplicium iniqui iudicis.

Sisamnes iniquus iudex.

ccidi eum iufsit, & detractam corpori eius
utem tribunali inftar pellis extendi voluit,
& in locum occifi iudicis cõftituit Otanem *Otanes.*
filium eius, collocauitq; eum in fellam iudi-
cis, hac lege atq; omine, vt contemplatione
paternæ cutis caueret, ne fimile aliquando
fupplicium fubire cogeretur. Et monet hoc
exemplũ eos qui magiftratum gerũt, vt me-
minerint Deum inultã non finere iniuftitiã.

De *Dario rege Perfarum.*

CAMBYSE profecto in Aegyptum, defe-
cerunt ab eo Magi apud Sufam, & Magus
quidam per dolum regium fibi nomẽ vfurpa
bat. Dicti autem funt Magi illarũ regionum
facerdotes & fapientes. Cæterũ cùm iam re-
ditum adornaret Cambyfes in regnũ, vt ani-
maduerteret digno fupplicio in feditiofos
Magos, in ipfo itinere per occafionẽ, vt iam
antea diximus, occubit. Poft mortẽ Camby-
fis, trucidatis Magis primores regni Perfarũ
imperium occupabant. Deinde die comitio-
rum iam dicto conueniunt confiliarij de re-
ftituendo in certum ordinem quẽdam regno
Perfarum. Principes numero feptem fuerũt,
quẽadmodum in Germanico regno feptem
Electores Principes funt, defignati illi haud
dubiè fuerunt ex magno confilio & pruden-
tia tanquam totius Perfarum regni fummi
confultores. Iam verò cùm feptem hi Prin-
cipes conueniffent confulturi in cõmune de
falute regni, de tribus potifsimum rebus in-
ter confultandum controuerfia incidit.

Consultatio septem Principum Persarum de regno.

Otanes quidam consuluit non esse porrò deligendos reges, sed fœdere firmato Principes iuxtà imperare debere, libertate vtrobique seruata: nam antea satis compertum esse in exemplis, vnum virum tot ac tãtarum rerum dominum facilè insolescere, & in tyrãnidem degenerare, quemadmodum Cambysen fecisse constaret.

Secundus Megabysus repudiato hoc consilio, adfirmabat, talem libertatẽ etiam perniciosiorẽ tyrannide futurã. Nam principes & vrbes si domino careãt, nõ posse non abuti hac libertate ad priuatam libidinem. Sed ne quid eius geri posset, consultũ esse non vnum aliquẽ regem deligendum, sed aliquot Principes constituendos esse, penes quos summa semper regiæ potentiæ permaneret.

Monarchia optima imperij forma

Vtriusq; horum sententiam refellens tertius, Darius dictus, consuluit vnum regem eligendum esse: nam quanquàm hîc, sicuti in aliis rebus humanis omnibus multa magnáque incommoda incidere possent, tamen nullum imperium stabilius aut firmius esse Monarchia, hoc est, si vnus imperet, in cuius manibus totius regni cardo versetur. Etsi enim tria hæc cõsilia ex ęquo honesta & optima planè sint, tamen si conferantur inter se, certo certius esse, Monarchia non aliud pulchrius aut vtilius posse reperiri, nimirum quæ ad diuinum & cœleste regnum accedat propius. Præterea fieri non posse, vt diu concordia seruetur inter principes liberos, aut si ad potentissimũ regnum administrandum

aliquot

liquot deligãtur principes in regis locum, ldq; propter diuersitatem grauissimarũ cau arum, quæ subinde tam latè patenti regno ncciderent, in quibus semper consentire inter se non possent Principes. Præter hæc non defuturum quoque esse inter hos ipsos Principes dignitatis & dominij studium præ reliquis, quibus vnus tanquam subditis vel inferioribus dominari conaretur. Causæ hæ fuerunt, quas commemorauit Darius, quibus & calculum suũ adiecerunt reliqui quatuor Principes, statueruntq; tandem pro veteri more regem eligendum esse.

Darij electio in regẽ qualis.

Cæterùm ne quod dissidium inter Principes regni suboriri posset, senserunt Deo electionis regiæ sortem cõmittendam esse. Placuit vt multo mane cõuenirent vnà in equis Principes in certum locum, & cuius equus hinnitum prius ederet, hunc regem fore. Darius reuersus domum indicauit consiliũ Principum aulæ suæ præfecto, qui facilè hoc se effecturum affirmabat. Etenim sub vesperũ pridie cõstitutæ diei equum Darij & equam in destinatum locum adducit, ibiq; equum equæ admittit, vt mane cognito loco, desiderio equæ absentis hinniret caballus. Itaque conuenientibus Principibus hora dimanè cta & constituto loco, Darij equus primus hinnitum edidit: & ne dubitare possent, in fatis ita esse, vt regẽ Darium haberent, continuò in aperto & sereno cœlo sine vlla tempestate fulgur cum adiuncto tonitru inter hinniendum refulsit. Statim reliqui Princi-

pe- ex equis desilientes, Dario regios honores exhibuerunt:estq; hac occasione in fastigium regni Persarum euectus Darius, quod summa postea cum laude administrauit. Regiones, quæ, cùm periisset in Scythia Cyrus, defecerant, magna virtute restituit imperio. Quinetiam Babylonem vrbem detrectantem iam Imperium Persarum, post longam obsidionem recuperauit, idq; per hanc occasionem.

Zopyri egregia fidelitas in Darium

Zopyrus quidam, Megabysi (qui ex septẽ Principibus vnus fuerat) filius, præcidi sibi nasum, aures, & labia iubet vltro, regique propositi sui consilium indicat, & tanquam profugus ad Babylonios se confert: conqueritur de crudelitate regis, qui ideo lacerari se tam fœdè iusserit, quòd consilium dederit vt desererent vrbem, neque enim simulauit aliter quàm se regis hostem esse, & qui consilij capiundi causa profugerit ad Babylonios. Babylonij vltrò receperunt eum, & Imperator ab eis factus, trucidauit aliquos ex militibus Darij, ita enim cõuenerat cum Dario, vt maiorem sibi fidem apud Babylonios faceret primum, postea credere illi omnem exercitum Babylonij, quem tradidit Dario, fecitq; vt totam vrbem recuperaret, quam obsederat iam mensibus sex supra integri anni spatium. Porrò ingentem Darius rex gratiam habuit huic Zopyro ob fidelitatem. nam prætulit eum postea omnibus principibus regni. Et oblato malo granato, ait Darius, nihil se sibi exoptare posse præstantius

ius in hac vita, quàm si tot Zopyri possent contingere, quot grana hoc pomum intus haberet. Significare enim voluit, non posse habere regem alium thesaurum digniorem, aut munimenta regni fortiora, quàm fidos amicos & consultores.

De bellis Darij in Græcia.

VENDICARE etiam sibi tentabant Persæ Macedoniæ & Græciæ regna, quòd Persarum finibus contermina erant. Sed quia tanquam certos limites cuique regno præfixit Deus, quos excedere non potest, ideo neque Macedones, neq; Græcos suo Imperio subiicere potuerunt Persarum reges. Porrò in Græcia sub id tẽpus plurimi & maximi quique euentus acciderunt, qui vt numero multi sunt, ita omnes enarrare ordine, longũ est, recitabo autem quædam, sed non nisi selectissima, & breuiter.

Imperia habẽt suos certos limites.

Persæ legatis ad Amyntam Macedoniæ regem missis, postulabãt vt sese dederet ipsis. Metuens sibi ob potentiam Persarum rex Amyntas, supplex propemodum vltrò quod petitum venissent, facturum se esse promittebat, tractauitq; legatos omnibus humanitatis officiis. Et cùm ex voto legatorum solenne epulum institutum esset, postulabant conuiuij exornandi causa nobiles matronas & filias adduci. Amyntas nihil tale negare audẽs, vltrò adduci iussit. Porrò verò quum iam Persæ bibissent largius, impudenter adludere cœperunt ad fœminas ingenuas, adeò

Amyntas Macedoniæ rex.

Immodestiæ insignis exemplum.

vt vehementer tæderet Amyntam, & iuniorem regem Alexandrum filium eius ipſorum immodeſtiæ, atque ob reuerentiam ætatis rogauit Amyntam patrem Alexander filius, vt ſecedens è conuiuio cubitũ iret, ſe verò manſurum interea apud hoſpites. Iã verò abeunte patre, ſimulans Alexander lætitiam, permiſit iocari Perſas cum mulieribus liberius, tandem petiit vt ſurgerent pauliſper omnes, permitterentq; matronis paululum ſecedere è conuiuio, redituras enim eſſe ornatiores ſtatim. Permiſerũt hoc ipſum Perſarum proceres vltrò. Interea autem curabat Alexander, vt ſelectiſsima forma adoleſcẽtes induti matronali habitu in conuiuium redirent, & ſub veſte gladios occultarent, quibus inter iocandum trucidarẽt Perſas, id quod factum eſt. Nam ab his adoleſcentibus Perſæ ad vnũ omnes ſunt perempti, eſtq; hoc modo eorum impudentia grauiter punita. Alexander hic refertur inter Alexandri proauos. Poſt hæc Græci etiã, qui in prima Aſiæ parte ſub Dario erant, defecerunt, & Sardis oppidum direptum incendio deuaſtarũt, & ad hoc opem tulerunt Athenienſes. Nam Hiſtícus quidam inſignis princeps, miniſtrum quẽdam ad eorum imperatorem miſit, & ne res palàm fieret deraſo crine ex capite ſerui, cui impreſsit in hanc ſententiam, vt à rege deficerẽt, poſtea renato capillo, non literas, ſed hunc ſeruum ad eũdem imperatorem miſit, cum hoc tantùm mandato, vt capillum ei detonderet, & caput aſpiceret, quod cum feciſſet imperator,

Alexander Amyntæ filius.

Alexandri illuſtre factum.

Sardis.

Hiſtici calliditas in cõcitanda ſeditione.

ator, illico defecit à Dario. Verùm autor
ic seditionis trucidatus est, & laqueo Histi
o vita est adempta, atque hisce remediis se-
latus tumultus non serpsit latius.

Porrò hæc & similia alia occasionem Da- *Darij expeditio i Græciam: quāta*
io præbuerunt, vt ingentes copias, peditum
centum millia, & equitum decem millia in
Græciam miserit ad sumendum supplicium
de Atheniensibus ob seditionem. Castra po-
suerunt ad duo milliaria ab Athenis. Iam ve
rò cùm consulerent plerique non esse cōtra-
eundum hostibus, sed si obsidionem tenta-
rent, vrbem fortiter tuendam esse, Miltia-
des vnus diuersum suadens, ostendit grauem *Miltiadis consilium.*
omnino & intolerabilem vulgò obsidionem
esse, verùm subita irruptione facilè opprimi
posse hostes. Sequuti sunt Miltiadis consi-
silium, quem & belli imperatorem designa-
runt. Eductæ copiæ sunt Atheniēsium decem
millium cōtra hostes, nullum his præsidium
accesserat ex vrbibus reliquis, nisi ex Platea
vrbe tantùm mille viri missi erant in auxiliū *Platea.*
Atheniēsibus. Atqui paruo hoc exercitu in-
gens illa Persarum instructissima multitudo
fusa est, & magnam omnino laudem meruit *Miltiadis victoria insignis.*
hæc pugna, quia à summo atque incredibili
terrore ac metu totam Græciam liberauit,
quo illa non aliter perculsa tum erat, quàm
si nostro tempore Turca iuuaderet Germa-
niam.

Non prætereundum hîc nobis est, quam
gratiam tandem pro hoc beneficio retulerit
Miltiadi multitudo Atheniensium. Nā præ-

ter

ter hanc victoriam, & alia eius præclara facta extiterunt erga rempublicam. Adiecit virtute bellica alias vrbes & insulas, quibus imperium Atheniensium auxit. Sed quia magnæ virtutes inuidia & obtrectatione malorum carere non possunt, effectum est à quibusdam apud populum, vt coniectus in publicum carcerem sit Miltiades, donec persolueret reipublicæ ter centum millia coronatorum. Porrò cùm soluendo non esset, & iam diuturno situ & squalore carceris infirmari cœpisset, filius Cymon vt liberaretur pater, in carcerem descendit, tandem mortuo patre ditissimus ciuis quidam filiam Miltiadis in vxorem duxit, & exposita pecuniarum summa liberauit ex carcere Cymonem. Adeóne pro rectè factis parem & dignam gratiam habere bonis viris vulgus solet?

Miltiadi mala gratia relata ab Atheniensibus.

De Xerxe Rege.

DARIO duo fuerunt filij, natu maior ante regnum oblatum susceptus erat, iunior verò Xerxes dictus, in regno ex matre Atossa Cyri filia natus fuit. Is quia ex vtroque parente regio fuit, succeßit patri defuncto in imperio, vt regnum maneret apud Cyri posteros. Permisit hoc grandior natu frater magna sanè modestia animi, nulla contentione vsus aduersus Xerxem fratrem.

Porrò fusis in Græcia Persarũ copiis, nouum de integro exercitum parabat Darius, sed dum ille restaurare bellum conatur, morte obit. itaque Xerxes statim sub initium sui regni

Xercis expeditio in

regni bellum à patre acceptum instruxit, & maxima vi militum Græciam intrauit, adeò etiam vt quorundam scripta testatum reliquerint, nunquam simul tam ingentes copias collectas fuisse, quàm Xerxis regis. Iustinus ait septingenta millia ex eius regnis in armis fuisse, & de confœderatis exteris trecenta millia hominum. Quanquam autem parũ videtur credibile tantam fuisse multitudinem, tamen historiæ satis testantur, & pluримæ pugnæ quoque, quæ sub id temporis factæ sunt, ingentem Xerxis exercitum fuisse. Et hodie etiamnum experimur in expeditione Turcica, quantis copiis, sed armatura leui, orientales gentes ducãt exercitum. Quin etiam Daniel testatum reliquit, regem ex Persia maximo apparatu militũ contra Græcos venturum. Legitur etiam collecto iam vnum in locum tanto exercitu, Xerxem subortis lacrymis magno animi dolore dixisse, Calamitosissimam planè esse sortem humanæ vitæ: nam ex tot millibus hominum, ne vnum quidem superstitẽ esse post annos centum. Additur his, Xerxem cùm iam angustias maris pontibus sterneret, suborto fremitu tempestatis, iussisse verberari mare.

Græciam quanta.

Orientaliũ armatura leuis.

Xercis fletus & querela.

Pertinet huc etiam, quòd non immeritò proditum est, inter proficiscendum flumina ab eius exercitu bibendo exiccata esse.

Cæterùm prodigia quoque visa sunt, quæ monuerunt regem, vt desisteret ab incepto, propter futurum infortunium. Etenim equa in exercitu leporem peperit, quo fuga significata

Prodigia in exercitu Xerxis.

Cometa Ceratias.

ficata eſt. Apparuit & Cometa & Ceratias dictus, quòd inſtar cornu incuruatur. Erat & Eclipſis Solis. Quemadmodum autem hiſtoriæ teſtantur, non ſine ſubſequenti incommodo aliquo huiuſmodi ſigna cōſpiciuntur, nimirum per quæ iram ſuam minatur Deus, ideoq; contemni non debent, ſed incitamento nobis potius eſſe, vt timeamus Deum: nã videre hîc licebit quantæ mutationes Rerumpublicarum, & omnium ſtatuum orbis poſtea ſint ſubſequutæ.

Græcorum regio clauſa

Xerxes primùm terreſtri prælio adoriri voluit Græcos. Eſt autem Græcorum regio circumquaque clauſa, & ad quam aditus nõ patet niſi per mare, aut per montis anguſtias quaſdam, ad quas ſeruandas ab ingreſſu hoſtium deſtinata ſunt aliquot millia Græcorum, quorum maxima pars fugit, illico volentibus iam tranſire Perſis, ſolum remanſerũt quadringenti Lacedæmonij, qui magna virtute ad reſiſtendũ hoſtibus vſi ſunt, & quanquàm numero longè pauciores, & viribus infirmiores eſſent, quàm vt repellere poſſent tantam vim hoſtium, tamen eam fortitudinem in pugnando declararunt, vt circiter viginti millia Perſarum ab ipſis ſtrata ſint. Nã opportunitate loci in anguſtiis montis freti, ab inculſu & oppreſsione multitudinis hoſtium tuti erant, neque per inſidias circundari potuerunt. Interierunt in hoc conflictu duo fratres Xerxis, ſed vnà quoque cum rege ſuo Leonida quadringenti Lacedæmonij illi extincti ſunt. Laudatur hoc factum in pri-

Lacedæmoniorum virtus.

mis

is ob magnanimitatem & fortitudinē pro
uenda patria, qui numero tam exigui tantæ
multitudini opponere non sunt veriti, &
quanquàm victoria potiti non sint, tamen ve
hementer hoc conflictu hostium vires debi-
litatæ sunt,& audacia imminuta.

Superioribus in hac pugna Persis, mirum
quanto tota Græcia terrore perculsa sit,& in
a parte Græciæ pleræque statim vrbes Xer-
i se vltrò dediderunt. Quin & apud Athe-
ienses Cyrsilus quidam siue vt Herodotus
it, Lycidas, consuluit, vt & Athenienses se
arent sub potestatem Xerxis, nam nullo mo
o sufficere ad resistendum potentissimo ho-
ti. Themistocles contrà suasit, patriæ liber-
atem tuendam esse. Nam si Persis in Græ-
ia dominari contingat, periclitari omnem
honestatem morum, ius & omnes bonas vir-
utes perituras esse, Persas acturos esse pro
omni animi libidine in vxores & liberos eo-
rum, quemadmodum iam cōstaret fecisse eos
n illos quos subiectos suo Imperio nunc ha-
berent. Proinde honestius esse in libertate
mori, quàm vltrò tales dominos admittere.

Cyrsilus.

Themistocles patriæ libertatis vindex.

Receptum ab omnibus vno consensu hoc
consilium Themistoclis est, vt fortiter defen
derent se cōtra hostes. Cyrsilo ob pessimum
consilium infensi Atheniēses lapidibus eum
obrui iusserunt, & similiter vxorem eius fœ-
minæ lapidarunt, quòd maritus eius huius-
modi cōsilium proposuisset, quod si fuissent
sequuti, omnes liberos suos in fœdam tur-
pitudinem adduxissent. Commendatur hoc

Cyrsilus lapidibus obruitur.

factum

factum virtutis, & exemplum memorabile est, mori eos maluisse pro libertate patriæ, ne dederent se nationi exteræ ad statum vrbis suæ & omnem politiã & honestatem euertendam.

Oraculum de ligneis muris.

Atheniensibus Delphis Apollinis oraculum consulentibus responsum erat: Athenienses victoriam in ligneis muris habituros esse, quod Themistocles de nauium præsidio interpretatus est, hortatusq; vt relicta vrbe, in naues vxores & liberos suos ducerent: nam viribus & tantæ multitudini Persarum, vrbẽ non posse tandem resistere, tum quoque in mari non admodum instructos Persas esse. Probatum consilium hoc est & imitatæ id sunt reliquę vrbes, Sparta & Corinthus, quę instructa classe angustias maris circa Salamina insulam occuparunt, ne circunueniri à multitudine nauium, quas habuit Xerxes, possent.

Cùm audisset Xerxes classem à Græcis adornatam, intellexissetq; magnum sibi periculum instare, si mari Græci liberè vterentur, & data opportunitate in regnum irrumperent, consultum est Xerxi, vt contrà nauali prælio lacesseret Græcos, quod & factum est. Verùm victoribus Græcis maxima Persarum pars fusa est, & plurimæ naues submersæ. Hæc victoria animum vniuersæ Græciæ reddidit, & debilitauit Xerxem. In pugna rex ipse non adfuit, sed cum paucis nauibus in litore remanens, conflictus spectator tantùm fuit. Gloria pugnæ ab omnibus Græcis Themisto-

-mistocli delata est, quòd eius consilio par-
-a victoria, tota Græcia seruata sit. Inter
-lias multas technas, quibus in hoc bello
-sus est Themistocles, astutum hoc consi-
-ium recensendum duxi. Post pugnam, cùm
-perculsus animo Xerxes esset, cogitauit
Themistocles facilè adduci posse regem, vt
relicta Gręcia prorsus in Persiam reuertere-
tur cum reliquo suo exercitu. Itaque suppli-
cem se simulans, tanquàm gratiæ ineundæ
causa apud Xerxem, per nuntium indicari ei
iubet, Græcos consilium agitare interrum-
pendi pontis, quem per mare antea fecerat,
proinde, nisi velit grauiori se periculo obij-
cere, illicò è Græcia fugiendum, priusquàm
transeundi occasio intercluderetur. Ille au-
dito hoc nuntio, fugæ se statim parat. Cæte-
rùm vbi iam fugiens offendisset pontem dis-
sipatũ vi tempestatis, nauicula traiecit, ex-
tremo etiam discrimine vitæ propter conci-
tatum vehementia fluctuum mare. Inuertit
hoc modo Deus ludi aleam, vltusq; super-
biam est, & propositum hîc habent exemplũ
magni principes, vnde discere debent, non
fidendum esse priuatæ potentiæ, sed in timo-
re Dei & fiducia ad Deum maximas quasq;
res suscipiendas esse. Ridiculum hunc finem
habuit terrorem omnibus incutiens illa ex-
peditio, quam tanta potentia & multitudine
instructam induxerat Xerxes in Græciam, nõ
aliter atque nostris temporibus summa igno
minia Viennã vrbem relinquere Turca coa-
ctus est, qui cum exercitu ducentorũ milliũ

Themistoclis techna.

Exemplum, non esse fidẽdum potentiæ.

Ann. 1530

hominum venerat in Germaniam.

Mardonius Dux

Cæterũ decedens Xerxes reliquit in Græcia Mardonium ducem, cum ter cẽtum millibus militũ, idque hac de causa, quòd Mardonij consilio adductus rex contra sententiã & voluntatem reliquorum principũ in Græciam concesserat. Et quia non responderat euẽtus pollicitationibus Mardonij, propterea metuens sibi ne domum fortassè reuersus capite truncaretur ob infelicem exitum suscepti belli, optauit se cum hoc exercitu, militum relinqui in Græcia, ad tentandum omnem casum fortunæ, an fortè per occasionem res Græcorum debilitare posset. Permisit itaque rex Xerxes hanc rem ipsius fortunæ. Primùm cœpit Mardonius amicè pertentare Græcos, vt tolerabilibus cõditionibus pacis propositis vltro se dederent. Verùm ob euẽtum victoriæ animosiores Græci detrectabant prorsus omne dominium Persarum, & repudiato fœdere postulabant, vt vi & pugnando se tueretur. Tum diripuit atq; exussit Mardonius vrbem Atheniẽsium, & Thebas vsque progressus est, nam ad Persas defecerant Thebani. Instructo tum iterum terrestri exercitu centum millium virorum Athenienses & Lacedæmonij aliquoties cum Mardonio pugnando congressi sunt, tandem cõmeatus inopia coactus Mardonius finem fecit. Erat apud Persas Macedoniæ rex Alexãder, cuius suprà mentionem fecimus: hic sub vesperam indicauit Græcis, vt ad subsequentem diem armarent se, nam constanter

Athenæ direptæ à mardonio.

Alexander

ſtatuiſſe Mardoniũ extrema vi pugnam cõmittere: idque factum eſt, ſed ſuperati Perſæ ſuccubuerunt, trucidato etiam Mardonio, id quod reliqui conſultores Xerxis regis prædixerant ei ante ſuſceptum bellum. Cæterùm hic exitus fuit tantæ expeditionis, & finito hoc bello, Græciæ ciuitates potentia & amplitudine imperij augeri cœperunt, ſubiectis multis inſulis Perſarum, quas ſuo regno adiecerunt. Porrò potentiores facti Græci, inſolentiores etiam eſſe cœperunt, & præ dominandi libidine etiam ab inteſtinis ſeditionibus & bellis non abſtinuerunt, & mutuis cladibus victi, compulſi tandẽ ſunt exteris ſe principibus dedere, deleto omni ſtatu ſuæ reipublicæ & virtutibus quibus antea florebant, ſed de his paulò pòſt dicemus nonnihil.

Potentiores fiunt inſolentiores.

Operæpretium in primis eſt Themiſtoclis exemplũ nouiſſe, qui cùm is eſſet, cuius conſilio & fortitudine tota Græcia ſeruaretur, quo nomine & ſummæ eius laudes præ reliquis omnibus ducibus, quos clariſsimos habuit Græcia, referuntur, tamen malam gratiam à ſuis ciuibus aſſequutus eſt. Nam vrbe expulerunt eum. Hanc gratiam habet multitudo pro ſummis virtutibus, imò & Satan ipſe dementat homines, vt tam ſublimia dona Dei non agnoſcant. Proinde optimos & excellentes viros tolerantia in primis præditos eſſe oportet: ſiquidem fieri non poteſt, quin moleſtias & omnem ingratitudinem experiantur in hoc vitæ ſtatu. Confu-

Themiſtocli ob bene merita mala gratia relata.

Themisto-cles ad Artaxerxem confugit.

git Themistocles postea ad Artaxerxē, apud quem summo est in honore habitus, similis per omnia summis eius principibus & consultoribus regni. Dixisse quoque ferunt Artaxerxem, non posse malum aliquod grauius optare se suis hostibus, nisi vt hac dementia excæcati, huiusmodi sapiētes viros à se alienarent.

De Artaxerxe Longimano.

Longimanus.

XERXE defuncto filius eius Artaxerxes regnauit, huius dextra manus sinistra lōgior fuit, vnde factum illi cognomen Longimani est. In primis laudatur hic rex ob singularem prudentiam, mansuetudinem morum, & pacis studium: propterea huius historiam hîc non recenseo longius, vt tandem ad Iudaicas res reuertamur, ne ignoremus quis interea status in Ecclesia & spirituali regno fuerit

De Zorobabel Principe Iuda.

Assuerus. Hester.

SVPRA indicauimus, in Biblijs sacris nominari quēdam ex Persarum regibus Assuerum, hic verò fuit Darius Hystaspis, &, vt ego opinor, hic Darius Assuerus est, qui Hester reginam habuit. Herodotus etiam Aristonæ mentionem facit, quam habuit Darius præter Atossam reginam, & testatur Aristonam illam valde amatā esse à Dario. Et hanc apparet Hester fuisse. Philo etiam scribit historiam Iudith sub tempora huius Darij regis contigisse, & Arphaxat, cuius historia Iudith mentionem facit, Imperatorē Assyrio-

Aristona. Atossa.

rũ fuiſſe, poſtquã à Cyro victo iã à Scythis, defecerant. Hanc ſententiam Philonis non improbo, verùm vt ego quidem arbitror, iam antea fuit impleta hiſtoria Iudith, priuſquã in Babylonem tranſlatus eſt Iuda, atq; adeò iam ante Perſarum Monarchiam. Nam Arbaces Medorum rex iam ante Perſarũ Monarchiam fuit: & Niniue deleta eſt tempore regni Perſarum, & occupantibus Monarchiã Perſis, neque Niniue neque Medi ſuum regẽ habuerunt, cæterùm permitto hîc cuique ſuã tueri ſententiam.

Poſt Darium Hyſtaſpis ponit Philo Longimanum, prætermiſſo Xerxe rege, ſed haud dubiè non alia de cauſa, quàm quæ ſuprà indicata eſt, quòd profectò in Græciam Xerxe, Longimanus interea regnum adminiſtrauit in Oriente. Et hic Darius Longimanus eſt, qui iterum Iudæis donauit libertatem templi extruẽdi. Quanquã enim à Cyro permiſſum erat Iudæis redire Ieruſalem ad occupandam terram, & ad regnum & cultum Dei inſtituendum, tamen interea temporis poſt mortem Cyri per finitimos impeditum eſt, quo minus ædificatio ſuccederet, iam inde vſque ad ſecundum annum Artaxerxis Longimani, quem Philo Darium Longimanum vocat. Is ſecundo ſui imperij anno publico edicto præcepit vt Ieruſalem & templum repararetur. Hæc occaſio erat, qua reſtitutus ſuæ libertati Iudaicus populus, regni adminiſtrationem, cultum Dei de integro rurſus inſtituit, & templum & vrbes ædificauit de-

Longimanus.

nuò. Et quanquam ſuos hactenus reges non habuit Iuda, tamen principibus interim ex poſteritate Dauidis vſus eſt, vſque ad ea tēpora quibus Maccabæi regnare cœperunt.

An. mundi 3426.

Primùm Zorobabel imperauit, cuius poſteri

Zorobabel.

quam fortunam habuerint, & quo pacto tandem à poſteritate Dauidis totum regnum tranſlatū ſit, dicemus poſtea: Nam ita à prophetis prædictum erat, vt ſub id tempus naſceretur Chriſtus ex ſanguine Dauidis, quo

Chriſti aduentus.

iam antea alienatum regnum Iudaicum exteri principes ſibi vſurparent.

Septuaginta hebdomadarum ſupputatio ex Daniele.

REVELATVM eſt diuinitus Danieli de aduentu Chriſti, & quanto tempore populus Iudaicus deberet durare. Extat in hac prophetia præclarum in primis teſtimonium ad confirmādam certitudinem fidei noſtræ aduerſus Iudæos, qui contendunt nondum veniſſe Chriſtum, & alium quendam Meſsiam adhuc venturum expectant.

Porrò temporis præfiniti à Daniele facilis ratio eſt, & in primis iucundum eſt ex ea cognoſcere, ſub id tempus certò veniſſe Chriſtum, quod præſcripſit Daniel. Nam etſi variè ſupputent alij, tamen ſi ab ordine hiſtoriarum non recedas, nulla inſignis diſſenſio reperietur, propter quam poſsis dubitare. Et ſanè ad exactiſsimam temporis ſupputationē expediret, eas quæ contigerunt Eclipſes, repetere ex Ptolomæo, & ex illis ſingulos annos

nos ordine colligere, verùm esset is nō vnius hominis labor. Et aduigilarent meritò in his rebus Episcopi collatis sumptibus vt tam insignium prophetiarū intellectus clarè in Ecclesia extaret. Ego quidē hoc loco ex potioribus historijs annorum numerum decerpā, & eorum rationem quàm maximè perspicuā reddere conabor.

Daniel ait, Septuaginta hebdomadæ conclusæ sunt super populum istum, & præcipuè iuxta mandatum de reædificanda Ierusalem erunt sexagintanouem septimanæ vsque ad regnū Christi, & tum Christus interficietur. *Danielis locus de 70. hebdomadis*

Principiò cognoscendum est annuas hebdomadas hîc significari, vt vnaquæque hebdomada septem annos cōstituat, id quod facilè probari potest. Proinde efficiunt septuaginta hebdomadæ annos 490.

Secundò ait Daniel, Christus interficietur post 69. hebdomadas, sed ita, vt dimidiata septimana doceat, & postea occidatur. Signatè quidem & tempus & officium Christi expressum est hôc modo.

Tertiò 69. hebdomadæ supputari debēt ab anno secūdo Longimani, nā tum misit Deus Zachariam, & Haggæum prophetas, vt cōsolarentur & certò confirmarent populū de reparanda Ierosolyma in posterum sine aliquo impedimēto. Et de hoc verbo, hoc est, de hac reuelatione, verba angeli intelligenda sunt, quandoquidē tū certa promissio cōtigit populo de successu reparationis tēplii Iudaici.

Præterea eodem etiā hoc anno præceperat

Longimanus publico edicto, ne impedirētur Iudæi ab instituto opere ædificandæ vrbis & templi, quemadmodum antea factū erat. Sed hæc omnia in Esdra leges.

Atqui verò ad hanc ipsam dilationem tēporis in reparando templo Ioannes respexit cap.2. quadraginta sex annos in exstruendo templo absumptos esse, nam is annorum numerus est à secundo Cyri anno vsque ad sextum Longimani annum, quo absolutum est templi opus.

Iam verò colligitur ex Maccabæorū libro, & ex Iosepho, ab initio Alexandri, post vltimi Darij obitum, vsque ad natum Christum fuisse annos trecentos & decem.

A nato Christo vsque ad eius baptismum anni 30.

Summa ab initio Alexandri vsque ad baptismum Christi 340.

His adde illud tēpus à secundo anno Longimani vsque ad Alexandrū post vltimi Darij mortem, & erunt, vt Metasthenes numerat, anni 145.

Summa à secundo Longimani anno vsque ad baptismum Christi 845. anni.

Itaque 69. hebdomadæ annuæ cōstituunt rectè annos 482. Vnde cognoscis baptisato Christo sexagintanouē hebdomadas annuas completas fuisse, & in hebdomada sequenti docuit Christus, & in eadem dimidiata hebdomada interfectus est: nā anno quarto post acceptum baptismū crucifixus est Christus. Porrò sequenti hac septimana addita ad 69. erunt

rũt hebdomadæ ſeptuaginta, atque hæc ratio eſt temporis præfiniti à Daniele. Nam poſt mortem Chriſti Iudæi non ſunt amplius populus Dei, & templum eorum poſtea fuit abominatio, id qđ clarè teſtatus eſt Daniel. Præter hæc ſunt in hac prophetia aliæ præclaræ doctrinæ & conſolationes afflictarum mentium de officio & regno Chriſti, quòd prædicaturus venerit remiſsionem peccatorum, ſed hæc omnia explicare hîc non vacat, neque eſt huius inſtituti.

Ego ſanè quanta potui diligentia inquiſiui rationẽ 70. hebdomadarũ Danielis, neque reperio, quod magnopere poſsit diſsidere, ſi hiſtoriarum præſcriptum ſequaris. Nam & ſi Metaſthenem nolis imitari, tamen Græcorũ ratiocinatio rectiſsimè quadrat. Etenim iuxta numerum Græcorũ inter Alexandri obitum, & Auguſti initium, anni ſunt ducenti octoginta, id quod fortiſsimis argumentis probare poſſum. Iam ſi Perſarũ annos ſumas, poſt ſecundum Longimani annũ apud Græcos idem quoque reperies.

Poſt Alexandrũ vſq; ad natũ Chriſtũ 322.
Poſt natũ Chriſtũ vſq; ad baptiſmũ eius 30.
Adde Perſarum numerum à ſecundo anno Longimani 132. apud Græcos.
Summa 484. Adeò ad amuſsim cõcordant Græcorũ hiſtoriæ cũ eo tẽpore quod in Ioſepho & Philone reperitur, vt apertè deprehẽdere poſsis, à Daniele tẽpus de aduẽtu Chriſti aptiſsimè præfinitũ eſſe. Equidẽ nõ dubito teſtaturos mihi eruditos & prudẽtes viros,

vtranq; hanc ſupputationẽ quã poſuimus, teſtimonijs hiſtoriarũ optimè poſſe cõprobari Et niſi longũ eſſet, alias quoq; plures ſupputationes adducere poſſem, quæ cũ his itẽ cõſentirent, vt dubiũ non ſit Danielẽ tẽpus aduentus Chriſti rectiſsimè attigiſſe. Quin & conſolationis nõ paruam vim habet, etiamſi tẽporis ratio ad ſingula minuta minus quadret, vt certò diſcamus tempus prædictum à Daniele iam diu præterijſſe. Itaq; palã in errore ſunt Iudæi, vtpote qui nullis rationibus probare poſſunt, tempus illud nondum eſſe elapſum, ſiue hebdomadas de diebus ſiue annis volent intelligere. Sed de his ſatis.

Tabula annorum mundi, quæ indicat tempus præſcriptum à Daniele.

1656.	vſque ad Diluuium.
292	ad natum Abraham.
425.	ad Moſen natum.
80.	ad egreſsionem ex Aegypto.
480.	ad extructum templum Salomonis.
138.	ad regem Ioas.
291.	ad Ieconiæ tranſlationẽ in Babylonẽ.
11.	ad deuaſtationem Ieroſ. per Nabuch.
70.	captiuitas Babylonica.
191.	Perſarum Monarch. poſt capt. Baby.
7.	Alexander poſt Darium.
149.	Græcorũ regnũ vſq; ad Iudã Maccab.
119.	Maccabæorum regnũ apud Philonẽ.
30.	Herodes: nam 50. anno Herodis natus eſt Chriſtus.
1532.	à nato Chriſto do. & ſeruatore noſtro.

Ex hac tabula facilè colligitur annorũ ratio in-

...io in Daniele. Apud Græcos verò tẽpus post obitum Alexandri sic reperio.

114. Olympiade obiit Alexander.

184. Olympiade Augusti Imperium cœpit post Julij mortem,

Anno Augusti 42. Christus natus est.

Constituunt hæc post mortuum Alexandrum circiter 320. annos.

Numerus hic non ita multum dissentit ab aliis suprà positis, & à peritis facilè potest concordari.

De Esdra.

INTERIECTO aliquo tẽpore post euulgatum edictum permisit Artaxerxes Esdram sacerdotem ex aula sua redire Ierosolymam. Et meritò huius facienda mentio est in historiis, nam is sacræ scripturæ libros dispersos iam in ordinem redegit, & collegit iterum. Id enim opus dignum fuit officio viri Episcopi. Nam sine sacris literis syncera religio & verus cultus Dei retineri non potest. *Esdra Biblicos libros collegit.*

Temporibus huius Artaxerxis Longimani ingens bellum Peloponnesiacum, quod inter se gesserunt Græci, exortũ est, in quo funditus tandẽ vrbs Atheniensis euersa est. Durauit hoc bellũ ferè vsque ad finẽ Persicæ Monarchiæ, ideoq; Persarũ reges, q̃ reliqui adhuc sunt, breuiter suo ordine recẽsebo prius. *Peloponnesiacum bellum.*

De Dario Notho.

DARIVS Nothus regnauit post Lõgimanum, neque verò Longimani filius fuit, sed eius sororem coniugem habuit. Duos filios habuit

Artaxerxes Mnemō Cyrus. habuit, Artaxerxē, quem Mnemona vocant, & Cyrum natu minorem. Artaxerxes in Imperio patri ſucceſsit, Cyrus in Ionia potentiſs imus factus eſt.

De Artaxerxe Mnemone.

MORTVO Dario vſurpare cœpit ſibi regnum Cyrus, nam præterquàm quòd in potentiſsimo ducatu dominabatur, iam etiam ad res omnes gerendas habilis erat, & bello in primis delectabatur, ideoque magna vi ar mabat ſe contra fratrem ſuum. Ad hæc matrē ſibi magis obnoxiam habuit, quam fratrem Artaxerxem, qui ingenio modeſto, & humano erat. Cæterùm iniquum hoc inſtitutū Cyri non fortunauit Deus, nam in pugna qua aduerſus fratrem congreſſus erat, occubuit. *Cyri cum fratre bellū* In pugna hac declarauit ſe Artaxerxes non muliebrem eſſe, grauiter tamen à Cyro vulneratus eſt, & in alterum equum deſiliit: vt agnoſceret, à ſolo Deo victoriam ſibi poſtea contigiſſe.

De Ocho.

OCHVS filius Artaxerxis humani ſanguinis ſitientiſsimus fuit: nam præterquā quòd magnā tyrannidem exercuit, etiam proprios fratres interemit. *Ochus tyrāni exemplū.* Vrbem Sidoniam cōdidit, & Aegyptum ad Perſarū Monarchiam iterum adiecit, ſed non diu admodum ſeruauit deditionis fidem. Tandem à ſuorum præfecto quodam interemptus eſt.

De Arſa

De Arſame.

ARSAMES Ochi filius fuit, hic puer ad-
uc rex eſt factus à duce exercitus, qui O-
hum patrem eius interfecerat. Verùm vbi
m adoleſcere cœpiſſet Arſames, timēs ſibi
ux exercitus ob perpetratum ſcelus, & hūc
rſamē per inſidias interemit. Poſtea fœde-
e inito cum Codomano principe Armeniæ,
i & regnum tradidit & Darium appellauit.
Cùm hoc itaq; Arſame totum genus clariſsi
i herois & regis Cyri extinctum eſt, & re-
num Perſarum tranſlatū à poſteris Cyri ad
xterum principem deuenit. Neq; verò hoc
nodò dignum commiſeratione eſt, tantā po-
entiam & honorem, atq; adeò tam ſublimia
ona Dei intra tam paucos annos deleri, ſed
nultò magis, quòd poſteri ſtatim degeneres
acti nulla planè virtute Cyrum patrem ex-
reſſerunt, id quod in Ocho apparet, cuius
yrannica facinora occaſionem præbuerunt,
t totum genus Cyri interiret.

Cyri regnū & genus extinctum.

De vltimo Dario.

ALIENVS hic erat à Cyri genere, ſed ab
Ocho rege princeps Armeniæ factus ob inſi-
gnem eius virtutē in rebus bellicis, propter
quam & ab illis, qui occiderant Arſamen, in
regem electus eſt, ne Ochum, qui benefece-
rat ipſi, vlciſceretur. Verùm hac occaſione
& ſpe delati regni excæcatus, omnium bene-
ficiorū quæ acceperat ab Ocho, oblitus eſt,
& regno accepto Dariū ſe appellari voluit,

Darius vltimus.

Ingratitudinis exemplū

ne quid

ne quid regiæ dignitati deesset. Verũ ingratitudinis & perfidiæ insignes pœnas dedit. Nam postquàm ab Alexandro victus est, omnibus suis regionibus & regno amissis, vitam pariter & totam Monarchiam Persarũ perdidit. Sed copiosius hæc tractabimus in principio tertiæ Monarchiæ, quando de Alexandro dicemus.

De bellis ciuitatum Græciæ.

ANTEA monuimus, Græcos post profligatos Persas, potentiores & insolentiores esse factos, plerunq; enim amplissimos successus superbia & præsumptio solent comitari. Itaque tempore huius Monarchiæ ingentia & diuturna bella inter se gesserunt, quibus funditus tandem tota Græcia confecta periit, adeò vt postea cuiuis etiam irruptioni facilè patuerit. Quin etiam pro honestissima administratione qua in republica vtebãtur, & legibus, turpitudo & corruptissima morum ratio successit. Et quẽ non multis modis commiseratione afficeret illarum rerum lectio, quòd tot tantæq; incõmoditates, tamq; diuturna & impia bella ex causis planè leuissimis exorta sunt? Exẽpla profectò non admiratione tãtùm, sed etiam obseruatu in primis digna, quæ monere homines possũt, ne facilè ob quamuis leuem causam, & nõ nisi summa necessitate cogente bellum suscipiant, quãdoquidem inter Græcos ex occasione facili exortũ bellum, nullo modo aut ratione sedari potuit, donec tandem exteri populi irruẽ-

Maxima bella ex leuissimis causis.

es in Græciam, vtranq; partẽ oppresserunt.
Porrò totum hoc bellum describere huius instituti nõ est: nam de eo integra volumina Thucydide & Xenophonte, ac postea ab aliis etiam descripta extant. Vnum autẽ commemorabo præter alia, quẽ casum Athenienium vrbs in hoc bello passa sit, & quas calamitates tulerit, & simul atque in hostium potestatem venisset, & rursus quomodo tãdem quorundam bonorum hominum virtutibus, moderatione ac patientia, iterũ restituta sit. Quemadmodum enim audacia & insolentia labefecerat vrbis statũ, ita patientia & mansuetudo morum rursus reparauit eam.

Peloponnesiaci belli causa.

Initium belli alienã planè causam habuit, quàm vitare facilè potuissent Athenienses. Corinthij Corcyræ hostes erant, quæ opẽ petiit ab Atheniensibus, & impetrauit eo facilius, quòd Athenienses, qui iam potentes in mari erant, sperabant confœderatione Corcyrensium, quorũ item magna in mari potentia erat, dominos se fore totius Græciæ. Contrà apud Lacedæmonios subsidium quærebant Corinthij, atq; hoc modo diuulsa Græcia, Lacedæmonij Persis se adiungũt: à quibus pecunia iuuantur & cõmeatu: sed perfidia interim vtuntur Persæ, ne nimium Lacedæmonij potẽtia augerentur. Et durauit hoc bellum, vt Xenophõ testatur, octo & viginti annos, à Lõgimani temporibus vsque ad Artaxerxẽ Mnemona: & multæ vrbes in hoc bello miserè perierunt: mirámque omnino vicissitudinẽ fortunæ in huius belli exemplis est videre.

videre. Nam Alcibiade duce Athenienſium grauiſsimè cæſi ſunt Lacedæmonij, anno quarto ſuprà vigeſimum, & item vigeſimo quinto, adeò vt nulla reliqua ſpes eſſet ad priſtinum aliquãdo robur redeundi. Verùm ſequenti ſtatim anno mutata huius fortunæ alea eſt. Alcibiade enim ex inuidia improborum pulſo ex vrbe, cæſi ſunt Athenienſes à Lyſandro iuxtà vrbẽ Aegoſpotami, vbi initio huius belli mirabile omnino monſtrũ apparuit. Viſus enim erat ingens ignis in aëre ſpatio dierum ſeptuaginta quinque, poſtea grande ſaxum ſupernè in vrbem delapſum eſt. Poſt hanc pugnam graui obſidione vrbs Athenienſiũ cincta eſt, vt plurimi famè confecti perierunt. Pertinaces tamen in ſua ſententia, ad deditionem inuitati hac lege, vt turres & munimenta vrbis euerterent, pacis conditiones recuſarũt, publico etiam decreto facto, vt ſi quis ſuaderet ineundum concordiæ fœdus cum hoſtibus, is occideretur: quẽadmodum nuper antè annos duos apud Florentinos contigit. Porrò exactis quinque menſibus, fame coacti Athenienſes, legatos in hoſtium caſtra miſerunt pro pacis conditione impetranda. De qua cùm deliberatum eſſet in cõcilio fœderatorum, cõſtanter ſuaſerunt Corinthij & Thebani, vt funditus Athenienſiùm ciuitas dirueretur, & ex omni ditione eorum publica paſcua fierent. Id verò improbabant Lacedæmonij, inhoneſtum eſſe rati, omnem illorum beneficiorũ memoriam ſemel abiicere, quibus iuuiſſet hæc ciuitas

Alcibiades

Lyſander.

Portentum

Athenienſium pertinacia.

itas totã Græciam aduerſus Medos & Per-
ſas. Præterea quoque non poſſe huius vrbis
am præclarũ ſtatum euerti ſine incredibili
ernicie Græcorum omnium. Nam Græciam
luobus oculis videre aiebant, quorum alter
Sparta, alter verò Athenę eſſent. Proinde ca
endum eſſe, ne Græcia vnocula redderetur.
taque decretũ tandem eſt, vt ſeruatis Athe
is, mœnia & turres modò diruerentur, &
erta adminiſtratio Athenienſibus præſcri-
eretur, iuxtà quam viuerent, pace vtrinque
ſeruata. Dediderũt ſe his legibus Athenien-
ſes vltrò, & deiecti muri ſunt, magno trium-
pho, nam ad fiſtulæ cantum choreæ etiam du
cebantur, nauium quas habuerunt, pars exu
ſta, pars quoque abducta eſt. acciderunt hæc
ſub finem anni vigeſ. miſeptimi, quo luctuo-
ſum hoc bellum durauerat. Interea tamẽ ni-
hilominus timebãt ſibi Lacedæmonij ab
vno Alcibiade, qui ad Perſas cõfugerat poſt
eiectionem ſuam ex vrbe. Petierunt itaque
Lacedæmonij à Perſis, vt Alcibiadem occi-
derent: id quod fecerunt Perſæ per inſidias,
quanquam receperant Alcibiadem hoſpitii
iure, & qui in fide Perſarum collocauerat o-
mnem ſpem ſuam. Verùm ita cõparatum vul-
gò inter homines eſt, vt quò ſe fortuna, eo-
dem & hominum fauor ſoleat inclinare. Ca-
uere enim ſibi omnino oportet eum à perfi-
dia etiam amicorum, cui res minus ſecundæ
ſunt, & cuius iam ob æmulationem virtutis
tædere cœpit homines. Alcibiades hic virtu-
tibus bellicis inſtructiſsimus erat, ſed animo

Græcia duo oculi, Sparta & Athenæ.

Deditio Athenienſium.

An. mundi 3562.

Alcibiadæ cædes.

Perfidiæ exemplum Perſæ.

irrequieto,& qui pacis initę ante multos an-
Alcibiades irrequietus nos inter Lacedæmonios,& Athenienses rū-
pēdæ autor fuerat, eratq; in tota Græcia to-
& tam variis technis vsus,vt vulgò etiā fer-
retur,Si duos in Græcia Alcibiades nasci cō-
tigisset, totam funditus collabi necesse esse.
Cæterùm huiusmodi conatus fortunari non
possunt : ideoq; & hunc demum exitum vitæ
sortitus est Alcibiades.Quanquā autem bel-
la ciuitatum finem iam haberent,tamen cla-
des ipsa iam primùm cœpit apud Athenien-
Triginta tyranni Athenis. ses. Nam cùm Atheniensium vrbs seditiosis
viris plena esset , constituti sunt à Lacedæ-
moniis viri triginta quos tyrannos appella-
bant,quibus cōmissa potestas est, vt sine iu-
re & iudicio de sedetiosis nebulonibus sup-
plicium sumerent : & ne quis per tumultum
opponere se posset huic potestati , magnum
præsidium militum in arce collocatum est.

De restitutione Athenarum post euersionem.

SEVERITATE hac vsi sunt Lacedæmo-
nii ad coërcendos motus publicos: idq; vt fa-
ceret,summa eos necesſitas cogebat.Trigin-
ta viri in neminem primùm nisi in seditiosos
sua potestate vsi sunt , postea tamen quidam
inter eos exulcerati veteri odio , potentissi-
mos vrbis quosque,moderatos licet & bonos
viros , interfecerunt, quemadmodum & no-
stris temporibus similia nos exempla cogno-
Theramenes occisus. uimus. Et cùm displiceret hæc tyrannis vni
etiam ex eorū numero Therameni, viro stre-
nuo &

uo & æquo, eum quoque, vt reliquis terro-
is exemplum incuteretur, occidunt. quine-
iam interfectorum bona ablata inter se di-
tribuebant. Fugerunt itaque ex vrbe ciues
optimi quique Thebas & Argos, vbi ex com-
miseratione tam indignæ calamitatis rece-
pti sunt etiam contra mandatum Lacedæmo
niorum, quo cautum erat ne quis exules &
profugos Athenienses hospitio exciperet.
Erat inter exules hos vir strenu9 olim in Re-
publica Thrasybulus: is adiunctis sibi reli- *Thrasybulus.*
quis profugis ex patrio, & clanculario sub-
sidio Thebanorum castellum prope Athenas
occupat, & postea Athenas profectus, prælio
commisso vincit 30. tyrannos, & vrbem reci-
pit. Restituti ab hoc Thrasybulo ciues pro-
fugi sunt: & quod ad politicam administra-
tionem, iudicia & leges attinet, renouatus
est totius Reipublicæ status pro more vete-
ri. Magnam in primis laudem meruit Thra-
sybulus ob animi moderationem, quod post
tam insignem victoriam multis etiam ex ho-
stibus parcere maluit, quàm pro summo iure *Thrasybuli*
trucidare. Et cùm considerasset nullum ex- *laus.*
ercendæ cædis finem fore, si erepta singulo-
rum ciuium bona suis veris hæredibus essent
reddenda, nimirum quæ iam ad tertium vel
quartum possessorem deuenerāt: hoc omnes
inter se fœdere adstrinxit, ne quis postea vl- *Exemplum*
lius vindictæ vel iniuriæ illatæ recordari *insigne con-*
vellet, sua cuique tenenda, & pace publica *cordiæ con-*
seruata, sua quenque sortè contentum esse *seruandæ.*
debere. Ea demum moderatione tranquilli-

tas Reipublicæ reparata eſt, eſtq; inſigne hoc exemplum, beneuolentia & ignoſcendo ſtabiliorem concordiam in huiuſmodi perturbatione ciuili fieri, quàm manifeſta vi & pro ſummo iure agendo omnia.

Poſtea hoc ſucceſſu rerum & Lacedæmonii elatiores facti ſunt:nam Perſas quoque à quibus adiuti antea erant, ex Aſia pellere volebant. Verùm Perſæ ducẽ ſui exercitus tum conſtituerũt Cononẽ, qui ab Athenienſibus in tumultu ciuico profugerat, ab hoc cæſi ſunt Lacedæmonii. Indignè ferẽtes Lacedæmonii ſuum caſum, omnem culpam in Thebanos transferebant, quòd exules Athenienſes hoſpitio excepiſſent:ideóque in regiones eorũ irruerunt, vnde noui belli occaſio nata eſt, in quo victi Lacedæmonii planè perierunt & Thebanorum potentia aucta eſt.

Conõ dux Perſarum.

Lacedæmoniorum ſtrages.

Finito hoc bello cœperunt Thebani aliud bellum aduerſus Phocẽſes, quos prorſus debellarunt, & ſuperſtites relictos in exiliũ ire coëgerunt. Tandem Philippus Macedoniæ rex fudit & domuit Thebanos. Atq; ita primùm Athenæ, deinde Sparta, poſtea Thebæ deletæ ſunt, & omnis potentia Græcorũ labefactata. Porrò verò cùm initas pacis conditiones cum Philippo rege non ſeruarent Athenienſes & Thebani, coactus Philippus eſt totam Græciã inuadere. Hæc breuiter de luctuoſis bellis Græciæ dixiſſe ſatis ſit, quæ geſta ſunt poſt Xerxem annos centum & triginta, intra quos ferè parũ temporis paci datum eſt. Fuſiſsimè deſcripta hæc bella ſunt à

Thebani Phocenſes deleuerunt.

Philippus Thebanos fudit.

Thucy-

Thucydide & Xenophonte, & aliis plerisq;. Nos itaque satis esse putauimus si Athenien sium exemplum quod vel præcipuũ in ea historia est, cognoscendum proponeremus.

De Philosophis.

INTEREA tẽporis dum hæc gesta sunt, bonæ artes etiã floruerunt. Hippocrates medicus vixit à Longimani temporibus vsq; ad Ochum quatuor & centũ annos. Et præterquam quòd magni fecit eum tota Græcia, summo quoque in precio habitus est à Macedoniæ regibus, apud quos bonã etiam suæ ætatis partem cõsumpsit. Soranus scribit ad Regem Perdiccam accersitum Hippocratẽ, quòd phthisi laborare regẽ multi opinarentur, & ope aliorum medicorum iam destitutus esset. Cæterùm vbi venisset Hippocrates, animaduertit Perdiccam non debilitate virium corporis, sed amore & intrinseco animi dolore contabescere. Nam ancillam patris sui miserè deperibat, & quoties videbat eam, & mens & color pariter mutabantur in rege. Deprehendit hoc modo Hippocrates causam morbi, eiusq; pellendi remedium dabat. Ad hæc, tempore quo pestis grassabatur, ingentem syluã exuri iussit contra aërem infectum, vnde pestis cõtagio serpebat, & seruauit hoc pacto à peste totam Thessaliã incolumem. Quin & miraculis naturalibus clarus fuit. Suprà sepulchrum eius multò tempore apes fuerũt, quarum melle curabantur pueri ægroti, si eo fuissent inuncti.

Hippocrates.

Soranus.

Perdiccas curatus ab Hippoc.

Socrates. Sub Artaxerxis Mnemonis tempora So-
Circa annũ crates fuit, qui ex inuidia aduersariorum in
mundi 3530 carcere necatus est, insimulatus, quòd noui dogmatis in vrbe autor esset. Sed ita prospiciente Deo, non multo pòst dignas pœnas aduersarij dederunt, nam & illi vicissim occisi sunt.

Post hos fuit Plato, & Eudoxus Astrolo-
Plato. giæ peritissimus, qui & hanc artem ex Aegy
Eudoxus. pto in Græciam attulit. Post hũc Aristoteles
Aristoteles fuit. Hosce ego primas inter Philosophos tenere arbitror, & ex his etiam, mea quidẽ sententia, præcipui sunt Eudoxus & Aristoteles, nimirum qui non verborũ aut orationis inani splendore, sed rerũ ipsarum studiosi extiterunt. Etenim in huiusmodi doctrinæ genere tractando versati sunt, quòd vtilissimum in primis est, partim ad rerum naturalium virtutes cognoscendas, partim etiam ad discendum qua ratione honestè viuere oporteat. Est autem iucundissimum omnino perspicere, quomodo in nostra ipsorum natura omnis generis virtutes proposuerit nobis Deus. Natus erat Aristoteles non ex infimæ
Nicomachus. conditionis hominibus. Patrem habuit Nicomachum, virum magnæ admodum autoritatis apud Amyntam Macedoniæ regem, nam medicus eius extitit. Originẽ habuit ex Hippocratis genere, atq; ea de causa postea Aristoteles apud regem Philippum Amyntæ filium ea fuit in admiratione, vt filium suum Alexãdrum in eius disciplinam tradiderit erudiendũ, qui & institutus est ab Aristotele

ad Phi

i Philoſophiæ ſtudia, vt ad dicendum & cō
ultandum prudentior efficeretur.

Hactenus ſatis de Græcorū rebus, quæ ſub
uius Monarchiæ temporibus acciderunt.

De *Roma*.

EXPVLSIS ex vrbe regibus mutatus Rei
ublicæ ſtatus eſt, imperium penes Senatum
ſe cœpit, & quotannis conſules duo ſimul
eſignati ſunt, quorum autoritas in eo magi
ratu annua tantùm fuit.

Mutatio hæc reipublicæ contigit tempo-
bus Cyri primi Monarchæ Perſarum, anno
oſt creatum mundum 3450. & poſt deuictam
Cyro Babylonem anno ſeptimo.

Conſules Romani quando cœperint.

At verò præter magna & innumera nego-
a alia quæ acciderunt, Romæ etiam horren
æ ſeditiones & mutationes in republica fa-
æ ſunt, in quibus exempla proponūtur, ma-
nas vrbes atq; reſpublicas ſine magnis mo-
bus rarò conſtare. Cæterùm ea forma, vt
mma poteſtas penes duos Conſules eſſet,
urauit ad Iulij vſque tempora, qui Monar-
hiam ſibi vſurpauit. Interuenerunt autem
nter initium cœpti cōſulatus, & Iulij domi-
ium, anni quadringenti ſexaginta quatuor.

Longum omnino eſt hiſtorias Romanorū
îc referre, tantùm indicare volo duorū inſi
nium euentuum tempus, qui Romæ huius
Monarchiæ temporibus contigerunt.

Anno trecenteſimoſecundo poſt conditam
rbem Romanam, hoc eſt non diu poſt bellū
Xerxis, ſub ipſum initium regni Longimani,

controuersię & dissidia exorta sunt apud Romanos. Nam cùm certo quodam iure & legibus nondum vterentur Romani, præter meritum sæpe opprimebantur homines in iudicio, & extra iudicium: quid enim iuris esset, nemo ferè intelligebat certò. Et cùm hoc nomine tumultuaretur multitudo, statutũ est, vt certum quoddam ius conscriberetur. Mirum est quantum momenti habeãt leges scriptæ ad publicam pacem & concordiam seruandam in Rebuspublicis, id quod clarè testatur hoc exemplum. Delecti ad hoc decem viri sunt, qui missi in Græciam, mores & iura maximarum vrbium perquirentes describerent: & vsi sunt ad colligendas meliores leges Hermodori Ephesini & aliorum philosophorum consilio. Conscriptæ duodecim tabulæ sunt, quæ pro curia Romæ publicè suspensæ habebãtur. Hæc origo est scripti iuris Romanorum, quod à Græcis primùm mutuati sunt.

Legum Romanorum occasio.

Decem uiri in Græciam missi.

XII. tabulæ.

Dominabantur decemuiri annis tribus, nã necesse erat, vt quotidie leges declararẽtur. Cæterùm inter decemuiros abusus sua potestate Appius est, qui Virginij ciuis filiam appellari iussit, tanquam alterius mancipium, vt hoc prætextu iuris eam ad se pelliceret, & stupraret. Quod vbi animaduertisset pater, vidissetq; ob potentiam Appij filiam liberari non posse, occidit eam ipse in iudicio, ne tanto probro domus eius contaminaretur. Postea collectis militaribus copiis subsidiũ parauit aduersus Appium tyrannũ. Tum de-

Appius.

positis

positis suo officio decemuiris, nouus magistratus constitutus est. Appius captus, & in carcerem coniectus, seipsum interemit. Testatur hoc exemplum tyrannidem & iniustitiam inultam non manere.

Decem uiri depositi.
Vltionis exemplum.

Anno à condita vrbe trecentesimo sexagesimo irrupit in Italiam exercitus ex Gallis & Germanis collectus, à quo exusta Roma est. Camillus autem, quem antea ex vrbe eiecerat populus, boni viri officio functus est, nam omni prorsus dissimulata iniuria, quam præter meritum passus erat, collectis ex ipsa vicinia copiis inopinatò oppressit Gallos & Germanos in vrbe, seruata ab obsidione arce, & ciuibus omnibus qui reliqui erãt. Cladem hanc passa est vrbs temporibus Artaxerxis Mnemonis, & sub idem ferè tempus à Lacedæmoniis Athenæ captæ & deuastatę sunt.

Roma à Gallis & Germanis exusta
Camillus.

In hac historia primùm omnium mẽtio fit Germanorum, & fuit hoc non omnino quadringentis integris annis ante natũ Christũ. Porrò ab his Germanis Mediolanum, & aliæ pleræque vrbes tum in Italia conditæ sunt.

Germanorum prima mentio in historijs.

DE TERTIA MONARCHIA.

NNO post creatum mũdum 3634. cùm Persarum regnum durasset annis 191. hoc est annis 320. ante natum Christũ, cœpit tertia Monarchia, quã Græcorum Monarchiam appellamus, estque nunc dominium orbis ex

Tertia monarchia initium.

Orientalibus oris in Occidentem,& ex Asia in Europam translatum. Et cœpit ab eo tempore deficere Asia sensim magis ac magis, non in his solùm quæ ad Imperij potentiam pertinent, sed etiam quod ad modestiam mórum,virtutes,gabernationẽ reipub.& omnes bonas dotes attinet. Et quanquam per Romanos hæc quodammodo correcta & restituta sunt, tandem tamen Barbari ipsi irruerũt in Asiam, & depopulati sunt eam, adeò vt hæc pars orbis, quæ amœnitate situs,sapientia & probitate hominum, ac potentia Imperiorum præstantissima erat, nunc propemodum tota in turpitudinis sentinam & latrocinij speluncam versa sit. Et rursus summa illa dona Dei in Occidente modo sunt, cùm mundus ad consummationem sui paulatim declinat.

Asiæ ruina

Alexander magnus.

Initium hæc Monarchia habet ab Alexandro Macedonum rege,quem meritò nos Magnum appellamus. Nam non modo Imperij potentia, sed omnibus aliis heroicis virtutibus ita claruit, vt paucissimos admodum in orbe secundos ei fuisse principes dixeris. Cõmendatur in Prophetis Ieremia & Daniele, vt qui acerrimus & felicissimus Imperator fuerit. Daniel hircum depingit,à quo victus aries prosternitur, & ipse exponit clarè hircum Græcorum regem esse, Persarum arietem. Porrò virtutes & præclaræ victoriæ,quibus exornatus à Deo fuit Alexander, occasionem præbuerũt quibusdam multas & valde ineptas fabulas de eius generatione confingen

Daniel vocat Alexandrum hircum, & Darium Arietem.

ingēdi, ſed illas ego prætermitto. Cæterùm ertum hoc eſt, magnos & felices principes à Deo regi & ſeruari, & eos à Deo tantùm virutibus illis & donis exornari. Vult etiam Deus cōſeruari Imperiorum maieſtatē apud os, qui maiorum ſplendore & generis clariate nobiles ſunt, atq; ita natum conſtat Alexandrum Macedoniæ regem. Patrem enim Philippum, & matrem Olympiadem habuit. Et ea nocte qua conceptus eſt Alexander, ferunt viſum eſſe per quietem Philippo, quòd reginæ Olympiadis vtero ſigillum impreſsiſſet, cui leonis effigies inſculpta erat. Significari autem hoc ſomnio interpretabantur Olympiadem reginam grauidam è Philippo potentiſsimum regem parituram eſſe. Porrò fuerunt vterque & Philippus & Olympias ex ſummo & nobiliſsimo illius temporis in tota Græcia genere nati. Philippus enim, ſi veriſsimis hiſtoriarum monumentis credendum eſt, ex Hercule ortum ducit, Olympias vero ab Achille. Hi maiores ſunt, ex quorum illuſtriſsimo ſtēmate clariſsimus heros Alexander natus eſt.

Alexandri maiores.

Somnium Philippi.

Paternum genus Alexandri.

HERCVLES, Hyllus, Clodæus, Ariſtomachus, Temenus, Perdiccas, Argeus, Philippus, Aeropus, Alcetas, Amyntas, Alexander (Primus hic Macedoniæ rex fuit, cuius originē Herodotus deſcripſit lib. 9.) Amyntas, Philippus, Alexander. Et natus eſt Alexander magnus annos 800. poſt Troianū bellū.

Genus

Genus Olympiadis matris Alexandri.

ACHILLES, Pyrrhus, Molossus rex Epiri, & Pielus, vterque ex Andromache natus. Ex pielo ducuntur à Pausania in Atticis sequentes reges Epiri, Tarymbas, Alcetas, Neoptolemus, & Arymbas. Olympias Neoptolemi filia, mater Alexandri.

Hæc Alexandri genealogia est ex certissimis historis collecta, quæ testatur originem Alexandri ex summorum hominum posteritate extitisse.

Philippus occisus ob flagitiũ impunitum.

Interfecto autẽ Philippo, propterea quòd flagitiosum facinus potentis cuiusdam viri, qui ingenuum puerum quendam turpiter vitiauerat, inultum permiserat, statim & Illyrij & Græci à Macedonibus defecerunt, versabaturq; in summa necessitate regnum Macedonicum. Nam occiso patre Philippo, natus erat Alexander annos tantùm viginti, erat hoc initio numeri Græcorum Olympiadis centesimæ & vndecimæ. Cæterùm Alexander suscepta administratione Imperij primùm subegit iterum Illyrios, deinde Thebas profectus est. Nam Thebani præsidiũ militum quod in arce eorum collocauerat Philippus, obsidebant, inito etiam fœdere cum Persis, qui regnum Macedonicũ inuadebant

Alexandri Magni res gestæ.

Interea temporis dum obsidet Thebas Alexander, legatos ad eum mittunt Athenienses pacis impetrandæ causa. Benignè recipit hos Alexander. Pertinaces interim Thebani neque

que

que veniam precabantur, neque pacis conditiones poscebāt: & cùm ante oppugnationem proclamatum esset ex iussu Alexandri, quicunque sese vltrò dedere vellent ex Thebanis, & vrbe iam exire, eorū vitam saluam fore: contrà proclamare iusserunt Thebani, quòd qui Græcorum libertatem cum ipsis & Persarum rege seruatam vellēt contra tyrannum Alexandrum, hi ad ipsos concederent. Exacerbato hac contumelia animo Alexandri, oppugnatur vrbs, & tota diripitur, ac postea restituta non est. Prima hæc magna vrbs est quam domuit Alexander. Plerūque enim cōtingere videmus à Deo potentes Monarchas in perniciem maximarum vrbiū excitari.

Thebæ direptæ, nec postea restitutæ.

Porrò vbi pacem iam in Græcia fecisset Alexander, profectus in Asiam est cum exercitu peditum quadraginta millium, equitum verò tantùm millium quatuor. Præterea exiguæ copiæ in Asia reliquæ erant, missæ iam antea à patre eius. Parua hac manu Persas aggreditur, & maximas pugnas committit, multásque potentes vrbes vi occupat, inter quas Sardis, Miletus & Tyrus erant, in quarum expugnatione maxima sæpe pericula sustinuit Alexander. Victum etiam in pugna Darium regem infugam conuertit, & matrem, coniugem reginam, filias & natum captos, humaniter, atque vt dignum erat regio genere, tractauit. Reginam natu grandiorem matrem appellauit. Puerum osculabatur non aliter ac suum filium. Mirum sanè quantam ob has

Alexandri expeditio in Asiam.

Sardis.
Miletus.
Tyrus.

Alexandri humanitas.

ob has virtutes laudem meruit Alexander in tota Aſia, & apud Darium ipſum, adeò vt vltrò ſe offerret ad ineundas pacis conditiones paratum dicens ſe etiam mediam regni ſui partem tradere. Ad hęc reſpōſum ab Alexandro eſt, orbem hunc duobus ſolibus regi nō poſſe, verum ſi ſponte ſe & regnum ſuum dedere vellet, benigne recepturum ſe eum in gratiam. Sed iterum inſtructo exercitu, victus eſt Darius, & inter fugiendum confoſſus eſt à proprio ſuo miniſtro & duce Beſſo. Superueniẽs Alexander grauiter admodum vulneratum & penè exanimem reperit Darium, eiusq; miſertus eſt, & promiſit ei, non fore impunitam tam inſignem perfidiam Beſſi in proprium dominum. Quare captũ poſtea Beſſum inter duas arbores à ſublimi detractas ligari iuſsit, quibus magno impetu iterum in altum tendentibus grauiſsimo cruciatu dilaceratus eſt. Hac ratione in Aſia Monarcha factus eſt Alexander, & porrò reliquas regiones & vrbes occupauit, Babylonem, Suſam &c. Initium autem huius Monarchiæ Alexandri fuit poſt obitum vltimi huius Darij, hoc eſt, initio ſeptimi anni poſtquàm regnare cœpiſſet Alexander.

Darius ab Alexādro victus.

Beſſi perfidia.

Vltionis exemplum.

Initium monarchiæ Alexandri.

Poſt hãc victoriam inſolentior factus Alexander, luxu potãdi cœpit diffluere. Aliquot ex principibus & conſiliariis ſuis necari iuſſit, ex quorum numero fuit præſtantiſsimus & ſapientiſsimus dux, ætate iam confectus Parmenion. Ad hæc ira commotus præclarũ ducem ſuum Clytum in conuiuio interfecit, propt

Alexander potator.

Parmeniō Clytus,

propterea quòd Philippũ patrem prętulisset Alexandro filio. Verùm mutatis moribus fortuna quoq; mutata est, quanquã interim animo adhuc irrequieto, Indis etiam & Scythis bellũ intulit, verùm nõ multo tempore vixit postea. Obiit enim anno trigesimo secũdo, & mense vndecimo suæ ætatis. Imperauit post defunctũ patrẽ Philippũ non amplius annis 12. & 7. mensibus, & intra tam parui temporis spatiũ tanta tamq; innumera bella confecit, vt tanta multitudo hominũ etiã in summa omnium rerũ tranquillitate tot regiones & regna potuisset vix peragrare. Regnauit apud Babylonios post Darium quinq; tantùm annos, & menses 11. Docẽt tales historiæ agi magnos reges & prĩcipes cœlesti quodã numine.

Alexander multis & prǫclaris heroicis virtutibus præditus erat, quarum exempla proponere hîc nõ vacat, ob compendij studium, quo vtimur in his Chronicis. Vnum saltẽ recenseo ex omnibus, Quoties in iudicio actor aliquis causam dicebat absente reo, alteram tantùm aurem præbere dicenti, & alteram manu occludere solitus est Alexander, vt significaret, alteram se ad reum audiendum cõseruare saluam, & vtranq; partem ex æquo audiẽdam esse, id quod pertinet ad officium boni principis, & veri iudicis. Dedit hîc magnis principibus insigne exemplum Alexander, non alteram tantùm, sed vtranque partem admittendam esse ad dicẽdam causam, quemadmodum & apud Athenienses id iurare solebãt designati iudices, iuxta ius scriptum

Iudices aduertant.

Atheniensium iudicum iuramentũ

ptum se pronunciaturos, & partis vtriusque causam audituros ex æquo.

Moderatio & pietas qua vsus est Alexander erga Iudæos.

Alexandri profectio contra Iudæos.

EXTRVCTA iam Hierosolyma iterum, summa in pace vixerant Iudæi sub piis illis Persarum regibus. Porrò obsidente Alexandro Tyrum vrbem, opem petiit à Iudæis, à quibus responsum est, nulla se hoc ratione honesta facere posse, vtpote qui Persarum subditi essent, quíque plurima, & ea minimè vulgaria ab ipsis beneficia accepissent. Audita hac excusatione iratus est Alexander, & victo tandem Tyro profectus est cum exercitu contra Hierosolymitanos. Cæterùm Iaddus summus sacerdos sumpto sacerdotali ornatu & ætate graues viri alij egressi sunt vrbe obuiam Alexandro, pacis petendæ causa. Viso sacerdote in eo ornatu protinus desiliit ex equo Alexander, & in genua ante sacerdotem procumbens, vltrò pacem addicit. Mirati principes omnes sunt tanta humilitate vti Alexandrum erga sacerdotem peregrinæ gentis, adeoq; quòd indignationē animi tam paulo momento remisisset. Parmenio qui ob ætatem & prudentiam regi intimus erat, quæsiuit ex eo, qua motus reuerētia supplicem adeò se præbuisset sacerdoti. Ad quæ respondit, in Macedonia vidisse se in somnis imaginem ad illius sacerdotis similitudinem ob oculos versari, monuisséque vt in Asiam proficisceretur, & opem promisisse, atque

Iaddus summus sacerdos.

Alexandri reuerentia erga sacerdotem Iudæorum.

illi

li eidem Deo qui tum apparuerat, honorẽ
ınc à ſe eſſe exhibitum. Tum verò in vrbem
ıcificè profectus eſt Alexãder, audiens etiã
euerenter ſacerdotes de religionis doctrina
iſſerentes, qui & Danielis prophetiam do-
ıerunt eum, quòd Græcorum rex in Aſia &
oud Perſas dominaturus eſſet. Vnde non pa
ım confirmatus eſt Alexander, & magna li-
ertate donata Iudæis templum etiam ingẽ-
bus & præclaris donis locupletauit. Reuer-
ıs Babylonem eſt iuxta vaticiniũ Ieremiæ.
eruauit hac ratione infirmã Eccleſiam ſuã
)eus illis temporibus, quibus ob tam inſi-
nem mutationem imperiorum orbis, in om-
ibus ferè regionibus bella fuerunt.

Alexander Danielis prophetiam edoctus Hierosolymis.

Diuiſio regnorum poſt Alexandrum.

ROXANEN filiam principis cuiuſdam in
'erſia duxerat in matrimonium Alexander,
uæ grauida erat, cum moreretur rex. Mor-
uo Alexandro cùm hæres regni verus alius
on eſſet quàm regia proles, conſilium inter
ẽ agitabant principes, de regno rectè admi-
iſtrando. Principiò viſum eſt certos guber-
atores deſignare donec regina peperiſſet,
t ſi maſculus naſceretur, illius ex hæredita-
ia ſucceſsione regnum eſſet. Contrà verò à
uibuſdam, inter quos Perdiccas fuit frater
Alexandri Arideus, homo formidoloſus, &
lubiæ ſanitatis, in regi[illegible]um ſuffectus eſt,
& in hanc ſententiam m[illegible] pars conſenſit.
Cæterùm nihilominus co[illegible] ſunt principes

Roxane vxor Alexãdri.

Perdiccas Arideus frater Alexandri.

Perdiccæ dolus.

constituere, à quibus regnum administraretur, sed inter gubernatores primus Perdiccas erat, idque sub nomine fratris Alexādri, quo protextu hęc interim moliebatur, vt totum regnū paulatim occuparet, idq; technis primùm honestis, deinde aperta etiam cœpit tentare.

Ambiebat enim sororem Alexandri Cleopatram, sperabatq; hac via regnum se facilè posse obtinere. Cæterū Antipater qui in Macedonia imperabat, olfaciens hunc dolū Perdiccæ, nuptias illas impediuit, quare operam vicissim sedulò dabat Perdiccas, vt captus Antipater in carcerem mitteretur. Hæc ferè summatim occasio fuit belli, quod inter principes Alexandri exortum est. Perdiccas enim suas habuit factiones, contra hunc vicissim cōspirauerunt Antipater, Antigonus & Ptolemæus. Ptolemæum autem primùm inuasit in Aegypto Perdiccas, vbi à proprijs militibus statim interfectus est. Digna hæc pœna fuit, quā primus seditionis autor inter principes Alexandri meruerat. Atqui finis huius tragœdiæ fieri non potuit, neque pacis spes vlla erat, nisi complices quoq; Perdiccæ antea essent oppresſi: imò etiam sperari nō potuit, vnquam constantem concordiam fore in mundo, cùm mortuo Alexandro veluti capitis expers esset mundus. Neque enim in tāta perturbatione omnium rerum aliud apparebat, quàm omni prorsus ciuilitate & administratione subuersa, perpetuam latrocinij exercendi licentiam fore inter ho-

Antipater.
Antigonus.
Ptolemæus.

mines

nines. Vſque adeò, legitima imperia in orbe onſtare non poſſunt, niſi à Deo inſtituantur & conſeruentur. Viſum autem Deo erat, ex Alexandri regno quatuor potentes Principes exoriri. Sic enim fore prædictum erat à Daniele, nimirum vt hirci illius qui Alexandrum ſignificabat vnico cornu pereũte, quatuor alia cornua enaſcerentur, id quod exponit Angelus de quatuor regnis poſt Alexandrum inſtitutis. Verùm dignum in primis admiratione hoc eſt, voluiſſe Deum hæc regna illis Principibus contingere, qui ſanguinis gradu Philippo & Alexandro coniuncti erant. Interim Perdiccas, qui alienus erat à regio genere, priuatur hoc honore. Ita enim ferè comparatum eſt, vt is qui citra legitimam vocationem ambit functiones publicas, & ingerit ſe ſua ſponte rebus magnis gerendis, reijciatur à Deo, veluti Abſaloni & pleriſque alijs videmus contigiſſe. Porrò diuiſa hæc regna ſunt inter eos principes qui antea paſsim in regno ab Alexãdro præfecti fuerant conſtituti. Seleucus Syriæ rex factus eſt. Ptolemæus Aegypti rex creatur. Antigono Aſiæ regnum contigit. Caſſander in Macedonia & Græcia imperat. Crudelia bella inter hos reges geſta ſunt propter Monarchiam, quam quiſque ambiebat. In Macedonia autem longè calamitoſiſsima clade, committebatur. Caſſander honeſtiſsimam reginam matrem Alexandri necari iuſsit, quæ admirandam planè pudicitiæ ſi-

Dan 8.

Vocatio legitima ſectanda.

Caſſandri tyrannis.

Alexandri mater.

gnificationem & constantiam ostendit inter moriēdum. Nam vultu intrepido, præter morem mulierum, vltrò obuiam egrediens carnifici caput præbuit amputandū, & cùm prolaberetur humi, manu vestes obseruauit, ne qua parte corporis detegeretur inhonestius. Roxanen verò capi & seruari iussit Cassander. At perfidiā hanc probè vltus est Deus, quādo post mortem Cassandri duo eius filij, Antipater & Alexander, mutuis se bellis vexarunt propter regnū Macedoniæ. Alter eorum Antipater Lysimachum, qui iuxta Hellespontum regnabat, ad se pertraxit, cuius filiam quoque in vxorem duxit. Alter verò frater Alexāder, opem à Demetrio impetrauit, qui Antigoni filius erat. Vterque autem à suo complice, à quo subsidiū sperabat, interfectus est: Antipater à Lysimacho socero, Alexander verò à Demetrio. Tandem regnū Macedoniæ Demetrio Antigoni filio cessit. Nam honestus pariter & fortunatus in rebus gerendis princeps fuit. Ab hoc Demetrio ortum habent reliqui omnes Macedoniæ reges vsque ad ea tēpora quibus vltimus ex eius genere Perseus à Romanis captus est, & in quo finem habuit regnum Macedoniæ.

Vltionis exemplum.

Demetrius Macedoniæ rex.

Perseus.

Obiter hîc, & veluti in transcursu historiā subijcio, ex qua considerare facilè poterit non imprudens lector, in Græcia, postquam mutuis se bellis confecerat, & exterorū principum patrocinio iam vteretur, omnem honestatem bonorum morum vnà cum Imperio & republica perijsse. Nam Demetrius

hic,

ic,cuius nunc mētionem fecimus, cùm versaretur frequenter apud Athenienses, tam impudenter adulati sunt ei, vt Deum appellarent,& adoratione diuinos ei honores exhiberent, quin & in sacris solenni cantico vsi sunt: Reliquos Deos omnes dormitare, solū Demetrium verum esse Deum, & pro ipsorum salute excubare. Testantur hæ impiæ & horrendæ voces, omnem prorsus verecundiā & pudorem Athenis extinctum esse. Reliquum nunc est, vt prætermissis Macedoniæ rebus,eorum regum nomina recenseam, qui in Syria & Aegypto regnarunt.Nam hæc regna inter quatuor illa fuerunt potentissima, & nouisse horum regum ordinem in sacris literis etiam prodest plurimum,in quibus crebra illorum mentio fit. Nam intercesserat populo Iudaico magna admodum consuetudinis & negociorum ratio cum his duobus regnis.

Atheniensium impudens adulatio.

De Regibus Syriæ.

SELEVCVS natus est in Macedonia Princeps, in cuius femore natiuum signum apparebat,in anchoræ modum,quod & omnes posteri eius habuerunt. Babylonem vrbem vi cepit .Postea Antigonus,& Demetrius filius eius, Asiæ reges ab eo victi sunt. Antigonus confossus est, Demetrius in carcere perijt. Post hæc Seleucus Lysimachum fudit. Cæterùm post hanc victoriam mense septimo interfectus Seleucus est à Ptolemæo Cerauno Ptolemæi Philadelphi fratre. Horrenda

Seleucus.

Antigonus
Demetrius
Exemplum timoris Dei.

exempla hæc ſunt de euectione & lapſu tantorum regum, quæ meritò ad timorem Dei citare nos debent, ne humanis cõſilijs & noſtra prudentia res magnas adminiſtrari putemus.

Antiochus Soter. Antiochus Soter, Seleuci filius, defunƈto patre in Syria regnauit.

Antiochus Theos. Antiochus Theos filius huius, Laodicem primum coniugem habuit, ex qua duos filios ſuſtulit, Seleucum Callinicum, & Antiochũ, qui cognomento Hierax diƈtus eſt. Tradidit huic poſtea in vxorem filiam ſuam Berenicẽ Ptolemæus Philadelphus. Atqui mortuo Antiocho compulit Laodice Seleucum filium ſuum vt regnum occuparet, & nouercam Berenicem caperet. Sequutus matris conſilium Seleucus, obſedit nouercã, & magnificis tandem promiſsis ad vltroneam deditionẽ pertraxit, verùm non ſeruata fide crudeliter admodum optimam reginam iuſsit necari. Erat enim apertè vaticinatus Daniel reginã Aegyptiorum tale aliquid paſſuram apud Aſſyrios, atque hoc ipſum vindicaturum eſſe regem Aegyptiorum. Nam deſignato hoc flagitio, Ptolemæus Euergetes Berenices frater in Syriam profeƈtus exturbauit è regno Seleucum, & multis vrbibus direptis redijt in Aegyptum. Poſtea colleƈtis viribus repetere volebat Seleucus regnum, & opem poſtulauit à fratre ſuo Antiocho Hierace: erat autem hic ætate iuuenis planè, ſperabatque hac occaſione totum ſe regnum occupaturum. Etenim pace faƈta inter Ptolemæum

Seleucus Callinicus Antiochus Hierax. Berenice.

Ptolemæus Euergetes.

& Sel

& Seleucum, inuasit Hierax regnum fratris Seleuci, vsus ad hoc opera externorum militum. Nam Galatæ, quos Brennus ex Germaniæ regionibus in Græciam perduxerat, longius iam in Asiam profecti fuerant, inuitati stipendijs illorum regum, inter quos tum varia bella gerebantur. Donati hi Galatæ sunt terris tum in Asia quas inhabitabant. Inde Galatæ sunt dicti, quibus Euangelium prædicauit Paulus Apostolus. Neque verò dubiũ est Germanos fuisse. Nam vno vocabulo Germani & Galli à Græcis Celtæ dicebantur, & ex mutatione vocis pro Celtis Galatæ nomen factum est. Porrò auxilio Galatarum vicit Antiochus fratrem suum Seleucũ, sed ab Asiæ rege vicissim Antiochus cæsus est, magna etiam parte regni Syriaci amissa, tum profugere ad regem Ptolemæum Euergetem coactus est: & cùm ita ab eo reciperetur, ne quo discederet, fugam adornauit, sed deprehenso consilio hoc interfectus est. Hoc fatum sortitus est tãdem Antiochus Hierax. Sub idẽ fermè tẽpus frater eius Seleucus ab equo delapsus, perijt. Calamitosam hanc fortunã & infelicẽ exitũ habuerunt hi duo fratres, q multa & nefanda facinora designarãt.

Galatæ Brenno duce in Græciam ex Germania perducti.

Vltionis exempla insignia.

Antiochus magnus regem Aegypti Ptolemeum Philopatorem bello infestauit, sed repulsus est. Postea verò mortuo Philopatore redijt cum exercitu in Aegyptum, sed puerum Ptolemæum Epiphanem in suam tutelam receperunt Romani, quibus à patre commendatus erat. Occasio hæc fuit ingen-

Antiochus magnus.
Ptolemæus Philopator

tis belli, quod multis annis inter Romanos & Antiochum gestum est, Sequutus est Antiochi partes Hannibal, qui imperatorē aliquandiu in hoc bello egit, & multæ præterea regiones Græciæ Antiocho adhæserunt. Cæterùm aduersa pugna aliquoties debilitatus, pacis conditiones coactus est quærere. Relicta tum illi à Romanis est ea tantùm pars regni quæ vltra Taurum montē sita est: ad hæc, obsidis loco coactus est mittere Romam filium suum Antiochum Epiphanem. Tandē verò cùm diriperet Antiochus opulētissimū templum Beli in Syria, oppressus est à promiscua multitudine colonorum, qui ipsum vnà cum comitibus ad vnum omnes interfecerunt. Hunc exitum habuit Antiochus Magnus.

Hannibal.

Antiochus Epiphanes Romæ obses.

Beli templū in Syria.

Ierusalem ab Alexandri temporibus vsq; ad Antiochum Magnum sic satis bona pace vsa est, verùm exorto bello inter hos duos reges, cùm inter vtrosque siti essent Iudæi, oppressi & infestati nonnihil sunt ab vtraque parte. Et quanquam Ierosolyma ad ea vsque tempora Aegyptijs magis adhæreret, tamen neque Syriorum neque Aegyptiorum imperio subiecta fuit. Cæterùm imperatorē Scopam misit Ptolemæus Ephinanes aduersus Antiochum Magnum, qui vrbes aliquot Syriæ, & partē Iudææ occupauit. Verùm enimuero hunc cùm oppressisset prope Iordanem Antiochus, porrò vsque ad Ierosolymam se contulit. Supplices tum Iudæi vltrò se dediderunt, inito etiam inter se & regē publico

Hierosolymæ status sub Antiocho.

Scopa dux Ptolemæi Epiphanis.

fœde

ædere:atque hac de causa pace eos frui permisit Antiochus, & opem tulit ad reparandã ædificationem vrbis Ierusalẽ. Atq; hoc modo quanquam periculum in hoc bello instare videbatur propter viciniam,tranquillo tamẽ rerum statu sub hoc Antiocho vsi sunt Iudæi.

Antiochus Magnus tres filios reliquit,Seleucum cognomento Philopatorem , Antiochum Epiphanem,& Demetriũ. Mortuo patre regnauit Seleucus paucos annos,alij duo fratres Romæ obsides detinebantur. Antiochus Epiphanes cùm cognouisset mortem patris,clàm profugit Roma,& in Syriam reuersus, rex est creatus. Nam Seleucus inutilis erat ad gerẽdum imperium, neque vixit etiã multo tempore post obitum patris. *Seleucus Philopator.*

Porrò fuit hic Antiochus Epiphanes vir miræ calliditatis & audaciæ,& didicerat probè exemplo Romanorum accommodare se tempori,& moribus omniũ. Facilè enim omnes cum quibus erat perferre ac pati:sapientem apud sapientes egit , & rursus apud dissolutos adolescentes ijs studijs obsequebatur,quibus illi delectabantur. Popularitate & beneuolentia vulgus sibi obnoxiam faciebat,& quoties sumptuosius epulum instituebat,magnas summas pecuniarum spargi iussit. Ob dissolutos mores eius factum ei nomẽ est Epimanes ꝓ Ephiphanes.Epimanes enim insanum significat,nobilem verò Epiphanes. *Antiochus Epiphanes dictus Epimanes.*

Initium regni eius cœpit post mortuũ Alexandrũ anno centesimo trigesimoseptimo.Et

cùm occuparet tunc hæreditaria sua regna, in Aegyptum profectus est. Nam circiter hoc tempus Ptolemæus Epiphanes obierat mortem. Habuerat is reginam Cleopatram sororem Antiochi Epiphanis, qui hac specie vsurpare sibi Aegyptiorum regnum cepit, quasi tutorem ageret regis pueri Ptolemæi, qui Philometor dicebatur. Neque aliud præ se ferebat, quàm omnem significationem humanitatis & beneuolentiæ erga nepotem suum, & voluit vt Memphis & maximæ aliæ vrbes se dederent regi iuniori: vt sub hoc prætextu paulatim ad se totum regnũ pertrahere posset. Iam verò confectis rebus omnibus, reliquit regnum, & Ierosolymam profectus est. idque ex rogatu Iasonis, qui per Antiochum summi sacerdotij dignitatem affectabat. Ita enim tum comparatum apud Iudæos erat, vt potentiores summum sacerdotium cõsequerentur technis, per conspirationes externorum regum, occisis interim & oppressis illis qui veri successores erant. Qua de causa iterum punitus est à Deo hic populus grauiter. Prima hæc expeditio fuit Antiochi in Ierosolymam, in qua expeditione summum sacerdotem constituit, & diripuit templum, multosque interfecit. Contigit hoc anno 6. Imperij Antiochi, id quod fuit post mortẽ Alexandri anno 143.

Ptolemæus Philometor.

Iason.

Antiochi expeditio in Ierosolymam.

Deinde post annos duos, hoc est, anno centesimo quadragesimoquinto post obitũ Alexandri, denuo expeditionem parauit Antiochus in Aegyptum. Nam vrbes dediderant

Antiochi expeditio in Aegyptum.

e iterum regi iuniori, qui & opem à Romanis petierat. Iam verò cùm inuaderet Aegyptum Antiochus, missus à Romanis legatus Popilius est, qui nunciauit Antiocho populi Romani nomine, vt cederet ex Aegypti finibus, neque iuniorem regem Philometorem bello iufestaret. Nam statuisse Romanos, sua ope in regno eum conseruare. Ad quæ respondit Antiochus, se deliberaturũ secum quid esset facturus. Cæterùm nullum deliberandi spatium concedere volebat Popilius, sed hasta sua circulo circum Antiochum ducto, iubebat fateri eum iamiam priusquam excederet circulo illo: cederéne vellet ex Aegypto, an non. Territus hac seueritate & constantia Popilij Antiochus (nouerat enim & metuebat potentiam Romanorum) vltrò se cessurum promittebat. Itaque coactus est denuo cum summa ignominia deserere Aegyptum. Verùm ob doloris impatientiam animi indignatione inflammatus, iterum ad Ierosolymam contendit. Atque hæc altera eius expeditio erat in Ierusalem, bis enim ibi fuit, & tum multò crudelius, quàm antea tyrannidem suam exercuit. mandauit enim, vt gentium idola colerent Iudæi, exuri Bibliorum libros iusit, & magnam partem perditissimorum hominum reliquit ad posidendam vrbem Ierosolymitanam, præsidij loco, qui crudelibus admodum supplicijs affecerunt eos qui à fide sua deficere noluerunt: & vsi ad hoc sunt opera illorum qui iam antea à Iudæorum religione desciuerant.

Popilius legatus Romanorum ad Antiochũ missus.

Exemplum seueritatis Romanæ.

Antiochi altera expeditio in Ierusalem.

Antiochi tyrannis aduersus Ierosolimitanos.

Quia

Quin & templum quoque prophanatum eſt. nam impoſitum eſt ex gentium ſuperſtitione idolum quoddam. Sed quid opus eſt verbis? Conati ſunt verbum Dei & vniuerſam legẽ extirpare, & in eius locum gentium mores inducere. Neque verò temerè, ſed ex magna quadam prudentia ceperat hoc conſiliũ Antiochus. Videbat enim ob religionem reſiſtere ſæpe Iudæos gentium regibus, volebatque ea de cauſa religionis diuerſitatem ſublatam eſſe. In hunc modum ludunt humanæ cogitationes in diuinis rebus, & pro ſua voluntate ac iudicio religionẽ inſtituere volunt. Proinde ſub imagine & exemplo huius Antiochi ſimul depinxit Daniel Antichriſtũ, & ſignificauit regnum huiuſmodi fore, in quo affligantur Chriſtiani, & deleatur verbum Dei, ac viciſsim religio inſtituatur in ſpeciem, quæ aduerſetur verbo Dei, per quàm occaſio cõtingat ad potentiam & ampliſsimas opes conſequendas, perinde ac Mahometen falſam religionem, & eius prætextu nouum regnum inſtituiſſe conſtat. Et videtur ea religio non prorſus abſurda eſſe, ac blanditur in primis rationi humanæ. Nam prætermiſsis omnibus ferè ſublimioribus ſententiis & articulis fidei, eam ſolùm doctrinam retinuit, quæ de bonis moribus præcipit. Mirum ſanè quàm hoc ipſum adblandiatur rationi humanæ, quare & irrepere facilius ſolet in animos hominum, quàm doctrina de fide.

Exemplum humanæ prudentiæ in rebus diuinis:

Antiochus Antichriſtum adumbrat.

Mahometica religio cur plauſibilis.

Porrò de tyrannide Antiochi in Maccabæorum

[Hebr]æorum libris scriptũ est, & testatur Daniel commeruisse has pœnas populum Iudaicum ob peccata. Interim autẽ dum affligit suum populũ Deus, nõ tamen extinguit eum prorsus. Exuscitauit enim Iudam Maccabæum, qui collectis paruis copiis, Antiochi duces inuasit, & præsidio Dei fusis hostibus, recuperauit templum tertio anno postquàm ab Antiocho idolum in eo positum fuerat.

Iudæ Machabæi virtus.

Daniel complexus est totum hoc tempus afflictionis Iudæorum bis mille & trecentis diebus, qui constituunt annos sex, & sex menses, & præterea dies aliquot. Nam durauit persecutio à tertio anno Antiochi vsque ad octauum, & menses aliquot. Hac quoque diuisione temporis vsus est Daniel, vt in templo staret idolum mille ducentos & nonaginta dies, qui annos tres & sex menses constituunt. Et recuperatum est templum post centum quadraginta octo annos post mortẽ Alexandri. Fuit hoc 348. anno postquàm ex Babylonica seruitute manumissus erat Iuda, & 152. ante natum Christum.

Antiochi pœna ob impietatem.

Porrò verò cõmeruit sua impietate & blasphemia in Deum Antiochus, non sui solùm generis perpetuũ interitum, sed euersionem totius regni Syriorũ, quandoquidẽ post mortuum Antiochum, bello semper certatum est inter vnum & alterum, & nonnunquam inter plures, de succeßione in imperio, vt palàm cernere liceat in hoc exẽplo, ex quibus principiis causæ soleant exoriri propter quas regna euertũtur, quemadmodum & hodie nos

in Hun-

in Hungarorum regno accidere videmus.

Obiit Antiochus Epiphanes in ea profe-ctione quam denuò cōtra Iudæos adornabat ad vlciscēdum acceptum damnum. Post eius mortem frater eius Demetrius Roma profu-git, & occupauit regnū, occiso iuniore Antiocho, cui cognomen Eupatori erat, filio Antiochi Epiphanis.

Antiochus Eupator.

Alexander dux seditione concitata aduersus Demetrium, occidit eum.

Demetrius

Demetrius duos filios reliquit, Demetrium & Antiochum Sedetem. Porrò ab hoc Demetrio vicissim cęsus est Alexāder. Postea coorta seditio est autore Tryphone quodam contra Demetrium, qui expulit eum è regno: sed reuersus iterum in regnū Demetrius est, & gladio tandem transfixus periit. Antiochus Sedetes cæsus est à Parthis.

Antiochus Sedetes.

Porrò Demetrius hic filium habuit Antiochum Grypum. Antiochus Sedetes filium reliquit Antiochum Cyzicenum. Inter hos certatum est de successione regni Syriæ, & vterque occisus est. Postea horum filij parentum exemplo non minori contentione dimicarūt propter imperium Syriæ, & mutuis se bellis adeò confecerūt tandem, vt coacta sit Syria exteris se regibus dedere. Adiunxit enim se Tigrani regi Armeniæ, estq; hoc modo Syriæ regnum translatum à Seleuci posteritate ad peregrinos principes. Tandem verò cæso Tigrane à Pompeio, redacta est Syria sub potestatem Romanorū. Hactenus satis de regno Syriæ.

Tigranes à Pompeio occisus.

De regi

De regibus Aegypti post Alexandrum.

PTOLEMAEVS Lagi filius primus fuit, de quo apud Pausaniā est, qui eum nothum fuisse scribit ex Philippo patre Alexandri. *Ptolemaus Lagi filius.*

2. Ptolemæus Philadelphus. Magnæ laudes prædicantur de hoc rege, ob pacis studium, atque adeò etiam, quòd omni genere artium delectatus est, & optimam Reipublicæ formam instituit. Contulerūt se ad hunc ex omnibus terris viri sapientes, quos benignè & liberaliter fouebat. Bibliothecam habuit, qua nulla alia in toto orbe erat instructior, & ea de causa notitia ei intercesſit cum Iudæis. Nam cùm studiosè inquireret de omnium gentium, religionum, & artium origine, deprehendit omnium gentium Iudaicum populum vetustisſimū esse, & quòd ille solùm certisſimas historias haberet de mundi creatione. Itaq; petiit à Iudæis mitti ad se ex Ierosolyma viros septuaginta duos, quorum opera in suam linguā ex Hebræo Biblia sacra transferrentur, atque per hanc occasionem Biblia peregrinis linguis reddita sunt primùm. Et non dubiū est quin eadem hac ratione ad veram fidem conuersus sit Ptolemæus. *Ptolemaus Philadelphus.* *Bibliotheca Ptolemai.* *Biblia translata.*

3. Ptolemæus Euergetes Syriam inuasit, & vltus est mortem Berenices sororis suæ. *Ptolemaus Euergetes.*

4. Ptolemæus Philopator vicit Antiochū Magnum, postea disſolutior factus puellam quandam miserè deperire cœpit, adeò vt & *Ptolemaus Philopator.*

reginam

reginã suam occidi iusserit ob amorẽ translatum in puellam.

Ptolemæus Epiphanes. 5. Ptolemæus Epiphanes, quẽ inuasit Antiochus Magnus: cæterùm postea tradita est illi ab Antiocho filia in vxorem.

Ptolemæus Philometor. 6. Ptolemæus Philometor, hunc oppugnabat auunculus eius Antiochus Epiphanes, sed tuentes Romani Ptolemæum, præceperunt Antiocho cedere ex Aegypto, id quod suprà indicauimus.

Ptolemæus Euergetes. 7. Ptolemæus Euergetes restituit Demetrium profligatum in suum regnum.

Ptolemæus phisco bestia non homo. 8. Ptolemæus Physco, fœda crudelitate bestiam magis quàm hominem referebat. Duxit sororem suam, & filios ex ea sustulit, postea occisum puerum matri edẽdum proposuit, tandem regno expulsus est. Reliqui sequentes, simili fœditate fuerunt insignes, veluti canum congressu, & tyrannide longè crudeliori.

9. Ptolemæus Alexander.

10. Ptolemæus Latyrus.

11. Ptolemæus Auletes, quem Gabinius restituit.

12. Ptolemęus Dyonisius, qui Pompeium occidi iussit, & postea Iulio quoque perfidus fuit, quare expulit eum regno Iulius, & donauit id sorori Cleopatræ, quæ seipsam tandem occidit, cùm Antonius, quem detinebat, victus esset ab Augusto. Postea Aegyptus Romanis cessit, estq; hoc modo nobilissimum genus Ptolemæi extinctum.

De Iudæis.

De *Iudæis*.

ANTEA monuimus post reditum Iudæorum ex Babylone, apud posteritatem ex Dauidico genere summam Imperij permansisse, excepto quòd regiæ appellationis dignitate carebant, & principes solùm vocabãtur. Et regnarunt vsq; ad Antiochi tempora, & meminit eorũ Lucas in genealogia Christi.

1. Zorobabel 58.
2. Resa Miseolam 66.
3. Iohanna Ben Resæ 53.
4. Iudas I. Hyrcanus 14. temporibus Alexandri.

Post Alexandrum.

5. Ioseph primus an. 7.
6. Abneger Semei. 11.
7. Eli Matathia. 12.
8. Aser Maath 9.
9. Nagid Artaxat 10.
10. Hagai Eli 8.
11. Maslot Nahum 7.
12. Amos Sirab 14.
13. Matathia Silos 10.
14. Ioseph iunior 60. Is magnam habuit familiaritatem cum Ptolemæo Euergete, & Arses vocatur apud Eusebium.

Ianna secundus Hircanus 16. Magna is bella gessit aduersus Arabas, & victoria sæpe vsus est. Porrò cùm ab Antiocho Epiphane in arce quadam obsessus esset, neque præsidio se longius tueri posset, tamen dedere se noluit, sed fortiter dimicando in pugna re-

ſtitit hoſtibus, donec interẽptus eſt. poſtremus is fuit in populo Iudaico princeps ex regio ſtemmate Dauidis. Poſt hunc regno præfuerũt Maccabæi, qui ex ſacerdotali genere fuerunt. Cæterùm poſt hos tranſlatũ eſt Iudaicum regnum ad Herodis genus, quòd ex gentibus erat, ſed receperat circuncifionem. Id verò prædixerat Deus, vt ſceptrum & maieſtas Imperij tolleretur à Iuda & ſucceſſoribus Dauidis ſub aduentum promiſſi Chriſti. Neque verò alienatũ fuerat regnum à poſteritate Dauidis ſuprà centum & ſexaginta annos antequam naſceretur Chriſtus, adeò vt necdum hominum memoriam exceſſerat quod genus imperauerat. Ad hunc modum recenſentur à Luca principes Iudaici populi vſque ad vltimum Ianna Hircanum, & poſt hũc reliquos etiam numerat, qui non imperarunt, vſque ad Chriſtum. Proinde ſubiiciam breuiter de Maccabæis & genere Herodis.

Chriſti aduentus, ſceptrum a Iuda tollendũ.

Mathatias.

De genere Maccabæorum.

MATATHIAS hortatus eſt filios ſuos vt reſiſterent Antiocho, & regnarunt hi ordine per ſucceſſionem vt principes.

Iudas Machabæus.

1. Iudas Maccabæus primus fudit Antiochi Epiphanis duces, & templum intra triennium recuperauit, præclariſque victoriis vſus eſt. Cæterùm quum primùm fœdere inito conſpiraſſet cum Romanis, cæſus eſt, & interiit. Et enim non vult Deus nos niti humano præſidio, ſed vt ſui fiducia omnia agamus.

Exemplum non eſſe fidẽdum humano præſidio.

Regnauit

Regnauit annos quinque.

2. Ionathas regnauit annos decem & nouẽ. Sequutus is est Alexandri partes, qui in Syria sibi imperium vsurpabat. Postea perfidè admodum à Tryphone occisus est. Infelicem exitum sortitus est, nam subsidio improborum & seditiosorum hominum fretus erat. *Ionathas.*

3. Simon regnauit annos octo, vicit Antiochum Grypum, cæsus tandem est per proditionem à proprio genero. *Simon.*

4. Simonis filius Ioãnes Hircanus fuit, imperauit ille annos viginti sex. Huius temporibus obsidebat Ierusalem Antiochus Grypus, sed pecuniæ largitione placatus, deseruit vrbem intermissa obsidione. Postea obtinuit Samariam Hircanus. *Ioãnes Hircanus.*

Reges Maccabæi.

ARISTOBVLVS Hircani filius regnauit vno anno, & regio Diademate coronari voluit. Primus hic rex fuit in Ierusalem, post reditum Iudæorum ex Babylone. Occidit fratrem suum Antigonum, quòd verebatur ne is regnum ambiret.

Alexander Iunior Hircani filius regnauit annos vigintiseptẽ. Regnauit post eum Alexandra vxor eius annos nouem. *Alexander iunior.*

Alexander duos filios reliquit, Hircanum & Aristobulum. Quanquam autem natu maior Hircanus esset, tamen pulsus è regno à fratre Aristobulo est, qui per violentiã præripuit fratri regij nominis dignitatem. Cæterùm ab Antipatro principe Idumææ & pa- *Hircani filius. Antipater Idumææ princeps.*

tre Herodis, & ab Areta Arabiæ rege adiutus est Hircanus contra Aristobulum. Neq; verò minus fuit tum in Iudæa barbarus status rerum, Gentium more, quàm in aliarum gentium regnis. Postea simul atque Pōpeius cepit Herusalem, summum sacerdotem constituit Hircanū, & captum Aristobulum vnà cum duobus filiis Alexādro & Antigono Romā perduxit. Porrò verò in itinere dum proficiscuntur Romam, elapsus est Alexander, & reuersus in Iudæam potens iterum factus est. Tum verò fudit eum Gabinius Imperator Romanorum in Syria: & postea ex iussu Scipionis truncatus est Antiochiæ. Antigonus dimissus est Romæ à Iulio, verùm ab Antonio multo tempore pòst occidi iussus est Antiochiæ, tertio anno postquàm Herodes constitutus rex fuit. Et functus est summo sacerdotio Hircanus, si totum eius tempus ad calculum reuoces, annos triginta quatuor: tandem ab Herode occisus est. Horrendum omnino est videre ferè in omnibus historiis, non interire modò clarissimas familias inter homines, verùm posteros plerunque sanctissimorum hominum degenerare prorsus à probitate maiorum, & in omnem turpitudinem flagitiorum prolabi.

Areta Arabiæ rex. *Pompeius.* *Gabinius.*

Quo tempore Pharisæi & reliquæ sectæ apud Iudæos exortæ.

Maccabæi. CVM iam ob tyrannidem & bella Antiochi lacerari & diuelli cœpisset principatus & sacerdotium apud Iudæos, vt non dicam

interim

nterim Maccabæos gentium regibus adhæ-
ſiſſe, qui pro ſuo arbitrio principes & ſacer-
lotes aut ſtatuebant aut deponebāt, quibus
quiduis potius quàm religionis ſtudium cu-
æ erat, fieri non potuit quin ſectæ & variæ
liſſenſiones in Iudaica religione exoriren-
ur. Ita enim accidere neceſſe eſt, cùm vel ca
emus certo capite in religione, vel cùm ca-
pita Eccleſię negligũt pietatis ſtudia, & gen
ium prophanarũ exemplo externam poten-
iam tantùm quærunt.

Sectæ exortæ triplices, ſunt. Primi phari- *Secta tripli-*
ſæi dicti ſunt, hoc eſt ſegregati à voce pha- *ces in Iu-*
res. Vſi ſunt hi (nã doctiores reliquis fuerũt) *daa.*
quibuſdam humanis conſtitutionibus ſuper
legem Moſi, quibus à reliquo populo ſegre- *Phariſæi.*
gabantur. Fuit tamen paulò ſanior & rectior
horum doctrina, quàm aliorum. Nam docue-
runt immortalitatẽ poſt hãc vitam, & quòd
vlciſci Deus velit peccata, crediderũt quo-
que venturum eſſe Meſsiam in ſalutem cre-
dentium, & peccatoribus iudicem. Commiſ-
ſa etiam huius ſectæ viris eſt Reſpublica præ
aliis, quibus potentiores quoque erant.

Secunda ſecta Sadducæorum erat. hi præ- *Sadducæi.*
clara admodum & inſigni appellatione nomi
nis impietatem ſuam occultabãt. Nam Zad-
dik iuſtum eſt, Sadducæi iuſti ſeu ſancti. Ita
plerunque comparatum eſt in mundo, vt qui
peſsimi omnium ſunt, honeſtiſsima vocabu-
la ſuis cupiditatibus prætexant. Docuerunt
nullam vitam eſſe poſt mortẽ. Legem in hoc
ſolùm tuliſſe Deum, vt honeſtè & tranquillè

uiuamus, accipientes interim in hac vita iustitiæ præmia à Deo. Interpretati sunt scripturas planè pro iudicio rationis humanæ, neq; volebant audire aliud: & quòd ad vitæ mores attinebat, Epicurei prorsus fuerunt. Quin etiam potentia tandem aucti non parũ negotij Pharisæis fecerunt. estq; horrendum in primis auditu, in peculiarẽ populum Dei ethnica planè dogmata irrepsisse, adeò vt publicè etiam tradere non sint veriti, & asserere constanter, post hanc vitam aliam vitam non restare.

Sadducæi fuerunt Epicurei.

Essæi tertij fuerũt, qui cùm cõsyderarent & Pharisæos & Sadducæos sub honesto prætextu titulorũ suas cupiditates sectari, neq; ferè quicquã facere quòd dignũ esse posset eorum professione, visum ipsis est, factis vitę seueritatem declarare, & dici se Essæos, hoc est, operarios voluerũt. Assa enim, vnde Essæi dicuntur, operari significat: quemadmodum hisce temporibus & Lutheranos & Orthodoxos damnant Anabaptistæ, & vtrisque sanctiores student videri. Essæi enim per omnia ferè Anabaptisticã vitam egerunt, abstinuere à matrimoniis, & omnia inter se cõmunia voluerunt esse. Fuit omnino hæc stulta quædam & crassissima superstitio, & quæ longo tẽpore durare non potuit. Ad eundem ferè modum & hodie in tres partes diuulsa est Ecclesia. nam & secundus ille aduentus Christi in foribus est. Anabaptistæ Essæos referunt, & in vtraque altera parte Pharisæi quidam, quidam Sadducæi sunt. Etenim ea

Essæi, Anabaptistæ referunt.

Ecclesiæ status horum temporum.

quæ

quæ apud Iudæos gesta sunt, typum Christia
næ religionis significabant. Exortæ hæ sectæ
sunt primùm inter Iudæos sub Ioanne Hirca
no Simonis filio, ante natum Christum cen
tesimo vicesimo quinto anno.

De Herodis genere.

CVM Iulius Cæsar plenum vndique discri mine bellũ gereret in Aegypto, fideliter admodum ei subsidium præbuit Idumææ princeps Antipater, & ob memoriam huius beneficij cõstituit eum Iulius præfectum Iudææ, quæ tunc cogebatur peregrinis & aduenis principibus in suo regno obedire. Opposuerunt se primùm magna vi Iudæi, indignissimè ferẽtes Idumæi hominis imperium, adeò vt veneno tandem per Iudæum quendam cui Malcho nomen erat, necatus interierit. *Antipater præfectus Iudææ factus.*

Herodes vltus est mortem patris Antipatri, & successionem regni Iudaici impetrauit ab Augusto & Antonio Olympiade centesima octogesima secunda, id verò fuit post Alexandrum ducentis nonaginta duobus annis. Hæc occasio fuit per quam recepit Iudæa aduenas reges ex Idumæa, & post longã obsidionem coëgit Herodes Ierosolymitanos ad deditionem, neque verò parum sanguinis fusum est priusquam vltrò se subiicerent Iudæi Herodis Imperio. Porrò trigesimo anno Herodis natus Christus est. Maximæ hæ sunt ferè & præcipuæ vicissitudines regni summatim comprehensæ, quæ acciderunt in Iudæa huius Monarchiæ temporibus, *Herodes Ierusalem cepit.*

vſque ad vltimam Monarchiam, & tempora nati Chriſti.

Quanquam autem ſatis conſtat, Reges Iudaicos poſt natum Chriſtum ex Herodis genere fuiſſe, tamen ſingulos ordine ponam, vt cognoſcere queat lector facilius quomodo alij ab aliis nati ſint, & ſuccesſione quadam Imperium legitimè adminiſtrauerint vſque ad deuaſtationē vrbis Hieroſolymitanæ, tametſi quod ad iuſtum hiſtoriæ ordinem attinet, nondum progreſſus eo ſum, nam reſtant mihi adhuc hæ res geſtæ Romanorum recenſendæ, quæ ſub tempora Græcorum Monarchiæ contigerunt.

Herodes Aſcalonita Herodes primus, qui & Aſcalon dicebatur, filios plures habuit, inter quos tres, Ariſtobulum Alexandrum & Antipatrū ipſe occidi iuſsit ob conſpirationem quam cōtra patrem inierant. Cæterùm poſt hunc vixerunt, Archelaus, Herodes, cui cognomen Antipas erat, & Philippus, inter hos diuiſio regni cōtigit.

Archelaus Archelaus à patre Herode in regem electus eſt teſtamento. Verùm noluit confirmare hanc voluntatem patris Auguſtus, ſed conſtituit eum principem, ſub hac tamen ſpe, vt rex deſignaretur, ſi honeſtè regnum adminiſtraret. Imperauit itaq; annos nouem, & magna tyrannide vſus eſt, ſuffecit & deſtituit ſummos ſacerdotes, & rapuit germani fratris Alexandri vxorem. Tandē accuſatus eſt propter flagitia apud Auguſtum, qui priuauit

Archelaus eum Imperio, & ſupplicij loco relegatus eſt in Gal

n Galliam, vt reliquam ætatem suam ibi in *in Galliam*
xilio transigeret, postea verò ea Iudææ pars *relegatus.*
Romanis præfectis administrata est, pri-
mùm per Cyrenium, postea per Pylatum.

Herodes Antipas cognominatus, frater Ar *Herodes antipas fratri coniugem abducit.*
helai, constitutus erat à patre Herode prin
ceps Galilææ. Abstulit is fratri Philippo vi-
uenti coniugem legitimã, quod hac occasio-
ne contigit. Herodes Romam proficiscitur,
& inter eundum diuertitur forte fortuna ad
fratrem Philippũ, qui in prima Idumææ par
te habitabat. Intercedente itaque familiari-
tate Herodi cum Herodiade, quæ filia Ari-
stobuli, & Herodis Agrippæ soror erat, con-
ueniunt inter se, vt reuersus Roma eam secũ *Ioannes baptista.*
abduceret, id quod factum est postea. Flagi-
tium hoc reprehendit Ioannes Baptista, qui
hac de causa capite truncatus est. Cæterùm
non tulit tandem id impunè Herodes, nam à
Caio Caligula Lugdunũ apud Gallos in exi
lium cum Herodiade relegatus est, quæ coë- *vltionis exemplum.*
git eum vt Romam proficisceretur regni im
petrandi causa, sed re omni infecta, eã quoq;
imperij partem amisit, quam antea possede-
rat. Regnauit in Galilæa annis 24.

Herodes Agrippa Aristobuli filius fuit, de *Herodes Agripa captus Romæ*
quo diximus antea, fuit enim primi illius He
rodis filius, & occisus à patre est. Porrò fuit
Herodes Agrippa captus Romæ Tiberij tem
poribus, postea in summa gratia apud Caiũ
Caligulam fuit. impetrauit enim ab eo pri-
mùm fratris sui Philippi partem, & regij no
minis appellationem: postea & eam quoque

terram, quam Herodes Antipas habuit. A Claudio Samariam & Iudæam obtinuit, & hac occasione vnius iterum Imperio tota Iudæa subiecta est. Ab hoc Herode Iacobus Apostolus maior occisus est, id quod & in Actis apostolorum extat capite 12. Regnauit annis 7.

Iacobus apostolus.

Agrippa Herodis Agrippæ filius ætate planè puer erat cũ moreretur pater, quamobrẽ iterum Romani prætores Iudæã administrabãt. Postea verò donauit Agrippæ Claudius eam Syriæ partem, quæ Chalcicum regnum dicitur, donauit & eam partem, quam Philippus possidebat prope Idumæam. Donatus quoq; à Nerone est aliquot vrbibus Iudææ. Temporibus huius Agrippæ deuastata Ierusalem est, & mentio illius fit Actorum 11. Regnauit annis 27. Philo scribit filium huic Agrippæ fuisse, qui vnà cum Bem Cosbã imperauit, qui regium sibi Imperium vsurpabat in Iudæos, & magnã seditionẽ cõcitauit in Syria & Iudæa tempore Adriani Cæsaris.

Chalcicum regnum.

Agripæ tẽpore deuastata Ierusalem.

Bem Cosbã

Totũ hoc genus est Herodis, vsq; ad euersionem vrbis Ierosolymitanæ: quod ideo congessimus breuiter, vt perspicuè cognosci queat quo ordine in regno successerint. Id verò nouisse in Bibliis sacris necessariũ in primis est. Anni sunt iam inde à primi Herodis tẽporibus vsq; ad deuastationẽ Ierusalẽ 103.

De bello Carthaginensi, seu Punico primo.

IN tertia Monarchia commemorauimus

breuiter interitum Persarum, successum & casum quoque Græcorum, Iudæorum etiam varias mutationes & inquietudines. Nunc restat vt simili breuitate referamus tẽpora maximorum bellorum quæ à Romanis iam inde ab Alexãdro gesta sunt. Cresceret enim opus in immensum, si integras historias velim enumerare. Suprà monuimus aliquoties, in hoc ordinatas esse summas Monarchias diuinit⁹, vt magni & potentissimi principes domarentur, & ius aduersus magnã tyrannidẽ constitueretur. Videre enim hoc est in omnib⁹ Monarchiis, quæ nõ alia propemodũ ratione au- ctæ sunt, quàm quòd potẽtissimos reges subegerunt. Sic enim Romani simul atq; in Italia potentissimi esse cœperũt, inuaserunt primum Hispanos & Carthaginenses, atq; diuturna difficilimaq; bella gesserunt, quanquã interim & ipsi nõ semel grauissimè cæsi sunt.

Monarchiæ cur potißimum à Deo ordinatæ.

Occasionem belli aduersus Carthaginenses Sicilia præbuit. Nam Hieron rex subsidium & opem petiit à Romanis contra Carthaginenses, qui cùm longo tempore tam occupatam tenerent magnam Siciliæ partẽ, varios subinde motus excitabant. Itaque anno à cõdita vrbe quadringentesimo octogesimo Romani primùm expeditionẽ pararunt contra Carthaginenses, durauitq; hoc bellũ annos viginti duos continuos. Primam autem cladem planè miserabilem perpessi sunt Romani cùm Regulus captus est. Porrò Regulus hic à Carthaginensibus Romam missus est ad agẽdum in Senatu pro captiuis dimit-

Hieron.

Carthaginẽsis belli occasio Sicilia.

Regulus captus à Carthaginensib.

tend

tendis, tum enim & se liberum fore, si à Senatu id impetraret: sin verò minus, pro data fide Carthaginem se reuersurum cōuenerat. Regulus simul atque Romam venit, ipse in Senatu suasisse fertur, ne paterentur pro se captiuorum permutationem fieri, sed cogitarent potius se virum ætate senem, & corpore infirmum esse, qui viuere diu amplius non posset. Quid verbis opus est? Sequutus est tandem eius sententiam Senatus, & ille Carthaginem rediit, vbi variis nouisq; tormentorum modis excruciatus est, & inter reliqua eius tormenta hoc quoq; traditur, quòd præcisis oculorum palpebris punitus sit perpetuis vigiliis. Commēdatur primùm huius viri præcipuus erga Rempub. amor, nimirum cuius vtilitatem priuatæ suæ & suorum saluti antepofuit. Laudatur & fides in eo, quòd rediit Carthaginem, præsertim cùm nō ignoraret crudelissima sibi supplicia parata esse. Tandem verò coacti Carthaginenses sunt pacis conditiones petere à Romanis. Apud insulam Egusam grauissima pugna commissa est, & à Romanis tredecim millia Carthaginensium cæsa sunt, & triginta duo millia capta. At verò petentibus Carthaginensibus pacem, captiui vltrò à Romanis dimissi sunt sine pecunia. Contigerunt hæc post Alexandrum cùm in Aegypto Ptolomæus Euergetes dominaretur.

Reguli supplicia.

Reguli amor & fides in rēpublicam.

Pugna apud Egusam.

De sec

De secundo Carthaginensi seu Punico bello, & Hannibale.

ANNO ab vrbe Romana condita quingentesimo trigesimo sexto secundum bellum Punicum aduersus Romanos ab Hannibale inceptum est. Occasio huius belli orta est ob Hispaniam, quam cùm amisissent aliquando Carthaginenses, eam subegit iterum Hannibal. Neq; verò vnquam maiorem cladem passi sunt Romani, quàm in hoc bello. Nam vsqueadeò omnis fortuna aduersata illis est, vt profectus in Italiam Hannibal ter eos fuderit: & quanquam in prioribus duabus pugnis maxima Romanorum pars cæsa est, tamen ne conferri quidem potuit ad tertiā pugnam, in qua circiter quadraginta Romanorum millia perierunt, plerique etiam capti sunt. Incussit hæc clades tantum terrorem vrbi, vt multi ex nobilitate collecti consultare cœperint, vt deserta vrbe Roma in Græciam profugerent. Cæterùm vbi hoc Scipio iunior audisset, accessit ad eos, hortatúrque ad constantiam in tuenda patria, & addidit si quem sentiret ex patria fugam moliri, eum illico suo gladio periturum. Itaque coëgit iuuentutem nobilitatis, vt sacro iuramento inter se obligati promitterent non cessuros se ex vrbe, sed vltrò se velle, quamuis etiā fortunam, patriæ causa perferre. Porrò idē hic Scipio finem huius belli fecit, postquam durauerat annos sedecim. Nam vicit in Aphrica Hannibalem, & coëgit Carthaginenses ad pacem

Punicum bellum secundum.

Clades Ro. in 2. bello Punico.

Scipio iunior.

pacem petendam, & ea lege inita pax eſt, vt carthaginenſes dederent Romanis Hannibalem. Cæterùm elapſus ille profugit ad regem Antiochum magnum, quem incitauit ad ingens & formidabile bellum inſtituendũ contra Romanos. Sed Antiochus rex cæſus eſt, id quod antea diximus. Facilè admodum ex his colligi poteſt, quo tempore ſecũdum hoc bellum Punicum geſtum ſit, nimirum annos 20. ante Iudam Maccabæum.

Hãnibal ad Antiochum confugit.

De bello Macedonico.

An. mun. 3766.

SVB annum quingenteſimum & quintum ſupra quinquageſimum ab vrb. con. bella primum in Macedonia exorta ſunt, primùm cũ Philippo, idq; cauſa fœderis initi cum Hannibale cõtra Romanos. Erat enim Philippus rex magnopere infenſus Romano nomini. Nã videbat emergere eam vrbem in excidium omnium regum & potentiſſimorum quorumque Monarcharum, adeò etiam vt dixiſſe eũ aliquoties ferant, Timere ſe tempeſtatem ex Italia aliquando venturam in Græciam, præ cuius vehementia omnes illæ clades quas à Perſis & ab aliis illatas perpeſſa eſſet Græcia, ludus & iocus planè dici poſſent. Proinde cùm à Romanis bello peteretur, non imprudenter pacis conditiones poſtulauit, & concordiæ fœdera iniit cum Romanis. Poſtea verò Perſeus filius, vt qui audacior & animo irrequieto erat, expeditionem inſtruxit, contraxitq; cum multis regibus fœdera, & eas Romanorum vrbes inuaſit, quæ in Græcia erant,

Philippus Macedo.

ia erant, ac cæsi ab eo grauiter primùm sunt Romani: verùm non multò post hãc pugnam ultrò pacis conditiones petiit, sed has dare recusabant Romani, & Paulum Aemiliũ miserunt in Macedoniam, à quo victus est Perseus, & captus vnà cum matre, vxore & liberis. In hunc modum domiti sunt à Romanis reges. Postremus hic Perseus inter reges Macedoniæ fuit, estq; in hoc generosa illa & nobilis proiapia Demetrij, de qua diximus antea, extincta. Porrò huius Persei filius Romæ scriba factus est, & regnum Macedoniæ postea semper à Romanis Imperatoribus administratum est. Exortum autem hoc bellum cum Perseo est non multo antè quàm Antiochus Epiphanes Iudæos inuaderet.

Perseus Philippi F. Postremus Macedoniæ rex.

Bellum Punicum tertium, de euersa Carthagine.

ANNO altero post 600. à condita Roma, tertium, atque adeò vltimum bellum cum Carthaginensibus inceptum est ex hac occasione. Malè conueniebat Carthaginensibus cum circumiacentibus vicinis suis vt solent plerunque inter vrbes & principes dissensiones incidere. Petierunt autem hi auxilium à Romanis aduersus Carthaginenses. Post longam verò disceptationem in Senatu Romæ disputatum est an prorsus deuastanda Carthago esset, siquidem irrequieta in pace viuere non posset. Suaserat enim Scipio Nasica ne dirueretur Carthago, primùm, quòd inho

inhoneſtum eſſet exercere Romanos tantan tyrannidem, tantumq; populum tam crudel ter trucidare. Ad hæc quòd inutile quoqu eſſet, nam ſine hac vrbe in officio Aphrican retineri non poſſe, niſi fortè in ſolitudinem prorſus eſſet vertēda. Tertiò neceſſarium ir primis eſſe, habere Romanos aduerſantem ſibi huiuſmodi vrbem, à qua ad alacritatem incitarentur, alioqui futurum vt bella inteſtina inter ſe mutuò concitarent, ſi foris hoſtem non haberent quem vererentur. Contrà verò Cato inter reliqua argumenta hoc vel præcipuum adduxit, conſiderare ſe, Romanos degenerare ſenſim à virtutibus & for titudine maiorum. Quamobrem ſi perſiſtens in ſuo ſtatu vrbs potentiſsima Carthago cognoſceret ignauiam, ſecuritatem, ſocordiā, atq; debilitatem Romanorum, nihil certius eſſe quin iterum pro imperio affectando eſſet certatura, & oppreſſura Romanos, ſubiecturaq; ſuæ poteſtati. Igitur ne id fieret, vtiliſsimum & neceſſarium in primis eſſe Carthaginem deleri.

Cato.

Neque verò in hanc ſententiam certi aliquid adhuc decernere voluit Senatus, ſed ſtatuit & Catonem ſenem & alios quoſdam vnà cum eo mittendos Carthaginem, vt explorarent rem omnem, nunquid periculi à Carthaginenſibus eſſet metuendum: vt tum demum ſeriò, quid factu optimum eſſet, conſultarent. Sed quid multa? Reuerſus Cato multò plus periculi metuendum eſſe à Carthaginenſibus nunciauit, quàm vnquam an-

ea. Nam quanquam regnis exuti essent Carthaginenses, tamen considerare se facilè, & potentam & ferocem pariter vrbem esse, quæ quiescere non posset, nisi sensim tentaret aliquid quo se vlcisceretur. Ad hæc attulerat secum Cato eximiæ magnitudinis ficus recẽtes, quas publicè ostendit in Senatu. Et cùm rogatus esset, vnde apportasset eas ficus, respondit, intra triduum eò nauigari posse, addiditque, Crescunt in terra hostium vestrorum, vsque adeò non longè siti sunt hostes vestri, & qui affectant imperiũ vestrum. Permotus multis his persuasionibus Senatus, decreuit vt Carthago bello peteretur, & funditus deleretur, ne eius reparandæ spes esset postea. Porrò huic bello conficiundo designatus est Imperator Scipio iunior, Pauli Aemilij filius, & quarto anno post continuã per sex dies oppugnationem, capta est Carthago. Et quanquam omnibus liberam fugã permitteret Scipio, tamen miseranda clades commissa est in vrbe cùm diriperetur. Postea iussu Scipionis igni incensa vrbs per sedecim integros dies perpetua conflagratione arsit. Hæc est mirabilis illa ruina Carthaginis nobilissimæ vrbis, in qua semper ferè tam multi præclari principes imperium tenuerunt, de quibus pro dignitate dicere breuitatis studiũ nos non finit. Stetit Carthago circiter septingentos annos. Potest sanè pius lector contemplari in primis hic horrendum exemplum vltionis diuinæ in tam potentis & præclaræ vrbis tam crudeli euersione. Fertur

Scipio iunior Pauli Aemilij filius.

Carthago deleta.

etiam post incendium equo accessisse Scipionem ad locum vrbis, vidisseque miserum casum in direpta & extincta Carthagine, atque motum commiserationis affectu largiter admodum fleuisse, & subiecisse tandem hæc verba: Miserari se casum vrbis tam præclaræ, & præuidere se, fore vt & Roma aliquando euersa iaceret, quin palàm esset, nullum in terris Imperium diuturnum, & nullam potẽtiam stabilem esse posse.

Scipionis verba cùm flagraret Carthago.

De Cimbrorum bello in Italia.

SECVNDA hæc est historia de Germanis, deque successu eorum quem in Italia habuerunt. Cimbri enim propriè Germani sunt, quod vel Cimbricæ Chersonesi nomen testatur. Nam ea appellatione Holsatiæ & Daniæ regiones vocantur. Porrò, Strabone teste, Cimmerij & Cimbri promiscuè idem sunt. Vocabuli origo est à nomine Gomer Iaphet filio, qui eas vltra Thraciam regiones quæ nos spectant, occupauit, in quibus nunc Lituani & Liuonij populi habitant, atque hac de causa Homero poetæ Cimmerij noti fuerunt, nam Thraciam & ei contiguas regiones nouerunt Græci. Cæterùm Cimbrorum appellatio apud Holsatiam & Daniam tantùm relicta est. Illi verò qui versus Orientem & Thraciã spectant, Gotthi dicti sunt, de quibus infrà in historia Gotthorum à nobis dicetur. Quinetiam & Teutonum clarè hîc fit mentio, qui vnà cum Cimbris profecti sunt. Fuisse autem certum est multitudinem in-

Cimbri Germani à Gomer.

Gotthi.

numeram circiter trecenta millia ex omnibus Germaniæ finibus collectam, & tantam manum, vt diuisi inter se partim Italiã, partim verò Galliam occupare voluerint. Cæterùm quando Romanos inuaserunt, rursum collecti sunt, & primum à Cimbris grauissimè cæsi sunt Romani, qui in quatuor ingentibus pugnis succubuerunt: & in vno eo prælio, cui Cepio præerat, cæsa sunt Romanorũ octoginta millia: quæ res tantum Romæ totiusque Italiæ populis terrorem incussit, quantũ nunquam vel Hãnibalis temporibus senserunt. Designatus est tum Marius Imperator contra hos Teutones. Erat enim is inter fortissimos milites censendus, quos habuit Roma. Profectus est ad hoc bellum anno 652. post cõditam vrbem Romam: & durauit hoc bellum in tertium vsque annum, donec oppressi & funditus deleti sunt Cimbri. Tradunt historiæ in vltimo conflictu tanta fortitudine vsas mulieres, vt non minor clades ab ipsis, quàm à viris illata sit. Tanto enim furore correptæ sunt, vt obuiam procurrẽtes Romanis cùm infantibus, eos in aduersas facies Romanorum incusserint. Tantæ profectò atrocitatis exemplum hoc est, vt ad iram Dei meritò expauescat, quicunque in historiarum lectione tantas calamitates deprehendit. Oportet enim vehementem indignationem esse, quæ tantam cladem miseris alioqui & oppressis rebus humanis immittit.

Cimbrorũ cum Romanis pugna.

Marius imperator contra Cimbros.

Exemplum iræ Dei vehementis.

De Sylla & Mario.

SCIPIONEM Nasicam verissimè dixisse, euentus comprobauit. Nam cùm ob potẽtiam ab externo hoste debilitari non possent Romani, suis ipsi inter se viribus conciderunt. Marius de quo modò diximus, præclaras victorias ab externis hostibus reportauit, sed tandem in vrbe Roma crudelissimi tumultus autor fuit. Nam cùm Sylla imperator esset designatus, vt in Asia aduersus Mithridatẽ bellum gereret, ægrè tulit Marius adolescentem Syllam sibi anteponi: & effecit apud Tribunos, vt opponerent se Senatui, & suffragio vulgi Marium eligerent. Ex hoc odio ingens bellum illud inter Marium & Syllam occasionem sumpsit. Etenim cùm excitasset hunc tumultum Romæ Marius, expeditionem Sylla in Asiam adornauit. Cæterùm impetrauerat Marius suffragante populo, ne proficisceretur in Asiam Sylla: & amici quidem Syllæ conciderant in hoc motu Romæ, inter quos fuit Pompeij consulis filius, gener Syllæ. At verò cùm per Tribunos mitterentur ad Syllam, qui nunciarent ne pergeret in Asiam, repentè instructus copijs venit Romam, & occidit tribunum, & multos alios. Marius in Aphricam fugit. Interea omnia in vrbe in suum ordinem redegit Sylla, & in Asiam profectus est, magnaque negotia confecit: vicit Mithridatem, & Athenas vi occupauit, ac totam Græciam, plurimasque alias regiones subegit. Dum hæc geruntur

Marius autor tumultus.

Sylla.

Mithridates.

à Sylla

Sylla, redit interea ex Aphrica instructus Marius in Italiam, & profectus Romam trucidauit optimos & præstantissimos quosque principes & primores Romanos, eratque clades ea prorsus miserabilis Romæ. Coactus *Marij tyrannis.* num est ex Asia reditum maturare Sylla, vt subsidium suis ferret: sed interim dum venit, moritur Marius. Cæterùm filius Marij instaurat bellum contra Syllam, quo territus Sylla dixisse fertur, Iuuenem se vsum esse fortuna contra senem, nunc vereri se ne vicissitudine quadam iuuenis idem aduersus se sit habiturus. *Sylla fortunæ inconstãtiam metuit* Testatur hoc exemplum prudentissimos homines expendisse studiosè & timuisse pariter inconstantiam fortunæ, quæ accidere solet in rebus humanis. Et fortunauit Deus institutum Syllæ, vt triumpharet de hostibus suis. nam causam iustissimam habuit. Sed tradunt tamẽ historiæ, fuisse postea plus iusto crudeliorem Syllam: nam nemini ferè pepercit ex numero illorum qui Marij partes secuti fuerant: neque vllus modus aut finis exercendæ cædis fuit Romæ. *Sylla plus iusto crudelior.* Ita demum Marij tyrannis qua vsus erat in principes, vindicata est à Sylla, qui eos in imperium restituit. Cognosces in primis ex hac historia optime lector, tantam calamitatem & dissidiũ in republica ex paruis initijs ortũ traxisse, & vicissitudine quadam primùm in Principes, deinde in populum hoc malũ serpsisse. Cæterùm magna vsus est prudentia Sylla, & summam laudem meruit, quòd post tumultum hunc in ordinem certum redegit

& confirmauit Reipubli. statum, omni nimirum Tribunorum plebis autoritate abrogata. nam illi semper accendere solebant multitudinis animos aduersus Senatum. Sed hoc ipsum immutauit postea Pompeius, qui in gratiam plebis reuocauit Tribunos. sed malum consilium consultori pessimum fuit: nam & tribuni autores belli ciuilis fuerunt inter C. Iulium Cæsarem, & Pompeium concitandi.

Tribuni plebis abrogati à Sylla.

Tribuni restituti à Pompeio

De Pompeio & Caio Iulio Cæsare.

TETERRIMVM bellum illud inter Cæsarem & Pompeium, quod perpetuum vniuersæ reipublicæ Romanæ exitium peperit ex leuibus admodũ causis occasionem sumpsit, idque vel ex sola inuidia, non tam Pompeij, quàm hominum priuatorum in Cæsarem, qui eas prouincias affectabant quas habuit Cæsar. Occasio autem belli sic cœpit. Cæsar cùm in Gallia esset, optabat sui absentis in Consulatu designando rationem haberi: nam vt hoc fieret vehementer eius intererat. Etenim si Romam redijsset alienus à Cõsulatu, in animo habebant complices aduersarij opprimere eum, & efficere vt Roma in exilium pelleretur. At verò effecit Cæsar subsidio Tribunorum plebis, vt consulatus dignitas ei promitteretur: id quod & assensu Pompeij consulis factum est. Cæterùm cùm iam tempus esset designandi consules, subornarunt quidam vt opponeret sese Senatus,

Occasio belli ciuilis Romæ.

neque permitteret Cæſarem conſulem creari, & pertrahebanr hi in ſentẽtiam ſuã Pompeium, & expulerunt Tribunos plebis, qui ad Iulium profugiebant. Porrò vbi ſenſit Iulius inſidias & oppreſsionem ſibi intentari, obſtinatè factam ſibi promiſsionem vrgebat, & poſtulabat Conſulatum: præterea Tribunos plebis in ſuum locum reſtitutos volebat. Interciderunt in hanc controuerſiam cõſultationes variæ. Adducebat Marcus Cicero æquiſsimas rationes, quæ vtrique parti tolerabiles erant. Voluit enim Cæſarem & Pompeium exercitus dimittere, atque vt Pompeius in Hiſpanias proficiſceretur, quemadmodum ſtatuerat: & Cæſar ſimul atq; dimiſiſſet exercitum, conſulatu fungeretur. Conſenſit in hæc conſilia Iulius, ſed Pompeius recuſauit. Itaque cùm inſtructo exercitu Romam venit Cæſar, fugiens Pompeius quanta poteſt manu itidem exercitum parat: verùm occupat Cæſar Italiam & Hiſpaniam, & ſecutus eſt Pompeium in Græciam vſque. Et quanquam adhuc pacis ſanciendæ conditiones non detrectaret Iulius, ſed ſponte etiam offerret, tamen non deſijt reſpondere Pompeius, non recepturum ſe pacis leges prius quàm videret amputatum Iulij caput adferri. Id verò cùm audiſſet Cæſar vehementer eſt cõmotus. Etſi enim iuſtiorem cauſam habebat Pompeius, tamen maiori humanitate vti debuiſſet in tam præclarum principem, qui pacis fœdera offerebat, & hoc ſolũ quærebat, vt tutus eſſet ſine periculi metu. Ita-

M. Cicero

Iulius vir modeſtus & pacis amans.

que cùm vidisset Cæsar ex necessitate sumẽdum esse consiliũ, inuasit Pompeium, & prostrauit eum. Pompeius in Aegyptum profugit, vbi à iuniore rege Aegypti, cuius patrẽ ipse in regnum constituerat, per insidias occisus est. Postea Cæsar occupauit Asiam & Aphricam pariter, adeò vt in summa potentia totum Romanum imperiũ solus teneret. Tanta hæc immutatio reipublicę Romanę & calamitas ex leuissima occasione initiũ cœpit. Nam hoc bellum & summis & inferiorũ hominum ordinibus luctuosum fuit. Habent enim historiæ ferè 200. millia hominum cæsa esse in hoc bello ciuili.

Pompeius victus.

Ingratitudinis exẽplum

QVARTA ET VLTIma Monarchia, quæ est Imperij Romani.

C. *Iulius Cæsar, primus* Monarcha *apud* Romanos.

NNO 3914. post creatum mũdum, 706. post conditam vrbẽ Romam, 47. ante natum Christum cœpit primùm Romana Monarchia, cùm Consul Iulius factus est, & bellum aduersus Pompeium, de quo diximus modò, exortum. Durauit id bellum annos quinque: nam mortuo Pompeio negotij adhuc multũ

restab-

eſtabat Iulio in Aegypto, Aſia & Aphrica
onficiendum, vbi ſeipſum interemit Cato:
t in Hiſpania, vbi & ex Pompeij filijs vnum
ccidit. Cæterùm conſtabilita iam in omni-
us regionibus pace, reuerſus eſt Romam
ulius, idque menſe Octobri, & poſtea Idi-
us Martijs à Caſsio & Bruto, eorumque
omplicibus in Senatu confoſſus eſt. Itaque
egnauit Iulius in pace non amplius menſi-
us quinque, & intra id tempus in toto impe
io Romano annum iuxta Solis curſum cu-
auit ordinari. Adduxit etiam ex Aegypto
Mathematicum inſignem & peritiſsimum, &
rimus autor fuit vt diſciplinæ Mathemati-
æ in Italia colerentur. Et hæc ip ſa ordina-
io anni, quæ commoda eſt, quaque hodie
dhuc vtimur, à Iulio primùm eſt inchoata.
Porrò quàm inhoneſtè & crudeliter planè
egerint interfectores Iulij, id clarè ex rebus
geſtis eorum apparet. Etenim Caſsius & Bru
tus vnà cum ſuis ſocijs Pompeij partes fue-
rant ſequuti. Cæterùm clementia Cæſaris re-
cepti in vrbem, in priſtinam ſuam dignita-
tem, & poſſeſsionem bonorũ erant reſtituti.
Nam quid multis dicam? nunquam habuit
orbis perinde potentem principem, qui poſt
victoriam maiori clementia erga hoſtes ſuos,
qui vltrò ſe dediderunt, vſus eſt. Nunquam
erga quenquam inſignem iram declarauit,
niſi in acie, vbi id pugnandi neceſsitas re-
quirebat, cùm tamẽ ante eum Marius & Syl-
la nunquam Romæ etiam pacis temporibus à
latrocinijs exercendis temperaſſent. Atqui

Anni ordinatio à Iulio inchoata

Cæſaris clementia.

nihil horum in se admisit Iulius, imò etiam clarissimos quosque in Republica, qui Pompeio adhærebant, vltrò in gratiam recepit, neque quicquam illis eripuit. Quin & veram rationem in administranda Republica, quæ collapsa erat per seditionem, reduxit, eamq; non minori prudentia restituit, quàm autoritate seruauit. Id verò quanta res fuerit, vel inde potest æstimari, quòd in tumultibus ciuicis iudicia, leges, & omnem modestiam morum videmus dissipari. Fuit sanè Iulius inter fortissimos heroas vnus, qui præ aliis hominibus maximis à Deo virtutibus exornati maxima imperia administrarunt. Ad hæc possibile non erat mortuo Iulio pacem publicam diu retineri. nam alius nemo erat, qui post Iulium eam vel autoritatem vel potentiam haberet, vt solida vi trãquillitatem imperij conseruaret. nam ad eam retinendam in magnis regnis, magna & singulari quadam potentia opus est. Proinde & ipse dixisse fertur, Non vereri se suæ vitæ causa, sed casum suum exitialem Reipublicæ & imperio esse futurum.

At nihil horum à nefario instituto repressit eos à quibus per coniurationem occisus est. Primus huius sceleris autor Cassius fuit, idque ex inuidia solùm, quòd per Cæsarem eas prouincias habere non dabatur, quas affectabat. Brutus ingenij vehementis vir erat, ideoq; huius facinoris socium se fieri facilè permisit, hanc speciem prætexens, quòd inhonestũ esset Senatui Romano, superiorẽ

Cassius.

Brutus.

in imperio dominum ferre. Item Cæsarem
tiam tyrannum esse, & licere honestè occi-
ere tyrannos. Argumentis huiusmodi tam
bsurdis, quæ sæpe iuuenes & imperitos ho-
nines in similibus causis decipere solent, in-
ammatus est Brutus: nam sine eius subsidio
ihil effecisset Casſius. Summa hæc est hu-
us historiæ. At facinus tam immane non diu
nultum permisit Deus, nam quotquot con-
pirauerant in necem Iulij, non diu pòst &
psi sunt trucidati. Cæsar natus erat, cùm in-
erficeretur, annos sex suprà quinquaginta,
& imperauit annis quinque, & huius tempo-
is initium cœpit à consulatu in quo aduer-
sus Pompeium bellum sumpsit. Exordium
hoc est Romanæ Monarchiæ, quàm horribi-
liter planè in Daniele depinxit Deus, testa-
túrque multò grauius ab ea opprimendum
orbem quàm vnquam antea. Item in hac Mo
narchia venturũ Christum, & ideo vltimam
Monarchiam esse futurum. Nam hæc omnia
prædicta sunt diuinitus ad confirmandam fi-
dem piorum de certitudine aduentus Chri-
sti. Præterea quoque vt cognosceretur mun-
dum hunc non fore sempiternum, sed peritu-
rum aliquando, & puniendos impios, pijs ve-
rò expectandam esse à Deo vitam æternam.
Equidem arbitror huc quoq; pertinere ora-
cula illa Vatum Gentilium, & sententias Si-
byllinas de perpetuitate Romani imperij,
quale illud est apud Vergilium:

Imperium sine fine dedi.

quæ videntur hinc nata esse, quòd testatur
Scrip-

Romana monarchia vltima in terris.

Scriptura Romanum regnum vltimam fore Monarchiam in terris. Quanquã interim docet quoque ſcriptura & hanc Monarchiam collapſuram, tamen partem eius duraturam ſemper, in qua & imperatoriũ nomen, & Cæſarea ſublimitas permanebit vſque ad finem mundi. Cognoſcenda hæc ſunt, vt certò ſciamus hoc imperium euerti non poſſe, id quod & hiſtoriarum exempla teſtantur. Etenim poſtquam imperatoria celſitudo ad Germanos tranſlata eſt, paſſum eſt hoc regnum multos inſultus, & ſæpe debilitatũ eſt, cæterùm nullius potentia adhuc potuit deleri, ſed ſtabile ſemper perſtitit, ſeq; ſubinde reſtaurauit. Habuit enim nunc parum potentes, nũc rurſus fortiſsimos & potentes Imperatores. Cõſiderare hęc in hiſtoriis plurimùm refert vel ad voluntatem Dei in huiuſmodi euentibus rectè cognoſcendam.

Octauius Auguſtus, Cæſar 2.

M. Cicero MORTVO Iulio ingentes motus exorti ſunt Romæ. Marcus Cicero pacem faciendã conſuluit, in hunc modum, ne qua vis poſtea fautoribus Iulii fieret, & ne illi quoque à quibus confoſſus erat Iulius, verſarentur amplius in periculi metu, ſed omni in poſterum diſcordia ſopita, vtrinque perpetuæ cõmuniq́ue paci conſulerent, non aliter atque apud Athenienſes olim à Thraſibulo cõcordia conſtituta eſt, quam ἀμνηςίαν vocabãt hoc eſt, vt vtraque pars acceptam iniuriam muſsitaret, & neuter alteri vllam poſtea

Xenop. in *a. ἑλλην.*

vim

m inferret. Humaniter admodum & commodè à Cicerone prospectũ id est & consulum, sed durare concordiæ initæ leges diu on potuerunt. Nam cùm postea quisque do inari vellet, necesse erat factiones exoriri. enatus cõtra Antonium ad se pertraxit Oauium Augustum; nam Antonius regnum ffectabat. Cæterùm milites conspiratione acta aduersus Senatum multos ex principius vrbis trucidarunt, inter quos & Ciceroem. Imperium autem penes vnũ Octauium Augustum mansit, qui Iulij cognatus erat. am Iulia soror Iulij Accium Balbũ habuit naritum, porrò horum filia Accia erat, cuus maritus Octauius fuit, ex his prognatus erat Octauius Augustus, quem Iulius adoptauerat, vnde & Cæsaris cognomento appellatus est: & mansit postea semper hoc nomen apud posteros, perinde quasi cum ipso succeßionis iure in ipsum genus Cæsarũ transiret, quemadmodum fieri solebat quãdo successores primùm adoptari cœperunt. Neque verò Imperij nomine primùm Cæsar dictus est Iulius, sed multis iam antea ex eius genere cognomentum hoc inditum fuit. Scribunt enim Grammatici veteres & recepti, Cæsaris vocabulum à nomine Cæsaries quod præclaros & insignes capillos significat, deriuatum esse: & hinc primùm contigit hoc cognomentum Iuliis, quòd vnus aut alter fortasse ex eo genere insignem capillum habuit.

Antonius.

Octauius adoptatus à Cæsare.

Iulius cur Cæsar dictus.

Porrò Augusti appellationẽ Senatus addidit Octauio, propter successum & felicitatem

Augusti appellatio vnde.

tatem eius in rebus gerẽdis. Auguſtus enim ab Augurio deducitur, & fortunatum ſignificat, atque adeò quem ſecundat Deus felicibus ſignis. Tribuitur hoc epitheton rectè ſummo Monarchæ orbis. nam poteſtati ciuili adeſt Deus, & adminiſtratio Imperii donum & ordinatio Dei eſt.

Imperij administratio donum Dei

Imperauit Auguſtus annos 56. verùm 12. primos annos ſolus non adminiſtrauit regnum. Nam iuuenis non amplius annos 19. natus, ſuffectus in imperiũ, creatus eſt Conſul, quòd adhæreret Senatui, à quo deſignatus eſt Conſul in inuidiam Antonii, anno ab vrbe condita 710. ferè completo. Cæterùm milites inter ſe conſentientes, oppoſuerunt ſe Senatui, & eius factioni. Verùm cùm diuturna eſſe non poſſet hæc concordia, coactus eſt poſtea Auguſtus etiam in ſocios ferrum ſtringere, atque ita vniuerſo imperio ſolus potitus eſt. Poſtquàm autem pace conſtabilitum eſſet regnum, ſumma in rebus omnibus moderatione vſus eſt, & vniuerſum imperium honeſtis legibus & ſtatutis confirmauit, adeò vt & ipſum dixiſſe ferãt, Regnum ſempiternum fore, ſi ordinationes illæ non tollerentur. Mortuus eſt autẽ anno 2. Olympiadis 198. qui erat annus ab vrbe condita 767. qui erat annus Domini 15. Sed quid multa? recenſetur Auguſtus inter omnes ſapientes & moderatos Principes facilè primus.

CHRO

CHRONICORVM LIBER. III.

Qui continet tempus à nato Christo.

SVPRA in exordio huius libri distinximus tota hæc Chronica & tempora mundi in tres partes, idq; iuxta sententiam Eliæ, vt facilius & maximæ mutationes rerum in orbe, & certius temporũ ordo cognoscerẽtur. Quin etiam ne id ignoraremus, nõ longè nunc abesse consummationem mundi. Atqui absoluimus modò propemodum quatuor millia annorum, & ferè sub id tempus natus est Christus, quòd prædixit Elias Propheta. Iam verò in hoc tertio libro tertiam partem sententiæ Eliæ similiter tractabimus, & ab ea hunc librum exordiemur. Et quàm non aberrârit Elias in ordine annorum, facilè sanè perspici potest. Nam Christus Dominus noster, Deus & homo verus, commodùm natus est in hanc vitam ex virgine Maria anno secundo suprà quadragesimum imperii Augusti, & fuit hic annus à mundo condito ter millesimus nonagentesimus quadragesimusquartus. Iam verò quod ad exactam supputationẽ annorum attinet, desiderâtur aliquid in numero annorum. nam quater mille anni completi non sunt. Sed adiecit Propheta, Deum anteuersurum

Christus quando natus.

3960.

ſurum & maturaturum eſſe aduentum, vt rerum omniū finis eſſet vicinior. Cæterùm quæ de natiuitate, paſsione & reſurrectione Chriſti cognoſcenda ſunt piis, ea omnia ex Euangeliſtis petēda ſunt. De tempore autem quo paſſus eſt, & à morte reſurrexit Chriſtus, itē quomodo Euangelium promulgatum ſit in orbe, & quo pacto deniq; Eccleſia ſancta in toto mundo cœperit, poſtea dicemus.

De Germanis.

Germani bello primū petiti. AVGVSTI temporibus primùm à Romanis tentati Germani ſunt. *Tiberius.* Tiberius & frater eius *Druſus.* Druſus cum exercitu in Germania ſuperiori fuerunt, & eos fines inuaſerūt, qui iuxta *Rheti.* Rhetos & Vindelicos ſunt. Cæterùm regiones eas non planè ſubegerunt ſub ſuum imperium. Rheti ſunt qui Eni fluuij vallem inhabitant, Tyrolis Bregetium vſque, Campodunum, & infrà vſque Nordlingum, vbi etiamnum reſtat nomē Ries. *Vindelici* Vindelici ſunt Auguſta & ſuperior Bauaria. Druſus deſcendit Moguntiam vſque, & inde nō procul inter Salam & Rhenum fluuios domitis hoſtibus victor periit.

Sub idem tempus præſidia Romanorū Coloniæ collocata in Vueſtphaliam & Saxoniā impetum fecerunt. Erat autem Saxoniæ dux Hermanus dictus, quem hiſtorici Arminium vocant in *Cheruſci.* Cheruſcis princeps. Sunt autem Cheruſci propriè Herciniæ ſyluæ incolæ, ab ea parte quæ infrà circa Vueſurgum ad vrbem Bremam vſque tendit. Et meo quidem

iudicio

udicio id Cherusci sunt, quod vulgò Hertzische dicũt nostri. Arminius hic præter expectationẽ oppressit Romanos, & fudit eorum circa 21.millia. Præterea ingentes quoque copias sociorũ populi Romani, qui tum militiam cum Romanis exercebant. *Arminius.*

Quintilius Varus Dux Romani exercitus sibi ipsi gladio mortem consciuit. De pugna commissa exactè Tacitus scripsit, nimirum inter Luppiam & Amisiam fluuios, hoc est, sub Cassella oppido nõ longè ab vrbe Vuestphaliæ Padeborna. Sic enim inquit Tacitus, Quantumq; Amisiam & Luppiam amnes inter, vastatum haud procul Teutoburgiensi saltu, in quo reliquiæ Vari legionumq;, insepultæ dicebantur. Porrò ea strages nõ minorem metum atque terrorẽ incussit populo Romano, quàm cùm Cimbri Italiam depopulabantur. Etenim timebant Romani, ne Arminius armata vi imperium Romanũ inuaderet, & Romam vsque perueniret. Augustus periculi magnitudine adeò angebatur, vt mandaret omnes vbique in armis esse. Lacrymãs etiam & magno eiulatu sæpe clamasse fertur, Quintili redde legiones. Cæterùm pulsi ab Arminio Romani è Saxonia, effecerunt, vt à vicinis bello peteretur Arminius. Erant hi tum Sueui & Bohemi ad Albim fluuium habitantes, sed hi quoque victi sunt ab Arminio, & occupatis regionibus eorum habuit Vuestphaliam, Hercyniam, Saxoniam, Marchiam, Misniam, & Bohemiam. Imperauit circiter annos duodecim, & tandem per *Quintil. Varus.*

insidias suorũ oppressus est. Sed hæc de Augusti temporibus satis.

Claudius Tiberius Cæsar tertius.

ANNO mundi 3976. Romæ 768. Christi 16. Claudius Tiberius priuignus Augusti tertius imperator eligitur.

Etsi post Augustum multi præclari Imperatores fuerunt (nam cùm Deus seruet Respublicas, donat quoque eiusmodi homines, qui apti sunt rebus magnis gerendis) tamen interim subinde inciderunt principes dissoluti & praui, vt quidam festiuo ingenio vir verissimè videatur dixisse, Omnium bonorũ principum imagines in vno annulo posse exculpi. Atqui summopere vtile est in historiis proposita cernere & malorũ principum exempla, vt ex pœnæ terrore qua puniti sunt, iram Dei metuamus. *Tiberius.* Tiberius Augusti filius non fuit, sed mortuis veris hæredibus Augusti, adoptauit Tiberium Liuiæ filium, quæ nupserat iam Augusto: & quia fuit Tiberius miles strenuus, vsus eo semper est Augustus Imperatoris loco. Tiberius hic primus Cæsar fuit cui se dedidit Senatus Romanus, regnauit annos viginti tres.

Huius imperii, anno 2. defectio Solis facta est die 15. Februarii, hora ferè meridiana, anno Christi 17. Ioan. Luc.

Anno autem huius imperii 13. Pylatus Iudææ præfectus constituitur, cui præfuit an. 9. Et tandem scelerum conscientiam non ferens, sibi manum intulit. Iose. Euse.

Liuius

Liuius & Valerius Max. historici vnà cum Ouidio poëta illustres habentur.

Anno 15. Tiberii egit Christus Dominus noster annũ suæ ætatis 30. & hoc anno baptizatus est à Ioanne Baptista, & auspicatus est prædicationem Euangelii sui, pœnitentiæ, & remissionis peccatorum, ac vitæ æternæ. Fuit hoc à mundo anno 3975. Anno verò trecentesimo & quadragesimo post initium Monarchiæ Alexandri. Adde vsq; ad secundũ Longimani annũ centum quadragintaquinq; annos. Habes itaque quadringentos octogintaquinque annos, atq; hæ sunt sexagintanouem hebdomadæ, de quibus à Daniele dictũ est, id quòd prolixius à nobis tractatũ est suprà.

Christus quando baptizatus.

Anno decimooctauo Tiberii Christ⁹ seruator noster crucifigitur, moritur, & tertia die à morte resurgit. Porrò post resurrectionem mãdatum apostolis suis dedit, vt per vniuersum orbẽ Euangelium prædicarent, id quod auspicati sunt facere statim à die Pentecostes, quãdo spiritũ sanctũ è cœlo acceperunt, post ascẽsionem Christi visibilem in cœlum.

Christus quando crucifixus.

Est itaq; verbum Dei & spirituale regnũ, adeoq; Ecclesia credentiũ seu populus Christianus iam non solùm in Iudaico regno, sed in vniuerso orbe, vbi ab Apostolis prædicatur Euangelium, & quò scripta ipsorum deferuntur. Nam promiserat Deus operaturum se per prædicationem verbi. Proinde vbi docetur verbum, ibi necesse est esse aliquos qui pertinent ad regnum Christi, in quo dominatur & operatur Christ⁹, iuxta illud: Ego ero

Ecclesia & spirituale regnum vbi

vobiſcum vſque ad conſummationem ſeculi. Huic autem Domino Chriſto ſeruatori noſtro & Deo vero laus, gloria & gratiarum actio debetur in ſempiternum. Amen.

Iam verò reliquum eſt, vt porrò oſtendamus quàm ingentes & graues inſultus paſſa ſit Eccleſia Chriſtianorũ, cùm per externas hoſtium perſequutiones, tum per hæreticos maximè, qui ſubinde Eccleſiæ concordiam impiis dogmatibus miſerè diſcerpſerunt, id quod longè maiorem cladem & cõtemptum attulit Eccleſiæ, quàm vllæ externæ perſequutiones.

Stephanus quando lapidibus ſit obrutus.

Anno 19. Tiberii poſt reſurrectionẽ Chriſti lapidibus obrutus eſt Stephanus primus martyr, & eodem anno Paulus ad fidem conuerſus.

C. Caligula Cæſar quartus.

ANNO mundi 3699. Romæ 791. Chriſti 38. C. Galigula Germanici F. Imperator Romanorũ quartus eligitur. Regnauit annos tres & menſes decem, vita diſſolutiſsima fuit, omnibus ſororibus ſuis nefando cõcubitu ſtuprum intulit, tandem domeſtica coniuratione à prȩfecto ſui exercitus trucidatus eſt. Caligula hic imaginem ſui in templo Hieroſolymitano collocari iuſsit, vt adoraretur, id quod & à Daniele prædictum erat. Cùm videbit Iſrael idolum in templo collocatum, tunc finis propè erit.

Dan. 8. 9

Sub hoc imperatore Herodes Agrippa rex Iudææ conſtituitur. Euſeb.

S. Matthæus Euangelium ſuum Hebraicè conſcribit. Euſeb.

T. *Claudius Cæſar quintus.*

ANNO mũdi 4003. Romæ 795. Chriſti 41. Claudius F. Druſi fratris Tiberii, Romanorum Imperator quintus creatus, regnauit annos tredecim, & menſes nouem. Veneno necatus eſt. Huius imperii anno ſecũdo D. Petrus Galilæus Romam venit, iam poſt fundatas eccleſias Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ, quouſque impleretur annus quintus à reſurrectione Domini. Antiochenam etiam fundauit eccleſiam, anno Domini 38. vbi & ſedit annos 7. Deinde Romã, veniẽs anno Domini 45. ibidem ſedit annos 25. menſes duos, & dies tres: vt ſi totum Pontificatus eius tempus à Reſurrectione Chriſti (quæ fuit die 5. Aprilis) vſque ad ipſius martyrium, quod fuit die 29. Iunii, computemus: inueniamus omnes pontificatus eius annos eſſe 37. menſes 2. & dies 24. cum à prædicto die 5. Aprilis vſque ad diem 29. Iunij intermedij ſint præfati dies 24. & mẽſes duo ſupra 37. annos. Peruenit autem vſque ad annum Domini 70. vt ex dicta computatione probatur. Ioan. Luc.

Herodis Agrippæ regnum Claudius Cæſar confirmat. Ioſ.

S. Iacobus frater Ioannis ab Agrippa decollatur. Acto. 2.

Anno 46. fames ingẽs terrarum orbem occupat. Act. 11. Suet. in Clau. Aſiæ magna

pars ad Christũ à Paulo conuertitur. Act.16.

Anno Christi 58. Maria virgo deipara ad cœlum assumitur. Eus. Nicolaitę promiscuos concubitus docent, anno 51. August. inhęret.

Nero sextus Cæsar.

ANNO mundi 4017. Romæ 809. Christi 55. Nero priuignus Claudii, atq; ab eo adoptatus, sextus Cæsar regnauit quatuordecim annos. Principio honestè vixit annos 5. postea ob intemperantiam morũ & tyrannidem flagitiosissimus fuit. Matrem suam primùm incestu cõtaminat, deinde illam, & coniugem, & præterea multos præclaros viros, inter quos & Seneca fuit, occidit. Tandem deficientibus ab eo præfectis suis, cùm quæreretur à Senatu Romano ad supplicium, fugiẽs seipsum interfecit, priusquam à militibus inueniretur, idq; contigit anno ætatis eius trigesimosecundo. Atq; regnum Romanum prorsus tunc à posteris & cognatis Augusti atque Liuiæ translatum est.

Ab hoc tyranno Roma incensa per 6. dies ardet. Tac. Hic Cæsarum primus ecclesiam grauissimè persequitur, adeò vt Christiani in latebris & speluncis quandoq; cõuenientes conuenticula potius celebrarent quàm concilia. Euseb.

Fest⁹ Felici in præfectura Iudææ succedit anno Christi 57. & Albinus Festo, anno 60. Seneca Philosophus pius claret. Ier. in Cat.

S. Paulus anno 2. Neronis Romã captiuus perducitur. Act.28.

Euodius primus post Petrum Antiochiæ episcopus claret. Euſ.

S. Iacobus frater Domini dictus, primus episcopus Hierosolymis lapidibus obruitur, inque eius locum Simon Cleophæ filius ecclesiæ præficitur. Euſe.

S. Philippus in Scythia martyrij coronam sortitur. Vola.

S. Marcus Alexandriæ præsul 8. Neronis anno interficitur, succedente sibi Aniano. Hiero. & Euſe.

Cerinthus circuncisionem necessariam esse docet, & Christi regnum post resurrectionem terrenum futurum. Euſe.

Neronis vltimo anno Diuus Petrus cruci suffixus est Romæ, eodemq; die (teste Euſebio) capite truncatus est Apostolus Paulus. Et si supputes annos Pauli, prædicauit Euangelium circiter annos triginta quatuor. *Petrus crucifixus.*

Temporibus Neronis apparuit cometa mẽses sex, præter morem cometarum, qui tanto tempore videri non solent. Antea quoq; sub Claudio visus est cometa & soles tres, qui haud dubiè portendebant tres propter principatum imperij breui concertaturos. Equidem ad eundem modum arbitror ingentẽ cometam illum significasse non solùm seditionem, sed immutationem in toto imperio Romano, & in primis lamentabile excidium regni Iudaici. *Cometa tẽporibus Neronis visus*

Anno Christi 71. Linus Tuſcus post Petrũ Apostolum Papa Romæ cõstituitur, sedetq; an. 10. Iren. lib. 3. cap. 3. Constituit ne qua mu-

lier nisi operto capite templum ingrediatur. Plat. Sab. Hic Petri acta conscribit, digladiationem eius cum Simone mago aperit. Euse.

Hic à Saturnio Cos. Cui filiam à demonio vexatam curauerat, obtruncatus est. Valer. Ansel.

Sergius Galba 7. Cæsar.
Otho Syluius 8. Cæsar.
Vitellius 9. Cæsar.

Sergius. Galba. Otho. Vitellius

INTER hos tres concertatio fuit ob imperium post obitum Neronis. Cæterùm Galba postquam 7. mensibus imperasset, insidiis Othonis in foro Romano iugulatus est. Postea in Germania ab exercitu Vitellius Imperator creatus est, & copias aliquot in Italiam transmisit, quibus obuiam profectus Otho, quatuor cum illis pugnas commisit. ter victor extitit, sed in quarto prælio fusus est eius exercitus. Et quanquam vltrò ad eum confluerent milites, tamen bellari diutius non volebat. Etenim dixisse eum ferunt, se publicam pacem priuatæ suæ vitæ & gloriæ anteponere. & quarto mense post mortuum Galbam, seipsum pugione interfecit. Interea in Oriente in Iudaicis castris à militibus Imperator creatus est Vespasianus. misit is exercitum in Italiam, à quo Vitellij copiæ fusæ sunt. Inde tumultus exorti sunt Romæ, & captus Vitellius religatis post tergũ manibus, & laqueo ceruici iniecto, in luto per plateas distrahitur, & tandem, vt commeruerat, mense 8. postquã est imperio potitus, occisus est

Nam.

Nā talis erat, qui ferocis beſtiæ magis quàm hominis appellationem merebatur. Primus hic tumultus fuit, qui propter electionem in imperio poſt Auguſtum contigit.

Veſpaſianus 10. *Imperator.*

ANNO mundi 4032. Romæ 824. Chriſti 71. Veſpaſianus 10. Imperator creatus regnauit annos nouem, menſes 11. dies 2. ſapiētia & honeſtate clarus, & dignißimus imperio princeps. Nam cùm Caligula, Claudius & Nero non ſolùm omnem intemperantiam ſupra modum in aliis toleraſſent, ſed ipſi etiam exercuiſſent, hic contrà vir Romæ modeſtiæ diſciplinam, & honeſtas leges reſtituit. Auxit quoq; non mediocriter imperium omnis generis commeatu, & in prouinciis neceſſaria ſubſidia rectè diſpoſuit. Præter hæc & medicis, & aliarum artium profeſſoribus ſtipēdia publica conſtituit Romæ.

De vltima deuaſtatione Ieruſalem.

SECVNDO anno Veſpaſiani, Titus Veſpaſiani filius obſidere cœpit vrbem Ieroſolymitanam, cùm paſcha celebraretur menſe Aprili, & poſtea diripuit atq; exuſsit menſe Septembri. Interea autem temporis tanta calamitas fuit in vrbe præ fame, ſeditionibus, & inteſtinis cædibus, quanta nunquam vlla in ciuitate fuiſſe legitur. Matres prę magnitudine famis coxerunt proprios filios, ſed fruſtra, nam eos milites per vim auferebant, *Titus Veſpaſiani filius, Ieruſalem obſidet.*

& deuorabant, & matres interim inedia peribant. Extiterunt multi, qui sibiipsis mortem intulerũt. Scribit Iosephus fuisse in vrbe circiter decies centena millia hominum. Nam cùm Pascha esset, magna admodum in vrbem multitudo conuenerat. Ad hæc quoque, qui in pagis passim habitabant per totã Iudæam, confluxerant simul in vrbem Hierosolymam, non alia de causa, nisi quòd propugnaculo tam munitæ ciuitatis certissimam sibi salutis spem promittebant. In tam ingenti multitudine hominum maxima propemodum pars fame, peste, ac gladio periit. Titus sedecim millia Alexandriam misit ad seruilia opera facienda, non aliter atque mancipia. Duo millia secũ abduxit, quos in triumpho ostentauit, & in spectaculis publicis ferocibus bestiis lacerandos obiecit. Sed quid multa? nullius hominis oratio satis esse potest ad tantam calamitatem exprimendam. Voluit enim Deus nouum quoddam & singulare exemplum proponere hominibus, in quo cerni posset magnitudo iræ diuinæ aduersus contemptores pietatis. Etenim ferreũ planè & adamantinum pectus esse oporteret, quod ad horrendum adeò exemplum non expauesceret. Est autem omnino expendendũ in hac historia, quòd si nulla erga hunc populum clementia vsus est Deus in puniẽdo propter impietatem, quem sibi peculiarem vocauit, quique ex tam sanctis & magnis patribus ortus erat, multò minus gentibus parcet. Et dũ hæc minatur Deus, etiam misericordiæ & be

Exemplum magnitudinis iræ diuinæ.

neuol

euolentiæ diuinæ significationem in eodem xemplo declarat, nimirum vt nō dubitemus ost euersum Iudaicum regnum, nos qui gen es sumus, reuera populum electum, & filios Dei esse, si verè in Christum credimus.

Contigit hæc deuastatio Ierosolymæ anno secundo Vespasiani, id verò fuit post natum Christum anno septuagesimo secundo, pòst passum Christum anno quadragesimo: à condito verò mundo anno quater millesimo trigesimoquinto. Et steterat hoc templum post secundum Longimani annum, quingentos vi ginti sex annos.

Portenderunt hoc excidium multa horribilia signa, quæ referre nos breuitatis studiū non sinit. Toto fermè anno supra templū ardens gladius visus est. Id verò ideò adiecimus, ne quis temere contemnat signa quæ di uinæ indignationis testimonia præ se ferunt, quibus ad pœnitentiā inuitamur, vt vel auer tatur vel mitigetur diuina vltio: id quod ex misericordia Niniuitis diuinitus contigit.

Circa hæc tempora Titus, Timotheus, Cre scentius discipuli Pauli Christum prædicāt. Euse.

S. Maternus, Eucherius & Valerius in Alsatia (vt quidam volunt) Euangelium annuntiant Monst. Menander magus Simonis disci pulus omnes sitientes salutem in suo no mine baptizandos censet, Christum non verum hominem fuisse docet. Euseb. 3. cap. 26.

Titus

Titus vndecimus Cæsar.

Titi Vespasiani humanitas.

ANNO mundi 4041. Romæ 833. Christi 8 Titus 11. Cæsar regnauit annis 2. Vespasia filius fuit, præditus omni genere heroicaru virtutum, quare cõmendatus ab omnibus n minari solebat, Amor & deliciæ humani g neris. Porrò cùm sensisset machinari quosd contra se vt Cæsaream dignitatem consequ rentur, eos amicè moneri iussit vt ab ince ptis huiusmodi abstinerent: nam ea in re o mnes conatus vanos esse, & imperiũ Dei do num esse, & illi cõtingere cui ipse largiatu aliud nihil in eos tentauit asperius. Titu obiit, vt quidam putant, veneno necatus.

Post mortuum Linum tertius Papa factu est Anacletus Græcus Atheniensis.

Hunc Anacletum quidam Cletum vocant & anno 81. ecclesiæ Ro. præfectum fuisse. Se dit autem annis 12. Sunt tamen qui Anacleti alium à Cleto faciunt, qui Apostolicã bene dictionem salutationis vice literis & populi offerre cœperit, & defunctorum sanctorũ vi sitationibus approbatis, Rom. Petri & Paul visitationem duorum annorum ieiunio præ. tulerit, cuius impeditores censura notarit, & hunc Clementi demum substituunt. At no (inquit Henricus Pantaleon) S. Irenæum & Eusebium, qui Apostolis mox successerunt, sequimur.

Hoc ferè tempore Achaia, Lycia, Rhodus & Thracia in prouincias redactæ. Euse. in Chron. S. Lucas in Bithynia moritur. Hiero.

in Ca

Catal.S.Bartholomæus in India, Mathias Iudæa, Andręas in Scythia, Matthæus in ethiopia, Thomas in Bragmania hoc tempore coronã martyrij pro magiſtro ſuo naniſcuntur.Sabellicus.

Ebionitæ à quodam Ebione facundo viro rti, Chriſtum ex viro & muliere purum hominem natum docent, legem Moſaicã neceſſariò ſeruandam eſſe ſtatuunt.Hilarius lib.1. le trini.

Domitianus 12.*Imperator*.

ANNO mundi 4043.Romæ 835.Chriſti,83. Domitianus 12.Imperator Titi frater, regnauit annos 15.In Germania bella geſsit, & potiſsimùm quidem contra Cattos, quos hodie Heſſos appellamus.Incredibili intemperantia & tyrãnide magna vſus eſt Romæ:quamobrem occiſus eſt tandem anno ætatis quadrageſimoquinto à Stephano quodam Domicillæ procuratore.Sueto.libr.vlt.Expulit ex vrbe Roma Mathematicos & Philoſophos, perſequutus eſt Chriſtianos ſecundus, eóſque morte affecit Neronis exemplo. Euſeb.3.cap.26.

Hic Domitianus, deus & dominus primus à ſuis appellari voluit.Eutrop.lib.6.

Ioſephus gentis Iſraeliticæ antiquas hiſtorias, & bellum Iudaicum conſcripſit.Hiero. in Catal.

Flauia Domicilla neptis conſulis Flauij Clementis Chriſtianam ſe confeſſa, proſcribitur.Euſeb.

Silius

Silius Italicus & Iuuenalis poëtæ claren
Volat.

S.Ioannes in Pathmon insulam relegatus
Apocalypsin videt. Oros.7.ca.10.Euse.Iden
Apostolus rogatus à fratribus Ephesi,cõscr
bit suum euangelium contra Cerinthũ Me
nandrum & Ebionitas maximè.

Corinthiorũ quidam noua fingentes, tur
bas dant in ecclesia.Iren.lib.3.cap.3.

Anacleto mortuo factus est Papa 4.Cle
mens Romanus huius nominis primus,an.93
sedit annos 9.menses 6.dies 7.vsque ad diem
23.Nouembr.anno domini 102.vacat tum se
des dies 21.Is Clemens Canones 30.apostolo-
rum(vt vocant)conscripsit regiones vrbis in
octo Notarios diuisit, vt res martyrum dili-
genter conscriberent.tandem ad anchoram
alligatus sub Traiano in mare proiicitur.
Hiero.in Catal.

Nerua 13.*Imperator.*

ANNO mundi 4058.Romæ 850.Christi 98.
Nerua 13.Imperator electus,regnauit annum
vnum, menses quatuor, & dies nouem.Ado-
ptauit Troianum, qui tum in Germania dux
erat apud Coloniẽses.Obiit annos 65.& men
ses 10.natus.

Traianus 14.*Imperator.*

ANNO mundi 4060. Romæ 851. Christi
100.Traianus 14. Imperator regnauit annos
19.& mẽses sex. Primus hic inter alienigenas
Imperatores fuit, erat enim non Italus, sed
Hispanus genere,à Nerua adoptatus.Probi-
tate

-te adeò spectata fuit, vt postea semper
-oties Imperator designaretur, publicis vo-
- optari soleret, vt felicitate Augustum, &
-obitate Traianum adæquaret. Cùm præfe-
-um prætorio designasset, gladium ei in ma-
-m porrexit, hæc verba subiiciens: Vtere
-oc gladio aduersus hostes meos in iustis
-ausis. Sin minus iustè egero, tũ in meipsum
-ringito gladium. Nunquam amplius patuit
-egnum Romanum atque Traiani tempori-
-us, & præter exempla Cæsarum reliquorum
-nus latissimè Orientales regiones occupa-
-it. In Hungaria & Germania maxima bella
-essit.

Traiani dictum cũ iure gladij præfecto commendaret.

Traiani temporibus Ioãnes Apostolus, qui
-ulsus erat à Domitiano, Ephesum rediit ex
-athmo insula. Si annorum numerum suppu-
-es, reperies docuisse Ioannem plusquàm an-
-os 60. Deus bone, quantas calamitates vi-
-lit Ioannes tãto tempore, inter quas vel ma-
-ima fuit, excidium patriæ suæ vrbis Ieroso-
-ymitanæ, vt interim prætercam quàm graui
-er cum multis iisque peruersis hęreticis de-
-pugnarit. Etenim legitur, venisse aliquando
-n balneum Ioannem, & reperisse Cerinthũ
hæreticum vnà cum consortio suorum seden-
tem, inter quos Cerinthus acerrimè disputa-
bat, impudẽterq; blasphemus negabat Chri-
stum Deum esse. Atque surgens Ioannes, mo-
nuit amicos suos, qui assidebant, vt vnà secũ
abirent, nam non velle Deum amplius ferre
blasphemias tã impudentes. Illicò verò cùm
egressus esset, collapsa domus Cerinthũ cum
sua

Ioannes apostolus ex Pathmo rediens.

Cerinthus hæreticus ruina domus oppressus.

Exemplum vltionis. ſua cohorte extinxit. Exemplum horrendur eſt iræ diuinæ in eos qui manifeſta impieta te nomen Dei blaſphemant, quàm illos no patiatur tandem inultos.

Nerua ſenatus decreto inter deos relatu Euſeb.

Dacia in prouinciam redacta. Eutro. 8.

Terræmotus quatuor vrbes Aſiæ, tres Ga latiæ, duas Græciæ ſubuertit. Oroſ. libr. 7 cap. 12.

Imperator Armeniam, Aſſyriam & Meſo potamiam prouincias facit. Caſsiod.

Philo Iudæus Alexandrinus illuſtris hab tur. Hieron. in Catal.

S. Ignatius diſcipulus Ioãnis apoſtoli pr ſulem Antiochiæ agit. Inde Romam perdu ctus Anno Chriſti 109. beſtiis obiicitur. Euſ. lib. 3. cap. 37.

Euſtachius militum magiſterio functus ob Chriſti nomẽ cum vxore & liberis interficitur. Euſeb. in Chron.

S. Simon conſobrinus Ieſu, præſul Ieroſolymitanus anno ætatis ſuæ 120. martyr fit. Ierony. in Catal. Huic Iuſtus in officio ſuccedit. Euſeb. lib. 3. cap. 32.

Papias Ieropolitanus epiſcopus diſcipulus Ioannis floret. Ierony. in Catal. Euſeb. 3 cap. 35.

Sabina Romana & Sapphira Antiochen pro Chriſto animam effundunt.

Mortuo Clementi ſucceſsit 5. papa Euariſtus in Græcia patre Iudæo natus, anno Chri ſti 102. quem alij Euchariſtum vocant: præ-

fuitq;

ūitque an.8. Iren. lib.3. cap.3. Is titulos vrbis resbyteris diuisit. Plat. Tandem sub Traiao martyrizatur. Euseb.

Euaristo defuncto sextus papa Alexander atria Romanus primus huius nominis factus st. Is impedientes legatum sacris interdixit anem azymum, id est non fermentatum in ucharistia sumi præcepit, aquam lustralem ro fugādis dæmonibus instituit. Gratianus, Platina, Sabellicus.

Christianorum persecutio sub Traiano.

Sub Traiano iam tertiùm multi Christiaorum adflicti sunt. Cæterùm decretum postа est, vt non protraherentur in iudiciū, nisi ccusarentur publicè prius, & tum pœnæ daent, atque id contigit Plinij secūdi imperij ræfecti beneficio. Periit Traianus profluuio entris apud Seluciam Isauriæ.

Adrianus 15. Imperator.

Anno mundi 4079. Romæ 871. Christi 19. Adrianus prænomine Aelius 15. Cæsar, anos viginti regnauit, adoptatus est à Traiao. Princeps magnæ prudentiæ fuit. non belis gerendis Traiani exemplo, sed publicæ pa i quacunque occasione studuit, atque hoc nodo in optimam formam imperium restiuit, quare & summam apud omnes laudem neruit. Post Augustum non fuit alius Impeator perinde vtilis Romano regno, atque ic Adrianus. Astronomiæ eruditissimus fuit, & quotannis sibi ipsi prognosticon conscribere solebat. Indoctos literarum professores exautorauit, sed suis beneficiis aluit interim.

Adrianus Cæsar astronomiæ peritus.

ne egerent, & eruditos ac vtiles ad docendũ in locum eorum ſuffecit. Bibliothecas quoq; inſignes inſtruxit, in vtraq; enim lingua eruditiſsimus eſt habitus.

Iudæi Meſſia quodam reperto, ſeditionem concitantes.

Adriani temporibus regnum ſuum reſtaurare cœperunt Iudæi, Meſsia etiã quodã ex ſuis reperto, ſed vicit eos Adrianus, quanquã non ſine magno negotio. Poſtea Ieruſalem iuſsit reparari, & à ſuo nomine Aeliam dici.

Adriani clementia erga Chriſtianos.

Chriſtianis grauiter primùm aduerſatus eſt, & adfligi eos præcepit, ſed poſtea cũ eruditi quidam Chriſtiani libellos ſcripſiſſent ad Cæſarem, qui etiamnum hodie extant, cõmotus eſt, ac iuſsit neminem deinceps religionis cauſa comprehendi.

Ptolemæus inſignis Mathematicus & Phauorinus philoſophus florent. Volater.

Imperator omnes ferè Imperij prouincias armata manu luſtrat. Sabel.

Ariſtides pro Chriſtianis ſcribens Imperatori apologiam tradit. Oroſ. 7. cap. 13. Hieron. in Catal.

Baſilides Alexandrinus Chriſtum non in ſubſtantia carnis, ſed phantaſmate ab Araxa quodam viſum, & Simonẽ quendam eius loco crucifixum, impiè aſſerit, anno 124. Euſeb. lib. 4. cap. 6. Anguſt. in Catal. Hæret.

Alexãdro ſucceſsit ſeptimus Pontifex Xiſtus Romanus primus huius nominis, Anno Chriſti 121. Sedit annis 9. Hic cani, Sanctus, in eccleſia inſtituit. Euſe. 4. cap. 4.

Suetonius, Aulus Gellius & Plutarchus Cheronæus florent. Volat.

Traia

Traianus Deus à Senatu censetur. Euseb.

Rufus Iudææ præses magnum numerum Iudæorum trucidat. Ioseph.

Cæsar Adrianus quartus Ecclesiam persequitur. Euseb.

Barchochabas Iudæorum princeps christianos permanentes in confessione fidei ad supplicia trahit. Euseb. eccle. hist. lib. 4. ca. 6.

Adrianus expulsis Iudæis Ierosolymam Aeliam à se vocatam christianis habitandā concedit. Euseb. 4. cap. 6.

Quirinus cum 10000. militibus Romæ pro christi nomine moriūtur. Euseb. Anno christi 130.

Agrippa castoris contra Basilidem pro humanitate christi 24. libros scribit. Hierony. in catal.

Aquila Ponticus & Theodotion Ephesius ex Iudaismo ad fidem conuersi, Biblia de nouo interpretatur. Herony. in catal.

Saturninus Antiochenus Menandri hæresim instaurat. Euseb. 4. ca. 6. Tertul. in hæret.

Xistus instituit ne sacra vasa à prophanis attingerentur, ne Episcopi à Pontifice vocati reciperentur à suis, nisi literas secum ferant pontificias. Plat. Sab.

Valentinus, cerdon & Marcion hæresim Basilidis approbant, vetus testamentum cōtemnunt, duos deos, vnum iustum, alterum iniustū statuunt, à quibus bona & mala proueniunt omnia. Hilar. lib. 6. de trini. Iren. lib. 3. cap. 3.

Post Xistū successit in Papatu Telespho-

rus Græcus, octauus, an.130.hunc ferunt autorem fuisse Ieiunii quadragesimalis. Sedit annis 10. Hic instituit vt die natali Domini sacrificetur.Aeges.Euseb.in chronic.Sab.

Telesphoro pontifici octauo defuncto successit Hyginus Græcus nonus pontifex, Anno 141.qui sedit ann.4.menses 3.hic chrisma instituit, compatres ad baptismum inuenit, templa solennibus cæremoniis dedicari voluit, ne possent augeri vel minui nisi autore metropolitano antistite,decreuit.Ne metropolitanus præsul reum quenquam faceret, aut factū damnaret, nisi prouinciæ antistitibus prius iudicio admotis decreuit.Euseb.4. cap.10.Sab.

Anno christi 140.

Antoninus ANTONINVS Pius 16.Imperator, adoptatus est ab Adriano, regnauit annos 23.& tanta quidē modestia ac studio pacis,vt sæpe feratur dixisse, Honestius esse à Cæsare vnū ciuem seruari,quàm mille hostes occidi.

Idem Faustinam vxorem vita functam diuinis honoribus coli mandat.

Hoc tempore Galenus Pergamenus medicus doctissimus agnoscitur.Volat.

Polycarpus discipulus B. Ioannis episcopus Smyrnensis cognoscitur. Iren. Iustinus vir doctissimus pro fide christianorum librū componit.Ierony.in catal.

Aegesippus historiam ecclesiasticam contexit.Ieronym.

Marcus primus episcopus Ierosolymorum ex gentibus.Euseb.lib.4.cap.6.

Crescens

Crescens cynicus Iustino christiano philo-
opho persecutionẽ suscitat. Euseb. in chron.

Pius Aquiliensis Hygino Pontifici nono
ecimus succedit an. 144. Sedit an. 11. mens. 4.
Hic baptismũ & Eucharistiã sacramẽta deco
anda censet, ne panis sacratus terram, lignũ,
ut linteũ attingeret vetuit: virgines sacrari
nte ann. 25. & extra diem Epipha. prohibuit.
Pascha ad diem dominicam celebrari decre-
uit: sacrilegij qui fundos aut homines eccle-
siæ attingerent notauit. Plat. Volat.

Impera. Antoninus prouincialibus Asiati-
cis scribit pro christianis. Euseb. historia. ec-
cles. 4. cap. 13.

Photinus Episcopus Lugdunensis claret.
Hiero. in Catal. Felicitas cum septem filiis
fortiter pro Christo animam efflat. Sab.

Polycarpus Romam venit, christianos cõ-
firmat. Euseb. 4. ca. 14. Idem Philippẽses epi-
stola animauit. Iren. lib. 3. cap. 3.

Antoninus septuagenarius febricitãs obiit
in villa sua Loro.

Pio põtifici 10. Anicetus Syrus succedit 11.
Anno 154. Sedet an. 11. mens. 4. Euseb. 4. cap. 11.
Hic comam & barbam primus clericis inter-
dixit: ne antistes vllus à paucioribus quàm
tribus sui ordinis sacraretur voluit, vtque
metropolitano consecrando ex tota prouin-
cia episcopi adessent, decreuit. Plat. Sabel.

Necdum christiani conuenire & publici-
tus religionis controuersias componere ausi
fuerunt.

Anno christi 163.

Marcus Antoninus

MARCVS Antoninus philoſophus decimuſſeptimus Imperator, regnauit an.19. Is cum fratre Lucio Vero æquo iure adminiſtrauit Imperium, & duo hi primùm ſimul Imperatores fuerunt. At Verus non multo tempore vixit in imperio. Marcus & virtute & eruditione iuxtà fuit inſignis. Bella quoque geſsit in Germania contra illos qui Morauiam & Sileſiam inhabitabant, & aduerſus Vandalos quoque. Multas præclaras leges conſcripſit, quæ adhuc extant in Pandectarũ libris. integros quoque libros edidit, quos vidimus nos.

Ptolemæus aſtronomus.

Porrò huius temporibus Ptolemæus aſtronomus vixit, cuius meritò hîc mentionem facimus. Nam Deus voluit tam inſignes diſciplinas per hunc virum vſque in hæc noſtra tempora conſeruari. Neque verò Ptolemæus hic rex erat (nam tum deſijt Aegyptus habere reges) ſed in Aegypto apud Alexandrinos philoſophos erat. Ornauerat enim Deus Mathematicis diſciplinis Aegyptum iam inde à Ioſephi Iacob Patriarchæ filij temporibus, per quem eas primùm accepit Aegyptus & retinuit vſque ad hunc Ptolemæum: id verò eſt circiter duo millia annorum. Nam primùm Alexander, deinde & Romani ſummo in pretio habuerunt Aegyptum hoc nomine: & ne perirent tam præclaræ artes, maximos ſumptus impenderunt ad cõſeruandam ſcholam, quæ tum demum extincta quoque eſt, quando tranſlatum à Romanis regnum Aegypti, à Mahomete miſerè deſolatum eſt.

Aegyptus ornata diſciplinis Mathematicis.

Schola Alexandrina.

Cæterùm

Cæterùm vt reliquiæ saltem aliquæ restarent artium tam necessariarũ, voluit haud dubiè Deus per hunc virum eas veluti in ordinem redigi, vt cõseruarentur apud posteritatem, quo nomine summæ à nobis gratiæ debentur Deo. Mahometistæ verò quàm nihil habeant in se dignum humanitatis vocabulo, imò verò quòd bestiæ magis quàm homines dici mereantur vel inde apparet, quòd tam vetustũ gymnasium, quod iam supra duo annorum millia floruerat, conseruatum à tam præclaris principibus, in quo omnis generis sapientia & disciplinæ non sine summo beneficio diuino tradebantur, aboleri & perire volebant. *Mahometistæ.*

Antoninus quintus persequitur Christianos, in Asia & Gallia maximè habitantes. Euseb.

Germaniæ bellum à Romanis infertur. Herodotus.

Polycarpus, Iustinus, Papilus in Asia, Photinus sanctus, Maturus, Attalus, Blandina & multi alij in Gallia martyrij coronam reportant. Eusebius lib.4.cap.15.& 5.cap.1. Irenæus Polycarpi discipulus in sacerdotio Lugdunensi Photino martyri succedit. Euseb.lib.5.cap.3. Syrenus tres naturas & principia fingit. Augustinus. Alcidiades dum solo pane & aqua viuere volebat, ab Attalo martyre castigatus ad viã redijt, creaturisq; Dei vsus est. Euseb.5.cap.3.

Carpocrates Christum non ex Maria virgine, sed ex semine Ioseph purũ hominẽ na-

tum docet. virum quidem bonum & sanctum fuisse affirmat, cuius anima post crucifixum corpus in cœlum sit recepta. Euseb.4.cap.7

Aniceto pontifici 11. successit Soter Fundanus ex Campania ortus, pontifex 12. Anno Christi 173. seditq; annos nouem, mens.3. Hic statuit desponsatos in matrimonium publicè coram Ecclesia copulari, & nuptias in celebritate fieri ac benedici. Ne ministerij causa thus acerræ imponeretur, dũ res diuina fieret, statuit. Volater. Sab.

Soteri defuncto Eleuterius Nicopolitanus pontifex 13. anno 182. suffectus, rexit ecclesiã Romanam an.15. Iren.lib.3.cap.3. Statuit hic contra Seuerianos, ne quis Christianus aliquem cibum quo vescerentur homines, superstitionis causa abominaretur: ne quis priuaretur sacerdotio, nisi accusatus & criminis conuictus: & ne reo absente secundùm accusatorem vllum fieret decretum. Euseb.lib.5. cap.6. Volater. Sab.

Britanniæ pars omnium terrarũ prima publicè fidẽ Christi suscipit an.180. Euseb. Sab.

Montanus & Apelles Cataphrygarum hæresim spargunt: docent Christum non verum fuisse hominem: matrimonium dissoluunt: legem primi ieiuniorum ponunt 6. Euseb.lib.5. cap.15. & cap.18.

Antoninus philosophus in Pannonia morbo interit. Herod.lib.1.

Anno christi 181.

Commodus COMMODVS filius Antonini 18. cæsar, imperauit annos 13. & crudelitate planè Ne-

ronem

nem adæquauit.

Iulius Pollux claret.

Apollonius orator & Senator Romæ pro
hriſtiana fide decollatur. Euſeb. lib. 5.

Perennius præfectus commodi imperato-
s obtruncatur. Herodot. 1.

Imperator coloſsi capite ſublato ſuæ ima-
nis caput imponi iuſsit. Lamprid.

In eccleſia paſsim quæſtiones oriuntur de
bſeruatione Paſchatis. Euſeb.

Cōmodus Impe. nunc Hercules, nunc Deus
ult vocari: tandem verò à ſuis in domo Ve-
iliani ſtrangulatur. Herod. 1.

Victor Apher, Eleutherij in papatu ſuc-
eſſor fuit 14. an. 193. (vt alij volunt, an. 197.)
edit ann. 10. Hunc quidā ſub cōmodo mar-
yrem faciunt. Sanxit hic, vt omnibus indiſ-
erēter baptiſma adhiberetur, vtq; Paſcha à
4. luna Martij ad 22. (contra morem Iudæo-
um) celebraretur, idque die Dominica.

Victorem hunc increpare auſus eſt Ire-
æus, quia fratres in Aſia in Paſchatis cele-
ratione à ſe diſſentientes excommunicare,
tq; à ſua eccleſia diuidere ſtatuerat. Euſeb.
lib. 5. cap. 20.

Anno Chriſti 194.

AELIVS Pertinax 19. Imperator iam ſe- *Aelius Pertinax.*
ptuagenarius creatus, bene regnauit menſes
ſex. confoſſus eſt à Iuliano, qui cæſareum no-
men à militibus emit.

Anno chriſti 194.

DIDIVS Iulianus 20. Imperator regna- *Didius Iulianus.*
uit menſes ſeptem. Iuris doctiſsimus fuit, oc-

cisus est à Seuero.

Anno christi 195.

Seuerus Imper. SEVERVS 21. Imperator sublato Pesce-nio Nigro regnauit annos octodecim. Hic v-rijs periculis restaurauit collapsum imperiū.

Hic Seuerus persecutor Christianorū sex-tus Arabiam felicem vastat, Parthorum reg fugat. Herod. 7. cap. 17.

Zepherinus Romanus pōtifex 15. an. Chri-sti. 207. sedit an. 8. Hic calicem ad sacrifici qualis est instituit initiatis & prophanis (fi laicos vocarunt) astantibus. Leuitas & sacer-dotes ordinari voluit: omnes Christianos p-bertatis annos egressos ad minimum seme (vtpote Paschali die) in anno euchar istian sumere præcepit. Euseb. 5. cap. 28. Platin.

Persecutio Christianorum ingens in hæ tempora Alexandriæ incidit. Orosi. 7. cap. 17

Leonides pater Origenis cū multis chri-stianis Alexandriæ obtruncatus, atque à fili puero adhuc per epistolam in vinculis con fortatus. Euseb. 6. cap. 3.

Hierarchas lucernam de lucerna, & lam-padē de lampade in duas partes distinguens errat in natiuitate filij in diuinis. Hilar. lib 6. de trinitat.

Albino qui se in Gallia Cæsarem fecerat, superato, Seuerus in Britānos bellum trans-fert; in qua expeditione Eboraci moritur se-ptuagenarius. Herod. lib. 3.

Origenes professor Alexandria. His temporibus Origenes fuit, qui Alexā-driæ sacras literas professus est, cuius libr. postea reiecti sunt, quòd disputationes inuti-

les &

& allegorias superuacaneas inuexit. Post- *Platonis philosophia.*
receptum est vulgò philosophiam Plato-
s sacris literis immiscere, vnde plurima in-
moda in Ecclesiam irrepserunt. Nam Pla-
nis philosophia planè remota est à commu *Aristotelis philosophia.*
vsu: & contrà, Aristotelis philosophia pul-
ro & recto ordine constat: & si verè vsur-
etur & intelligatur, plurimùm sanè vti-
tatis adferre potest Christianis, qui erudi-
i sunt.

Anno Christi 213.

ANTONINVS Basſianus Caracalla 22. *Antoninus Baſsianus.*
Cæsar regnauit sex annos. Fratrem germa-
um suum Getam in gremio matris occidit:
ouercæ suæ coniugio copulatus est. Postu-
auit à Papiniano Iurisconsulto, vt parrici-
dium in fratre admissum excusaret, ad quod
responsum à Papiniano est. Non perinde fa-
cilè esse defendere parricidum, atque per- *Papinianus iureconsultus.*
petrare. Quamobrem & occidi iussit Anto-
ninus Papinianum, qui dignus erat Iurisconsultus haberi, nimirum qui iustitiæ & hone-
statis nomine, vitæ periculum maluit subire,
quàm factum inhonestum probare. Non mul *Vltionis exemplum.*
tò post tempore cùm vicissim quoque occide
retur Cæsar Basſianus, meritas suæ tyranni-
dis pœnas dedit.

Antoninus Persas prælio vicit. Herod. Cir
ca hoc tempus Clemens Stromatum author
Alexandriæ Christũ docet. Hieron. in Catal.
& Antoninus omnem iuuẽtutem ibi propter
dicacitatem interfecit. Herod. lib. 4.

Zepherino succeſsit in Pontificatu Cali-
stus

ſtus Romanus decimus ſextus Pontifex, anno Chriſti 214.

Sedit an.6. Hic frumenti, vini & olei gratia, quatuor temporum (quæ Angariæ dicuntur) ieiunia ordinauit. Eos hæreticos iudicauit, qui negarent ſacerdotibus poſt crimen admiſſum patere ad dignitatẽ reditũ. Idem cœmiteria inſtituit. Pla. Sab.

Hoc tempore Berillus Boſternæ vrbis in Arabia epiſcopus Chriſtum non ante carnis natiuitatem fuiſſe, & patris deitatem in eo tantùm habitaſſe impiè aſſerit. Hunc Origenes deuicit, atq; ad Eccleſiã reduxit. Euſe. lib.6.cap.21.& 33. Ieron. in Catal.

Macrinus.

Anno Chriſti 220.

OPILIVS Macrinus 23. vnà cũ filio Diadumeno regnauit non amplius vnum annum, menſes duos. Vterque obtruncatus periit.

Varus Heliogabalus.

Anno Chriſti 221.

MARCVS Aurelius Antoninus Heliogabalus 24. Imperator, imperauit annos quatuor, nullam de ſe niſi fœdiſsimæ beſtiæ memoriam reliquit, tandem à militibus necatus eſt. erat is filius Caracallæ nothus.

Anno Chriſti 225.

Alexander Seuerus.

ALEXANDER Seuerus 25. Imperator, Mameæ filius, regnauit ann.13. clemẽtiſsimè. Baſsiani filium fuiſſe tradunt. Cæſar creatus eſt non amplius annos 12. natus, deſignatus per milites, & id ratum ſuo conſenſu Senatus fecit. Ob virtutis ſtudiũ magnæ eius laudes prædicãtur. In rebus omnibus vnius Vlpiani Iuriſconſulti cõſilio vſus eſt, & præter hunc

Vlpianus.

um neminem solùm in colloquium admi-
.Id vero indignè ferebant milites, vel ea
tissimum causa, quòd ex huius viri consi-
, à Cæsare in officio retinebantur durius.
cùm hoc nomine irruētes, semel in Vlpia-
m mortem illi minitarentur, prosiliit Cæ-
r, & suū corpus periculis Vlpiani interpo-
it, & suo eum pallio texit: vt intelligerent
ilites, salutem Vlpiani Cæsari curæ esse.
signe hoc erat virtutis imperatoriæ exem-
um, quo significatur clarè, maximos prin-
pes vitam & corpus suum pro iustitia & æ-
uitate conseruanda postponere debere.

Optimus hic imperator, præter Vlpianū,
ios etiam optimos viros, Pōponium, Her-
ogenem, aliosq; doctissimos Papiniani di-
ipulos secum in aula habuit: primusq; im-
eratorum erat qui bene de Christianis sen-
re cœpit. Lamprid. in Alex.

Hoc tēpore Tertullianus Apher illustris
abetur: cuius insignis pro fide labor ad nos
sque peruenit. tandem verò in Montanam
æresim collabitur. Hiero. in Catal. Aliam
orrò hæresim tum pullulantē, quæ animam
um corpore interire statuebat, Origenes
xpulit. Euseb. 6. c. 34.

Alexander Imp. Artaxerxem Persarum re-
em fudit, vicit, ac cecīdit. Lampri. Discipli
arum professoribus annua cōstituit Romæ
alaria. Sab.

Origenes Alexandrinæ ecclesiæ doctor &
successor Clementis cōstituitur. Ab hoc ec-
lesiæ collegiatæ ortæ sunt. Euseb. lib. 6. cap.
3. Hieron.

3.Hieron. Is Origenes inæqualitatem trini
tatis filij & Spiritusſancti docet, & diabol
aliquando ſaluandum arbitratur, errone
Auguſt. Hieron.

Alexander in Germaniam profectus, Mo
guntiæ militari tumultu occiditur.

Caliſto ſucceſsit papa 17. Vrbanus Ro.ſa
cerdos huius nominis primus, anno Chriſt
220. ſedit annos quatuor. Hic eccleſiæ vaſ
aurea & argentea eſſe voluit: fundos & agro
à fidelibus eccleſiæ oblatos accipiendos ſta
tuit. prædia clericorum communia, atq; fru
ctus viritim diuidantur, cõſtituit. Plat. Sab

Anno Chriſti 237.

MAXIMINVS 26. Imperator regnaui
anno 3. Is cũ iuuenis eſſet, in Thracia paſto
fuerat, poſtea militiam ſequutus eſt, & o
inuſitatam magnitudinem corporis, quàm
cum ſingulari audacia cõiunctam habuit, e
ſenſim progreſſus eſt, vt Cæſar ab exercitu
ſine omni autoritate Senatus electus ſit. I
itaq; cũ filio tribus annis regnat. Septimu
Maximianus Germaniã domuit. piorum perſecutor. Germaniam domuit vſq
ad Hercyniam ſyluam, & ſuperiorẽ eam par-
tem vſque ad Francos. Magnam tyrannidem
exercuit, quamobrem & cõtra eum alios Im-
peratores deſignauit Senatus Romanus. E
hoc nomine aliquoties inter ipſos Romanos
pugnæ commiſſæ ſunt, in quibus iunior Gor-
dianus trucidatus eſt, & natu grandior Gor-
dianus laqueo ſibi ipſi vitã abſtulit. Poſtre-
mò autem Maximinus vnà cum filio ſuo tru-
cidatus eſt Aquileiæ à militibus.

Hoc

Hoc tēpore Ammonius philoſophus pius lexandriæ floret. Hieron. in Catal.

Vrbano Pontifici ſucceſsit P.18. Pōtianus o. ſedit an. 9. Hic ſtatuit vt pſalmi die nouq; per omnes eccleſias decantarētur: & vt nte miſſæ celebrationē ſacerdos, Confiteor)eo omnipotenti &c. præmitteret.

Pontianum ſecutus eſt Antherus Græcus .19. anno Chriſti 234. ſedit annis 5. Is ſtatuit ullum poſſe fieri Romanum antiſtitem, niſi rius epiſcopus fuerit: & quòd epiſcopi vtiitatis aut neceſsitatis gratia (ſi conſentiat ōtifex) poſsint ad alios epiſcopatus tranſerri. Notarios inſtituit ad res martyrū ſcriendas. Volat. Sab.

Anno Chriſti 241.

Gordianus.

GORDIANVS iam octogenarius 27. Imerator regnauit vnà cū filiis annos ſex. Imerator à Senatu deſignatus eſt vnà cum Pu ieno & Balbino aduerſus Maximinum. Puienus & Balbinus cùm recuſarēt omnia indulgere militibus quæ poſtulabant, ab ipſis rucidati ſunt Romæ, atque hac occaſione Gordianus iunior imperio ſolus potitus eſt. Victoriam à Perſis in Oriente reportauit, & pleraſque vrbes imperio reſtituit. Cæterùm cùm inediam pateretur exercitus, Philippus Imperator factus eſt, cuius iuſſu trucidatus eſt Gordianus.

Eclipſis ſolis maxima.

Gordiano Imperatore facto tantæ magnitudinis Eclipſis ſolis cōtigit, vt interea dum duraret, luminibus incenſis vti neceſſe fuerit. Quinetiam terræ motus fuerunt, quibus

perierunt

perierunt & vrbes nonnullæ.

In papatu ſucceſsit Anthero FABIANVS Romanus P.20. anno Chriſti 239.ſeditq; annis 13. Ab hoc primus imperatorum baptizatus Philippus, Chriſti fidem amplexus eſt. Oroſ.7.cap.20. Euſeb.6.cap.34.

Fabianus ſtatuit vt omnis Chriſtianus ter in anno Euchariſtiam ſumeret: vt quotannis chriſma inſtauraretur, vetere combuſto: vt ſacerdos in ſacro non prophano foro accuſaretur. Vetuit ne quis conſanguineã ad quintam ſobolem vſque vxorem ducat. Euſeb.capit.29.Plat.

Hoc tempore Helcheſaitarum hæreſis irrupit, quæ ſcripta S.Pauli, & alia quædam à Spiritu ſancto tradita negat. & hanc Origenes deuicit. Euſeb.6.cap.38.

Primùm ſchiſma eccleſiæ à Nouato hæretico ortum Romæ, à Fabiano & 60.epiſcopis tollitur, anno 249.Euſeb.Sab.

Anno Chriſti 247.

Philippus Cæſar, primus inter Cæſares baptiſmo inſignitus.

PHILIPPVS 28. Cæſar regnauit annos quinque. Genere Arabs erat, & multis annis exercitui præfuerat. Euexit hic ad imperij adminiſtrationẽ ſimul filium ſuum Philippum. Vterq; autem Decij opera interfectus eſt ob ſuſceptum baptiſmũ, & profeſsionem Chriſtiani nominis. Ita enim mutuis inter ſe cædibus ſæuierunt Imperatores permittente Deo, vt meritò nobis metum terroris diuini incutere debeat.

Agitur ſub horum Imp.anno ſecũdo, Chriſti annus 248. milleſimus annus conditæ Ro-

manæ

ımanæ vrbis, qui magnificentiſsima pompa
ıudorum ſecularium celebratus eſt.

Anno Chriſti 252.

T. DECIVS 29. Imperator interfectis Phi
ippis regnauit duos annos, octauus eccleſiæ
perſecutor. Fuit is alioqui nō minus prudēs
princeps, quàm miles ſtrenuus, filium quoq;
ſecū vnà in imperium euexit, ambo cæſi ſunt
a Gotthis poſtquàm in Thraciam irruperāt,
& deinde Hungariam verſus ſeſe conuerte-
rant. Etſi autem & antea quoque cum Got-
this barbaris res fuerat Romanis, tamen hîc
libet initia hiſtoriæ Gotthorum auſpicari.
Etenim habuerunt tum exercitum circiter
trecenta millia, & memorabile facinus per-
petrarunt in Decio vincendo principe adeò
ſtrenuo. Sed Deus vlciſci tādem voluit eam
tyrānidem, qua publico edicto propoſito o-
mnes Chriſti cultores necari iuſsit. Fabianū
Pontificem, & Cyprianū in Aphrica, & mul-
tos alios ſanctos viros morte adfecit. Proin-
de Gotthi aliæq; peregrinæ gētes, irruptio-
ne facta totum regnū Romanum diuellunt,
ob effuſum ſanguinem Chriſtianorū. Et hæc
futura eſſe vaticinata Sibylla eſt. Ad hæc
clarè quoque in Apocalypſi expreſſa ſunt.

Decius.

Gotthicæ hiſtoriæ initium.

Vltionis exemplum.

Cyprianus martyr.

Fabiano ſucceſsit 21. Papa Cornelius Ro-
manus, qui dānauit hæreſim Nouati de per-
uerſa doctrina pœnitētiæ. Docebat enim No
uatus, poſt baptiſmum acceptum relapſos in
peccatum, redire ad ſalutem nō poſſe, & er-
rore hoc impio multos ad deſperationē ade-
git, & Eccleſiarum concordiam diſsipauit.

Nouati hæreſis damnata.

Cornelius pōtifex anno ſedis tertio à Decio occiditur. Statuit is pōtifex ne quis à ſacerdote, niſi pro fide, exigeret iuramentum. Hieron. in Catal.

Serapion, Metranus, Iulianus, Maccarius, Iſidorus, Zenon, Teophilus, Apollonia & Dionyſia, & multi alii martyres fiunt. Euſeb. lib. 6. cap. 41.

Anno Chriſti 254.

Vibius Gallus. *Voluſianus.*

VIBIVS Gallus Hoſtilianus 30. Imperator regnauit annis duobus vnà cum filio ſuo Voluſiano. Decio enim in voragine paludis abſumpto, Gallus ab exercitu Cæſar ſalutatus eſt. Fuit & hic Chriſtianorū perſecutor. Poſtea à militibus ambo interfecti ſunt.

Poſt Cornelium pontifex 22. factus eſt Lucius. ſedit is an. 3. & ſtatuit vt duo presbyteri, tres diaconi Epiſcopum ſequerētur, vt vitæ illius teſtes eſſent. Hunc Valerianus martyrio affecit.

Anno Chriſti 256.

VALERIANVS Cæſar 31. præfuit cū Galieno filio imperio an. 15. in Germania ſuperiori Cæſar ab exercitu electꝰ eſt, & id Senatus cōfirmauit. Erat enim ex nobiliſsima familia Romę natus, & ſtrenuū ſe in Germania geſſerat. Tandem apud Perſas à rege Sapore captus eſt, & in turpiſsima ſeruitute vixit. Erat enim rex barbarus tāta inſolentia & inhumanitate, vt capto Cæſare ſellæ loco vteretur, & Valeriani proſtrati tergū calcaret equū aſcēſurus: cæterùm dignas viciſsim pœnas dedit Sapores Odenato duci Romanorū.

Sapores Perſarum rex. *Inſolentiæ magnæ exēplum.* *Odenatus.*

Sub

Sub Valeriano noua persecutio Christia-
norum recrudescit. Itaque multi Christiani
hoc tempore metu mortis fidem abnegant,
quos postea pœnitentes ad Christum catho-
lici receperunt. Euseb.6.

Lucius papa à Valerio martyrio corona-
tus est.

Sabellius Pentapolitanus filiū dei negat
fuisse Christū, nec primogenitū omnis crea-
turæ. Idem S. Spiritus omnē tollit intellectū.
Eus. lib.7.cap.4.& 5.Hilar.lib.5.de trinita.

Galienus Valeriani filius occisis vndique *Galienus.*
Cæsaribus, Macrino, Valente, Odenato, Vi-
ctorio, pace iam tandē Christianis data, post
captum patrem solus regnauit annos nouē.
Eruditus in bonis artibus fuit, sed immodi-
co luxu & crapula diffluens, segniter admi-
nistrauit regnum, vnde plurimis regionibus
sub eo diminutum est. Interea in Germania *Posthumus.*
exercitus Præfectus Posthumus erat, qui ob
singularem in officio suo faciendo sedulita-
tem ab exercitu Cæsar creatus est. Cæterùm
cùm copias suas misisset Galien⁹ cōtra Post-
humum, parauit inter cæteros in expeditio-
nem Francos, atq; ex hac occasione primùm
omnium ad bellum concitati sunt Frāci, qui
postea etiam cùm per insidias & proditionē
periisset Posthumus, semper in armis manse-
runt, id quod & infrà dicemus, quādo de Ca
rolo tractatio incidet. Obiter autem indica-
re hæc voluimus sub compendio, nē ignora-
re possit Lector quæ occasio fuerit Francis
propter quam Romanis se opposuerunt pri-

mùm, & poſtea & in Germania & Gallia facti ſunt potentiores. Itaque ad hunc modum primùm Gotthi cœperũt deuaſtare regnum Romanũ, poſtea Franci, ac deinde alij etiam populi, vt interim taceam de ea clade, quæ à Perſis orientalibus eſt illata.

Anno Chriſti 271.

FLAVIVS Claudius occiſo Galieno Mediolani imperator 32. electus, regnauit annos duos. Hic maximas laudes ob inſignes & verè heroicas virtutes meruit. Quare ſimul ei à Galieno ante obitum, deinde ab exercitu, & à Senatu pari conſenſu delatum eſt imperium: cui annis duobus præfuit. Incredibiliter contra Gotthos in Hungaria & Macedonia pugnauit, & victoria ſemper potitus eſt: etiam Germanos qui in Italiam irruperant, ſuperauit. Reſtituit & Aegyptum imperio. Verùm inuiderunt fata vitam longiorẽ Claudio, fortaſſe quòd indigni erant Romani tãto principe. Nam collabi iam debebat ſenſim Imperium Romanum, quòd nonnihil reparatum & reſtitutum eſt per Claudium, & tres ac quatuor alios ſucceſſores eius. Ex genere huius Claudij Cõſtantinus Magnus natus eſt, id quod poſtea oſtendemus.

Lucio in papatu ſuccedit Stephanus primus huius nominis, Romanus, papa 23. Anno Chriſti 257. & ſedit an. 8. Hic pœnitentes nõ rebaptizãdos cenſet. Cõrrà Cyprianus Carthagine conuocatis Epiſcopis Aphricæ, concludit hæreticos rebaptizandos eſſe, anno 260. Euſeb. 7. cap. 3. & 5.

Stephani

Stephani successor fuit 24. Papa Xistus (qui & Sixtus) Atheniensis, secundus huius appellationis, an. 265 & sedit an. 2. Hic constituit ne sacerdos aut leuita sacra veste nisi in sacro loco vteretur. Rebaptizandos censebat hæreticos. Dum ad supplicium traheretur cum sex diaconis, S. Laurentio thesaurum pauperibus dispensandum tradidit. Volaterranus, Sab.

S. Laurentius diaconus, Claudius, Seuerus, Crescentius, Hippolytus & Romanus martyribus adduntur. Sab.

Xistum secutus est 25. Papa Dionysius Romanus, anno 267. Is instituit ne insanus aut hęreticus quenquā incusare posset. Volater. Hoc tempore Nepos episcopus Aegypti, regnum Christi millę annorū terrenum & Epicureum futurum docet. Euseb. 7. cap. 24.

Dionysiū Felix papa 26. secutus est. Eus. 7. ca. 30. Hic altarium cōsecrationem instituit: in loco tantùm sacro sacrificari voluit: & ne quis nisi initiatus sacrificaret, vetuit. Si tēpli dedicatio ob vetustatē in dubium veniret, iterum dedicandum censuit. Idem annua sacra martyribus excogitauit. Plat. Sab.

Anno Christi 273.

AVRELIANVS 33. Cæsar, regnauit annos quinque, & menses sex. Propter excellentes virtutes in re militari à Claudio ad imperium euectus est. Francos graui pugna non longè à Moguntia vicit, postea & Gotthos similiter in Illyrico. Ad hæc quoq; in Oriente reginam Zenobiam superauit, & in trium- *Aurelianus.* *Franci pugna victi.*

Zenobia regina. pho Romam duxit: quæ ſupra naturam muliebrem maximas res geſsit, & magna bella intulit Romanis.

Meretur & inde non vulgarem laudem, quòd in exercitu & inter milites modeſtiam & diſciplinam militarem firmiter ſemper ſeruatam voluit. Accidit enim vt miles per vim *Stupri grauis vltio.* ſtuprum inferret hoſpitæ ſuæ: quòd vbi reſciuit Aurelianus, grauiſsimo ſupplicij genere adulterum puniri voluit. Iuſsit arbores duas è ſummo curuari in terram vſque, & vtriuſque ramis ſtupratorem alligari, ac deinde ſolutis magna vi iterum ſurſum tendentibus diſcerpi iuuenẽ. Fuit & hic Aurelianus decimus acerrimus Chriſtiani nominis perſequutor. Euſeb. 7. cap. 30.

Quintilius frater Claudij à Senatu Auguſtus dictus, occiditur. Euſeb.

Paulus Samoſatenus præſul Antiochenus Artemonis & Ebionitarum hæreſim reuocat: negat filium Dei è cælis deſcendiſſe, ſed Chriſtum à Maria in terris ortũ. Auguſt. in Catal. hæret. Sed hæc hæreſis cum ſuo autore Antiochiæ omnium epiſcoporũ ſuffragiis damnatur, Anno. 274. Euſ. Sab.

Cæſarius, Euſebius, Iulianus, Tyraſius, Felix, Maurus, Quirinus tribunus, Valentinus presbyter, Theodora, & Cyrilla Decij imperatoris filia martyrij coronam nanciſcuntur. Euſeb.

Marcion Montani & Apellis hæreſes reſtaurat, Chriſtum non verum hominem eſſe aſſerens. Euſeb. Aug.

De Manichæis Hæreticis.

STATIM post prædicatum Euangelium ectæ & dissensiones inter Christianos exor-æ sunt. Verùm in hoc libello animus nõ fuit ingulorum erroneas opiniones referre, sed antùm maximas hæreses volui commemora-e, quæ multas magnasque regiones & vrbes nfecerunt sua contagione & conturbarunt, t cognoscat lector pius, nihil in rebus huma is pestilentius esse praua doctrina, atque deo etiam omnes hæreticos seditionis cupi los esse, neq; affectare aliud, quàm vt errorē uum seditione & tumultu publico tueãtur, & latissimè propagent. Nam Sathan autor orum mēdax pariter & homicida est. Vtrū-que enim in omnibus schismaticis palam est, qui simul falsa docent, & cædem per seditio-nes & perturbationem rerumpublicarum ex-citare solent.

Hæretici seditionis cupidi.

Aureliani temporibus Manichæi hæretici primùm cœperunt, & horum autor Manes fuit, ex Persia oriundus. Latissimè hic pri-mùm apud Arabas, deinde in Aphrica virus suum sparsit, quod tanto successu propagatũ est, vt postea per annos ducentos sopiri non potuerit. Caput doctrinæ eorum erat, duos Deos esse, alterum bonum, alterum malum, & vtrunque iuxtà æternum. Probabilis visa est hæc doctrina rationi humanæ. Nam cùm Deus natura bonus sit, & interim malum tan ram vim habeat: necessariò & Deum esse pe-culiarem, qui malorum autor esset, potentia

Manes ex Persia.

Manichæorum doctrina.

& æternitate alteri Deo æqualis. Præter hæc & alias habuerunt opiniones quæ docebant, Christum nō esse verum Deum: neque etiam recipiebāt Apostolorum libros, sed sua dogmata singularia comminiscebātur, quæ Christi Euangelium quoq; vocabant. Gloriabantur & de peculiaribus illuminationibus è cœlo, dicebantq; se donare Spiritum sanctū. Instituerunt & cæremonias peculiares, vsi sunt & ciborum delectu, matrimonia interdixerunt, affirmantes per hæc contingere Spiritum sanctum. Docuerunt & reiiciendam esse ciuilem potestatem: nam matrimonium, & rerumpub. gubernationē ex malo Deo prouenisse, non à bono Deo esse constituta. Nostra ætate in hanc hæresim planè prolapsus erat Thomas Monetarius apud Thuringios.

Thomas Monetarius

Anno Christi 279.

Tacitus.

TACITVS occiso in Græcia Aureliano 34. Imperator regnauit menses sex, optimè. A. Florianus frater Taciti, 35. imperat, mēs. 3.

Probus.

PROBVS 36. Imperator imperauit annos sex, & menses quatuor. Commemoratur hic inter laudatissimos principes. electus à militibus est, & confirmatus à Senatu. Francos & Thuringios vicit, & in huius imperatoris annalibus prima Thuringicæ gentis mentio facta est.

Thuringiorum prima mentio.

In Gallia 40000. Barbarorum trucidat, Germaniam vastat. Oros. in Illyrico Sarmatas superat. In Thracia Geticos populos in deditionem accipit. Eus.

Vinca

Vinearum cultus Gallis & Pannoniis permittitur. Euse.

Felici pontifici Eutychianus Tuscus papa 27. succedit. Is 3000. martyres suis manibus sepeliuit. Plat.

Caius Dalmata 28. locum sanctum post Eutychianum ascendit anno 283. seditque an. 15. Volater.

Is Ostiarium, Lectorem, Exorcistam, Acoluthum, Subdiaconum, Diaconum, Presbyterum, Episcopum ordines sacerdotales consecrari iubet. Vetuit ne hæreticus aut gentilis sacerdotem accusare posset, ne clerus ad ciuilem iudicem vocaretur. Volat. Sab.

Anno Christi 286.

CARVS 37. Cæsar, regnauit annos duos. Filios suos Carinum & Numerianum secũ imperatores fecit. Numerianus & probitate & eruditione clarus fuit, Carinus ob nequitiã Neronem adæquauit. Carus autem anno altero peracto in Parthia fulmine ictus interiit. Euseb. *Carus.*

Anno Christi 288.

DIOCLETIANVS 38. Imperator regnauit annos viginti. Matura aliâs sapiẽtia princeps fuit, & multis præclaris factis exornatus, Aegyptum restituit ad imperium: cæterùm Christianæ professionis vndecimus, adeóque acerrimus hostis erat. Nam pristinum statum imperij, veteremque reipublicæ formam studebat reuocare, & cùm ex rationis iudicio ageret omnia, ferre nõ voluit dif- *Diocletianus.*

ſentientes opiniones de religione. Itaq; ſe vt deum adorari præcepit. Sed cùm cognoſceret in tanta varietate circunſtrepentium bellorum, ſe ſolum non poſſe tanti imperij magnitudinem conſeruare, præterea quòd acciderat ſæpe, alios per ſeditiones imperium affectaſſe, & imperatores factos eſſe, ipſe vltrò iuxta ſe Maximianum pari potẽtia voluit imperare. & is bellum in Gallia geſsit.

Maximianus.

Porrò pares hi duo in imperio Auguſti appellati ſunt. Hi Auguſti elegerunt & alios duos, qui non potentia pares, ſed veluti ſucceſſores erant: neque verò illi Auguſti, ſed Cæſares dicebantur. Diocletianus Galeriũ, Maximianus Cõſtantium elegit. Perſecutio itaque Chriſtianorum maxima anno 18. imperij ab impiis his imperatoribus in omnibus prouinciis inchoatur: piis honores auferuntur: eccleſiæ ſubuertuntur: intra 30. dies variis in locis 17000. Chriſtianorum trucidantur: adeóque in noſtros ſæuitur, vt carnifices delaſſati, ſibi inuicem ſuccederẽt. Porrò anno 10. perſecutionis Maxentius & Maximinus crudeli morbo oppreſsi edictum perſecutionis reuocant. Oro. 7. & Euſ. 8. Tandem autem vterque Auguſtus, Diocletianus & Maximianus, poſtea depoſita adminiſtratione imperij, ad priuatæ vitæ tranquillitatem reuerſi ſunt vltro. Verùm Maximianus iterum libenter rediiſſet ad imperium, vt ea occaſione Maxentium filium ſuum in regnũ promoueret, & hac de cauſa eũ Conſtantius gener ipſius trucidari iuſsit. Ita ferè accidere

Galerius

Maxentius

Cõſtãtius

ſolet,

olet, vt quoties ruitura ſunt magna impe-
ria,omnia ſeditionibus & inteſtinis ſimulta-
ibus prius repleantur id quod hoc exemplũ
eſtatur. Diocletianus multos annos Nico-
nediæ priuatus vixit, tandem ſeipſum furiis
gitatus interemit, cùm à Licinio & Cõſtan
io timeret ſibi,quibus ſuſpectus erat, quòd
Maxẽtij hoſtis eorum partes eſſet ſequutus.

Conſtantius & Galerius inter ſe diuidunt
orbem:Conſtantius Occidenti,Galerius O-
rienti præeſt. Fames ingẽs hiſce temporibus
in orbe terrarum orta.

Caio Dalmatæ põtifici Rom.defuncto ſuc
cedit Marcellinus natione Romanus ponti-
fex 29.anno Chriſti 295.ſedetq; an.14. Hic ti
tulos 25.in vrbe conſtituit.Idem metu ſuppli
cij Chriſtum negat, idolis ſacrificat: poſtea
verò in Sinueſſa vrbe congregatis 180. epi-
ſcopis errorem ſuum fatetur: pœnitentiam
agit:ad eccleſiam redit, & martyrio corona-
tur.Plat.

Marcellino pontifici ſucceſsit Euſebius
Græcus.ſedit an.1.

Euſebio ſucceſsit Miltiades Apher ponti-
fex 31.an.domini 311.qui aliis Melchiades aut
Melciades dicitur. ſedit an.4.hic ieiunium
prohibet die dominico, & die Iouis,quia ſa-
cri dies Ethnicis.Volat.

Anno Christi 308.

CONSTANTIVS 39.Cæſar regnauit vnà
cum Galerio Maximiano, magnaq; cum lau-
de vterque Cæſar fuit.Conſtantius defuncto
Diocl-

Diocletiano imperauit annos 4. Galliarum & Germaniæ regiones ſubiectas habuit, & pacatas eas reddidit. Frãcos & Alemanos vicit. Nam in hunc modum partita Germania eſt: Franci eam ſibi Germaniæ partem vſurparunt, quæ circa Rhenum ſita eſt: Alemani dicti ſunt Germani ſuperiores. Conſtantius apud Anglicos obiit, cui ſuffectus eſt in imperium Conſtantinus filius.

Germaniæ diuiſio. *Fanci.* *Alemani*

Anno Chriſti 310.

Conſtantinus.

CONSTANTINVS cognomine Magnus, Conſtantij filius cum Maxentio & Maximino quadrageſimus Cæſar imperauit triginta annos, reſtituit in quietem & tranquillitatẽ priſtinam imperiũ. Nam cùm crudeliter tyrannidem exercuiſſet Romæ Maxentius, victus à Cõſtantino in Tybri fluuio ſubmerſus eſt inter fugiendum, deditq; dignas ſuæ tyrannidis pœnas, quam cùm in alios homines, tum in Chriſtiani nominis profeſſores maximè exercuerat. Itaque annis aliquot Cõſtantinus & Licinius vnà imperium adminiſtrarunt in ſumma cõcordia, & tradidit Conſtantinus ſororem ſuam Licinio in matrimoniũ. Cæterùm vſũ ſæpe euenire videmus in maximo imperio huiuſmodi cauſas incidere plerunque, de quibus inter duos raró conuenire ſolet. Tradunt diſſenſionis cauſam inter Conſtantinum & Licinium fuiſſe inde exortã, quòd Licinius Chriſtianis infeſtus erat, & petiiſſe ſæpe Conſtantinum, ne quid huiuſmodi amplius moliretur: tandem coactus ma-

gna-

na necessitate Constantinus vicit Liciniũ,
ed viuum reliquit hac lege, vt deposito im-
erio priuatus viueret. Et hic, literarum o-
nnium hostis, à militibus suis tandem inter-
icitur. Proinde Constantiuus postea solus
mperio præfuit, & omnia in pacem & hone-
tas leges redegit. Primus hic Cæsar Chri-
tiani nominis professor fuit: neq; dubiũ est,
uin verè pius fuerit princeps. nam tanto in
onore sacrosanctum Euangelium habuit, vt
n publicum suæ fidei testimonium, palam
Euangelicum codicem semper voluerit sibi
præferri. Mandauit & priuatis sumptibus sa-
cra Bibliorum volumina describi, eaq; cura
uit in omnes passim regiones mitti. Effecit &
vt sanctum & vtile pariter Nicenum conci-
lium cogeretur, vt hoc modo suis tempori-
bus ecclesiæ statum trãquillum redderet. Ea
demum facta sunt digna bono principe, quæ
longè ampliorem commendationem meren-
tur, quàm quòd summo põtifici multa bene-
ficia dicitur contulisse. Quanquam & hoc no
mine laudem meretur optimus imperator,
quòd eleemosynas & beneficia cõtulit ad do
ctrinæ Euangelicæ & ministrorum ecclesiæ
conseruationem. Cæterùm ea fuisse Constan
tinum liberalitate in summum pontificẽ, vt
in eius vsum vrbem Romam, & mediam im-
perij partem donauerit, vt est in Decretis
Gratia. distinct. 96. ca. Constantinus. id apud
quosdam controuersum est.

Constantini studium in conseruando Euangelio.

Nicenum concilium.

Constantinopolis vrbs ab hoc Cæsare ædi-
ficata est, & ab eo nomen habet, cùm antea

Constantinopolis.

eodem

eodem in loco vrbs mercimoniorum frequentia insignis Bizantium diceretur. Constantinopolim postea imperij sedes translata est, id quod sequentes historiæ testantur.

Bizantium.

Constantinus ecclesias constituit, ac stipendiis dotat, ministros ecclesiarum ab oneribus publicis liberos esse decernit, & certũ iis vectigal constituit. Scythas, Sauromatas & Barbaros subiugat. Et tandẽ omnibus suis hostibus deuictis, filios suos in imperij consortes recipit. Edicto publico gentiliũ templa subuertit.

Scotia hoc tempore ad fidem Christi conuersa est.

Constantinus anno ætatis suæ 65. Ab Eusebio Nicomediæ (Ariano vt quidã volunt) episcopo baptizatur, ibidemque moritur. Oro. Hist. trip. 1. cap. 39. Ruf. 2. Eius mortẽ Cometes ingens mensibus aliquot antecessit, qui luctuosum bellum & motum qui secutus est mortem Constantini, portendit.

Porrò cùm dubium non sit, fuisse hũc principem vnum, eumq; nõ vulgarem, ex illorum heroum numero, quos magnis virtutibus exornauit Deus, originem generis eius meritò hîc recensebimus, vt cognoscatur, summas illas & heroicas virtutes peculiariter in magnas & nobiles familias à Deo conferri.

Claudius laudatissimi nominis Imperator fratres duos habuit, Quintilium & Crispũ. Crispi filia Claudia in matrimonium tradita est generoso principi Eutropio. Atque hi sunt origo generis Constantini.

Eutr

Eutropius primarius princeps Romæ. | Claudia, Cæsaris Claudij fratris filia. | *Constantini maiores.*

Constantius Cæsar habuit

Helenã, huius filius erat Constantinus Magnus, eius vxor Fausta Maximiani filia, quorum filij fuerũt Constantius, Constantinus, & Constans. | Theodoram priuignã Maximiani: huius filius Cõstãtius: & huius filij erãt Gallus & Iulianus.

De Ario hæretico.

TEMPORE Constantini Arius vixit. Professor hic erat in schola Alexãdriæ apud Aegyptios, cuius hæresi & errore miserabiliter Ecclesiæ concordia diuulsa est. Docuit enim Christum nõ esse verè & naturaliter Deum. Cæterùm quibus ad hunc errorem cõfirmandum persuasionum lenociniis vsus sit, longũ nimis est hîc commemorare. Ita autem placuit hic error orbi, vt doctissimi Episcopi, & vniuersa ferè Orientalis Ecclesia, plurimi etiam in Occidente eum amplexi sint. Interim tamen duo pietate insignes Episcopi restiterunt huic hæresi nauiter. Primus Alexãder erat, qui impetrauit à Constantino, vt Nicenum concilium cogeretur, in quo damnata est hæresis Ariana. Proinde proscriptus & eiectus è regno est Arius. At mortuo Constantino, presbyter quidam apud Constantium summa familiaritate, & cui omnia sua consilia credidit, effecit suo suasu apud imperatorem, vt reuocatus Arius pristino suo officio

Arij dogma.

Alexander Episcopus.

officio fungeretur. Sopitum vtcunque incen dium antea, iterum iam exardeſcere cœpit vehementius, adeò vt Cæſar Conſtantius etiam hunc errorem Arij amplectcretur. Cæterùm ſtatuto tandem die à Conſtantio quo Alexander & Arius inter ſe publicè conferrent de ſcripturis, totam noctem in orationibus conſumpſit Alexander in templo, orans Deum ne Arianæ ſectæ contagium ſerperet latius. Quare manè ſub conſtitutam diſputationis horam, cùm in auditorium pergeret Arius, cœpit inter eundum ventris dolore laborare, & exonerãdæ alui cauſa cloacam ingreſſus eſt, vbi præter omnium opinionem fataliter illicò periit. Verùm extincto in hunc modum Ario, non deſiit tamen peſtilens eius doctrinæ ſemen latius diffundi, vtpote quod coniurati eius ſectæ cœperunt multò etiam vehementius propagare. Tandem & Alexandro mortuo, Athanaſius oppoſuit ſe Arianis, ſed hic proſcriptus à Cõſtantio, ex Aegypto ad vrbem vſque Treuirim profugit. Et quãquam lõgiſsima hæc fuga erat, tamẽ coactus eſt exul clam delitеſcere in octauum vſq; annum apud Treuiros. Interea magna vi aucta hæc hæreſis, ſerpſit per totam Orientalem Eccleſiam, adeò etiam vt maxima pars Chriſtianorum ad tempus Arianorum ſectæ adhæreret: atque ex hac hæreſi aliæ plures ſectæ ſuppullularũt ſenſim. Tandem verò vbi multorum Conciliorum decretis nomen Arianorum extinctum eſſet, tamen ſubinde iterum ſub aliorum nominibus eadem ſecta renouata eſt

Arij mors.

Athanaſij proſcripti fuga.

a est in Ecclesia. Erant vna in vrbe variæ piniones, & sectæ diuersæ persequebantur e mutuò, adeò vt alij in aliorum templa irruentes, tumultuarentur, & cladem committerent. Miserabilis omnino & calamitosa tũ rat facies Ecclesiæ: quæ meritò offendiculi ccasionem non tantùm Gentibus præbuit quominus amplecterentur verbum, sed alios tiam offendit, vt à Christianismo ad Gentiũ dololatriã descíscerent, inter quos & Iulianus Cæsar fuit. In hæc ipsa tempora huius tã ernitiosæ hæreseos incidit Mahomet tandẽ, ui commodè per Arium veluti fenestra patefacta erat, fuit huius crudelissimi Antichristi præcursor. Nam cùm in tanta dissensione pinionum, mentes hominum vagæ ferrẽtur, venit Mahomet, & tertiam viam valdè astutè excogitauit, qua mederetur errorum varietati. Sustulit enim omnes disputationes, d quod probabant homines. Sed de his postea dicemus, & hæc satis sit retulisse de Arianorum errore, aliisque similibus hæresibus: quarum ideo mentionem hic fecimus, vt videatur, quãta incommoda, clades, seditiones & perturbationes, & reipublicæ & Ecclesiæ ab hæresibus semper pariantur.

Arius præcursor Mahometis.

Syluester Romanus anno Christi 315. Ecclesiæ præest P.32.an. 23. Respuit hic diadema aureum sibi oblatum à Constantino, vt minus religioni aptum. Sab. Constituit vt quisque sit vno ordine contentus, vnius vxoris maritus. Confirmationem puerorum inueuit, chrismа episcopis attribuit, albas &

corporalia dat altaribus.Plat.Sab.

Helena mater Constantini magni crucem Domini inuenit.Ruf.1.cap.7.

Nicena synodus vniuersalis prima 318.episcoporum cõtra Ariũ celebratur, in qua præter cætera symbolum apostolicũ editur.ann. 328.Hist.trip.lib.1.cap.1.Ruf.1.cap.6.

Paphnutius confessor Aegypti sanctissimus resistit in Cõcilio Niceno osoribus matrimonij.Ruf.1.cap.4.

Donatus Apher filium patre minorem, & filio Spiritum sanctum,impiè asserit: Catholicosque rebaptizat.Hierony.in Chro.

Concilium Arelatense sub Constantino & Syluestro peragitur.Hist.trip.

Marcus Romanus pontifex 33. sedet annis duobus.Hic symbolum fidei à populo & clero cani præcepit.

Lactantius gẽtilium fidem eruditione sua vanam esse ostendit.Hiero.

Iulius Romanus huius nominis primus ad pontificatum 34.peruenit anno 341. sedetque annis 15. Sub hoc sene Histor.trip. Nicenum concilium ponit, fortè quia & ipse interfuerat alterius episcopatus nomine.Satis cõstat quòd Constantini vltima ætas à Hieronymo ad Iulij episcopatum referatur, à Platina ad Marci prioris pontificis.

Iulius quoquo modo initiatum,ecclesiastico iudici tantùm subiicit. Tria cœmiteria & duas basilicas in vrbe constituit.Plat.Volat.

Macedonius episcopus Constantinopoli Spiritum creaturam nõ Deum esse statuit.

Ruf.

Ruf.1.cap.25. Aug.de hæreſ.

Anno Chriſti 340.

CONSTANTINVS ſecundus Cæſar 41. regnauit annos 24. Cæterùm à patre ſic erat ſtatutum imperium, vt fratres tres ſimul imperarent: Conſtantinus in Galliis, Hiſpania, & Germania: Conſtantius in Oriente: Conſtans in Italia & Illyrico. Atqui iunior ætate Conſtantinus ditione imperij ſui contentus non erat, ſed ſolus regnare volebat. Profectusque eſt in Italiam aduerſus Conſtantem fratrem ſuum, fretus nimirum fortitudine ſua, quòd ſtrenuiores milites habebat. Sed temeritatem hanc non paſſus eſt Deus inultam diu. nam Conſtantinus hic nō multò poſt cæſus eſt: atque ea occaſione potitus eſt Conſtans totius Occidentis imperio, quod non infeliciter adminiſtrauit. Porrò ducem Auguſtæ habuit Magnentium, cui vitam in periculo ſeruauerat ſemel. Hic humaniſsimum ſuū dominum in Hiſpanijs trucidauit, & ſeſe imperatorem Auguſtoduni à militibus ſalutari fecit, & expeditionem parauit aduerſus Conſtantium. Conſtantius Orientalem Cæſarem creauit Gallum nepotem ſuum, & profectus cum exercitu aduerſus ſeditionis autorem, vicit eum. Ea clade (vt legitur) tātoperè tum ſunt debilitatæ vires imperij, vt multis poſtea annis ad priſtinum robur redire non potuerit, optima & ſelectiſsima nimirum populi parte proſtrata: vt multo tempore etiam barbaris reſiſtere non potuerit imperium. Poſt hanc cladem commiſſam flagi-

Conſtantinus.

Tres fratres ſimul imperātes.

Vltionis exemplum.

Magnētius ingratus & perfidus.

Magnẽtius seipsum interimit. tiosissimus vir Magnentius seipsum intere-mit, atque ita vltus est Deus cædem in Cõstantem optimum principem perpetratam.

Liberius papa. Porrò mortuo Iulio factus est 35. pontifex Liberius an. Domĩ.357. qui quòd restitit hæresi Arianæ, profligatus est à Constantio, & suffectus in eius adhuc viuentis locum est Felix P.36. qui ob metum imperatoris dissimulauit errorem Arianorum : at post an.1. men.6. Liberij seditione interficitur, & Liberius in sedem reponitur. Celebratæ Synodi sint eo tempore Mediolani & Arimini, planè diuersæ à decretis concilij Niceni, sed & illarum sententia postea statim reiectæ sunt. Hæc exempla testãtur calamitosũm eo tempore extitisse in ecclesia statum.

Photinus Christi diuinam natiuitatẽ negat, eumq́ue natum penitus ex Maria docet. Hist.trip lib.5.cap.5.

Is paulò pòst in concilio Syrmij congregato damnatur. Histo.trip.2.cap.30.

Iuuẽcus presbyter & poëta Hispanus euãgelia carmine conscribit. Hiero.

Didymus Alexandrimus cæcus scripturã enarrat. Auxentius hæresiarcha Mediolanẽsis ecclesiam turbat. Hilar.

Marcellus Galatarum Ancyræ episcopus regnum Christi finem habiturum docet. Sozo.3.cap.33.

S. Hilarius præsũl Pictauiensis opera sua doctissima conscribit. Hiero.in Catal.

S. Antonius eremita ignarus literarum vita & miraculis in ecclesia lucet. Histo.trip.

1.cap.

cap.21. Ad centesimum ætatis annum per-enit.

Lucifer sola ambitione motus suam hære-im populo obtrudit. August.

Anno Christi 365.

IVLIANVS Apostata à Constantio ado-tatus Imper. 42. regnauit an. 1. mens. 7. Con-tantij nepos fuit, & frater Galli, id quod su-rà monuimus. Eruditione tanta erat, vt ado escens in Ecclesia Nicomediana publicè sa-ras literas prælegerit. postea Athenas pro-ectus Philosophiam didicit. Cæterùm occi-o eius fratre Gallo missus est à Constantio n Gallias & Germaniam, & non procul ab Argentorato triginta millia Alemanorũ pro-trauit, qua de causa Argentorati subitò mi-itum fauore imperator est designatus. Por-ò cùm ob varietatem opinionum summæ in-er Christianos dissensiones essent, propter quas alij desperabãt, alij prorsus à religione Christianą ad idolorũ cultum descicebant, Iulianus quoq; apostata factus est, erat enim etate iuuenis, & rhetorum ac philosophorũ consuetudine vtebatur, qui ex rationis huma næ captu de Deo disputabant. Bellorum ita-que successu ferox effectus, crudeliter, duo-decimus, persequitur Christianos. Interim tamen manifesta vi eos nõ est persecutus, sed calliditate potius abolendos censuit Nam scholas publicè interdixit, vt non instituerẽ-tur, existimans (id quod res erat) eruditione summota, religionis doctrinam facilè interi-turam. Quin & hoc vetuit, ne Christiani no-

Iulianus Apostata.

Iulianus Argẽtorati imperator designatus.

Iulianus

Christianis ius militandi ademit.

minis professores ius militandi haberent cũ Romanis, ne qua occasione ad reipublicæ gubernationem peruenirent. Ecclesiarum bona abstulit, per risum inquiens officium se facere Christianis, nimirum vt pauperes facti citius regnum cœlorum intrarent, cùm Euangelium promittat regnum cœlorum pauperibus. Vehementer sanè scriptis etiam editis Christianorũ fidem oppugnauit. aduersus ea Cyrillus scripsit diligenter, cuius liber etiãnũ in oppido Phorzensi inter Ioannis Reuchlin monumenta reperitur, nõ inutilis profectò qui legeretur. Respondit & Nazianzenus Iuliano, sed parum fortiter. Nam non satis efficax erat ad eas calumnias diluendas quibus in Euangelio confutando vsus est Iulianus. Vrgebat hoc potissimùm, cùm doceat Euangelium non esse vindicandũ, prohiberi & tolli ciuilem vltionem in iudicijs, & gubernationem rerum publicarum, sine qua ne stare quidem possent res humanæ vllo modo, & hanc ipsam calumniam multis verbis tractat, cùm tamen nõ ignoret veræ pietatis studiosus, non eam vindictam prohiberi in Euãgelio, quam magistratus exercet, sed studiũ priuatæ tantùm vltionis, quæ sine autoritate magistratus fit. Graues admodum fuerunt Christianis callidæ & contumeliosæ cauillationes Iuliani, adeò vt publicæ aduersus tã pernitiosum Euangelij hostem orationes ac supplicationes fierent. Itaque cùm in Persiam esset profectus, in solitudine quadam trucidatus est. Tradunt tum ex inflicto vulnere

Cyrillus & Nazianzenus Iuliano respõderũt.

Vindicta quæ prohibeatur in Euangel.

Iuliani mors exemplum vltionis.

nere

nere cùm iaceret, & animam ageret, manum sanguine plenam ad cœlum proiecisse, & dixisse. Vicisti tandem Galilææ. Christum significare volentem, quem Galilæum appellabat. Proinde factum est impietate Iuliani, vt Imperium à nobilissima Constantini familia translatum sit.

Porrò Iuliani tempore Iudæi ipsius nutu atque adeò fauore freti templum Ierosolymitanum ædificare conantes in odium Christianorum, terræmotu & igne prohibentur. Rufi.cap.10.38.& 39.

Terræmotu per totũ orbem facto mare littus egreditur, & Siciliæ multarumq; insularum vrbes & innumerabiles populos oppressit. Ioan. Luc.

Hoc tempore Hilarion Anachoreta in saltibus Thebaidis floret. Sozo.5.cap.10.

Orientales Synodũ in Nicomedia Bithyniæ, deinde Seleucia Syriæ, tandem Antiochiæ pro Ario conuocant. Histo.trip.lib.5.ca. 16.& 34.

Cyrillus Ierosolymitanus præsul illustris habetur. Hiero.

Ariminensis synodus., ann.362. ab Occidẽtalibus indicitur, in qua probantur decreta Concilij Niceni. Trip.hist.5.cap.20.

Anno Christi 367.

IOVINIANVS 43. Imperator præfuit imperio mẽsibus octo, pietate princeps insignis fuit, Episcopos à Constantio & Iuliano proscriptos reuocauit, iussit etiã Ecclesijs suas decimas persolui. Febri correptus ex nimia *Iouinianu[s] Cæsar piu[s]*

laborum defatigatione obijt.

Messalianorũ secta pullulat, q̃ carnẽ domini nec prodesse nec obesse docet. Theo. 4. c. 11.

Basilius Cesareæ Cappadociæ Episcopus doctissimus claret, hic monachorũ collegia primus instituisse fertur. Hiero. Volat. Sab.

Anno Christi 368.

VALENTINIANVS 44. Cæsar imperauit annos duodecim, fratrem suum Valentẽ imperij consortem constituit. Valens Orièti præfuit, vbi & ab Eudoxo Arianorum episcopo baptizatus est. In Occidentem Valentinianus est profectus. Vterque Christianæ religionis cultor fuit. Valentinianus præfectũ militũ sub Iuliano egerat, sed destitutus est ab eo, quòd integritatem Christianæ religionis noluit deserere, præterea quòd ethnico sacerdoti colaphum infregit, à quo aqua idololatrica porrecta inuitatus est ad sacrificãdum, cùm Iuliani aduentum expectaret: sed eam contumeliam qua affectus est à Iuliano, illo honore repẽdit Deus, in quẽ postea subuectus est. Maxima bella gesit in Germania. Saxones & Burgundiones oppresit. Nam & hi recensentur inter Saxones, qui sub id tempus ad Rhenũ fluuiũ profecti sunt, & quanquam cæsi sunt à Valentiniano, tamẽ postea recuperatis viribus, Rhenũ transgresi sunt, & eas regiones occuparunt, quæ hodie etiam Burgundico nomine appellantur. Sed de his postea dicemus.

Burgundiones Saxones esse.

Post liberiũ Damasus Hispanus cathedrã Ecclesiæ Romanæ 37. ascẽdit, an. 370. sedetq;

annis

nnis 18.apud quẽ veluti notarius diuus Hieronymus fuit in adolescenria sua.
Vrcisino à quibusdã electo, à factione Da nasi tumultus in basilica Sicinij oritur.multi mortales ex vtraque parte pereunt.Ruf.1. ap.10.
Procopius tyrãnus Constantinop. occisus.
Athanaricus regnum Hispaniarum auspiatur, Anno Christi 373. Mich. Rit.de regius Hispan.
Libanius rhetor floret.
Gregorius Nazianzenus Episcopus præcetor Hieronymi claret.Ruf.1.cap.9.
Auxentius præceptor Heluidij hæretici, Malchus monachus insignes habentur. Hierony.
Eunomius leprosus cum Aetio Arianã hæresim defendit, alijs articulis de nouo prioibus additis. August.in Catal.hæret.Hiero.
Synodi in Sicilia, Tyanis & Tarso Ciciliæ eligionis causa celebrantur, Arianaque hæesis in his stabilitur.Sozo.6.cap.12.
Valens 80.Episcopos legatos naui incensa nterimit.Sozo.6.cap.14.
Burgundi. 80000. ad Rheni ripas consident.Paul.diaco.
S.Ambrosius post Auxẽtiũ Arianũ Mediolanensis fit Episcopus.Ann.377.Ruf.2.cap.11.
Apollinaris Laodicenus multa nugatur de ege Moysi, & resurrectione. Christi diuinitatis & carnis naturam vnam esse docet.Hist. rip.9.cap.3.
Confesio generalis sacerdotũ ad altare, à

Pontifice instituitur: & in fine psalmorũ Gloria patri & filio. Item vt psalmi alternis vocibus in choro canantur. Volat.

Valens Arianus.

VALENS post defunctum fratrẽ 45. Cæsar anno Christi 378. imperauit annos quatuor, Arianæ hæreseos adsertor. Ceterũ impietatis huius insignes pœnas dedit, quando à Gotthis prope Constãtinopolin cæsus cum omni exercitu est. Etenim cùm in fugã versus Valens in oppidulum se recepisset, incenso à Gotthis oppidulo concrematus perijt. Mortuo Valente multa incommoda Constãtinopolitanis intulerunt Gotthi. sed eos regina Valentis pecunias largita ab vrbis deuastatione submouit.

Hunni gens Scythica Gotthos suis sedibus pellunt.

Monachi lege ad bellum cogũtur ab imperatore Valente. Hiero. in Chro.

Romæ cõuentũ agunt clerici contra Apollinarem. Ruf. 2. cap. 20.

Themistius philosophus claret.

Anno Christi 382.

GRATIANVS 46. Cæsar regnauit post mortẽ Valẽtis ann. 6. Valentiniani hic maximus natu filius erat, & viuẽte adhuc patre in imperij cõmunionẽ adscitus est. Mortuo verò patre iuniorẽ suũ fratrẽ Valentinianum vnà secum imperatorẽ delegit. Porrò autem videns ob innumeras seditiones turbari passim imperiũ, neque regi posse sine prudẽte & fortunato principe aliquo, Theodosium imperij consortem creauit, eumque in orientẽ misit,

vbi

bi victi sunt à Theodosio Gotthi apud Con
:antinopolin,& fugati sunt ex Thracia.Gra
ianus in Galliis per insidias oppressus est à
ræfecto suo Maximo, qui seipsum imperato
em constituit per tyrannidem. Probitate &
ruditione iuxta clarus princeps erat Gra-
ianus , syncerus item Christianæ religionis
ultor, confessionem fidei suæ scriptā ad di-
ıum Ambrosium misit.

Gotthi deuicti à Theodosio.

Maximus.

Gotthi & Saraceni hoc tēpore Christiano
·um fidem amplectuntur.Socra.4.c.33.&.36.

Iustina mater imperatoris Arianā sectam
armis defendit.Ruf.2.cap.16.

Constantinopoli Synodus secūda vniuer-
salis 180.patribus celebratur,anno 383.diuer
sarum hæresum causa , maximè Macedonia-
norum,qui Spiritū sanctum deum esse nega-
bant.Ibidem patriarchæ instituuntur.

Nectarius episcopus Cōstantinopolitanus
confessionem abrogat.Hist.trip.9.cap 5.

Post Damasum creatus est Siricius Roma
nus Pontifex 38.anno Christi 388.seditq; an-
nos 15. Hic viduarum maritos & bigamos ab
officio sacerdotis excludit,hæreticos per ma
nuum impositionē recipit. Satuit monachos
posse sacris initiari , & ab infimo ordine ad
summum prouehi:vt sacri ordines non eodē
tempore,sed per interualla darentur,voluit.
Plat.Sab.

Anno Christi 388.

VALENTINIANVS Gratiani frater Cæ
sar 47. cum Theodosio imperat an.7. Tandē
Valētinianus per dolū à præfecto suo Argo-
baste

Argobastes perfidiæ exemplum. baste, & Eugenio occisus est: qui & ipsi imperatores se dicere cupiebant, sed ingentibus mox copiis collectis Theodosius Maximum & Argobastem ad alpes prostrauit. Maximus captus occisus est, & Eugenius: Argobastes seipsum interfecit.

Longobardi circa hæc tempora cum Rege Agelmundo primùm Italiam lacerant.

Theodosius in Thessalonica ob seditionem motam, occisumq; tribunum vnicum, quinq; millia hominum interficit: vnde ab Ambrosio sacris ei interdicitur. Ruf. 2. cap. 18.

Hoc tempore S. Hieronymus Hungarus Stridoniēsis in Bethlehem illustris habitat, anno 387. D. item Augustinus floret.

Audæus Syrus Deum humana membra habere putat. Theod. 4. cap. 10.

Iouinianus, quē Hieronymus penitus deuicit, multos errores in ecclesiā inuehit. Hier.

Gentiles Alexandriæ ob idolorum destructionem cum Christianis in vrbe pugnant. Socrat. 5. cap. 16.

Heluidius Mariam Christū peperisse virginem, at pòst cum marito congressam protulisse fratres domini impiè asserit. Gennad.

Anno Christi 395.

Theodosij pietas erga Ecclesiam. THEODOSIVS Cæsar 48. cum Arcadio & Honorio filijs imperat annis 3. Genere Hispanus fuit, totumque regnum pacatum reddidit à Germania vsque in Aegyptū. Ipse primùm in Germania fuit, sed reuocatus est à Gratiano in Thraciā, postea à Theodosio Stillico in Germaniam missus est, qui Francos & *Stillico.*

Saxones

axones ſubegit ad pacem retinendam.
Præter hæc & pacem Eccleſiæ reſtituit heodoſius,coëgit publicas Synodos, & regionis doctrinã in omnibus regionibus voit diuulgari.Ambroſius mortẽ eius lamenatus eſt, atque inter reliqua ſic inquit, Dixi virum, qui cùm iam corpore ſolueretur, agis de ſtatu Eccleſiarũ, quàm de ſuis peculis angebatur. Tanta pro religione ſolitudine affici,eæ demum verę & dignæ prinipibus bonis virtutes ſunt.

Anno Chriſti 398.

ARCADIVS Theodoſii filius 49. Cæſar n.imperauit 13.in Oriente Conſtantinopo: paribus auſpiciis Occidentem Honorius rater gubernabat annis 29.

Sub his Romanorum imperium in varias artes ſcinditur,ob præfectorum eorum peridiam.Soc.hiſt.Eccle.6.cap.1. Blond.

S.Martinus ætatis anno 81. epiſcopatus veò 26.obiit, vt ait Gregorius Turonenſis.

S. Auguſtinus ornamentum eccleſiæ Hieonymi diſcipulus, ordinatur epiſcopus Hiponenſis.Hic (vt quidam referunt) collegia loctorum hominum (quibus Monachi ſuceſſere) inſtituit.

Vigilantius Gallus præſul Hiſpanus ſanctos venerandos eſſe negat,diuitias paupertati præferendas eſſe docet. Genna.in Cata.

Siricio papæ Anaſtaſius Romanus 39.põtifex ſuccedit,an.402.qui ſedit an.3. Statuit is vt euãgelium ſtando audiretur:ne debiles & manci ſacris adhiberentur:ne peregrè à longinquo

ginquo venientes,ad ecclesiam reciperētur, nisi quinque episcoporum testimonio.Sab.

Anastasium pontificem sequutus est Innocentius Albanus, huius nominis primus. papa 40.an.405. qui ecclesiæ præfuit an.15.Gēna. in Cat.Is instituit vt in solennibus sacris pax populo detur, vt diebus sabbatis ieiunium celebretur.Volat.

Is idem primus hæreticos vi aggressus ad fidem catholicam coëgit. Soc.7.cap.9.

Huius pontificis anno 2. Radagastus Scytha cum ducentis millibus Gotthorum Italiam inuadit: & multis vrbibus vastatis,conclusus in montibus Fesulanis, cum omnibus suis interiit.

Franci traiecto Rheno Treuerim & magnam Galliæ partem occupaut.Aemil.lib.1.

Ioānes Chrysostomus episcopus Cōstantinop. doctiss. illustris habetur. Soc.6.ca.5.

Sisinius Nouatianorum episcopus præter morē ecclesiæ alba veste vtitur. Soc.6.ca.22.

S.Alexius Romanus agnoscitur.Sab.

Circa hæc tempora Talmud Iudæorum à duobus Rabbinis componitur.Plat.in Innocentio 1.

De Pelagio hæretico.

TEMPORIBVS Innocentij Pont. Pelagius in Britannia vixit, is docuit non ex misericordia Dei propter Christū sine nostro merito nos iustificari & seruari, sed ex propriis operibus & virtutibus naturalibus veram ac solidam coram Deo iustitiam parari:

& remis-

remiſsionem peccatorum contingere, non
fide Chriſti, ſed noſtris conatibus. Aduer
s hũc grauiſsimè ſcripſit Auguſtinus, im-
ıgnauitq; fortiter eius ſententiam, & con-
à tutatus eſt, per fidem nos ſeruari ſine no-
ro merito, & tantùm ex miſericordia Dei
nſequi nos remiſsionem peccatorum, ſi ea
damus. Nam ſi eſſet remiſsio peccatorum,
noſtris operibus, nunquam conſcientiam
ertam eſſe, ſed dubitare atq; in ancipiti ver
ri ſemper, ſiquidem infirmiores ſunt huma
i conatus, quàm vt illis placari iratus Deus
b peccatum, & horror mortis tolli poſsit.
Cæterùm exigere nihilominus tamen Deũ à
obis obedientiã, & bona opera, & vt cõſcien
iæ certæ ſint nos placere Deo, quòd exau-
lire inuocãtes, & ſeruare nos velit Deus. Id
utem conſiſtere non in noſtrorũ operum di-
nitate, ſed in promiſsione & miſericordia
Dei. Hæc ſententia Auguſtini cognita, ma-
nam conſolationem adfert cõſcientiis pio-
um, docetq; quæ vera ſit fides, & interim bo
a opera à nobis requirere Deum. Ea enim
xigit Deus, ſed fide tãtùm vult nos peccati
ondonationem recipere ſine noſtrorũ meri-
orum reſpectu. In conciliis aliquot noſtro-
rum temporũ damnatum eſt dogma Pelagii.

Auguſtinus contra Pelagium.

Anno Chriſti 411.

HONORIVS 50. Imperator cum Theodoſio fratris filio rebus præſunt annis 16.

Vandali & Alani partem Galliæ ab Honorio precario obtinent. Blon.

Theophilus Alexandrinus cum aliis qui-
buſdam

busdam Episcopis Cõstantinopoli synodum celebrant, Chrysostomum sede deturbant, qui moritur Cumanis Euxini põti. Soc. hist. eccle. lib. 6. cap. 15. & 21.

Deuastatio quartæ Monarchiæ, & de Gotthis.

Gotthi primùm in Italiam.

ANNO mundi 4365. Romæ 1157. Christi 405. Sub hæc tempora Gotthi primùm in Italiam venerunt magna & formidabili manu. Cæterùm cùm vbiq; multa Gotthorum mentio fiat, nos hîc summatim historias de origine & rebus gestis eorum contrahemus.

Gotthi qui.

Non vnius populi appellatione censentur Gotthi, Vandali, Rugiani, Hunni, sed Gotthi Theutones sunt ex Gotlandia insula, qui Liuoniæ & Liuaniæ partem occuparũt. Nam vtraque hæc regio Gotlandis ex aduerso per mare sita est, atque hinc est quod rectè eos Procopius Cimmerios & Getas esse scripsit. Porrò hi Romanorum temporibus in Thraciam & Hungariam vsque progressi sunt, & conati sunt Romani imperatores eos repellere, sed frustrà. Nos initium historiæ eorum sub Decio attigimus: nam maxima prima pugna Romanorũ aduersus eos sub Decio fuit, in qua & cæsus est Decius. Postea verò etsi ab imperatoribus Romanis multum negocij factũ sit Gotthis, tamen in Thracia & Hungaria remanserunt, & in Asia quoque circa Constantinopolim regiones aliquot occuparunt. Hodie etiamnum fertur in Chersoneso Taurica habitare Gotthos Teutonico idio-

Gotthi in Chersoneso Taurica.

mate

nate vtentes,& Gotthos ſe appellare.Cęterùm eo tandem modo Hungariam reliquerunt,& Thraciam quoque, quò ipſi primùm ſua ſponte inde in Italiam, & poſtea in Hiſpanias profecti ſunt, poſtea à Vandalis & Hunnis ex Scythia veniẽtibus reliqui Gotthorum oppreſsi ſunt. Hunni ſedes in Hungaria fixerũt: illæ verò regiones quæ partim circa, partim infra Hungariam ſitæ ſunt, à Vandalis ſunt occupatæ.

Sub Arcadio autem & Honorio ingreſsi ſunt Gotthi in Italiam. Clariſsimus Cæſar Theodoſius filiis ſuis deſignabat imperatores duos, Rufinum & Stilliconem, eisq; curæ eſſe voluit adoleſcẽtes Cæſares filios, ſed alter ſanè parum fidus in dominum ſuum extitit. Rufinus Gallus erat natione, is extimulauit Gotthos aduerſus Arcadiũ,ſperabatq; ea occaſione regno ſe potiturum, ſed fruſtratus eſt ſuis conatibus,nam cæſus eſt à Stillicone. Porrò Stillico Vandalus erat, & cùm aduerſus Arcadium ex Gotthis quidam profecti eſſent, effecit Stillico, vt Gotthi quos ſtipendio conduxerat Theodoſius, dimitterentur:ad hoc etiam excitauit Stillico Vandalos aduerſus Gotthos, atque ita primùm commotis per Rufinum Gotthis,deinde irritatis per Stilliconẽ, adduxit Radgaſtus rex eorum ducenta millia Gotthorũ in Italiam eo anno quem ſuprà indicauimus. Et meminerunt hîc hiſtoriæ fuiſſe tum Romæ ingentes querelas aduerſus Chriſtum, propterea quòd tam luctuoſum caſum imperij ex con-

Theodoſius.

Rufinus.

Stillico.

Radgaſtus.

temptu Deorum, & neglecto pristinæ religionis cultu exortum esse putabant. Cæterùm Stillico vicit Radgastum & eius exercitum in angustis faucibus ab vrbe Florētia ad Apenninum. Prima hæc est historia Gotthorum in Italia.

Alrichus. Post Radgastum alius Gotthorū exercitus venit in Italiam Alricho duce (qui aliis Halaricus aut Alaricus dicitur) Cùm hoc egit Honorius, vt ex Italia in Galliam discederet, quæ tum à Francis, Burgundionibus & Vandalis vastabatur, adeò vt Honorius diffideret Galliam diutius se posse retinere, ideóque cogitauit commissurū se barbaros, vt propter Galliam inter se decertarēt. Sed quid fit? dum abitum parat Alrichus, opprimit eum Stillico ex improuiso, durantibus adhuc induciis, in ipso paschatis die. Postera die instructis copiis vicissim Stilliconem cædit, & percitus in eum ira Romā obsidione cingit. Honorius Rauennæ erat, & Stilliconem iussit truncari, quasi parum fideliter egisset, atque adeò voluisset translatum ab Honorio imperium ipse ad sese traducere. Proinde non erat iam dux aliquis commodus ad eripiendam vrbem Romanam ex obsidionis periculo. Itaque post biennalem obsidonem cepit Romam Alrichus, ídque sub annum decimū quintum Honorij, quadringentesimum & duodecimum à nato Christo, denique etiam millesimum centesimum sexagesimum quartum post vrbem Romam conditam.

Alrichus Romam cepit.

Quòd

Quòd Varro scribit, duodecim vultures quos vidit Romulus, auspicium dedisse, duraturam Romam annos mille & ducentos, quanquam & hic numerus annorum non omnino ab hac supputatione remotus sit, tamen existimo eorum interpretationẽ propriè ad Totilam pertinere, qui postea Iustiniani tẽporibus exulsit, & planè vastauit Romã, idq; annis centum, & triginta sex post Alrichum. Etenim Alrichus non depopulatus est vrbẽ, quin potiùs per edictum præcepit, vt confugientibus ad templa Christianorum parceretur. Alrichus iterum abscesit ex vrbe, & non multò pòst obiit. Defuncto eo factus est Gotthorum rex Adolphus, hic rediit Romã, & accepta Placidia sorore Honorij Cæsaris, ab ea placatus pepercit Romæ, profectusq; in Gallias est & in Hispanias postea, atque ita demum hoc tempore Gotthi relicta Italia ad Hispanos se contulerunt. Nam inuaserat antea Hispanos Alrichus, & postea remanentes in Hispania Gotthi Imperium tenuerunt. Venerunt in Hispaniam Vandali postea & Sueui, sed manentibus Gotthis Vãdali in Aphricam deuenerũt. Ab his Gotthis nati sunt Christianæ professionis reges in Hispania, à quibus originem ducit clarissimus omnium imperator Carolus quintus. Quanquam enim postea Saraceni inuaserunt Hispaniam, in eáque potentes facti sunt, tamen reliquos adhuc reges alios è stirpe perdere non potuerunt.

Vultures 12. quos vidit Romulus.

Totilas.

Adolphus Gotthorum rex.

Hispaniæ reges à Gotthis.

Anno Christi 456. qui est annus Romæ

Gensericus.

1208. venit ex Aphrica Romam Genſerichus Vandalus, & fœdiſsimè vaſtauit vrbem. Cæterùm quam habuerit cauſam Gēſerichi aduentus, tum dicemus, quando de Vandalis ſeſe tractandi offeret occaſio.

Dietrichus de Berna.

POSTEA in Italiam Gotthi non venerunt, niſi Zenonis Cæſaris temporibus, quãdo Othacarus Romæ potens erat. Is barbarus erat ex Rugia oriundus, & Romæ ſtipendia fecerat ſub Auguſtulo, & ea occaſione potens factus ſummam tyrãnidem exercuit, adeò vt ſubſidia aduerſus eum Romani poſtularint. Tũ verò miſſus eſt à Zenone Dietrichus cognomento de Berna appellatus in Italiam: qui à quibuſdam Theodoricus, ab aliis Tetricus Bernenſis dicebatur. is occiſo Othacaro regnauit in Italia annos duos & triginta: pacis amantiſsimus fuit, & de tota Italia optimè meritus eſt, adeò vt (quod teſtantur hiſtoriæ) Italia nunquam vîa ſit principè extero clementiore. Contulit quoque multa bona in vſum Eccleſiæ, & ad alendos miniſtros verbi, & ad doctrinam religionis conſeruandam. Sed Ariana hæreſi infectus erat, quemadmodum & Gotthi reliqui. Nam poſtulantibus Gotthis ab Imperatore Valente ſacerdotes à quibus in religione Chriſtiana inſtituerentur, Arianos doctores miſit. Porrò meruerunt clariſsimæ huius Dietrichi virtutes eas laudes quæ hodie etiamnum celebrantur carminibus illis quę vulgò ſolent

Dietrichus de Berna.

Gotthi fuerunt Ariani.

ſolent decantari. Gigantium in illis mentio fit, qui barbaros ſignificant, quos vicit & profligauit Dietrichus. Cognomento autem de Berna appellatus eſt, quòd frequenter Bernæ cum aula agere ſolebat. Præter hunc & alius fuit Dietrichus ſimiliter Gotthus. Cuius virtute Attila cæſus eſt, ſed ipſe in eodẽ conflictu periit. Vir tantus fuit vt præter eum nemo facilè contra Attilam tentare quippiam valuerit. Is verò Dietrichus non Bernenſis dictus eſt, ſed cognatum eius fuiſſe cõſtat. Vixit autem ante tempora Dietrichi Bernenſis annis quadraginta. *Alter Dietrichus. Attila.*

Gotthorum Occidentalium Reges in Hiſpania.

Alrichus, ſeu Alaricus, Aut Halaricus.
Adolphus, ſeu Ataulphus.
Vuallia.
Dietrichus, à quo Attila cæſus eſt.

Gotthorum Orientalium reges in Hungaria.

Hermenricus.
Ditmarus.
Dietrichus de Berna.

HIMELSVITHA filia Dietrichi de Berna Adelrichum filium habuit. regnauit is annos 8. in Italia Romæ poſt mortem Dietrichi Bernenſis, & mulier nõ ſine ſumma laude imperio præfuit. Mortuo filio tradidit imperium cognato ſuo Theodato: ſed immemor hic accepti beneficij, per dolum eam interfici iuſsit temporibus Cæſaris Iuſtiniani. Præter hanc plures etiam filias habuit Die- *Himelſuitha. Adelrichus. Exemplum perfidiæ.*

trichus Bernenſis, quin & ſororis ſuæ filiam regi Thuringiæ in matrimonium dederat: id quod hîc ſine ſingulari laude & cõmendatione principum Thuringicorũ nolui prꝫterire.

THEODATVS regnauit annos 2. & meritas ſuæ perfidiæ pœnas dedit. Nam cum honeſtiſsima regina Himelſuitha ſe & filium ſuum Iuſtiniano Cæſari commendaſſet, ſumpſit Iuſtinianus occaſionem vindicãdæ perpetratæ cædis, miſitq; Belliſariũ in Italiam contra Gotthos. Iam verò incidit Theodatus in ſuſpicionem, quòd non reſtiterit Belliſario, quaſi proditurus eſſet Gotthos, qui ea de cauſa Vuittichũ in regem ſuffecerunt, cuius iuſſu necatus eſt Theodatus.

Vltionis exemplum.

VVITTICHVS regnauit tres annos. aduerſus hũc magna prudentia Belliſarius bellum geſsit. nã copias inſtructas habuit Vuittichus ſupra ducenta millia. Belliſarius intra mœnia Romanæ vrbis ſe cõtinuit, quam ad integri anni ſpatium obſedit Vuittichus, & ingens fames nõ Romæ tantùm, ſed in tota Italia fuit. Fugientes autem Gotthos ob magnitudinem famis, palantéſque paſsim ſine ordine, inſecutus eſt Belliſarius, proſtrauítque, & circumuentum per inſidias cepit Vuittichum. Cæterùm Gotthi interim deleri prorſus non potueruut, ſed conſtituta cum illis pace per Iuſtinianum, permiſſum eſt vt regiones ab Alpibus ad Padum vſque inhabitarent, & vltra eas nõ progrederẽtur. Reuocauit autem Belliſarium Cæſar. Nam timebat ne Belliſarius Italiæ imperium ſibi

ſurparet, quanquam interim fidus in agendis rebus Bellisarius nihil tale moliretur. Itaque reuerſus Conſtantinopolim Vuittichum captum & alios ex potentiori nobilitate ſecum in ſolenni triumpho ducebat.

TOTILAS poſt diſceſſum Belliſarij à Gotthis creatus rex eſt, regnauítque annos decem. Cæterùm cùm grauiter diminutæ eſſent per Belliſarium vires Gotthorum, inſolenter admodum egerūt aduerſus eos & Italos quoque Cæſareani præfecti: proinde repellere illatam iniuriam coacti ſunt Gotthi, & pugnauit Totilas cōtra hoſtes magna cum laude apud Placentiam, idque parua manu. Nam cùm hoſtium exercitus ſupra viginti millia inſtructus eſſet, ipſe octo tantùm millia habebat. Cæterùm conſiderans Totilas fortiter pugnare hoſtes, neque cedere velle, exiguam (ſed ſelectiorem) partem militum aquis impoſitam tranare iuſsit, qua per inſidias à tergo adortus eſt & obruit hoſtes, atque ita victoria potitus eſt. Facinus quidem hoc eſt memorabile, ſed illud laudabilius eſſe cenſetur, quòd poſt adeptam victoriā ſumma clementia vſus eſt tam erga hoſtes quàm amicos. neque enim in quenquam tyrannidē aut ſeueriorem iuſtitiā exercuit: qua de cauſa & plurimæ vrbes vltrò ſe ſub eius imperiū dediderunt. Siquæ matronæ honeſtiores, vel adoleſcentes nobiles capti bello erant, eos ſanctiſsimè conſeruatos ad ſuos remiſit ſine accepta pecunia qua redimerentur. Cùm Neapolim cepiſſet, quæ ingenti fame preme-

Totilas dextrè pugnans ad Placentiam.

Clementiæ exemplum post victoriam.

batur, commeatũ periter illis ſuppeditauit, & Cæſarianos milites ſaluos, & præterea viatico, equis & nauibus donatos diſcedere permiſit.

Porrò cùm Totilas non minori felicitate quàm gratia apud omnes vteretur, compulſus eſt Iuſtinianus primarium ſuum ducem Belliſarium in Italiam remittere. Erat enim veteris Romanæ diſciplinæ in re militari ſupra alios omnes facilè peritiſsimus. Sed nihilominus Totilas hic poſt longam obſidionem Romanæ vrbis, cepit eam, atq; diripuit: & in prima oppreſsione multi homines ſunt trucidati: cæterùm ob interceſſorias preces Pelagij Papæ præcepit Totilas parci deinceps humano ſanguini, neque etiam ſtuprum inferri vlli mulieri. Item & à templorum ornamentis abſtineri. Præterea & pontificẽ legatum miſit ad Cæſarem pacis petendæ cauſa: nam velle ſe vltrò ſeruatam vrbem, ſi pacis leges ineat: ſin minus, cogi ſe vt eam exurat, ne deinceps hoſtibus ſuis præſidio vel receptui eſſe poſſet.

Pelagius Papa.

Sed fretus Iuſtinianus fortitudine Belliſarij, recuſauit pacis cõditiones, proinde indignè ferens Totilas hoc reſpõſum Cæſaris, vrbe excedere iuſsit ciues omnes, præcepitq; vt alio in loco habitarent: & ſtatim muris ac turribus ſolo adequatis vrbẽ incendi ac concremari mandauit.

Roma deuaſtata eſt & exuſta à Totila.

Poſt hanc deuaſtationem venit tandẽ Beliſarius in vrbem iam vndique patentem, curauítque mœnia reparari ac reſtitui. Verùm

non

nõ multò pòst redit Bellisarius in Græciam, simul atque, vt prudentissimus rei militaris, diffidebat de imperio Italiæ retinendo, sed rursus tum à Totila vrbs Roma obsessa & capta est.

Capta est itaque vrbs Roma quater à Gotthis & Vandalis intra centum triginta nouẽ annos. Primùm ab Alricho sub Honorio, Anno Christi 412. Deinde à Gensericho Vandalo Martiani temporibus, anno Christi 456. Tertiò à Gotthorum rege Totila, & hæc ipsa oppressio vrbis Romæ grauissima omnium fuit: nam capta simul & exusta vrbs est anno Iustiniani primo & vigesimo, anno verò post conditam vrbem millesimo & trecentesimo, an. Christi 548.

Roma quater capta.

Quartò in tertio anno post hanc deuastationem anno Christi 551. Post istam deuastationem cœpit Totilas restaurare vrbem Romam, permisitque ciues redire in ciuitatem. Quanta verò clementia vsus sit, quamq; humaniter se gesserit, id etiam ea verba historiarum testantur, quæ de eius comitate scripta extant, quòd in subditos, & in primis in Romanos eo fuerit affectu, quo patrem in filios esse decet. Atq; ita præesse imperio decere, didicisse Totilam ferũt ex doctrina & admonitionibus diui Benedicti.

Totilas à D. Benedicto institutus.

Postea misit Iustinianus aduersus Totilã in Italiam singulari prudẽtia principẽ Narsen. Is Longobardos in auxiliũ vocauit. Fuerunt hi Saxones, qui instructis copiis ad Austriæ partes sese cõuerterant. hos adduxit in

Narses.
Longobard Saxones.

Italiam Narſes, eorumq; præſidio Totilam, & poſtea Teiam, qui poſtremus fuit Gotthorum rex in Italia, vicit. Atque is exitus eſt regni Gotthici apud Italos, quod iam inde à Dietricho de Berna vſque ad Teiam durauerat annos ſexaginta. Porrò fuiſſe Dietrichũ, Totilam & Teiam prudentiſsimos pariter & fortiſsimos principes, id res geſtæ & præclara eorum facta teſtantur, adeò vt ſi ex virtutibus eos æſtimes, barbari minimè debeãt appellari.

Teia.

Victis Gotthis, potentia & opes Longobardorum creſcere cœperunt, & vnum ex regnis Italiæ illis contigit: nam totam Italiam non occuparunt, ſed eam tantùm partem, quæ etiamnum Longobardia appellatur. Imperium Longobardorum ſtetit vſque ad Caroli Magni tempora. Gotthi verò quanquam ex Italia pulſi, tamen interim in Hiſpaniis potentes fuere, & imperium ibi tenuere vſq; ad hæc noſtra tempora. Atque ita demũ ſub Honorio primùm Hiſpania, & Galliæ quoq; pars à Romano imperio tranſlata eſt. Italia autem, etiam viuente Honorio, ſuæ tranquillitati reſtituta eſt. Nam Gotthi partim in citeriorem Galliam, partim in Hiſpanias profecti ſunt: ad hæc & Francorum magna tum erat potentia in Galliis.

Longobardia.

Hiſpania et Galliæ pars ab imperio translata.

Poſt Innocentium factus eſt 41. Papa Sozimus Græcus, & ſedet anno vno. Hic cereum vult ſabbato Reſurrectionis dominicæ benedici: vt lynoſtimis læuas diaconi tegant: prohibet ne ſeruus aut mancipium initietur: ne cler

clerici in publico potent. Volat. Sab.
Barba Arianorum episcopus hæresim suo-
m restaurat. Soc. 7. cap. 6.
Concilium Carthaginense 217. episcoporũ
ntra Pelagiani hæresim congregatur. Pro-
er in Chro.
Sozimo succesit 42. papa Bonifacius Ro
anus, huius nominis primus, an. 423. & sedit
.3. Hic voluit ne quis obæratus, aut minor
.ann. presbyter ordinetur, ne qua mulier
llam aut thura attrectaret. Sab.
Burgundi partem Galliæ ad Rhenum oc-
ıpant. Sab.
Imperator Honorius ingenti prælio Per-
s deuicit. Soc. 7. cap. 20.
Scoti & Pictones Britanniam vastant, Ro
anos vincunt. Blond. 2. Deca. 1.
Iudæi cum Christianis Alexandriæ confli
unt. Soc. 7. cap. 13
Anthropomorphitarum hæresis orbem in-
adit. Sozo. 8. cap. 11.
Bonifacio 1. defuncto factus est Cœlesti-
us 1. Campanus pontifex 43. an. 426. sedetq;
nnis 9. Instituit vt sacerdotes omnes Cano-
es teneãt: addidit psalmos missæ: iussit psal-
nos antiphonatim dici. Nouatianos vi vrbe
xpulit. Idem iuxta aliquos Graduale intro-
duxit. Sabel. Volat.

Anno Christi 427.

THEODOSIVS iunior Arcadij filius Im- *Theodosius.*
perator 51. regnauit Constantinopoli ann. sex
& viginti, post obitum Honorij. Consortem
imperij orientalis cõstituit Valentinianum

Constantij & Placidiæ filium, ea erat fili Theodosij.

Ioannes tyrannus in Oriente regno exui tur. Sabel.

Burgundi, & magna pars occidentis ad fidem Christi peruenit. Soc. 7. cap. 30.

Socrates ecclesiasticã historiã conscribit

Nestor episcopus Constantinopolitanu Christum hominem tantùm ex Maria nat asserit: postea verò ei ex merito diuinitatem esse collatam. Genna. Soc. lib. 7. cap. 32.

De Vandalis.

Vandalorũ adu ntus in Aphricam.

TEMPORIBVS huius Theodosij ann Christi 433. in Aphricam Vandali venerun hac occasione. Duo illi Romanorũ duces si bi mutuò infensi erãt, & iusta pugna aliquo ties inter se concertarant. Itaque alter eorũ, cui Bonifacio nomen erat, Vandalos qui tam in Hispaniis erant, studiosè solicitauit vt in Aphricam proficiscerentur: id quod non gra uatè fecerunt. Nã potentes in Hispaniis Got thi Vandalos non ferebant. Etenim vt antea commemorauimus, Vandali per Stilliconem concitati aduersus Gotthos, regiones quæ circa Hungariam sunt, occuparant, vtpote Vuallachiam & Illyricum, vbi Gotthi antea habitarant. Ad hæc & in Germania erãt, vnde in Gallias profecti magnæ passim calamitatis autores fuerant. Cæterùm à Francis & Gotthis ex Gallia pulsi sunt. Postea in Hispaniam delati, iterum cum Gotthis pugna decertare coacti sunt: in Aphrica verò Vandalor

lorum potentia augeri & crescere cœpit. ain & diuus Augustinus anno ætatis suæ sub id tempus obiit, quo à Genserico re- Vandalorũ Hippo vrbs obsessa est, in qua piscopus fuerat diuus Augustinus.

Augustinus quando mortuus.

Hippo.

Mortuo Valentiniano, Maximus quidam pellatus imperatorem se priuato arbitrio nstituit Romæ. Eudoxia verò regina, quia lebat hæredes posteros succedere in impe o, quæsiuit auxilium contra Maximũ apud enserichum, cuius ductu capta est & dire- a vrbs Roma. Sed homo Vandalus, Vanda ca planè fide atq; constantia vsus est in re- nam: abduxit enim eam vnà cum duabus liabus captam secum in Aphricã. Ita enim ccidere plerunque solet cùm exterorũ sub- dia ad tuendas fortunas nostras aduocan- ır. At verò postea sub Iustiniano, quanquã on prorsus deleti sunt Vandali in Aphrica, mẽ in eas angustias adducta est res eorum, t florere nequiuerint amplius. Nam à Belli- rio captus est Gelimerus rex, & Aphrica ursum subacta, imperio Rom. paruit. Sed nõ ulto tempore pòst Saraceni in Aphrica do- inari cœperũt. Verùm hæc de Vandalis di- isse satis sit.

Vandalica fides.

Perfidiæ exemplum.

De Bohemis.

ILLVD quoq; notatu dignum est, sub hoc empus venisse primùm in Germaniam Van- dalos, in qua etiam hodie magnam partẽ ha- ent, vtpote Bohemiæ regnũ, quæ olim Ger- manica fuit: idq; vocabulum Bohemia, quod

Vandali quando in Germaniã venerint.

Germ

Germanicum eſt, ſatis teſtatur: quod fi
priuſquam in has terras Vandali veneru
Vocabulum autem originem habet à Bau
ris, quibus ſubiecta fuit aliquando ea regi
vnde & propriè Boienheym appellatur. N
que verò Vandali Bohemiæ Bohemos, ſ
Zeski. ZESKI ſe volunt nominari à duce ipſorum,
ius auſpiciis primùm in Bohemiã ducti ſun
Cæterùm veteres illi Germani Bohemiæ m
gna ſimul in admiratione & confœderation
Romanorum fuerunt, & extant eorum ſum
Germania ab imperio Ro. Tranſlata. mæ laudes apud Cornelium Tacitum. Eſt a
tem hac occaſione & Germania tranſlata
Romani imperij monarchia. Nam in inferio
ri Germania Franci, in ſuperiori Alemani, i
Bohemia verò Vandali potentes fuerunt.
Poſtea verò quid acciderit Bohemiæ, & quã-
do ſubacta iterum ſit ab imperatoribus Ger-
manis, id in Cæſarum hiſtoriis oſtendemus:
nam & ibi alia quædam de mutatione rerum
Germanicarum indicabimus.

Circa hæc tempora, nempe ann. 433. Cyril-
lus epiſcopus Alexandrinus floret, qui à Cœ-
leſtino papa præficitur Concilio Epheſino,
quod tum tertium vniuerſale 200. patribus
celebratur contra Pelagij & Neſtoris hære-
ſes. Volat. Hiſt. trip. 12. cap. 5. Soc. 7. cap. 34.

Chryſanthus epiſcopus Nouatianorũ Con
ſtantinopoli ſuã hæreſim docet. Soc. 7. cap. 12.

Iudæus quidam ſe Moſen eſſe aſſerit. Soc.
7. cap. 38.

Clodoueus primus rex Francorum claret
Anno 437. inclinantis verò imperij ann. 26.

Blond.

Blond.2.Deca.1.

Carthagine à Vādalis capta, Aphrica adimitur imperio Rom. anno 442. Blon.

Mortuo Theodosio iuniore regnauit Valentinianus in Occidente annos 5. & viuente Theodosio imperauerat quinque & viginti annos.

Anno Christi 453.

MARTIANVS Imperator 52. optimè in Oriēte præest an. 4. Huius verò temporibus formidabilis illa expeditio Attilæ contigit.

Maioranus ad Rauennam gubernans Occidenti præest. Sab.

Post Cœlestinū factus est Papa 44. Xistus 3. an. do. 434. & præest ecclesiæ Romanæ an. 8. Hic ob magnificas opes ecclesiis collatas, dictator & donator ecclesiarum nominatur. Pla.

S. Patricius floret, qui Iberniam ad fidem conuertit. Monst.

Ioannes Casianus monachus Massiliæ diaconus S. Chrysostomi floret Gennad. in Cata. Theodoritus ecclesiasticæ historiæ autor floret.

Prædestinatorum hęresis viget, qui nec bona nec mala opera curant. Bernard. Lutzelburg.

Gensericus rex Vandalorum Arianos Catholicos persequitur.

Hunni Thraciā & Illyricū depopulantur.

Eutychus presbyter Cōstantinopolitanus cum Timotheo & Dioscoro post Maneten & Apollinarem impiè docent carnem Christi non fuisse nostræ similem, nec reuera de virgine

girie natum, quanquàm appareat, quia de c-
lo descenderit. Vol.

Leo Tuscus hoc nomine primus post Xist
anno 443. sedem pontificis obtinuit 45. eiqu
præfuit an. 21.

Christianis bellum interdixit: sacerdot
bus vxores concessit, quibúscum tamen no
deberent concumbere. diem dominicum san
ctè ocio celebrari iussit. Tandem ab episco
po Alexandrino excommunicatur. Theod. i
Collect. Eccl. hist. lib. 1. Volat. Sab.

Scoti partem Britanníæ occupant. Sabel.

Meroneus filius Clodouei regis terram i
Gallia occupatam Franciam vocat.

Cōstantinopoli in particulari synodo dan
natur Euthyciana hæresis. Euag. 1. cap. 9.

Pontifex Leo doctrina & eloquio insigni
Barbarorum reges ad amicitiam suam addu
cit. Volat.

Moses duo abbates Anachoretæ clarent
Sab.

Schola vniuersalis Bononiæ à Theodosio
fundatur. Volat.

Euchenus Lugdunensis episcopus claret.
Gennad. in Cata.

Romani Gotthos & Hunnos in Gallia vin
cunt, an. 450.

De *Attila*.

Hungariæ appellatio.

PRIMVM omnium Gotthi, deinde Van-
dali, postremò Hunni Hungariam ingressi
sunt, & hi postremi retinuerunt terram, vnde
& Hungariæ appellationem sortita est. Cru-
delis

delis hic populus maximam cladem vniuersæ propemodũ Europæ intulit. Attila ex Hũgaria exercitum quingentorum trecẽtorum millium duxit in Germaniam, plurimasq; potentes vrbes diripuit, inter quas Basilea, Augusta, Argentoratum, Vuormacia, Colonia, & plures aliæ vrbes fuere. Inde in Galliam progressus, Burgundionum regem cepit, Aureolam obsidione cinxit, & statuit totius Europæ dominium sibi vsurpare.

Attilæ res gestæ.

Erat autem tum ea in parte Galliæ citerioris, quæ à Cæsaribus adhuc tenebatur, Romanus dux Aetius, qui alijs est Etius. Hic fœdus inijt cum Francis & Gotthis, vt iunctis viribus crudelissimo tyranno Attilæ resisteretur. Attila verò quia timuit sibi à viribus Gotthorum, solicitauit Dietrichum regem eorum, ne quid auxilij Romanis suppeditarent, sed pro singulari constantia sua Gotthi recusarunt vllam vel amicitiæ vel confœderationis rationem cum tyranno barbaro contrahere. Itaque apud Tolosam vrbem Galliæ vtrinque infestis signis congressi sunt, à Romanorum parte Aetius, Gotthi & Franci: ab altera parte Attila. Et testantur historiæ nunquam in occidente tantũ ab traque parte exercitum, tantamq; multitudinẽ antè collectam fuisse. Pugnæ conflictus ab exortu solis in noctem vsque durauit. Tandem in fugã conuersus Attila, amisit cencẽtena octoginta millia; ipse etiam tanta angustia exagitatus, vt non procul abfuerit quin seipsum intermerit. Aetius verò, Franci & Gotthi, etsi vi-

Aetius.

Conflictus apud Tholosam cum Attila.

ctores erant, tamen Gotthorum rex Dietrichus in eo conflictu perijt. Mortem patris vlcisci filius voluit, & statuit collectis copij insequi Attilam, & reliquum eius exerciti prorsus delere, & deleuisset haud dubiè, nis ex Aetij consilio sententiam suam immutasset. Sed malum hoc fuit consilium Aetij: nan quum parua manu potuisset tum vinci Attila, postea reuersus in Hungariam reparatc exercitu & collectis viribus Italiam inuasit direptis vrbibus in primo Italiæ ingressu vsque ad Apenninũ. Tũ verò occurrens ei Lec põtifex supplex petijt, vt retro cederet. Fertur dixisse Attilam, visam sibi iuxta pontificem astantem viri cuiusdam imaginem minitantem sibi stricto gladio, & terrore perculsum promisisse se recessurum. Porrò in Hungariam reuersus solennes nuptias egit, & in prima nocte largiter potus præter expectatio nem fato concessit. Exitum hunc habuit hic tyrannus, quem nõ puduit publico titulo flagellum Dei se appellare.

Attilæ mors.

Attilæ titulus, flagellũ Dei.

Circa hæc tempora Chalcedonense concilium vniuersale quartum 600. episcopis contra Eutychianos, Manichæos & Dioscorum Alexandrinum celebratur. Enag. hist. eccle. lib. 2. cap. 3.

Ioannes Damascenus ex Iudaismo conuersus monachus doctissimus floret.

Septem dormientes ad Ephesum an. 191. in hæc tempora reijciuntur. Sab.

Germania, Dacia, Sarmatia, maior pars Hispaniæ & Galliæ imperio adimitur. Blõd.

2. Dec

:.Decad.1.

Acephalorum hæresis pullulare incipit.hi enim absque autore dicebant Christū in vna substantia adorandum : nec duas in eo naturas confitentur, sed vnicam ex deitate & humanitate mixtam,contra Chalcedonense cōcilium.Hiero.in Cat.hæret.

Prosper Aquitanicus presbyter claret. Genna.

Vrsula Britannica virgo cum 11000.comitibus ab Hunnis Coloniæ interficitur.Sab.

Anthemius Romæ imperatorem agit.

Mamertus Viennensis episcopus (qui Lithanias primus instituit) claret.Sab.

Anno christi 460.

LEO primus huius nominis Orientis imperator 53.imperauit an.16.Is filiū suū eiusdē nominis Cæsarem creauit : qui ob iuuenilem suam ætatem Xenoni vitrico suo imperij coronam imposuit.

Arelatēsis synodus peragitur an.461. Sab.

Venetia.

CONDITA est hoc tēpore Venetia vrbs in insulis maris Adriatici, quò optimi quiq; ex Italia metu Attilæ confugerunt.

Leone papa 45.mortuo,factus est Hilarius Sardus pontifex 46. anno Christi 464.seditque an.6.Statuit ne Episcopi aut clerici sibi successores eligerent:tribus epistolis vniuersales synodos comprobat:ius Pontificium publicat:templa auro atque argēto ornat. Sab. Volat.

Prudentius & Sedulius Christiani poët
illustres habentur.Gennad.in Catal.

Odoacer cum Herulis & Turingis Itali
intrat, imperatores vincit, terram occupa
an.14.Sab.

Occidentale imperiũ ob varias barbaror
incursiones deficit ad Caroli magni tempu
vsque ad.330.Sab.

Posidonius,& Victorinus Aquitanus, qu
Pascha ad Lunæ cursum direxit, agnoscitu

Hilario pontifice defuncto Simplicius Ti
burtinus summus sacerdos an.470.Romę cõ
stituitur,sedet an.15.Is nullum cogendum a
sacerdotium censet.Ne quis clericorum po
sessionẽ sacerdotij ab homine prophano su
sciperet,prohibet.Volat.

Orosius historicus & Gẽnadius episcopu
Constantinopoli insignes habentur. Genna

Germanus Antisiodorensis antistes claret
Sabellic.

Ostrogotthorum reges Valemir & Theo-
domir Illyricum vastant.Blond.

Theodorus Syrus Ecclesiasticæ historia
scriptor floret.Sab.

Honorius rex Vandalorum Ariana hæres
infectus 334. episcopos Aphricæ in exiliu
ablegat.Diac.

Toletanum concilium celebratur contra
ignorantiam boni & mali,an.470.

Ingratitudo erga bonos & fortes viros.

Valentinianus Cæsar occidi iussit Aetiũ,
quem suspectum de ambitione imperij habe-
bat.Sed hæc præmia, scilicet sunt mundi pro
magnis virtutibus. Stilico, Aetius & Belli,

sarius

arius, præſtantiſsimi illi quidem duces fue-
unt, neque habuit alios imperium, qui virtu
es & fortitudinem veterum Romanorũ pro-
rius adæquarint, ſed parum digna præmia
ro tantis meritis ſenſerunt. Valentinianus
uæſiuit ex principe quodam Romano, iu-
táſne pœnas dediſſet Aetius: qui id quidem
eſcire ſe reſpondit, cæterùm hoc ſibi com-
ertum eſſe, Cæſarem ipſum ſiniſtra manu
extram ſuam amputaſſe.

Poſt Valentinianum diſcerptum penè im-
erium Romanum eſt, & multi ſe in Italia
Cæſares appellarunt. Interim tamẽ maieſtas
Cæſarei nominis cum ſumma potentia con-
uncta apud Conſtãtinopolitanos relicta eſt,
& poſtea occidentis regnum Iuſtinianus per
Bellisariũ & Narſen principes reſtituit. Cæ-
erùm Valentiniano mortuo multi ſimul in
talia vocati Cæſares ſunt, & habuit Italia
ntra viginti annos nouem Imperatores, qui
ucceſsione quadã alij poſt alios regnarunt,
& alij ab alijs per occaſionem ſunt trucidati.
Vltimus Auguſtulus fuit appellatus. Nomi-
nis diminutio argumento fuit, imperium Au- *Auguſtu-*
guſtorum in Italia interiturum, nam in Au- *lus.*
guſtulo defecit tandem imperium. Expulit
eum Auguſtulum Othacarus, aduerſus quẽ
miſſus eſt Dietrichus de Berna in Italiam
Zenonis temporibus. Itaque tranſlatum eſt
Italiæ Imperium ad Gotthos, qui poſtea ſub
Iuſtiniano oppreſsi ſunt. id quod ſuprà di-
ximus.

Anno chriſti 476.

Zeno. ZENO Cæſar Leonis gener, Imperator 54. regnauit ann. 17. Is in Italiam Dietrichum de Berna miſit, eumque conſulem creauit. Et propter huius præclara facta celebrior factus eſt, quã ſuis virtutibus. Imperauit enim non vt Auguſtus, ſed vt tyrannus.

Fulgentius epiſcopus Hiſpalenſis profeſſione monachus illuſtris habetur. Volat.

Odoacer regis nomen ſibi in Italia aſſumit.

Baſilicus fugato imperatore ſibi regnum adſcribere conatur Orientis, at mox victus in exilium pellitur. Euag. 2. cap. 3.

Eccleſia ob multorum populorum incurſiones & optimorum autorum deſtructiones paulatim in deterius labitur, literæ meliores extinguuntur, ritus varij in Chriſti ouile irrepunt, bona veterũ inſtituta deprauantur.

Nicena ſynodus prima ab imperatore Oriẽtis approbatur. Euag. 3. cap. 14.

Saxones Anglici Britãniam occupant, incolis illius in partem Galliæ pulſis. Poly.

Felix 3. Romanus pontifex 48. an. Do. 485. electus ſedit an. 9. Euag. 3. cap. 18. Is Templa à ſolis præſidibus conſecrari vult. Volat.

Vuormatia fit epiſcopatus. Cornelius Cor.

Acacius Conſtantinopolitanus epiſcopus hæreticus eccleſiã turbat. Bernar. Lutzelb.

Dionyſius abbas feſtum Paſchatis iuxta Lunæ curſum ordinat: annos à Chriſto numerare artificioſè oſtendit. Sab.

THEODORICVS Gotthorũ rex ad Veronam Odoacrum vincit anno 485. Italiam

tenet cum sua posteritate annis septuaginta Hic clementissimè victoria vsus, Italiam tyrannis liberat, ac ædificiis renouans occasionem dedit poëtis Germanorum de se fabulãdi multa. Sab.

Gundabundus seu Gũdebaldus Vandalorũ rex Christianos persequitur. Procop. lib. 3.

Anno Christi 493.

ANASTASIVS 55. Cæsar in Oriente pacificè regnauit an. 26.

S. Seuerinus episcopus Treuerensis agnoscitur. Volat.

Gelasius 1. Apher: vir doctus, sub Theodorico sedet Põtifex quadragesimus nonus annis quatuor. Clericorum ordines quater in anno fieri præcipit. Collectas & gradualia, iuxta aliquos, instituit. Volat.

Anastasius Imperator quia cũ Græcis sentiret, à Romano pontifice excommunicatur.

Theodoricus Gotthorum rex Romanis arma interdicit, ad agriculturam & sedẽtarias artes compellit, ne rebellare posint. Sab.

Anastasius secundus Romanus Pontifex quinquagesimus sedet annis 2. Hic Acacio hæretico fauisse dicitur.

Casiodorus monachus doctisimus ex Senatore factus claret. Sab.

Symmachus Sardus Anastasio mortuo 51. pontifex Rauennæ in synodo creatur, sedet ann. 15. Huius temporibus primus tumultus exortus propter electionem pontificis. Quidam enim volebant contra Symmachũ, Laurentium quendam designare, aut Petrum, &

hæc concertatio magnæ cædis occaſionem præbuit.

Compreſsit hunc tumultum tandem Dietrichus de Berna.

Tranſamundus Vandalus in Aphrica Catholicos perſequens 220.epiſcopos in Sardiniam in exilium relegat:quibus Symmachus quotidiana ſubſidia mittit.P.Diaco.

Franci in Gallia habitantes auxerunt regnum pugnantes contra Gundebaldum Burgundum duce Clodoueo. Blond.lib.3.cap.1.

Vitalianus Thrax in imperio Orientali ſeditionem mouens, ab Anaſtaſio vincitur. Euag.3.cap.43.

Gennadius Maſsilienſis epiſcopus de viris illuſtribus ſcribit.Volat.

Remigius epiſcopus Remenſis in Gallia claret.Volater.

Pontifex Symmachus Miſſam in certã formam redigit. Ne quis clericus cum muliere habitet niſi iuncta ſanguine,præcipit.Volat.

Idem conſtituit vt die Dominica & natalitijs martyrum caneretur Gloria in excelſis Deo.Plat.

Manichæorũ libri concremati Romæ.Sab.

Seuerus Antiochiæ epiſcopus Chalcedonenſe conciliũ vniuerſale anathemate dãnat. Euag.hiſt.eccle.lib.3.cap.33.& lib.4.cap.4.

Boëtius Chriſtianus philoſophus & martyr cum Symmacho à Theodorico factus,inſignis habetur.Sab.Volat.

Clodoueus Germaniam ſubigit, tributum imponit, & cum omnibus Francis à Remigio

epiſcopo

episcopo Remensi baptizatur, an. 512. Aemil. lib. 1.

Synodus Romæ celebratur Theodorici regis Italiæ iussu, an. 513. religionis componendæ causa, in qua damnātur Eutychiani. Plat.

Hormisda Frusinonius 52. papa eligitur an. 517. sedet an. 9. Is multa noua in synodo Romana constituta seruanda præcipit. Vola.

Olympius apud Carthaginem antistes Trinitatem blasphemans, igneis iaculis de cœlo perimitur. Sab.

Theodoricus Siciliam & Dalmatiam sibi subijcit. Sab.

Maurus Placidius & Martinus viri doctissimi Arianos ad pœnitentiam redigunt. Plat.

Anastasius Imperator, nō Trinitatem, sed quaternitatem adorādam præcipiens, fulmine ictus interijt. P. Diaco.

Antiochia incendio ferè absumitur. Euag. 4. cap. 5.

Anno Christi 519.

IVSTINVS 1. Thrax 56. Cæsar regnauit annos nouem in Oriente, in teneris annis subulcus, deinde miles factus. Porrò mortuo Anastasio, Eunuchus quidam diues ingentē pecuniam Iustino dedit, vt suffragijs militū Eunuchus ille Imperator designaretur. Verùm Iustinus sui commodi memor effecit vt ipse Imperator crearetur. *Iustinus.*

Anno Christi 526. Ioannes 1. Thuscus 53. in sede Pontificum sedet annis 2. mensi. 8. Inter sanctos connumeratur, & cæcum Constantinopoli illuminauit. Is cùm Arianos dignita-

tibus ſpoliaſſet, precibus amicorum, ac minis Theodorici regis, ne maius malum Eccleſia incurreret, in integrum eos reſtituit. Plat.

Theodoricus rex moritur, eiusque anima (vt quidam Eremita vir ſanctiſsimus retulit) in ignem Lipareum immerſa eſt.

Athalaricus filius Theodorici & Amalaſiunthæ prudentiſsimæ fœminæ Italiã regit.

Felix 4. Samius, Papa 54. ſedet annis 4. Hic clerum à populo in templo diſcreuit. Tertio die ſucceſſores ſacerdotibus defunctis dari oportere ſtatuit. Sab. Voluit & vt morientes vngerentur oleo. Volat.

Ildericus Vandalorum rex anno 525. catholicam fidem in Aphrica defendit. Sab.

Dyrrachium & Corinthus terræmotu corruunt. Euag. 4. cap. 8.

Imperator Orientis epiſcopos hæreticos eiicit, & ſacerdotiis ſuis priuat. Blond. lib. 3.

Anno Chriſti 528.

Iuſtinianus IVSTINIANVS Iuſtini ex ſorore nepos, Romanorum 57. Imperator, regnauit an. 8. & 30. Is reparando imperio animum admouit, & beneficio quodam Dei ſingulari, duos inſignes præfectos ſortitus eſt, Belliſarium & Narſen, quorum opera res longè præclariſsimas confecit. Belliſarius Perſas vicit, & Syriam ſeruauit, & Aphricã imperio reſtituit, præterea & in Italia ingẽtes victorias habuit contra Gotthos, quorum vires poſtea in Italia à Narſe prorſus debilitatæ ſunt. Iuſtinianus cũ Francis in Gallia pacis & amicitiæ leges contraxit, permiſitque vltro eos Galliæ

Belliſarius & Narſes.

partem

partem tenere, id quod Procopius ſcribit. Porrò pace iam vndique ſtabilita, Iuſtinianus ex tribus Codicibus, Greg. Hermogen. & Theodo. reiectis inutilibus, & neceſſarijs additis Codicem quem peculiari nomine vocant, compoſuit. Inde Parthis & Vandalis in Aphrica ſuperatis, per Tribonianum etiam vetera iura & leges Romanorum in Digeſtorum libros redigi curauit Iuſtinianus, ſed hi libri non multò pòſt Iuſtinianum per iura Longobardorum & Frãcorum oppreſſi ſunt, tamẽ poſt aliquot ſecula reuocati ſunt in lucem per Lotarium Saxonem Imperatorem, de quo infrà dicemus. Cæterùm quantas laudes mereatur hæc prudentia in Imperatore, qui illud ius, eáſque leges in communi vſu eſſe voluit, quibus nihil neq; honeſtius, neque ſanctius & vtilius eſſe poteſt, omnium ſapientum & bonorum iudicio, longum eſt hoc in loco commemorare. *Ius ciuile reſtitutum à Iuſtin.*

De Belliſario.

ILLVD meritò præterire non poſſum de Belliſario, quòd fideliſsimè in rebus omnibus egit, pacis & concordiæ autor fuit in toto orbe, Romanum imperium collapſum penè & debilitatum prorſus reparauit & reſtituit: Romam occupauit, muroſque ibidem reædificauit: breuiter tanta in ſuum dominum, & totum orbem beneficia contulit, vt alia neque maiora neque laudabiliora eſſe poſsint: & ſi rectè ea voles æſtimare, ſumma ſunt & incredibilia dona Dei. Sed quam *Belliſario peſſima gratia relata à Iuſtiniano.*

grat

gratiam referat mũdus pro tantis virtutibus & huiusmodi donis Dei, id Bellisarij exemplum satis commonet, cui Iustinianus ex leui admodum suspicione citra culpã oculos iussit erui, & proflagauit eum, vt mendicando cibum quærere cogeretur, & tandem vt calamitosissimus mendicus obiit. Ita demum opponit se Satan maximis quibusque viris, nimirum qui omnia opera Dei, & summas virtutes in hominibus exosus est.

Satanæ studium.

Quin & Narses quoq; incidit in indignationem Cæsaris, sed is noluit redire Constantinopolim. Nam vt tutior esset à periculis, in Italia apud Neapolitanos per totam vitam suam mansit.

Bonifacius 2. Romanus, anno Domini 535. sacerdos summus 55. Romæ sedet an. 2. Vult tertia die pontificem eligi. Plat.

S. Benedictus Narsinus Abbas Casinẽsis cum sorore Scholastica primus regularẽ vitam certis legibus & ordinibꝰ admotis (cùm hactenus monachi seorsum liberè Christo inseruiuissent) inchoauit in monasterio Casinensi, cuius reditus erant quotannis 40000. florenorum. Volater. lib. 21.

Post Bonifacium 2. creatus est Ioannes 2. Papa 56. qui an. 1. sedens, successorem habuit Agapetũ 1. qui ita annum 1. sedit. Hic primus templa circumire docet die Dominica. Volater. Plat. Hic & impetrauit à Iustiniano, vt hæretici Constantinopoli non ferrentur.

Anthemius episcopus Constantinopolitanus in Eutychianam hæresim lapsus, multis

pontifi

pontificibus est causa exitij. Plat.

Agapeto succeßsis papa 58. Syluerius Cãpanus, ex episcopo natus. sedit an. 1. Hic pietate & eruditione pollens, à Bellisario duce Cæsariani exercitus in exilium pellitur, & eo adhuc viuente Vigilius Romanus opera Bellisarij papa 59. creatur, anno Christi 538. seditq; annos 17. Sed & hic tãdem captus est à Iustiniano, & tractatus parum humaniter, quòd nec dictis Anthemij hęretici consentire vellet, nec restitutioni profligatorum hęreticorum consentire. Itaque eo in vinculis agente apud Græcos propontificem agit Pelagius. Sab. En. 8. lib. 5.

Vitigis rex Italiæ, Græcis resistit. Sab.

Fames ingens adeò in Italia inualuit, vt membra humana ederent indigenæ.

Theodorus vir quidam eloquens affirmat Mariam virginẽ hominem tantùm nõ Deum peperisse. Contrà hunc Theodorũ & Anthemium Constantinopolitana altera synodus congregatur anno 549. in qua constituitur quòd virgo Maria sit θεοτόκος & damnatur Origenes. Plat. in Vigilio.

Anno Christi 547.

TOTILAS Gotthorum rex bellicosus ad Placentiam Romanos vicit, omnia signa militaria cepit, Romam occupauit, Brutios & Lucanos subegit. Blond. lib. 6.

Eruli Istrum incolentes Christiani fiunt, accepta ob id ab imperatore pecunia. Euãg. histo. eccle. lib. 4. cap. 20.

Anno domini 551. quintum Concilium Cõ-

stantinop

stantinopolitanum celebratur.

Pelagius Romanus pontifex 60. creatur anno Christi 557. Totilæ regis temporibus, sedetq; annis 11. Hic horas 7. Canonicas instituit, mortuorũ memorias Missæ adiecit, hæreticũ seculari potestati puniendũ tradidit.

Quadragesimali tẽpore sacerdotibus hora 9. sacrificare concessit. Plat. Vola.

Narses dux Imperatoris Iustiniani Italiã ingressus, Gotthos prælio fundit, Totilam per Longobardos interficit, Romam occupat. Blond. 3.

Sophiæ templũ ingens Iustiniani iussu Cõstantinopoli ædificatur. Euag. lib. 4. cap. 31.

Teias vltimus rex Gotthorũ prælio victus occiditur. Gotthi an. 18. belli in deditionem veniunt. Sab. Ennea. 8. lib. 5.

Tota gens Hunnorũ à Cæsarianis in Græcia deletur. Sab.

Pelagium secutus est Papa 61. Ioan. 3. qui sedit an. 11. mens. 7. Illis temporibus horrenda ad modum portenta in cœlo apud Italos apparuerunt, visæ sunt ardentes pugnæ, Cometæ. Præterea & Tybris inundatione penè submersa Roma est. Portenderunt hæc signa lapsum imperij Romani & Ecclesiæ, qui secutus est postea. Nam non multò post Mahometica pestis exorta est.

Portenta ante Mahometem visa in Italia.

Anno Christi 566.

IVSTINVS huius nominis secundus 58. Cæsar imperauit annis 11. Iustiniani ex sorore nepos erat. Huius temporibus Longobardi Italiæ partem inhabitandam receperunt,

Iustinus 2.

anno

anno Christi 572.

Armenij fidem Christianam amplectuntur. Plat.

Chosroës Rex Persarum fines imperij vastat. Eua.hist.eccle.5.cap.9.

Lōgobardi Narsetis (quem falsò delatum Imperator proscripserat) suasu Pannoniam quam 42.annos possederant, reliquias Attilæ relinquentes, cùm rege Alboino Italiam inuadunt, Veronam, Mediolanum & magnam partem Italiæ occupant, quam tenuere annis 204. Aemil.1.

Monothelitæ cum sua hæresi emergūt. Hi duas voluntates diuinā & humanam in Christo esse negarunt, quia contrariæ esse videantur. Volater.lib.17. Antropol. Contra hos Synodus Constantinop. 150. episcopis celebratur, in qua Græcis sacerdotibus vxores permissæ, Latinis nequaquam. P.Phry.in Chro.

S.Brigita Scotica multorum cœnobiorum fundatrix claret. Volat.

Clephis, occiso Alboino insidiis Rosemūdæ vxoris, Lōgobardis præest. Sab.En.8.li.5.

Anno Christi 577.

TIBERIVS huius nominis secundus 59. Cæsar regnauit annis 7. Iustini præfectus erat, & per adoptionem ab eo in filium & hæredem imperii susceptus est. Persas fudit, sed nulla felicitate in Italia contra Longobardos vsus est.

Pelagio successit 62. Papa Benedictus, seditq; an.4.mens.2. Plat.

Romæ desitum hoc tempore Latinè lo-

qui.

qui. Sab. Enne.8.lib.5.

Imperator per duces Perſas diuicit. Eua lib.5.cap.19.

Longobardi mutato regiminis ſtatu, 30 duces ſibi eligunt, qui rebus præſunt anno 10. Sab.

Poſt Benedictum factus eſt papa 63. Pelagius 2.Romanus, anno ſalutis partæ 583.ſedit an.10.menſ.6.

Anno Chriſti 584.

MAVRICIVS gener Tiberii 60. Cæſar creatus imperauit in Oriente an.20.Summa victoria vſus eſt contra Perſas & Hungaros: poſtea à pręfecto ſuo Phoca eſt iugulatus, de quo horrenda ſomnia habuerat· & cùm quæſiſſet de eo, reſponſum eſt hominem meticuloſum eſſe, & minimè metuendum. Subiecit Mauricius, Si eſt timidus, eſt homicida.

Pelagius pontifex per S. Gregoriū diaconum poſt electionem ſe apud Mauricium imperatorem excuſauit, quòd non eius conſenſum expectaſſet. ab eodem quoque auxilia contra Longobardos petiit. Sab. En.8.lib.5.

Inundatio aquarum ingens Romæ orta, famem & peſtem Italis attulit, vnde multæ ſuperſtitiones natæ. Sab.Plat.

Saxones cum Sueuis congreſsi ſuperātur. Sueuiam victor occupat, quàm & hodie poſſidet. Blond.lib.8.cap.1.

Pelagio ſecundo ſucceſsit 64. Papa Gregorius 1.Romanus, cognomine Magnus an. 591. ſeditq; an.13.menſ.6. Is multas vbique cæremonias ordinauit: nam propter bella & hæ-

reſes

refes turbata omnia erant, neque quicquam certo ordine agebatur. Itaque inftituit Gregorius per cæremonias Ecclefiæ ftatũ in concordiam reuocare. Vnde & lumina ecclefiis dedit. Modum chori & pfalmodias ordinauit, litanias & procefsiones excogitauit, & fe feruum feruorũ Iefu Chrifti dixit. Vetuit ne Bigam⁹ presbyter ordinetur, ne quifquã det operam facerdoti habenti cõcubinam, ne in eadem prouincia duo fint Metropolitani antiftites, ne mulieres monachorũ monafteria fubeãt, ne monachi baptizent. Sab. En. 8. li. 5.

Vniuerfalis Epifcopus an debeat effe.

Orta eft & contentio hoc tempore de primatu. Voluit enim Mauricius Cæfar vt patriarcha Cõftantinopolitanus Oecumenicus fiue Epifcopus vniuerfalis in ecclefia Chriftianorũ diceretur, fed Gregorius id fuo affenfu comprobare non voluit, & Chriftiana conftantia vfus fcripfit, neminem id fibi arrogare debere, vt inter Chriftianos Epifcopus vniuerfalis velit nominari.

Mauricius imp. Perfas deuincit.

Hermẽgildus filius regis Vifigotthorum à patre Ariano in Hifpania ob fidem Catholicam fecuri percutitur. Aemil. lib. 1.

Childebertus Francorum rex cum Bauaris congreffus victor euadit. Blond. 8.

Agilulphus poft Eutherum rex Longobardorum eligitur. Sab.

Angli Saxones Britãniam occupant, & de fe nominant Pol. Vergil. lib. 3.

Britanni ad fidem Chrifti conuertuntur, anno 600. Toletanus cõuentus peragitur 62.

Episcopis, in quo Ariana hæresis ex Hispania pellitur, orthodoxa fides recipitur. Sab En.8 lib.5.

Roma per annũ à Lõgobardis obsessa. Sa

Augustinus Melitus & Ioannes viri doctissimi a S. Gregorio in Angliam missi an.603 vt ibidem Christianam fidem doceant. Vol.

Mauricius imper. vnà cum vxore & liberis crudeliter ab Phoca occiditur. Diaco. lib.18

Post Gregorium 1. factus est Sabinianus Tuscus papa 65. sedit annum vnum, menses 5. Hic diem & horas campanarum pulsu distinguit. Lampadas perpetuò in templo ardenteis excogitat. Libros Gregorij exuri mandat. Plat.

Occasio concertationis de primatu Papæ.

Bonifacius factus œcumenicus.

SABINIANO defuncto creatus est pontifex 65. Bonifacius tertius, is magna contentione obtinuit à Phoca Cęsare, vt sanciretur Romanus põtifex Oecumenicus, & summus Episcopus totius Ecclesiæ Christianæ, licet multis reclamantibus. Ab eo tempore nunquam desierunt Romani pontifices coronari pro dignitate & potentia sua augenda.

Hic Bonifacius Romæ synodum 72. Episcopis celebrat, in qua præter alia statuit ne ante triduum mortuo põtifice alius creetur. Idem episcopũ eligi à populo & clero simul statuit. Plat. Sab.

Anno Christi 640.

PHOCAS 61. Cæsar imperauit an.8. Sub hoc vehe

hoc vehemẽter debilitatæ & diminutæ sunt vires imperii. Defecerũt iam prorſus ab imperio Gallia, Hiſpania, Germania & Lombardi. Præterea & Perſarum rex Coſroa (ſeu Coſdroa) multas regiones & ciuitates pariter in Oriente occupauit, potitus eſt & Ieroſolymitana vrbe, & crucem ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti ſecum abduxit. Non multò pòſt à Priſco duce ſuo obtruncatus Phocas, dedit perfidiæ pœnas, qua in Mauriciũ vſus erat antea. *Coſroa Perſarum rex.* *Vltionis Exemplum.*

Anno Chriſti 608. Bonifacio 3. ſucceſsit Bonifacius 4. Marſus, põtifex 67. ſedit an. 6. menſ. 8. Hic tẽplum omnium deorũ Pantheõ à M. Agrippa conſtructum, mutato nomine, Mariæ & omniũ ſanctorũ vocat. Blond. lib. 9.

Anno Chriſti 612.

HERACLIVS 62. Cæſar regnauit 30. an. Hunc Sergius Patriarcha diademate coronauit. Idem filiam ſororis in matrimonium duxit. Sab. En. 8. lib. 6. Is Ieroſolymã, Syriam & Aegyptum reſtituit imperio, & Perſis victis crucem dominicam reduxit, eamq; primùm Conſtantinopolim, deinde Romam tranſtulit. Durauit autem hoc bellum Heraclij aduerſus Perſas annos ſex continuos. *Heraclius.*

Coſroa rex Perſarum à proprio filio trucidatur.

S. Columbanus apud Frãcos an. 614. à Rege Theodorico in exilium pellitur, quòd diceret nothos regis filios, quos ex ſcortis ſuſcepiſſet, in regnum ſuccedere non debere.

Sclaui Illyricũ & Dalmatiã occupãt. Sab.

Acephalorum hæresis repullulare pasſi
incipit. Sabel.

Anno Chriſti 615. THEODATVS ſ
DEVS DEDIT. Rom.68.papa eligitu
ſedet annis 3.Decreuit ne quis eam puella
vxorem ducat, quam è ſacro baptiſmi fon
leuarit. Sab.

Bonifacius 5.Campanus anno 617.fit po
tifex 69. ſedet annis 5. Hic delinquentib
templa & aras aſyla conſtituit. Ne Acolut
martyrum reliquias attrectent vetuit: vt ſ
crilegi vbique telo anathematis plectant
ſanxit.Sab.Vol.

Huius temporibus claruit S. Gallus,qui
Scotia veniens, Chriſtianam doctrinam
Germania ſuperiore docuit,& apud Helu
tios monaſterium ædificauit.

Poſt Bonifacium 5. HONORIVS Can
panus pontifex 70.eligitur an.622. ſedet a
12. hic feſtũ exaltationis S. Crucis inſtitui
& baſilicam B.Petri æneis tegulis à Romu
templo ablatis operuit, vrbẽ plurimis ten
plis locupletauit.

Dagobertus Clotarij ſecundi Gallorũ r
gis filius in cõtumeliam ſuperbo pædagog
barbam vellit ac reſecat,virgisq; cędendu
iubet: quo facinore ita patris animum vlc
rat,vt pro miraculo habitum fuerit,quòd
ignouerit. cæſum adeò & lacerum verber
bus hominem aſpiciens.

Anno 630. Sigisbertus Orientalium An
glorum rex Cantabrigiæ inſignem acade
miam excitat.

Heracliu

Heraclius imp. ad ſtudia Matheſeos ſe cõ-
uertit, & Iudæos omneis in ſuo imperio ba-
ptizari curauit, idémque apud Dagobertum
regem Francorum, & Siſebodum regem Hi-
ſpaniarum precibus obtinuit, anno 636. Tan-
dem in Monothelitarũ hæreſim prolabitur.
Blond. Sab.

Rotharis Longobardorũ rex in Arianam
ſectam prolapſus, in ſingulis ſuis ciuitatibus
Arianum & Catholicũ epiſcopos haberi præ
cepit, an. 640. Blond. Plat.

De *Mahomete, & Saracenorum regno.*

Anno mũdi 4590. Romæ 1382. Chriſti ſex-
cẽteſimo trigeſimo, Heraclij decimo quinto
(quanquã alij aliud in tempus hæc reiiciãt.)
MAHOMETES in Arabia apud Agare-
nos & Saracenos prophetam ſe vẽditauit, & *Mahometes.*
regem pariter, idq; ex hac occaſione. Agare-
ni in ingreſſu Arabiæ habitãtes, ſemper præ- *Agareni.*
dationi & militiæ exercendæ dediti fuerũt.
Iam verò concitati Perſarum bellis ſtipẽdia
meruerant ſub Heraclio. Et cùm renunciatũ
eſſet per præfectos Cæſareos, non expectan-
dam amplius eſſe ſpẽ ſtipendiorũ, ſeditionẽ
mouerunt aduerſus duces Romanos. Porrò
occaſione huius tumultus publici potentia
Mahometis creſcere cœpit. Quãdo enim re- *Occaſio*
ctore carere non potuit vulgus, facilè adhæ- *Mahometici regni.*
ſerũt Mahometi, qui reliquos omnes & pro-
pter opum magnitudinem, & propter aliàs
ſingulares virtutes facilè antecellebat. Cæ-

terùm vt facilius in vnum aliquem & certum ordinem redigeret mores populi, statuit non modò in ciuilibus rebus certas leges condere, sed ad vnam aliquam & nouam formam religionis animos vulgi alligare, quò rectius in officio omnes continerentur, neque exoriri posset dissensionis alicuius occasio. Videbat enim varias & dissentientes passim esse opiniones de religionis doctrina. Nam dissipata erat concordia Ecclesiarum per varias hæreses, & maximè impio dogmate Arii. Atque vbi errore implicatę conscientiæ sunt, & animi in dubio versantur, suspectam facilè habent doctrinam Christi, & paulò momento huc atque illuc impelluntur. Itaque nutantibus in hunc modum mentibus hominum, opportunitatem nactus Mahometes, huiusmodi religionis formam præscripsit, in qua summa illa fidei capita de Christo prætermittebantur, idq; propterea, ne fidei doctrina porrò in ambiguas disputationes vocaretur, sed posita tantùm in rationis captu præciperet de ciuilitate morum, & ratione honestè viuendi. Id verò plausibile tādem est naturæ humanæ: ac proinde legem pœna capitali sanxit ne quis de sua secta disputare ausit. Amplexi itaq; sunt hāc doctrinam Gentes, Iudæi, Ariani, & Christianæ religionis apostatæ. Nam erat hæc fides probabilis omnibus: ideò homines dispari genere, dissimili lingua, alius alio moreviuentes, incredibile est memoratu q̄ facilè coaluerint, & creuerint potētia ad fortiter resistendum

Mahometicæ religionis forma.

Romanis.

Romanis. Primùm enim cœperunt Arabiam & Syriæ partem ſubigere. Nam Damaſci regia Mahometis erat. Poſtea & in Aegypto potétes facti ſunt. Breuiter hæc de initio formidabilis regni Mahometici dixiſſe ſatis ſit, in quo primùm Arabes & Aegyptij regnarunt, qui ſe Sultanos, hoc eſt, principes appellarunt. poſtea imperium ad Turcas tranſlatum eſt. *Sultanus.*

Porrò hoc regnum potiſsima pars eſt Antichriſti. Et extāt de eo certiſsima vaticinia in Prophetis, quibus ſeriò monemur à Deo de vitanda hac peſte. In Daniele ſic depingitur: In beſtia illa terribili, quæ Romani imperij typus eſt, enaſci cornu, præ cuius potentia tria cornua euelluntur, & oculos habere, & loqui horrendas blaſphemias contra Deũ. Cornu hoc, Mahometes eſt: oculi & horrēdæ blaſphemiæ contra Deum, Alcoranus & doctrina Mahometica ſunt, quæ latiùs propagata eſt, quàm imperij fines ſpectabant. Nã vniuerſa ferè orientalis plaga Diabolico hoc dogmate eſt infecta. Tria cornua, tria illa regna, Arabiæ, Syriæ, & Aegypti, quæ occupauit Mahometes, notant. Ea omnia prædixit Deus, vt admoniti nõ offenderemur hoc ſcandalo: item ne ignoraremus vltimum hoc regnum eſſe, & extremi iudicij diem expectandum eſſe. Poſteritas autem Mahometis non contenta ſuorum regnorum finibus, cum Cæſaribus Conſtantinopolitanis propter Aſiæ quoque imperium dimicauit. *Dan. 7. b.*

Saracenum regnum dictum eſt primò hoc *Saracenum Regnum.*

regnum Mahometis. Nam etsi Agarenus erat natione, tamen non sine magna causa mutauit hoc nomen, quòd promissio in scripturis ad Abrahæ filios ex Sara prognatos pertinebat, & non ad Agar. Erant autem Agareni ex Agar. Cæterùm cùm prætexeret Mahometes suum populum Deo gratum esse, atque adeò ad quẽ pertineret benedictionis promissio, vt dominarentur in toto orbe, (carnaliter enim interpretabatur omnes promissiones scripturarum) immutato vocabulo de industria populum suum Saracenos appellauit, tanquam Saræ filios, non Agarenos.

Gene. 21.

Sunt autem hi Saraceni potentes non in Asia solùm, sed in Aphrica quoque facti. Inde & in Hispaniam profecti, eius quoque magnam partem diu tenuerunt. Italiam etiã sæpe per incursionem ingressi sunt.

Saracenorũ potentia.

De Turcarum origine.

CAVSA aduentus Turcarum ex Tartaria in Asiam, ea fuit, quòd belligerantibus Saracenis contra Persas, quæsierunt opem Persæ à Turcis. Hi verò Tartari fuerũt iuxta Caucasum montem. Contigit id non diu ante Carolum Caluum, circiter annum Christi octingentesimum septuagesimum. Post hanc expeditionem sensim in Asia Turcæ manere cœperunt, perinde ac fieri plerunq; solet cùm exterorum hominũ subsidia aduocantur. Quandoquidem autem militiæ exercendæ dediti in primis erant Turcæ, factum est vt imperij summa ad eos tandem deuolueretur. Et in

Turcæ fuerunt Tartari.

primis

primis Othomannus Turca potentia & viribus excellere cœpit temporibus Cæſaris Alberti Auſtriaci primi, qui Cæſaris Rudolphi filius erat: id quod fuit poſt natum Chriſtũ circiter milleſimo & trecenteſimo anno. Iam verò ab huius Othomanni temporibus, Mahometis regnum in Turcici imperij appellationem abiit. Notatũ dignũ eſt hoc loco, præſens illud Turcicum genus nationes ſubigere & dominari cœpiſſe temporibus primi Auſtriaci Cæſaris, & ſpes eſt vt ſimiliter tandem ab Auſtriaci ſtemmatis imperatore reprimatur. *Othomãnus Turca.* *Turcæ quãdo cœperint dominari.*

Imago huius Turcici regni plena terroris in ſacris literis deſcribitur, ne neſciremus hoc Satanæ regnum eſſe, & cuius potentia atque ſucceſſu non abſterreremur à Chriſto ad Mahometicã impietatem deficiẽtes. Ezechiel & Ioannes appellant Turcas Gog & Magog. *Eze. 38. & 39. Apo. 20*

Gog tentorium vocatur, Magog populus eſt extra tentatoria. nam Tartari habitant in tentoriis. Et διαῤῥήδην ſcribit Ezechiel permiſiſſe Deum augeri potentia Gog propter peccata populi. *Mahomet Turca. Rubei Iudæi.*

Mahomet furor ſeu indignatio eſt.

Turca militem ſeu depopulatorem ſignificat. Methodius vocauit hunc populũ rubeos Iudæos, propterea quòd cæremonias quaſdã à Iudæis mutuati ſint. Neque verò Germani Iudæi erant, ſed rubei Iudæi appellati ſunt, vel quòd ſanguinis ac cædis auidi erant, vel quòd Mahometes ab Edom ex Arabia ortũ *Edom.*

duxerat: nam Edom rubeus eſt. Methodius autem ait Gog & Magog vltra Caſpios montes, hoc eſt, Caucaſum cõcluſos fuiſſe, & vulpem illis meatum facturam eſſe. Vulpes hæc Mahometes eſt: nam per legem Mahometicã prouocati, potentes facti ſunt, & dominari cœperunt.

Suprà diximus quo pacto ad occidentem Romana Monarchia peruenerit. Iam verò per Mahometiſtas Aegypto, Syria, Aſia & Aphrica priuati ſunt Cæſares, donec tandem à Turcis hodie Græcia, & quicquid erat reliquum, captum atque vaſtatum eſt.

Honorio primo mortuo vacat ſedes annum vnum, mẽſes ſeptem, dies tredecim, inde anno domini 637 creatur põtifex 71. Seuerinus 1. Romanus, qui ſedet an. 1.

Seuerino ſucceſsit 72. Papa Ioannes quartus, Dalmata, an. 1.

Poſt Ioannem quartum factus eſt 73. Papa Theodorus Græcus patre epiſcopo Græco natus, ſeditq; an. 6. menſ. 5. Plat.

Anno Chriſti 640.

CONSTANTINVS 3. Heraclij filius, Cæſar 63. regnauit quatuor menſibus, à nouerca Martina veneno necatus eſt, vt ſuum filium Imperatorem deſignaret.

Anno Chriſti 641.

Heracleonas. HERACLEONAS Heraclij filius 64. Cæſar cum matre in Oriente imperauit duobus annis poſt ſublatum Conſtantinum. Senatus autem populuſq; Conſtantinopolitanus cognito ſcelere, in matrem & filium Heracleo-

nam

nam consurgens, hunc naso deciso, illam lingua mutilatam, vnà cum patriarcha in exiliũ relegarunt, à quo adiuti erant in patrando scelere. *Vltionis Exemplum.*

Anno Christi 643.

CONSTANS Constantini filius 65. Cæsar regnauit 27. an. Ad Orientem à Saracenis, in Italia à Longobardis victus est. Homo auarissimus fuit, & à suis tandem in balneo occisus est Syracusis.

Theodoro successit 74. Papa Martinus primus, Tudertinus, an. 647. sedit an. 6. Hic votum castitatis clericis suis imponit. Volat.

Saraceni maximam partem Aphricæ occupant, an. 648.

Rhodus cum circumiacentibus insulis, à Saracenis capitur Sab. En. 8. lib. 8.

Martini primi successor fuit EVGENIVS 1. Romanus pontifex 75. ann. 654. sedet ann. 2. mes. 8. Statuit vt Episcopi carcerem habeant ad delicta clericorum punienda. Volat.

S. Rupertus Episcopus primò Vuormatiæ, pòst Ratisbonæ floret.

Anno 660. Fames ingens Franciam peruadit, cuius leuãdæ ergô Clodoueus rex ædem Dionysij quam Dagobertus donariis aureis argenteisq; in immensum decorarat, nõ quidem spoliat, sed ad tempus exuit, vt pauperũ inopiæ subueniret, quòd variè tum acceptũ, nunc sacrilegium vocatum est, nunc pietatis opus. Chroni. Fran.

Eugeniũ secutus est VITALIANVS Campanus papa 76. an. 657. seditq; ann. 14. Is musi-

cus insignis templis cantum instrumẽtalem, figuralem & organa introduxit. Plat. Volat.

Rex Persarũ cũ vxore Cæsarea & 40000. hominum Constantinopolim proficiscentes baptizantur. Plat.

S. Getrudis filia ducis Brabantiæ agnosci tur. Volater.

S. Iodocus eremita filius regis Britanniæ insignis habetur. Sab.

Anno Christi 660.

Constantinus Pogonatus. CONSTANTINVS 4. filius 66. Cæsar, imperauit 17. an. Pogonatus hic dict⁹ est, hoc est barbatus. Septem annos bella gessit cum Saracenis, quorum vna in pugna triginta millia cæsi sunt, adeò vt debilitatis eorum viribus coacti sint pacis conditiones petere ab imperatore, quæ concessæ sunt illis hac lege, vt quotannis tributa penderent Cæsari.

Hic fratres pueros, ne ad imperium aspira rent, naribus mutilauit.

Beda Venerabilis in Anglia florens, Græcè & Latinè doctus scripturã interpretatur.

Post Vitalianum factus est papa 77.

ADEODATVS Ro. ex monacho, tẽporibus Constantini Pogonati, an. 672. sedit an. 4.

Sedes Papæ vacat menses 4. dies 20. Plat.

Ann. 676. post Adeodatum factus est Papa 78. Donus primus, Rom. an. 5. Hic clerum in varios ordines distinxit. Atrium Petri marmore strauit, templa ædificiis ornauit. Plat.

Anno 679. Agatho Siculus Papa 79. sedit an. 2. mens. 6.

Bulgari Thraciam & Pannoniã inuadunt,

& imp

& imperatoris permissu partem eius posside nt. Blond.9.

Theodorus archiepiscopus Rauennatis ecclesiæ cùm hactenus par Romano fuerat, se cum suis ei subiicit.Blond.9.

An.683.Pestilentia ingens Romæ orta.

An.684.Leo Siculus 2.papa 80.creatus sedit mens.10.hic pallia gratis danda censet, osculum pacis in ecclesia constituit, quodq; indies posit baptismus fieri.Volat.Psalmodiam etiam composuit & hymnos ad meliorē concentum redegit.Plat.

Leoni Siculo 2.Pontifici successit 81.Papa Benedictus 2.anno 686.sedit annum 1.menses 10 Hic vt absque imperatoris consensu pontifex posit eligi,impetrat.Volater.

Post Benedictum successit Ioãnes quintus Syrus Papa 82.qui sedit ann.1.Hic summum pontificem voluit consecrari ab Ostiēse,Portuense,& Veliterno episcopis.Volat.

Huic successit Conon Thrax papa 83.qui sedit menses decem.

Pertharis rex Lōgobardorum Italiæ præest.Sabel.

Ann.681.Sextum Concilium iterum Constantinopolitanum.

Sergius 1.Antiochenus 84.papa,an.Christi 689.electus, sedet annis 13. In huius electione magna seditio & diuisio populi facta est. Plat.

Hic,Agnus dei,missæ adiecit.Sab.

Beda venerabilis floret, qui post an.2.Gregorij 3.moritur.

Anno

Anno Christi 687.

IVSTINIANVS secundus Cōstantini filius, 67. Cæsar postquam decem annis imperio præfuisset, à suis ducibus Leontio & Tiberio Absimaro truncatus naso & auribus, imperio exutus, in Chersonesum relegatus est, iterum regnaturus.

Itaq; Leontius vel Leo 2. imperator factus 68. præest rebus pessimè an. 3. tandem & ipse mutilato naso ab Absimaro duce custodiæ mandatur.

Frisij Rabodo eorũ duce superato, in Christianismum à Pipino aulæ Gallicæ magistro equitum inducuntur. an. 797. Hunc Pipinum D. Lambertus Traiectensiũ episcopus increpans quòd pellicem vxori addidisset Alpaidem, à Dodone pellicis ipsius fratre miserè trucidatur. Percussor & conscij intra annum diuinitus puniuntur & pereunt. Ioan. Til.

Anno 702 Ioannes 6. Græcus ad pontificatum 85. peruenit, cui præest an. 3. Plat.

Ioannes monachus hæresiarcha existit. Plat. in Constant.

Anno Christi 700.

ABSIMARVS Tiberius 3. Cæsar 69. imperio præest ann. 7. post quod tēpus Iustinianus secundus opera Bulgarorum ab exilio reuocatus, Constantinopolin cum ingenti exercitu reuertitur, & denuo cum filio imperat an. 6. & captos Leontium & Tiberium, ac humi coram se prostratos, pedibus cōculcauit, & palàm clamari iussit, Super aspidem & basiliscum ambulabis. Deinde spectante populo int

lo interfici eos iusfit.

Hoc tempore Paulus Heracliensis primus dux Venetorum creatur Sab.En.8.lib.7.

Arithbertus Longobardorum rex, Papæ Alpes Coccias ad Galliarum Alpes vsq; dono dat. Blond.

Anno Christi 704.

Ioannem 6.secutus est Ioannes 7.Itē Græcus, ordine 86.pōtifex, seditq; an.2.(alij tres aiunt) menses octo.

Hunc secutus est Sosimus, aut vt alij scribunt Zosimus, Syrus (qui & Sisinius quibusdam est) Pontif.87.qui viginti tantùm dies sedit.

Sosimo successit Cōstantinus primus, Syrus item Papa 88.an.70.sedit 7.an. Huic Iustinianus imperatorum primus Constantinopolim venienti pedes osculatur. Hic statuit ne imperatoris hæretici nomen publicis aut priuatis scriptis reciperetur. Plat.

Circa hæc tempora Saraceni Aphricam & magnam partem Hispaniæ vi occupāt, quam ad 700.an. tenuere. Plat.

Anno Christi 713.

PHILIPPICVS Bardesanes 70. Imperator occiso Iustiniano & Tiberio eius filio in acie anno vno & sex mensibus (alij ann.2. faciunt) regnauit. Hic in hæresim Homousij lapsus & imagines delens, à Constantino Pontifice Rom. synodum Romæ celebrante schismaticus declaratur. Sab.8.libr.7. Tandem à præfecto suo captus exoculatur, & imperio deiicitur.

Greg

Gregorius 2.Romanus an.714.fit 89.pontifex, ſedet ann.17.quidã ei priores duos annos auferunt, & Stephano cuidã attribuunt. Hic multos Germanos baptiſmi cauſa Romã venientes ſuis manibus baptizat. Plat.

Bonifacius monachus doctiſsimus à Gregorio in Germaniam interiorem miſſus, Germanos ad fidem conuertit, Romanam eccleſiam auxit. Moguntinus fit primus Archiepiſcopus: tandem in Friſia docens occiditur. Sab.En.8.lib.7.Plat.

Anno Chriſti 715.

ANTHEMIVS Anaſtaſius 2.Cæſar 71.Orienti impiè præfuit ann.3.alij an.1. & 3.menſ. ponunt. Is à duce ſuo Theodoſio captus, regnoq; exutus, monaſterio includitur.

Ciuile bellum inter reges Galliæ ortum. Sab. Nam reges pro potentum libidine creabantur, eorumq; ius & dignitatem ij tantùm tuebantur, à quibus in regnum euecti erant.

Anno Chriſti 718.

THEODOSIVS 3.72. Imper. vno tantùm anno imperauit. Imperium deſeruit, cùm videret inuadi ſe à Leone, & diffideret regnũ ſe poſſe retinere, monachusq; factus in priuata vita deceſsit.

Anno Chriſti 719.

LEO 3.Iſauricus, Theodoſio initiato, fit imperator 73.regnatq; an.24. Hic appellatus eſt Iconomachus, hoc eſt imaginũ expugnator, propterea quod imagines ac ſtatuas ſanctorum è templis auferri & incendi mandauit. Sub hoc Cõſtantinopolis vrbs octo annorum

ſpacio

ſpacio obſidionem paſſa eſt à Saracenis: qui propter famis & peſtilentiæ magnitudinem ſumma calamitate preſsi ſunt in eadem obſidione. Quin & à Bulgaris, qui Cæſarē adiuuabant, cæſi ſunt. Præterea quoque naues Saracenorū igne peculiari arte facto ſub aquis incenſæ conflagrauerunt.

Carolus Martellus filius Pipini magiſter regiæ domus Francorū factus, Saxones, Sueuos & Bauaros vincit. Sab.

Herbipolenſis & Erfurdiēſis epiſcopatus in Germania inſtituuntur.

Leo Imperator inuito pontifice Conciliū Bizantij 330. epiſcopis celebrat, qui ſtatuunt idola è templis tollenda, imagines cōburendas eſſe: vnde pontifex ſubditos imperatoris in apertam rebellionem perduxit. Blōd. Pla.

Friſia & Vueſtphalia à S. Vuilibrordo Caroli Martelli auſpicijs ad fidem Chriſtianorum conuertuntur. Sab.

An. 730. Gregorius 3. Syrus fit Papa 90. ſedet an. 10. Hic Romæ ſynodum celebrat præſentibus Italiæ prælatis, in qua ſtatuitur maiore quàm vnquā antea cultu imagines ſanctorum obſeruandas eſſe: & pontifex imperatori Leoni id facere recuſati, ſacris interdicit, & neglecto eo Carolum Martellum Frāciæ magnum principem contra Lōgobardos, qui iam pacem cum Romanis reiecto imperatore ſancierant, in Italiam vocat. Plat. Sab.

Saracenorum 375000. ad Turronem in Hiſpania à Carolo Gallo & Eudone Hiſpano prælio trucidantur. Aemil. lib. 2.

Visigotthi à Carolo in Gallia delētur. Pla.

Arianum dogma destandum hoc tempore in Hispa. repullulans, Alphonsus rex Hispa. extirpat, Saracenos molestat, & Catholicus dicitur. Mich. Rit.

Corolus Martellus primò Frisones, mox ad Auenionem Saracenos superat. Aemil. 1.

Linthprandus rex Italiæ Trasemundū Spoletanum ducem vincit, Romam obsidet. Sab.

Anno 741. Gregorio 3. succeßit Zacharias Græcus, Papa 91. sedē sacerdotis summi posſidet ann. 10. mens. 3. Oleum hic pro lampadibus in templis arsuris excogitat. Plat. Idem Luitprandum ducem Spoletanum vrbē obsidentem, cùm aliter non posset, castra petens reuerentia vultus permouit. Idem primus pōtificum ausus Francos iuramento absoluere, cùm illi Childerico regno exacto, monachūq; se profiteri coacto, Pipinum breuem Caroli Martelli filium regem vngunt, anno 751. Nā veteribus regibus iam ad egestatē redactis, omnis potentia ad principes deuenerat. Aemil. lib. 2. Blond. lib. 10.

Huius Zachariæ tempore D. Bonifacius in Germania prædicauit.

Saraceni Carthagine discedentes denuo Hispaniam intrant, anno 742.

Anno Christi 743.

CONSTANTINVS 5. Leonis filius imp. 74. annis 35. Orienti præest. Dictus est Copronymus, propterea quòd in baptismales aquas (infandum) cacauit, statuarum quoque euersor fuit. Archiepiscopus Coloniæ Agrippinæ

insti-

institituitur.

Rachisius rex Longobardorum fortis fit monachus. an. 750

Aistulphus rex Longobardorum superbus Italiam vexat. Sab.

Turcæ gens Scythica, ex Hyperboreis mõtibus procedentes, Halanos, Colchos & Armenios inuadunt. Blond. 1. Deca. 2.

D. Ottilia sanctitate in Alsatio insignis habetur.

Anno domini 751. Zachariæ pontifici successit Stephanus 2. Romanus ponti. 92. ann. 5. sedet. Hic Pipinum Gallum in Italiam cõtra Longobardos vocat, quorũ regem obsidione cinctum redegit ad petendas & seruandas leges pacis.

Alcuinus Anglus Eboracensis Diaconus doctissimus claret. Honor. in Catal.

Anno 755. Pipinus Gallus Aistulpho Longobardo deuicto, Rauennatem exarchatum (repugnãte imperatore cuius erat) dono dedit Romano pontifici. Blond. lib. 1. Plat.

Illinc Pipinus primus ecclesiasticos Romanorum ritus & cantuũ cæremonias in Frãciam accepit atque attulit: illudq; negociũ Aegidio fratri (Remigium quidam vocant) Rotomagensium Archiepiscopo dãtum.

Stephanus pontifex Pipinum Francorum regem, & Romanum patricium dicit.

Pipinus rex Parlamentum in Frãcia instituit an. 757.

Paulus 1. Romanus an. 756. fit Papa. 94. sedet ann. 20. mens. 1. Hic carceres & xenodo-

chia intrans,miseris fert suppetias,& templ
Christianorum consecrat.Volat.

Turcæ gens Scythica cũ Saracenis & Ara
bibus in eadẽ lege Mahometica consentiun
anno 706. Volat.

Sabanus rex Bulgarorum Constantino i
abolendis imaginibus consentit.Sab.

Monasterium Bremense, Mindem & Hal
berstat in Germania fiunt episcopatus. Cor
Corni.

Fabulæ Roberti Neustrij, quem Diabolũ
dicunt,recensentur his temporibus, nemp
761.762 & 763.&c.

Desiderius vltimus rex Longobardorum
Italiæ præest Sab.

Post Paulum primum contentiones & tu-
multus ingentes contigerunt Romæ propter
electionem pontificis.Nam Constãtinus qui-
dam laicus existens, subito factus presbyter
tyrannicè papatum inuasit: sed tandem zelo
fidelium eiicitur, & oculis ignominiosè pri-
uatur.

Anno 767. Stephanus 3.natione Siculus in
ordine 96.Romanæ sedi an.4.præest.Hic Cõ-
cilium Lateranense celebrat contra Constã-
tinum pseudopontificem: in quo statuitur,
nullum, nisi per ordines ecclesiasticos, pos-
se pontificatum acquirere: & restituendas
imagines templis. Plat. Volat. in Stepha-
no. Idem pontifex nudis pedibus in litanijs
incedit.Plat.

Carolus Pipini regis Gallorum filius pa-
tri in regno Francorũ succedens, anno Chri-

sti

ti 769. Aquitaniam & Vasconiam recipit.

Anno Christi 771. Adrianus Romanus 1. põ
ifex 97. eligitur. sedet an. 24. Hic instituit vt
n Atrio Lateranensi quotidie centum pau-
eres alantur. Plat. Is pellexit Carolum Ma-
gnum in Italiam aduersus Desiderium Lon-
obardorum regem. Carolus Romã veniens
edes pontificis sedentis in loco Dei oscula-
ur. Blond. Aemil.

Anno 778. Leo 4. Constantini Copronymi
ilius 74. imper. rerum potitur an. 5.

Anno Christi 783.

CONSTANTINVS 6. Leonis quarti fi-
ius cum Irene matre loco 76. imperio præfi-
ciuntur 10. annos. Erat hæc mulier Atheniẽ-
sis, & supra muliebrem captum prudentissi-
nè imperauit, & summa cum laude omnium.
Postea imperio deiecta matre regnauit filius
olus an. 5. Verùm Constantinopolitani non
erentes eius flagitia, reuocarunt ab exilio
natrem, quæ oculos filio eruens, postea tri-
bus annis imperio præfuit sola in ordine 77.
Itaque Irene & Constantinus in imperio fue
runt simul an. 18. vsque ad annum à Christo
nato 801. Quanquam autem Constantinopo-
i Christiani Cæsares semper fuerunt, qui &
Romanos se imperatores nominarũt, donec à
Turcis tandem occupata est ciuitas, tamen
interim dum potestas regni ita labefactari
cœpisset, vt Cæsares neque nomen suum ne-
que Italiam tueri possent, coacti sunt Ro-
mani præsidia à Francis postulare, quorum
potentia tum maxima erat. Proinde Cæsarei

nominis maieſtas ad Carolum deuenit. Et quia noſtri imperatores magna fortitudine ſemper tutati ſunt & tenuerunt Italiam, cõſultò hîc prætermittimus Græcos imperatores, nam fuerunt alioqui homines molles, & planè inepti rebus magnis gerẽdis, ac noſtros Cæſares, qui ob inſignes virtutes præclaraq; facta meritò commẽdari debent, ordine pòſt recenſebimus.

Circa hæc tempora Græci Ialiam inhabitãtes, Italos bello petunt, & vincuntur. Blond.

Irene imperatrix cum filio Conſtantino iuſſu Theraſij Conſtantinopolitani patriarchæ in Nicea vrbe Synodum 350. epiſcopis celebrant, in qua præter reliqua imagines templis reſtituuntur: quod decretum mox imperator iterum abrogat.

Græci cum Romanis hoc tempore de ſancti Spiritus proceſsione conſentiunt. Volat.

Roma plurimis ædificijs & lapideis tẽplis à pontifice exornatur.

Anno 795. Leo. 3. Romanus fit Papa 98. ſedet ann. 20. In hunc ſeditioſo tumultu Romæ à clero concitato, profugit ad Carolum Magnum, à quo reſtitutus eſt. Et is Carolum Cæſarem decreuit, eumque populo Romano iubente, vetuſto imperatorum diademate coronauit. Is litanias trium dierum ante aſcenſionem Domini inſtituit. Plat. Idem duos epiſcopos ad Carolum miſit, qui vnà cum Francorum & Germanorum epiſcopis Francfordiæ ſynodum congregãtes, Felicianam hæreſim, quæ paulò antè circiter an-

num 775. in Oriente innotuerat, & Græcorũ synodum de abolendis imaginibus damnarent. Reg. lib. 2.

Egbertus 1. rex Anglorum creatur Anno 800. Polydo. lib. 5.

Germani Cæsares.

ANNO mundi 4762. Romæ 1554. Christi 801. Carolus Magnus Romæ ipso die natalis Domini imperatorio diademate coronatus est à Leone tertio pontifice Romano. Initiũ hoc est trãslati imperij ad Germanos: & trãslatione hac iterum Italiæ & Occidentali regno potentissimum caput & firmissimũ præsidium contigit. Etsi enim Germanici imperatores potentia pares non fuerunt semper, quemadmodum & nullo in regno vel viribus vel felicitate pares extiterunt reges omnes, tamen virtute tales fuerunt plerunque, vt à periculis liberarint Italiam, & ad Occidentem non solùm in rebuspubli. tranquillitatem, sed in Ecclesia religionem quoque integram conseruarint. Et si res gestas ac mores nostrorum Cæsarum æstimare voles, iudicabis eos prudentia excellentes principes, & minimè barbaros fuisse, & nulla in re censendos esse inferiores illis summis & commẽdatissimis imperatoribus, Augusto, Traiano, Adriano, Constantino: imò si rectè reputes, affirmabis plus etiam honestatis & modestiæ in nostris extitisse, quàm in illis. Id quoque reperies, à nostris ex nulla ambitione, vel priuati commodi cupiditate bella susce-

Carolus magnus.

Initiũ trãslati imperij ad Germanos.

Germanicorum Cæsarum laus.

pta esse, sed ex necessitate solùm ad conser uandam religionem, & pro tuenda imperi libertate, atque salute subditorum.

Ego verò tametsi conscius mihi meæ tenuitatis, neque iudicare neque dicere de virtutibus magnorum hominum pro dignitate possim, non dubitem tamen aliquos principes præ alijs commendare. Existimo enim pertinere ad officium cuiusque historici, vt nonnunquam in optimarum quarumque virtutum commemoratione digrediatur, easq; propter imitationis exemplum veluti spectandas exhibeat lectori. Iam verò in humanis rebus nihil neque honestius neque iucundius esse potest consideratione & cognitione heroicarum virtutum in summis hominibus. Proinde optarem ego nostros Germanicos Cæsares Germanis nostris ob oculos positos esse ita, vt virtutes eorum cognoscerent & admirarentur. mirum enim quantum vbique hoc ad emendationem esset facturum, atque adeò flammam quandam excitandam in animis bonorum virorum in imitãdo. Sunt autem hi principes haud dubiè, mea quidem sententia, tales, vt digni sint qui multis partibus antiquis Romanis anteponantur, siue prudentiam, siue fortitudinem, siue denique honestatis & modestiæ studia voles æstimare.

Carolus Magnus, Ludouicus pius Caroli filius. Post hos, Saxones: Henricus primus, Otho Magnus, Otho 2. Otho 3. Henricus 2. qui Bambergæ sepultus est. Lotharius Saxo.

Item hi Franci, Cunradus, Henricus Cūradi filius. Item hi Sueui, Fridericus Barbarossa, Fridericus 2. Rudolphus, Sigismundus, Maximilianus.

De Germania, & occasione regni Francorum.

IMPERIO Romanorum tota Germania non parebat, sed eæ tantùm regiones, quæ inter Rhenum & Danubium sitæ sunt. Et magnos interim labores Cæsaribus præbuerunt nostri, donec ab illis subigi & retineri potuerunt.

Augusti enim tēporibus in Germania bella gesserunt Drusus & Germanicus, postea Caius & post hunc Vitellius & Domitianus. Traianus inferiorem Germaniam ad Moganum vsque subegerat. Maximinus vsque ad Herciniam syluam peruenit. Valerianus in superiori Germania cum exercitu fuit. Post hunc sub Galieno commoti Franci insurgere cœperunt, sed ab imperatoribus subsequutis aliquoties sedati sunt eorum impetus. Aurelianus enim prope Mogūtiam vicit eos. Probus præclaris & magnis victorijs vsus est in Germania inferiori. Constantinus Spiram vrbem condidit. Iulianus, Valentinianus & Theodosius similiter Alemanos & Francos represserunt, & eas quæ Rheno adiacent regiones, simul & Sueuiam occuparunt. Verū posteaquam potentia Francorum & Alemanorum crescere cœpisset, Cæsares in Germaniam non redierunt.

Germania a quibus bello infestata iam inde ab Augusti tēporibus.

Francorum rex.

De prima origine Francorum variè fabulantur quidam, sed pro certo habetur, Germanos superiores eos fuisse Augusti tempore. Nam ante Augustum de Germaniæ statu nihil certi habetur ex historijs. Porrò fuisse Francorum tantam apud Germanos superiores vetustatem id ex Strabone liquidò probari potest, qui tempore Augusti historiam scripsit, & militiam vnà cum Romanis sequutus est. Strabo autem Francos Vindelicis, hoc est, Bauaris cõiunctos esse dicit, quibus hodie quoque ex parte sunt contermini.

Strabo.

Motus Francorum ex hac cœpit occasione. Tẽporibus Galieni Cæsaris, Dux apud Germanos Posthumus erat, is propter singularem probitatem, & virtutes in administrando imperio, à populo Cæsar creatus est, Galieno interim ocio & luxu Romæ diffluente. Cæterùm simul atque accepit Galienus imperatorem designatum Posthumum, mittit aduersus eum instructas copias. Posthumus contrà & suos quoque in armis paratos esse iubet, inter quos vel præcipui Franci fuerunt. Et quanquam postea per insidias clàm trucidatus est Posthumus, tamen semel ad arma prouocati Franci, in expeditione manserunt semper, descenderuntq; à Mogano ad Rhenum, & trans Rhenum Treuerim vrbem eripuerunt Romanis primùm, postea Galliã ingressi sunt. Cæterùm postquam aduersus Attilam vnà cum Romanis pugnauerunt, cõiunctissimi semper Cæsaribus fuerunt, adeò vt pacto cum Francis inito, Iustinianus Cæ-

Francorum res gesta, et qua occasione desciuerint ab imperio.

sar

ār permiserit,vt eam Galliæ partem quæ ho
lie adhuc Francia appellatur, suo imperio *Francia, Galliæ pars.*
subditam retinerent. Proinde simul & Rhe-
nanas regiones & Galliæ partem occuparunt
Franci,& vtraque terra vnius regni admini-
stratione seruabatur. Magnæ profectò vbi-
que laudes Francorum extant in historicis,
cùm propter singularem prudentiam & feli-
citatem in regni gubernatione administran-
da,tum verò, quòd in initio sui regni Chri-
stianæ religionis doctrinam amplexi sunt,
eámque propagari voluerunt. Interea Ale-
mani quoque ab imperio Romano desciue-
runt. Erant autem Alemani, Germani supe- *Alemanorū defectio.*
riores, qui hodie Sueui, Heluetii & Bauari
appellantur. Ita post diuulsionem Romanæ
monarchiæ diuisa primùm est Germania in *Germania diuisa in Alemanos & Fräcos.*
Alemanos & Francos. Sed Franci tempori-
bus Pipini patris Caroli, facti sunt domini
Alemanorum: ideóque ita partito imperio,
Germaniam superiorem regnum Orientale,
& inferiorem simul & Galliam Occidenta-
lem regnum vocarunt: & ex hac partitione
regnorum etiamnũ hodie nomina illa in Ger
mania sunt relicta.

Caroli magni parentes Germanici princi- *Caroli magni parētes.*
pes & curiæ præfecti,adeoq; primarij guber
natores apud reges Francorũ fuerunt, & of-
ficij delegatione Maiores domus tum dicti *Maiores domus.*
sunt.Id quoque fertur, hæreditarium eorum
ducatum & primum dominium fuisse, vbi
nunc Comitatus Palatinus est circa Rhenũ
fluuium

Palatini priores ex Carolo Magno.

fluuium. Certum enim est, primi Palatini stemmatis ortũ ex Caroli posteris fuisse. Tandem verò cum regia progenies in dies magis ac magis decresceret ac debilitaretur, hi autem Principes potentiores fierẽt, factum est, consentiente summo Pontifice, vt regni administratio ad hos Principes transferretur, atque ita Pipinus rex designatus, Germaniã & Galliam pariter gubernauit. Pipino mortuo, Francorum regno præfuit Carolus Magnus cognominatus, annos 32. ante adeptum imperium, & postea imperator factus regnauit annos 14. Itaq; in regno & in imperio dominatus est 46. annos, si in summã annorum numerũ contrahas. Natus est in Ingelheym, in Comitatu Palatino, non procul à Moguntia vrbe. In initio regni sui in Aquitania bellum gessit contra Saracenos, postea circiter annos triginta bella gessit aduersus Saxones quos tãdem subegit, vt & imperio parerent, tributumq; pẽderent, & religionis Christianæ fidem amplecterentur: quos & in Franciã transtulit, vnde Barbantini & Flamingi orti: vt de alijs bellis multis & ingẽtibus nihil dicam, quæ interea gessit & confecit.

Pipinus Germaniæ & Galliæ rex.

Carolus magnus vbi natus, & quæ gesserit

Saxones & imperio & fidei subacti.

Desiderius Longobardorum rex.

Desiderius Longobardorũ rex, totius Italiæ imperium affectauit, & Romam profectus aliquot ex primarijs ciuibus iussit occidi. Missis itaq; ab Adriano Põtifice Legatis ad Carolum, vt Romã & Italiã à metu periculi liberaret (nam & pater Caroli Pipinus antea quoque seruauerat Romam contra tyrannidem Longobardorum) profectus in Italiam

Carolus

Carolus, Papiæ obsidione compresit Desiderium, & ad deditionem coëgit. Cæterùm vbi re ipsa comperit Carolus seditiosam gentem Longobardorum quiescere non posse (nam & antea cùm eis tentata res erat) vt cõtenti finibus suis in regno resisterent, atque vt firma pax esset per Italiam, totam Longobardiam occupauit, in eáque tanquam in suo regno præfectos & administratores constituit. Captum autem Desiderium vnà cum regina coniuge & liberis secum abduxit, & Leodii iussit conseruari. Vnde ab Adriano pro remuneratione & ius Patriciatus accepit, & potestatem eligendi pontificis, & per prouincias passim episcopos. Exitum hunc habuit regnum Longobardorum in Italia, quod annos ducentos & tres durauerat, ab anno Christi quingentesimo septuagesimo secundo, Iustino imperante, vsque ad annum Christi septingentesimum septuagesimum quintum. Is erat sextus annus regni Caroli ante adeptum imperium. Nam etsi in hac expeditione Romam profectus erat Carolus, & non solùm in Longobardia, sed in ea quoque Italiæ parte quæ vltra Romam est, pacauit omnia, tamen imperatoriæ maiestatis titulum vsurpare sibi nõ volebat, ne Græcos suo honore & hac dignitate priuaret, Cæsareas vrbes Italiæ nulla in re violatas, pristinam libertatẽ retinere permisit, sed Longobardorum regnum perinde atq; suum retinuit: nam ne Cæsaribus quidem illud iam diu fuerat subiectum.

Carolus Longobardia potitus.

Circa

Circa hæc tempora, nempe anno Domin 810. Acaius Scotorum rex 65. cum Francis & Carolo primus fœdus init, quòd inde in hodiernum vsq; diem sanctè ac religiosè vtrinque colitur.

Taßilo Bauariæ dux oppressus à Carolo Magno.

Tassilo Bauariæ dux bellũ concitauit aduersus Carolum, sed oppressit eum Carolus vigesimo sui regni anno, & occupato Ducatu, Tassilo vnà cum filio in monasterium detrusus est. Neque verò temerè vsus est Carolus tanta seueritate etiam in affinem: nam & antea tumultu excitato in gratiam receptus Tassilo à Carolo, fidem non seruauerat.

Anno tricesimosecũdo Romam profectus Carolus Leonem Papam restituit, aduersus quem tumultus concitauerant Romani, adeò vt profugere pontifex cogeretur. Iam verò cùm re ipsa experiretur Carolus pacem constabiliri non posse in Italia, donec libertate donatæ vrbes pro libidine agere omnia non desisterent, necessitate coactus est totius Italiæ imperium ad se recipere. Tradidit autem Põtifici vrbes & regiones aliquot ad conseruationem ministeriorum in Ecclesia. In nocte natalis Domini exclamauit Papa, Carolum Romanorum Cæsarem, & semper Augustum esse. Et fertur ad hæc respondisse Carolum: Non venissem in templum, si quicquam tale futurum esse mihi cõstitisset prius. Neque verò imperatorij nominis titulum agnoscere voluit sine consensu & suffragatione Constantinopolitanorum. Itaq; Irene mater Constantini & Nicephorus consen-

ſerunt, vt ad Occidentem Carolus eſſet imperator, & in id cõſenſerunt vltrò: nam Conſtantinopolitanis Cæſaribus regiones illæ alioqui non parebant amplius. *Carolus Occidentis imperator factus.*

Porrò ſimulátque Cæſar factus eſt Carolus, tranquillato iam magnis laboribus Italiæ ſtatu, bellum Hungaris inferre conſtituit. Et durauit hoc bellum annos octo, quo Hungari deleti ſunt propemodum. Collocauit & Germanorum præſidia in Hungaria Carolus ad conſeruandum regnum: ex qua occaſione etiam hodie Germani in Hungariæ finibus habitant, quæ Septem Caſtra appellantur. *Septem caſtra.* Refertur in hiſtoriis Carolum ingentes opes retuliſſe ex Hungaria: & id vero conſentaneum eſt. nam Hungari bello exercendo iam ſupra ducẽtos annos intenti, prædas egerant ex omnibus ferè nationibus, nulla interim in ipſorum regnum incurſione facta ab hoſtibus exteris, vnde haud dubiè magni & precioſiſsimi theſauri reperti ſunt apud Hungaros. Interea temporis Caroli filius eodem nomine appellatus, Bohemiam ſubegit, victo eorum rege Lechone: atque ita demum totiùs Italiæ, Galliæ, Germaniæ, Bohemiæ, & Hungariæ potentiſsimus Monarcha factus eſt Carolus, & in tranquillum ſtatum vniuerſum imperium ad Occidẽtem redegit, & redactum conſeruauit. *Bohemia ſubacta.* Itaque propter has virtutes, & hanc animi fortitudinem, qua vſus eſt in rebus gerendis omnibus, meretur Carolus inter eos heroas recenſeri, quos ſubinde orbi donauit De' ad Reſ- *Monarchæ & Heroes cur mittantur à Deo.*

publicas

publicas reparandas, ad iuſtitiam, ad æquitatem, pudorem, denique ad modeſtiæ & publicæ pacis leges reſtituendas inter homines, quales fuerunt olim Dauid, Hercules, Cyrus, Alexander, Iulius, Auguſtus, Cõſtantinus, Theodoſius.

In primis autem in Caroli rebus geſtis notatu dignum eſt, vt tumultuetur inter maximos reges & principes. Nã ad hos reprimendos ſubinde mittit Deus præcipuos Monarchas, perinde ac noſtra ætate Carolus Quintus, multorum populorũ inſolentiam, luxum ac libidinem, & potentiam refrænauit.

Caroli res geſtæ tempore pacis.

At verò non armis & bellis gerẽdis ſolùm decet ſummos Monarchas claros eſſe, ſed reſpublicas quoque inſtituere & honeſtis legibus, & doctrina religionis. id quod in primis curę fuit Carolo. Cõcilia aliquot Romæ celebrari curauit, & Francofordiæ, & in Gallia aliquoties: & quinq; colliguntur ab Aemil. lib. 3. nempè Maguntium, Rhemenſe, Turonenſe, Cauilonenſe, Arelatenſe. Quin & tria publica gymnaſia inſtituit ad propagandam & conſeruandam doctrinam Chriſtianę religionis, vtpote Bononię, Lutetię Pariſiorum in Galliis, & Papiæ. In Germania ſimiliter multa monaſteria erexit in vſum iuuentutis inſtituendæ ſcholarum lo o. His adde quòd Francorum ius quoque in ordinem redigi, & legũ libros conſcribi iuſsit. Nam vetus illud ius Romanorum iam diu antea per Longobardos & Francos obliteratum erat.

Carolus, tria gymnaſia inſtituit. Monaſteria ſcholæ olim.

Item & antiquas hiſtorias Germanorũ &

cantica

cantica in vnũ colligi præcepit, quibus adeò delectatus fertur, vt ediſceret ea.

Germanicè & Latinè dicendo diſertiſſimus fuit, & Græcæ linguæ nõ imperitus: nam ipſe Græcos Legatos audiuit, & Græcè reſpondit, verùm in longa & continua oratione Latinis verbis vſus eſt. Etiam hodie verſus extant non prorſus inculti, quos ipſe in obitum cognati ſui Rolandi fertur conſcripſiſſe. In ſenectute Aſtronomicis diſciplinis operam dedit. Domi inter prandendum & cœnandum lectione librorum Diui Auguſtini delectatus eſt.

Carolus Magnus græcè & latinè doctus.

In templo horas canonicas vnà cum ſacerdotibus cantauit, & ſacras lectiones quoq;, & id etiam ſuo exemplo principes reliquos voluit facere, quibus ipſe præſcripſit lectiones, quæ ad ſuam & ipſorum emendationem videbantur pertinere. Erat enim doctrinæ Chriſtianæ non vulgaris amator. In vitæ totius moribus talẽ ſe declarauit, vt nulli pietate ſecundus eſſe poſſet. Præter hæc & Chriſtianis in exteris regnis pecuniarum ſubſidia miſit, & impetrauit apud Saracenorum reges, vt Chriſtiani nominis profeſſores clementius tractarentur.

Ventis & menſibus quoq; ea nomina impoſuit, quæ hodie adhuc ſunt in vſu: ita vt ex his omnibus facilè æſtimare liceat, hunc Cæſarem magnis virtutibus & ſumma felicitate in rebus gerẽdis à Deo fuiſſe exornatum, vt meritò Magni cognomento poſſit appellari. Cùm eſſet omnibus his virtutibus toto

iam orbe clarus,constabilita pace, reparat
legibus,redacto in ordinem religionis stat
vt præcideret magnorum incõmodorum o
casionem, antè obitum suum Ludouicum f
lium suum hæredem & successorem in imp
rio destinauit, postea Aquisgrani moritu
anno suæ ætatis septuagesimo secundo, po
Christum natum 815. Ante obitum Caro
pons per Rhenum traiectus propè Mogu
Pons apud Moguntiã deflagrans quid portenderit. tiam deflagrauit, qui ingentibus impendi
Caroli per decẽnium extructus erat.porte
dit hoc incendium non multò pòst Germa
niam à Gallia diuellendam esse.

Turpinus Remẽsis antistes, Caroli come
eius profectiones & acta conscripsit.

Leoni 3. Pontifici Romano succesit Ste
phanus 4.in ordine 99. anno 815. sedet mẽs
8.Is cõfirmationem sui pontificatus à Ludo
uico petiit,ac deinde in Galliam venit,co
nauitq; Aquisgraui Ludouicum imperato
rem:eius filios reges creauit, Lotariũ Itali
Pipinum Aquitaniæ, Ludouicum Noricor

Ludouicus Pius, Germanus Cæsar secundus.

ANNO Christi 815. Imperij administra
Ludouicus Pius. tionem auspicatus est Ludouicus Pius Ca
roli filius,regnauit annos viginti sex. Caro
lus plures filios habuit,qui ante obitum pa
tris mortui sunt. Ludouicus in initio sui im
perij,pacis fœdera inita à patre Carolo cu
Constantinopolitanis renouauit, & rata es
Lotarius. voluit.Postea Lotarium filium imperij con

sorte

forte delegit, vt in Italia regnaret: qui missus Romam, à Paschale Pontifice imperiali corona insignitus, Augustus est appellatus. Inde apud Aquisgranū a Ludouico conuentus est habitus pro reformando Ecclesiæ statu, & summa diligentia effecit, vt ministris ecclesiarum necessaria subsidia vitæ præberentur. Transactio quoque inter eum & Romanum Pontificem facta est, vt posteris certò constaret quæ pars ad pontificem, & quæ ad imperium pertineret.

Ludouici duces Bernardum Caroli nepotem occupantem Italiæ regnum superant, ac tollunt.

Pius hic imperator à Lotario filio ex consilio Episcoporum & principum quorūdam captus est, & annum vnum in monasterio detentus, propterea quòd timebat forè vt ex nouercæ instinctu imperium à se in iuniorem fratrem transferret: sed liber factus Ludouicus ad imperij gubernationē rediit, & Lotarium filium vi in Italiam abire compulit: tandem verò in gratiam pàtris receptus est, & ab eo dignitatem imperij regníque coronam accepit.

Lodouicus captus à filio.

Carolus Caluus Ludouici filiorum minimus Neustriæ rex dicitur.

Anno 816. Paschalis Rom. pontifex 100. creatur: sedet an. 7. mens. 4. Hic à populo Romano absq; imperatoris cōsensu electus, mox apud eundem literis se purgauit. Plat. Vola.

Synodali decreto Episcopi quidā qui Italis autores fuerant vt ab imperatore defice-

rent,in monaſteria relegantur.Plat.

Sancti Marci corpus Venetias tráſlatum. Sab.En.8.lib.9.

Dania & Suecia ſub rege Hunoldo ad fidem Chriſti conuertuntur.Sax.Gram.

Imperator Herioldum Daniæ regem à popularibus ſuis expulſum reſtituit,anno 821.

Anno 823.Eugenius 2.Romanus,Papa 101. electus ſedet annis 3. Poſt hūc factus eſt 102. P. Valentinus Romanus,ex Diacono, ſedet dies 40.Plat.

Valentino ſucceſsit Gregorius 4.Rom.an. 827.in ordine ſummus ſacerdos 103 qui eccleſiæ Romanæ præeſt an. 16. Hic papatum non prius iniit, quàm imperatoris cõſenſum per legatos expectaſſet.Inſtituit ne Chriſti ſerui vlla ſeruitute humana aut ciuili tenerentur, & vt vnaquæq; eccleſia ſuos haberet prouentus,cum imperatore egit.Idem primus feſtū omnium ſanctorum inſtituit Plat.Sab.

Daci Angliam infeſtant an. 826.

Saraceni Cretā & partem Aſiæ occupant, & Italiam vaſtant.

Rabanus Fuldenſis abbas,poſtea verò epiſcopus Maguntinenſis floret.

Grando ingens in Italia decidit.Sab.

Saxones à Ludouico imp.vincuntur. Plat.

Põtifex multorum epiſcoporum ſynodum celebrat anno 830.in qua precioſiores veſtes, aurum & argētum, omniſq; corporis luxus, eccleſiarū miniſtris & vniuerſo clero interdicuntur.

Normani Gallias infeſtant anno 837.

Edelphus

Edelphus Egberti Angliæ regis filius, ſub-
diaconatus gradu initiatus, mox Romani pō-
tificis autoritate eo vinculo ſolutus, Osbur-
gam vxorem ducit, anno 838.

Lotarius primus huius nominis, Germanus Cæſar tertius.

ANNO Chriſti 841. poſt mortem Ludoui-
ci Pii regnauit Lotarius filius eius annos
quindecim. Ac nunc finem habet aureū illud
ſeculū huius progeniei. Lotarius plures fra-
tres habuit, Ludouicum Germanicū, & Ca-
rolum Caluū, inter quos diſſenſio fuit pro-
pter diuiſionem, ex qua non minus ingens
quàm luctuoſum bellum exortū eſt. Etenim
in Gallia tanto inter ſe conflictu congreſsi
ſunt fratres vt (quòd teſtātur hiſtoriæ) Fran
corum vires adeò ſint debilitatæ in eo certa
mine, vt poſtea nunquam potuerint in inte-
grum reualeſcere. Victores fuerunt Ludoui-
cus Germanus & Carolus Caluus. Poſt com-
miſſam tantā cladem factis induciis per prin
cipes in gratiam redierūt fratres. Ludouico
ceſsit Germania, Sueuia, Bauaria, Bohemia,
Auſtria, Francia Orientalis, Thuringia, Sa-
xonia, & quicquid erat vſque ad Rhenū flu-
uium. Ludouicus hic Germanicus rex eſt di-
ctus, & magnæ de eo laudes referuntur. hu-
ius poſteri ſunt Francorum duces reliqui ſe-
quentes. Bohemiam quoque ad recipiendam
fidem Chriſtianam adduxit.

Lotarij fratres, Ludouicus Ger. & Carolus Caluus.

Francorum duces ſunt à Ludouico Germanico

Carolo Caluo maxima pars Galliæ in hæ-
reditaria tranſactione contigit, & ab hoc ſe-

quentes reges Gallorum originem ducunt.

Lotarius Italiam retinuit, & Galliã Narbonensem, & eam quoq; partem quæ etiamnum Lotaringiæ nomine appellatur. Mansit & apud hunc Cæsareæ celsitudinis eminentia. Itaq; hac occasione Gallia à Germania distracta est tandem. Postea Lotarius imperii gubernationem Ludouico secundo filio suo commisit, & ipse iam natu grandis monachorum habitum sumpsit.

Lotaringia Gallia à Germania qua occasione distracta.

Cometæ nõ pauci hoc anno ante dissensionem & bellum hoc fratrum apparuerunt.

Anno 843. Post Gregorium 4. Sergius 2. papa 104. sedet annis 3. Hic primus pontificum nomen mutauit, cùm antea Os porci diceretur: vnde mos inoleuit apud successores mutandi nomina. Plat.

Os porci primus nomen suum mutauit.

Ad hoc Pontifice Ludouicus secũdus Lotarii filius coronatus est Romæ.

Post Sergium LEO 4. Pontificatum init anno 846. sedet an. 8. Hic oratione præmissa Saracenos Romæ iuxta Vaticanũ prælio vicit, pedes populo deosculãdos præbuit. Plat. Volat. Idem oratione Basiliscum Roma expulit. Is & Angelicam arcem Romæ extruxit. Per delatores accusatus est apud Lotarium, quòd aduersus eum moliretur imperii sublimitatem à Francis ad Græcos transferre. Itaque cùm Romam profectus esset Lotarius, purgauit se papa.

Hoc pontifice Edelphus, qui aliis est Alidulphus, Rex Anglorum Romam profectus, anno 847. Inæ cuiusdam Vuestsaxonũ Regis

ſtitutum ſecutus(qui Britannis imperans, egnum ſuum Romano Pontifici beneficia-um & vectigale fecerat circa annum ſalutis 40.hincq; per ſingulas domos quotannis ſin ulos denarios appendi iuſſerat)eam partem nſulæ quam Egbertus pater ad regnum ad-nxerat, Romanæ Eccleſiæ vectigalẽ facit, gemq; ſancit, vt ſinguli pro ſingulis quas abitarent domibus Romano pontifici quo-nnis ſingulos denarios argenteos ad diem ſtum Apoſtolorum Petri & Pauli,vel ſum-ùm ad vincula Petri,perſoluerent.Hoc tri utum ad Regem vſque Henricum Angliæ egem nouiſsimum pontifici numeratũ eſſe onſtat: eiusq; nummi colligendi gratia te-atur ſe in Angliam à Pontifice miſſum Po-dorus Vergilius Vrbinas rerum Anglica-am ſcriptor recentiſsimus,ac diui Petri de-arios vulgò appellari ſcribit.Anaſtaſius Ro anæ eccleſiæ bibliothecarius doctiſsimus laret.Plat.in Ioan.8.Hunc pontifex 47.epi-copis ſynodum celebrãs ab officio deponit, uòd parochiam ſuam an.5.deſeruerat.Plat.

Theodora prudentiſsima alioqui fœmina Diuorum imagines in templis execrata, à fi-o Michaele imperatore Orientali monaſte io includitur,& pro hæretica habetur.Egn. ib.2.

Poſt Leonem 4.Ioãnes 8.Anglicus ex Mo-untia oriundus, ſexu fœmina, mentito habi u, pontifex fit 106.ann.854.ſedet ann.2.Hic ruditione pollẽs, in via pariens agnoſcitur, x dolore partus moritur. Hinc cautum vt

membra virilia attrectentur pontifici priuſ
quam confirmetur, foramine ad id in ſede
exiſtente. Plat. Sab.

Ludouicus 2. *quartus* Ger-
manicus C*æſar*.

ANNO Chriſti 856. imperium aſſumpſi
Ludouicus 2. Lotarij filius, regnauit ann.21
Saracenos magno impetu Italiam ingreſſo
repreſsit, & in agro Beneuentano ſuperauit
tandem reparata per Italiam pace, moritur
Mediolani ſepultus eſt.

Ioannes Scotus, alter à religioſo, iuſſu Ca
roli regis Galliæ, Dionyſij Hierarchiam ex
Græco in Latinum vertit. Volat. in Leone 4
Poſt Ioannem 8. factus eſt pontifex 107. BE
NEDICTVS 3. Romanus, an. 856. ſedet an. 3
Is ſtatuit vt omnis clerus funeri pōtificis in-
terſit, & viciſsim ipſe eorum. Plat.

Angli Ethelberto rege Dacos inſula Can
tico expellunt, anno 858.

NICOLAVS Romanus 1. pontifex 108. eli
gitur an. 859. ſedet an. 10. Statuit hic ne con-
cilio cleri vllus princeps, ne imperator qui-
dem interſit, niſi cùm de fidei ſumma agi-
tur: mandatq; ne quis ſacrificanti qui concu
binam habeat, adſtet. Plat. Idem, tribus ad
id viris doctiſsimis vſus, regem Bulgarorum
ad eccleſiæ Romanæ fidem perduxit. Volat.
Plat.

Mauri in intima Adriæ loca penetrant.
Sabell.

Balduinus primus Flandriæ comes eligi-
tur,

ur,an.864.

Daci,Iuaro rege occiſo in Anglia in Nor-
humbris deleti,an.868.

ADRIANVS II.Romanus ex Talaro epi
ſcopo natus,ann.869.fit pontifex 109.bonus,
& doctus.ſedet an.5.Plat.

Concilium Conſtantinopoli vniuerſale ce
lebratur ann.870.in quo Phocas patriarcha
deponitur.Plat & Sab.En.9.libr.1.

D.Edmundus Rex oriẽtalium Anglorum
vltimus, ab ethnicis Dacis confoſſus, anno
871.martyrum catalogo adſcribitur.Georg.
Lib.

Alfredus.ſeu Aluredus,6.rex Anglorũ re-
gia corona ab Adriano pontifice decoratur
anno 872.Poly.lib.5.

Græci vtuntur primò campanis Venetorũ
beneficio.Sab.

Daci Merciis & Orientalibus Anglis im-
perant.Georg.Li.

Dalmatæ facta regni diuiſione, vnà cum
Sclauis Chriſtianorum fidem amplectuntur.
Blond.2.Dec.2.

Ioannes 9.in Papam 110. eligitur ann.874.
ſedet an.10.dies.2. Is cõſpiratione facta cum
Gallorum regibus,à Germanis imperij maie
ſtatem ſtudebat transferre in Carolum Cal-
uum, deinde Ludouicum Balbum eius filiũ:
ſed imperium per vim retinuerunt Germani,
id quod poſtea dicetur.

Pontifex is quatuor libris vitam S.Grego
rij explicat.Sab.

Carolus Caluus Cæsar ex Gallia.

Carolus Caluus. ANNO Christi 877. Romam venit Carolus Caluus, & adiuuante pontifice Ioanne 9. Cæsar designatus, regnauit annis duobus. Erat Lotarij frater Carolus Caluus, Pij filius, cui in diuisione regnorum Gallia contigerat. Iam verò machinabatur Romanus pontifex imperij maiestatem à Germanis ad Gallos transferre, verùm id ferre noluerunt Ludouici Germanici filij: quod vbi audisset Caluus, comminabatur tantas copias trans *Gallicæ minæ.* Rhenum se ducturum, vt vel ab equis exhausto Rheno exercitus siccis pedibus posset transire. O impudentes nimium minas. Profecti sunt aduersus illum cum quinquaginta millibus ad Coloniam non procul Andernaco, duo filii Ludouici Germanici, à quibus fusus est.

Proximo anno profectus est in Italiã Caluus, quò eum sequuti sunt nepotes duo illi *Calui mors.* Ludouici filii. Cognita hac fama subitò ex timore morbo correptus interiit. Quidam veneno sublatum scribunt opera Sedechiæ cuiusdam medici sui. Interea tamen pertinaciter in transferendo imperio laborabat Ioannes Põtifex, & voluit Calui filium patris loco succedere. Proinde à Germanis legatis, & qui his addicti erant, captus est Romæ. sed elapsus ex eorum manibus ad Galliæ regem profugit, vbi Ludouicum Balbum Calui filium Cæsarem creauit: Balbus hic non amplius

lius duobus annis post Calui patris morte superstes vixit. Atque ita demum affectatio imperii infeliciter cessit Gallis,& simul fallacibus technis suis frustratus est pontifex.

Carolus Crassus quintus Germanus Cæsar.

ANNO Christi 880.imperium ad Germanos rediit. Etenim ingressis iterum Italiam Saracenis,& depopulantibus omnia,reuocarunt Romani è Gallia Pontificem,erat enim subsidio opus Italis contra Saracenos:& mortuo rege Galliæ,cùm nondũ esset ætate adultus regius hæres, magnæ passim dissensiones in Gallia concitabantur de administrãdo regno,donec regius filius adolesceret. Itaque hac necessitate cõpulsus Papa subsidia Germanorum implorauit ad eripiẽdam Italiam ex impetu periculorum. Venit tum in Italiã Carolus Crassus Ludouici 2. Germanici filius,& profligatis Saracenis,imperialem coronam accepit anno Christi 882. Regnauit Carolus post acceptum diadema ann.9. Sub id tempus Normanni irruentes in Galliam, tanta vbiq; damna intulerunt, vt coacti sint Galli præsidia à Germanis postulare, estque omnium consensu Carolus rex Galliæ designatus:atque ea demum occasione & Germaniæ & Galliæ regnum obtinuit Carolus Crassus iterum. Cæterùm non multò pòst eadem hæc regna dirempta sunt. In Morauico bello molestiæ & laboris impatiens Crassus relicto imperio,fratris sui filium Arnolfum Cæsarem

Carolus Crassus.

Normanni in Galliam irruentes.

ſarem conſtituit, à quo deſtinati ſunt Caro-
lo in imperio tanti reditus, quanti ſatis eſſe
potuerunt ad regium apparatum donec vi-
ueret.

Guilhelmus Pius dux Aquitaniæ ædifica-
to monaſterio Cluniacenſi ſuis impẽſis Ber-
nonem 1. Abbatem facit an. 881. Plat.

Theodoricus ducis huius filius primus du-
Hollandiæ & Selandiæ fit. Corn. Cornip.

Martinus 2. Gallus malis artibus pontife-
111. electus ann. 884. ſedet ann. 1. menſ. 5. Vo.
Hunc alii Marinum vocant.

Synodus ad Threcam Galliæ ciuitatẽ præ-
ſente imperatore Carolo Craſſo habita, in
qua Flandris epiſcopus primus datus. Plat.
Matt. Palmer.

Anno 886. Adrianus 3. Romanus Pontifex
112. ſedet an. 1. men. 2. Hic primus ad populum
tulit, ne in creando pontifice conſenſus im-
peratoris expectaretur. tum enim Carolus in
Normannia bellum gerebat.

Remigius Antiſiodorenſis ſcripturam ex-
plicat.

Adriano poſt ſuccedit Stephanus 5. Roma-
nus, ordine 113. ſedet an. 6.

Richardis vxor Caroli Craſsi, nunquã ab
eo cognita, & tandem ab eo repudiata, quòd
cum Luiduardo epiſcopo Vercellenſi crimi-
nis adulterii notaretur, in monaſterio vitam
virgo clauſit. P. Phryg.

Arnolphus 6. Cæſar Germanicus.

Arnolph. Cæſar.

ARNOLPHVS Carolomani filius, Baua-
riæ,

æ,Sueuiæ, atque Francorum dux, Caroli
ertii nepos, eidem in imperio suffectus est
n.Christi 891.regnauit an.12.primùm Mora
os vicit,deinde Normãnos, qui iam ex Gal
a reuersi ad Rhenum vsque peruenerant, &
Vuormaciam profecti, Moguntinensem epi-
copum supplicio adfecerant. Victi à Cæsare
Normanni Christianam fidem tandem am- *Normanni*
lexi sunt.Postea, vbi dux Spoletanus Vui- *victi.*
o per tumultum Cæsar esset creatus,in Ita-
iam profectus Arnolphus magna vi Romam
epit, & à Formoso pontifice Maximo coro-
atus est. Itaque occupata rursus Italia in
xilium pulsus est Vuido. Burgundionum
quoque ducatum Germanico imperio re-
tituit.

Post Stephanum quintum factus est anno
893.Papa 114. Formosus Portuensis,sedet an.
.mens.6.Iterum tum ingens dissidium fuit
Romæ de electione:nã & Sergius simul pon-
tifex creatus est.Sed pulso Sergio à fautori-
bus Formosi, accitus est Cæsar à Formoso in
Italiam,vt ea occasione Papatum retineret.
Etenim profugerat in Galliam Sergius, &
moliebatur præsidio Gallorum pontificatũ
consequi. Cæterùm post annos aliquot pon-
tifex factus est defuncto Formoso,& maiorẽ
quàm debuisset pro pontificia mansuetudi-
ne,tyrannidem & insolentiã exercuit. Effos-
sum Formosi cadauer degradari mãdauit,&
capite truncatum in Tyberim fluuium cum
summa ignominia abiici. Scribunt Sergium
hunc planè incultum & nulla præditum eru-
ditione

ditione fuisse, id quod crudelia eius facta sa tis arguunt.

Aluredus Angliæ rex ann.892.Merciorum regno potitus, Dacos vincit, Gormonemque eorum regem ad Christi fidem conuersum Northumbris præficit. Anno verò 895.Oxonij publicam Academiam hortatu Neoti monachi doctissimi, propositis professoribus literarum præmiis, excitat. Georg. Lil.

Formoso pontifici succeßsit P.115.Bonifacius sextus Thuscus, dies 35.

Post Bonifacium sextum factus est Papa 116.Stephanus sextus Romanus, ann.899.hic rescidit & damnauit omnes ordines Formosi, & ei quidam tribuunt quod mox de Sergio 3.dicetur.

Stephanum 6.pontificem secutus est Pont. 117.Romanus quidã nomine ac genere, aliis Hispanus, qui sedit menses tres, actaque Stephani rescidit. Hunc porrò sequitur 118.P. Theodorus 2. Romanus, qui sedit dies 20. Hic Formosi acta restituit.

Theodoro Ioannes decimus Romanus, Papa 119.ann.901.substituitur, qui sedit ann.2. dies 5.Is habito conuentu 74.episcoporũ Rauennæ causam Formosi in integrũ restituit, tanta contentione aduersariorum, ferè vt res ad prælium deuenerit.

An.900.Odo Gallorum rex animam agẽs, vsurpatum iam annos nouem regnum Carolo Simplici vero regni hæredi restitui iubet coram proceribus. Carolus Simplex, quòd proceres homines prophani atque militares cœ-

nobiare

nobiarchias atque maximos prouentus eccle siasticos beneficio regum occuparent, iamq; etiam episcoporum iura inuaderent, coacto concilio ius causamq; ecclesiasticorum defendit, ac stabiliit, vt mox cœnobia in libertatem, quod tunc expediri difficile erat, vindicaret atque assereret. P. Aemil.

Hoc anno Edouardus Anglorũ rex expulsis Dacis, Orientalium Anglorum regno potitus, extra Scotiam, totius insulæ Britanniæ imperium obtinet. Georg. Li.

Anno 903. Benedictus 4. Romanus fit papa 120. sedet an. 3. mens. 4.

Post Benedictum 4. factus est 121. Pontif. Leo quintus, an. 905. qui die 40. administrationis à Christophoro capitur.

Post Leonem 5. factus est 122. P. Christophorus, qui mense 7. papatus captus à Sergio 3. & è sede deiectus, in cœnobium detruditur. In monasteria enim tanquam in insulas clerici malè de ecclesia Dei meriti tum relegabantur.

Post Christophorum factus est 123. papa Sergius 3. Is humatum corpus Formosi truncari capite iussit. Res plena horroris est vel legere vel meminisse tantam tyrannidem inter se mutuò exercuisse pontifices Romanos: & fieri non potuit in tanta crudelitate, vt Christianæ pietatis ratio haberetur, ne cui mirum sit interim si qui abusus & peruersæ opiniones in Ecclesiam irrepserunt.

Ludou

Ludouicus huius nominis septimus, Germanus Cæsar.

Ludouicus 3.

ANNO Christi 903. Ludouicus Arnolph filius patri in imperio suffectus, regnauit a decem. Coronam accepisse nusquam legitu Etenim mortuo Arnolpho, Hungari maxim impetu Germaniam inuaserunt, his opposui se optimus princeps Cæsar Ludouicus, & gr uiter prostrauit eos apud Lycum fluuiũ, se ab illis postea vicissim victus est. Tum ver victores Hungari maximas vbique calamit tes, & damna incredibilia Sueuis, Francis Bauaris & Austriacis intulerunt: & trucida tis quibusuis sine delectu & commiseration templa, vrbes, villas, pagos, omnia deniq; incendio deuastarunt.

Hungari Germaniã & Italiam vastantes.

Beregarius Foroiulij princeps.

Postea Italiam ingressi, simili crudelitat vsi sunt. Erat tum Foroiulij princeps Berengarius, qui collectis ingentibus copiis aduer sus Hungaros, quanquam interim parum feliciter pugnaret, tamẽ ex ea expeditione tan tam existimationem nominis consecutus est, vt postea Cæsarem se voluerit nominari.

Rollo 1. dux Normanniæ creatur an 912.

Ordo Cluniacensis sub regula B. Benedicti in Burgundia inchoatur, ann. Christi 913. Olympiadis 422. an. 3.

Cunradus primus huius nominis, octauus Germanus Cæsar.

Cunradus primus.

ANNO Christi 913. Cunradus designatus Cæsar, regnauit ann. 7. Cæterùm à pontifice coron

oronatus non eſt. Ludouici tertij ex fratre epos erat, dux Francorum fuit, & nouiſsimus ex nobiliſsima poſteritate Caroli Magni, id quod ex ſubſcripto Genealogiæ ordine poteris æſtimare: quem ideo ſubiecimus, t cognoſcatur quantis caſibus, & quàm varijs viciſsitudinibus expoſitum fuerit regnũ Germanorum: id quod legi citra ingentem dmirationem non poteſt. Illud enim vbique idere licet, florere aliquandiu maxima regna in mundo, ſed tandem debilitari, & turbulentis motibus miſceri: interim diuino tamen fato ſic ſeruari, vt nõ prorſus intereant. Ludouicus tertius nullum filium reliquit, Ideoque Franci & Saxones pariter contẽdebant Othonem Saxonum ducem Cæſarẽ deſignare: verùm reſtitit optimus princeps, nolens eam ignominiã generoſiſsimæ ſtirpi Caroli inferri. Proinde Cunradum Francorum ducem Cæſarem creandum conſuluit. Itaque ſuccesſit Cunradus in imperio, ſed in maiore autoritate Otho erat viuente Cunrado, plura quoque negocia in imperio confecit, interim tamen ſumma fide & integritate vſus eſt erga Cunradum Cæſarem. *Otho Saxonum dux.*

Interea autem dux Foroiulianus Berengarius imperatoris ſibi nomẽ vſurpabat in Italia, inſtigauitque Hungaros vt iterum Germaniam depopularentur: ſed hos ſuperauit Cunradus præſidio Othonis ducis. *Berẽgarius.*

Porrò mortuo Othone timebat fortaſsè Cunradus Cæſar, ne Othonis filius Henricus Auceps potẽtia nimium creſceret: itaq; ſub- *Henricus Auceps.*

traxit partem illorum, quæ Othoni patri an
tea concesserat. Et cùm id ægerrimè ferre
Henricus, conatus est Cæsar per insidias e
opprimere: & ad id perficiendum subornatu
est Moguntinus episcopus. Sed insidiæ pate
factæ sunt: tum verò vehementer commotu
Henricus ad suos rediit, & ea omnia eripui
Moguntino præsuli, quæ eius ditioni in Thu
ringia atque in Hessia subiecta erant. Hin
verò ingens bellum inter Frãcos & Saxone
ortum est.

Cæterùm moriturus iam Cunradus, accer
sito ad se fratre suo duce Ebrardo, mandaui
vt imperiale diadema ad Henricum Saxonũ
ducẽ deferret: nam hunc existimabat dignis
simum imperij administratione. Hortatus
quoque est Ebrardum principem summa di-
ligentia, vt bello quod aduersus Henricum
Saxonem susceperat, finẽ imponeret, ne Frã-
ci superstites adhuc è stirpe prorsus inter-
irent. Nam satis considerare se fortunari res
Hẽrici diuinitus. Cõsilio huic paruit Ebrar-
dus dux vltrò, & translata ad Henricum co-
rona, & firmata vtrinque pace, fidum se post-
ea Henrico præbuit. Atque hac occasione cõ
tigit vt imperium à Caroli posteris ad Saxo-
nes sit translatum.

Imperium ad Saxones translatum.

Genealogia Caroli Magni.

CAROLVS magnus, Imperator. Eius fi-
lius Ludouicus pius, Imperator.

Ludouici filij tres fuerunt, Ludouicus
Germanicus, Lotarius Imperator, Carolus

Caluus.

Ludouicus Germanicus Alemaniã habuit, & Bohemos ſubegit. Huius filij fuerunt Ludouicus, & Carolus Craſſus, qui Caluo imperium eripuit, & Carolomanus.

Carolomani filius erat Arnolphus, qui poſt Craſſum imperauit.

Arnolphi filij, Ludouicus tertius Cæſar, & Cunradus.

Cunradi filij fuerunt, Ebrardus, cuius poſteri ſunt Francorum principes, & Cunradus poſtremus in hac progenie Cæſar.

Lotarius Imperator Lotaringiam & Italiã habuit. Carolus Caluus Galliæ rex fuit, & eius filius Ludouicus Balbus patri in regnũ ſucceſsit.

Ludouicus 2. Imperator Saracenos ex Italia propulſauit. Poſt eum voluit papa imperium ad Gallos in Caluum transferre, ſed filij Ludouici Germanici Imperium Germanis reſtituerunt.

Non multò pòſt & Galliæ regnum à poſteritate Caroli tranſlatum eſt. Vſque adeò in humanis rebus nihil in ſuo ſtatu perpetuò firmum perſiſtit, vt vel ſummorũ heroũ progenies nunc in altum elatas florere, nunc rurſus in imum deiectas frangi & debilitari dicas.

Poſt Sergium factus eſt 124. P. Anaſtaſius anno 914. ſedit an. 2. menſ. 2.

Poſt Anaſtaſiũ 3. factus eſt 125. Pontif. Lãdo Romanus. an. 916. ſedit menſ. 6. dies 21.

Landoni ſucceſsit Ioãnes 11. Romanus, Sergij P. & Maroziæ ex adulterio filius, ſpiritus

magis militares quàm religioni deditos gerens.ſedit an.13.menſ.2.

Circa hæc tempora Saraceni Aphricã, Calabriam, Apuliam, Beneuentum, & alia loca occupabant: quos Ioannes papa auxilio Henrici imperatoris (de quo mox) & Italorum ac Landolphi ducis Beneuentanorum vicit.

Henricus primus Auceps cognominatus 9. Germanus Cæſar.

Henricus primus.

ANNO Chriſti 920. Cæſar factus Henricus primus Auceps dictus, Saxoniæ princeps regnauit an.8. A Põtifice Maximo coronatus non eſt, neque in Italiã perrexit, tametſi interim duo in Italia Imperatoris ſibi nomen vſurpabant, & per tumultus cõcertatione facta aliquoties inter ſe iuſto exercitu pugnabãt. Etenim plus ſatis negotij habuit in Germania Henricus, quam optimus princeps pro ſingulari prudentia ſua ſummo ſtudio pacauit, & excellentiorem reddere conatus eſt.

Porrò Germanicum regnum nunquam ferè caruit ſeditioſis tumultibus: nunquã propemodum deſignatus Cæſar eſt ſine ſeditione quorundam principum, qui Imperatoris nomen rapere vellent. Interim tamen ſemper adfuit Deus ritè vocatis Cæſaribus, & tutatus eſt legitimi imperij autoritatem, & vindicatum eſt in ſeditioſos. Dux Bauariæ Arnoldus infeſtis armis oppoſuit ſe Henrico: qui arcendæ iniuriæ cauſa profectus eſt cum inſtructis copijs aduerſus Bauaros, ſed nihil hoſtiliter tentans poſtulauit Arnoldum du-

cem

cem ad colloquium familiare. cōtulit cum eo ſermones, & monuit ſeriò, imperij maieſtatē à Deo donari, quòd ſi reliquorum principū ſuffragijs Cæſar eligeretur, tum ſe vltro ceſſurum, & ſub eius ditionē ſubmittere ſe primum omnium paratum eſſe. Retulit hæc Arnoldus dux ad ſuos, à quibus reſponſum eſt: Videri palàm à Salomone veriſsimè dictum eſſe de ſapientia: Per me reges dominantur. Et cùm appareat ſatis ſapientia & comitate ſumma præditum eſſe Henricum, Deum haud dubiè adeſſe ei: proinde ab inceptis porrò deſiſteret, neque moliretur amplius aliquid in Henricum. Quieuit itaque dux Arnoldus, & ſine cæde ſuorum vltro paruit. Quis, quæſo, nō diceret hos principes Germanos minimè barbaros fuiſſe, ſed verè heroica ſapientia & humanitate ſumma præditos? Quin & illud ſcriptum reperitur, Sancto Vdalrico viſionis phantaſma de duce Bauariæ obuerſatum. oſtenſum enim à Deo ducem gladium capulo carentem habere, quo ſignificabatur, non vſurum ducem gladio, hoc eſt, imperium retinere nō poſſe. Itaque monuit principem, ne quid imprudenter tentaret. *Prouer. 2.*

Poſtea ab Henrico Brandeburgum captū eſt: & ſubacti Vandali ad mare vſque Chriſtianæ fidei profeſsionem ſumpſerunt.

Pragēſem vrbem obſedit, & Bohemos imperij legibus ſubiecit.

Inde verò quadraginta millia Hungarorum apud Merſburgum proſtrauit, vnde & ingentem ſui timorem ac exiſtimationem

apud nationes exteras sibi conciliauit, & toti Germaniæ summam tranquillitatem peperit. Lotaringiæ terram Germaniæ regno restituit, & à Rudolpho Burgundionum rege lãceam illam qua Christus perfossus est, consecutus est, quam olim habuerat Constantinus.

Hẽricus Auceps morti iam proximus successorem in imperio constituit Othonem filium suum, ne quod dissidium de possessione imperij post suam mortem posset exoriri.

An 924. Adelstanus Edouardi Anglorum regis filius nothus, Scotos, deuicto Constantino eorum rege, in sua verba iurare cogit: & Northumbria potitus, totius insulæ fit monarchia.

An. 929. Ludouicus Caroli Simplicis Frãcorum regis filius, post aduersam patris fortunam à Roberto Parisiorũ comite apud Peronam in carcere necati cum Edgina matre, quæ alijs Ogınia dicitur, quæ Eduardi 7. Anglorum regis filia erat, in Angliã ad Athelstanum auunculum confugit. Attamen inde pòst paulò in patriam reuersus. Lauduni 13. Calend. Iunij Rex Francorum consecratur.

Ioanni 11. successit 127. papa Leo 6. an. 930. seditque mens. 7. dies 15.

Leoni sexto successit 128. P. Stephanus septimus, an. 931. seditq; an. 2. mens. 1. Bohemi hoc pontifice cum duce suo Spireneo Christiani fiunt.

Stephanũ septimum secutus est 129. P. Ioãnes 11. anno 933. seditque an. 4. mens. 10. Hoc

pontifice

ontifice apud Genuam sanguinis fons lar-
gissimè fluxit, futuræ magnæ calamitatis in-
dicium. Nam & Genua à Saracenis ex Aphri
a venientibus tum capitur & diripitur, &
Hungari Italiam ingressi, lõgè omnia popu-
ati sunt.

Ioannem vndecimũ secutus est Leo 7.papa
30.an.938.seditq; an.5.mens.6. Hoc Pontifi-
e Vẽcessans Spirenei Bohemiæ ducis filius
fratre Boleslao ob regni cupiditatẽ inter-
mptus,inter sanctos postea adscribitur.

Leoni 7.successit 131. Pontifex Stephanus
octauus, Germanus, anno 941.qui in seditio-
e ciuili vulneribus fœdatus, pudore domi
è continuit,publico abstinens.sedit annos 3.
mens.4.

Stephanum octauum secutus est 132. Põti-
fex Martinus tertius, ann. 944. sedit ann.3.
mens.6.

Dira fame & cõtentionibus multùm vexa-
tur Gallia.

Martino tertio successit 133. Pontifex Aga
petus 2.anno 947.sedit annos septem, menses
quatuor.

Agapeto successit Ioannes duodecimus,
an.954.seditque an.8. mens.3. Hoc pontifice
multa prodigia in Italia apparuerunt. Nam
& lapis miræ magnitudinis de cœlo cecidit,
seuiente ventorum atque imbrium procella,
& in vestibus multorũ signum crucis ac qui-
dem cruentæ apparuit. Portenta calamita-
tem prænunciantia, quæ postea superuenit
contentionibus pontificijs.

Circa hæc tempora Praga Bohemorũ Ca-thedralis ecclesia ordinatur.

Anthropomorphitarum hæresis resurgit, qui Deum per omnia humanũ corpus nobis simile habere asserebant, quia in eius simili-litudinem creati sumus. Sozo.lib.8.histo.ec-cle.cap.11.Volat.

Otho primus, decimus Germanus Cæsar.

OTHO primus cognomine Magnus, Hẽrici Aucupis filius, auspicatus est regnũ suũ Anno Christi 938. & imperauit an.36. Aquis-grani ab episcopo Moguntinẽsi imperialem coronam accepit. In initio imperij Othonis tres ingentes & pleni magnis periculis tumultus simul exorti sunt.

Motus contra Othonẽ.

Primi tumultus autores fuerunt Ebrardus Palatinus, & Gislebertus Lotaringiæ princeps. Hi, quòd ex posteritate Caroli & Frãcorum erant, contendebant successionis iure imperium à Saxonibus ad Francos deriuare: & vt conatus illi plus iuris habere viderentur, pertraxerunt ad se Henricum fratrem Othonis natu grãdiorem, eo prætextu, quòd ætatis nomine ipsi deberetur administratio imperij, & non Othoni.

Ebrardus Palatinus. Gislebertus Lotaringiæ princeps.

Durauit hoc bellum cum Palatino comite Ebrardo & duce Gisleberto annos sex: & plurimæ in eo pugnæ commissæ sunt. Cæsarem secuti sunt Princeps Hermannus Sueuus, & Cunradus Francorum dux dictus Cunradus Vuormaciensis Sapiens, Ebrardi nepos. Ab his

Hermannus Sueuiæ princeps. Cunradus Francorum dux.

is vltimo pugnatum eſt contra hoſtes apud Andernacum cõflictu grauiſsimo, in quo Palatinus Ebrardus occubuit, & dux Giſlebertus inter fugiẽdum in Rheno ſubmerſus eſt. Plenum eſt horroris exemplum, quo moneri poſſumus ſeditionis ſtudium etiam in ſummis principibus inultum à Deo nõ relinqui. Cæterùm hic Ebrardus, an is ſit de quo diximus antea, qui coronam Herico Aucupi portarit, certò non conſtat. Nam noſtrarum hiſtoriarũ ſcriptores, homines rudes & imperiti planè fuerunt illarum rerũ, quarũ obſeruatio in contexendis hiſtorijs eſt neceeſſaria. *Vltionis exemplum.*

Porrò poſt adeptam hanc victoriam nondum ſopita cõtentio erat, quam cum Herico fratre habuit Otho Cæſar, & præterea cum Epiſcopo Moguntino. Henricus Mesburgi obſidione cinctus eſt, ſed videns conatus ſuos irritos eſſe, & debilitari ſua præſidia, ipſe ad Othonem Cæſarem ſupplex venit, & orans delicti veniam, in gratiam ab Othone eſt receptus: ac non multò pòſt defunctis Bauariæ ducibus ſine hærede maſculo, donauit Otho Cæſar fratrem ſuum Hẽricum ducatu Bauarico. Ille autem Hẽricus Cæſar qui Bambergæ ſepultus eſt, huius Henrici ducis ex filio nepos fuit: id quod infrà dicemus. *Motus ſecundus.*

Poſtea & Moguntiam obſeſſam cepit Cæſar, & captus Epiſcopus eſt, verùm intra paucos dies liber dimiſſus.

Tertius motus contra Othonẽ multos poſt annos coortus eſt à proprio eius filio Ludolpho, hac occaſione. Otho primùm reginam *Motus tertius.*

ex Anglia habuit Edith appellatã, quæ Magdeburgi ſepulta eſt. ex hac filium Ludolphũ ſuſceperat. poſt huius obitum Burgundici ſanguinis reginã duxit: id quod Ludolphus nõ probauit. Cæterùm quid porrò acciderit, incertum planè eſt. Nam noſtri apud Germanos hiſtoriarum ſcriptores antiqui nullas ferè res integrè per ſuas cauſas & circunſtantias expreſſerunt. Tamen hoc memorant, Salfeldiæ Laudolphum conuentum habuiſſe, & conſpiraſſe aduerſus patrẽ: & appellant Salfeldiam locum conſiliis funeſtum: interim tamen Ludolphus maximos quoſque principes huius conſilij & conſpirationis participes habuit, inter quos Francorum quoque dux Cunradus Sapiens fuit. Interea verò dũ hæc geruntur, in Italia pater eſt, qui ſimul atque reuerſus eſt in Germaniam, Moguntiæ obſedit filium: verùm elapſus Ludolphus Ratisbonã vſque profugit: ſed ſubſequutus pater, Ratisbonam quoque grauiter obſedit duobus menſibus. Perierunt in ea obſidione homines non pauci, inter quos vel præcipuus fuit dux Bauariæ iunior Arnoldus. Poſt huius mortem pacem vltro expetens Ludolphus, nudatis pedibus ſupplex venit in conſpectum patris, & humi prouolutus omni cũ miſeratione admiſsi peccati condonationem poſtulauit. Itaque receptus eſt in gratiam patris, & firmiſsimæ pacis leges conſtitutæ ſunt.

Salfeldia locus conſilijs funeſtus.

Nunquam ferè inter Cæſares quiſquã, vel plures vel periculoſiores res habuit atque

onfecit quàm hic Otho Cæſar, ſi quid ego
oſſum cõſiderare. Sed interim in illis omni-
us (non ſine fauore Dei) incredibili ſemper
elicitate vſus eſt. Nã interea dum geruntur
æc bella, Bohemos, Hungaros & Francos vi
it, præterea & Italiæ ſtatum turbulentum
rãquillauit: id quod breuiter indicauimus.
Hungaros apud Auguſtam vrbem ad Lycũ
luuium fudit, atque ita debilitauit eorũ ro-
ur, vt poſtea Germaniam amplius ingredi
on ſint auſi. In hoc conflictu occubuit Cun-
adus Sapiens: & Sanctus Vdalricus Augu-
tanus Epiſcopus in exercitu apud Cæſa-
em fuit.

Hungari fuſi ab Othone.

S. Vdalricus.

Porrò cùm maximis vndiq; periculis cir-
umueniretur Otho, confidebant Franci fa-
ilè ſe ad ſuos imperium rurſus tranſlatu-
os: ſed hìc in Othone compertum eſt, fru-
tra ſe illi homines opponere, cui Deus eſt
ropitius. Othonẽ circumcingunt hoſtes in-
umeri, Bohemi, Frãci, Hungari, Itali, Gal-
i: ſed horum omnium viribus virtus optimi
rincipis frangi & opprimi non potuit. Galli
omminabantur ducere in Germaniam tan-
um exercitum, quantus viſus antea non fuiſ
ſet. Ad quæ reſpondiſſe Othonem ferunt, ina
nes eas comminationes parum decere ſapien
tes principes, cùm conſtet victoriam & euen
tum belli in manu Dei eſſe. Reſpõdit & hoc
quoq;, ducturum ſe in Galliã tot pileos ſtra-
mine cõtextos, quot nunquã antea vidiſſent.
Et ea de cauſa omnes in toto exercitu ſtrami
neos pileos ferebãt, quem vſq; ad Lutetiam

Neminem nocere ei poſſe, cui bene vult Deus.

Pariſi

Hugo Gallia princeps. Parisiorum perduxit. Nam Hugo princep in Gallia captum tenebat regem Gallorun dominum suum, & idem statuit Galliã & imperij quoque dignitatem sibi vsurpare. Cepit hunc Otho in Parisiensi vrbe, & liberati regem Ludouicum affinem suum in Gallia regnum restituit. *Ludouicus restitutus in Gallia regnum.* Nupta erat Ludouico hui Othonis soror Gerberga. Otho tum Germaniam inferiorem, Lotaringiam & Burgundiam imperio Germanico restituit.

In Italiam quoq; sæpissime per incursionẽ impetum fecerant Hungari, sed interim Cæsaribus quibusdam ante Othonis tempora tantum negotij fuerat in Germania, vt Italiæ succurrere non potuerint. Iam verò extrema necessitate adactis Italiæ principibus ad resistendum Hungaris, contigit vt Berengarius Foroiulianus princeps magnam sibi virtutis admirationem pararet, & postea totius Italiæ regnum sibi vsurparet. Et quanquam alij quoque principes propter Italiæ principatum tumultuarentur, tamen potentia excellens alios Berengarius in tertium vsque hæredem Italiam occuparat. is Cæsaris sibi titulum arrogabat, & summa in Italia crudelitate vtebatur. Aduersus huius tyrannidem, opem & præsidium quæsierũt Itali apud Othonem. Itaque profectus in Italiam Otho, Longobardium inuasit, & obtinuit. *Berẽgarius Othoni se dedit.* Berengarius vltronea deditione impetrauit apud Othonem eam gratiam, vt nõ pelleretur prorsus ex Italia, sed ducatum possiden

posſidendum retineret. Poſt 12.annos iterũ vocatus eſt Otho in Italiã,vt Italos vnà cùm clero & pontifice Romano ex tyrannide Berengarii vindicaret: quòd & ſtrenuè perfecit. Nam vbi iterum veniſſet in Italiam,Berengarium & filium Albertũ captos relegauit propter perfidiam, patrem vnà cùm coniuge Bambergam, vbi & totam vitam ſuam tranſegerunt exules: filium verò Bizãtium. In hac expeditione Romam ingreſſus Otho à Ioanne 12.eſt coronatus. Otho hic primus eſt imperator qui põtifici iuramentum præſtitit, cuius forma extat 63.diſtin. cap. Tibi Domino Ioanni.

Otho primus pontifici iuramentum præſtat.

Poſtea verò ſecũdò reuerſus eſt Otho Romam, vt Papam Ioannem corriperet, quòd plurimorum criminum reus ageretur.proinde ſceleris ſui conſcius ſibi pontifex, ob metum Othonis profugit, & in locum eius ſuffectus eſt Papa Leo octauus. Cæterùm poſt abitionem Othonis reuerſus Ioannes Romã, eiecit Leonem. Leo ad imperatorem profugit.Sed prudentiſsimus Cæſar ſummà induſtria vſus,ne ſchiſmatis occaſionẽ daret,permiſit papatu fungi Ioannem, donec viueret: cæterùm mortuo Ioanne. Leonem vt legitimè creatum pontificẽ,reſtitui cupiebat: verùm id noluerũt ratum habere Romani, qui repudiato Leone, alium quendam Benedictum Romanum ex diacono pontificem elegerunt in odium Cæſaris, qui ſedit menſ. 6. dies 5.Tum verò rediens Otho Papæ poſſeſſiones inuaſit,& magnam vbique cladem intulit.

tulit. Obſedit etiam vrbem Romam, donec ciues fame ac egeſtate coacti Othoni porta aperuerunt. Obtruncatis tum multis Romanis, & relegatis conſulibus, reſtituit Leonē Leo in eius rei gratiam poteſtatem eligend pontificem imperatori confirmauit, ſedit an 1. menſ. 4. Otho pacatis rebus reuerſus eſt in Germaniam, ducto ſecū Benedicto, qui Hāburgi ſeruatus eſt.

Tertiò Romā profectus Otho, Saracenos & Græcos ex vltimis Italiæ partib⁹ fugauit: tum filium ſuum Othonē imperij conſortem electum, adductum ſecū iuſsit coronari, eiq; Cęſaris Conſtantinopolitani filiam reginam in matrimonium tradi curauit.

Ex his omnibus facilè æſtimari poteſt & hunc Othonem etiam ex illis heroibus extitiſſe vnum, quos ad procumbentē ſtatum orbis reparandum ſubinde donauit Deus. Collapſum enim imperium Romanum erexit, & totam Europam pacatam reddidit: tutatus eſt ſuo præſidio totam Italiam & Germaniā: Hungaros & Gallos domuit. Breuiter, imperij maieſtatē ſuo priſtino nitori reſtituit, & in ſtatum decentiſsimum redegit: poſtea in ſumma tranquillitate Quendelburgi moritur. Memoriæ etiam proditum eſt, reperiſſe eum primùm argenti fodinas in Miſnia. Contulit præterea multa beneficia Eccleſiæ ad conſeruandam religionem, & prouehendam doctrinā pietatis: ob quàm etiam cauſam non parū multos Epiſcopatus cōſtituit, vt Magdeburgi, Miſniæ, Brandeburgi, Mersburgi, & Cetitzæ.

Argēti fodinæ in Miſnia.

& Cetitzæ. Ordinationes etiam quasdam ciuiles instituit, inter quas & illam de successione nepotum in hæreditate, parẽtum loco.

Circa hæc tempora Abdarã Saracenus rex Hispaniæ à Radamiro rege Galitię Christiano prælio superatur. Luith.lib.5.cap.1.

Edmundus Angliæ rex anno Christi 945. à latrone quodam confossus perit. Geor.Li.

Edegarus Angliæ rex Ludouallo Vuallorum regulo tricenos lupos quotannis imperat tributi nomine, anno 959.

Leoni 8. pontifici succesit Pont.137. Ioannes 13. anno 965. sedit annos 7. mens. vndecim. Ab hoc Otho secundus imperii corona donatus est.

Otho secundus huius nominis, Cæsar Germanus 11.

ANNO Christi 974. Otho secundus regnauit post obitum patris annos decẽ, & aduersus hũc exortus tumultus est. Nam cognatus eius Henricus Bauariæ dux imperium affectabat. Non est is Henricus frater Othonis primi, de quo suprà dictum est, qui conspiratione facta insurrexit in fratrem Othonis, & postea reconciliatus Cæsari, Bauarorum ducatum adeptus est (nam primus hic Saxonici sanguinis Dux Bauariæ, annos 15. ante Othonem in fata concesit) Verùm huius primi Henrici filius est Hẽricus is qui Othoni secundo sese opposuit. sed hunc studentem nouis rebus, statim armis domuit Otho.

Otho secundus.

Henricus Bauariæ dux.

Postea Galli apud Aquisgranum inopinatò Cæsarem oppresserunt: & vix elapsus est ex eorum insidiis. Verùm exercitu reparato, Galliam ingressus Otho, Parisios vsque depopulatur omnia, & ad pacem poscẽdam cogit Gallos, qui iureiurando se tum astrinxerunt, quòd postea Lotaringiam sibi amplius non essent asserturi.

Galli domiti ab Othone secundo.

Porrò pacata Germania, profectus est in Italiam, vbi in Apulia cum Græcis & Saracenis congressus, victo suo exercitu, ipse inter fugiendũ à nautis captus est. Verùm cùm ob Græcæ linguæ cognitionem ignotus esset nautis, neq; haberetur princeps Germanus, facilè pecunia ab hostibus se redemit: & Romam reuersus, pro veteri suo more imperiũ administrauit. Ferunt ab Italis veneno necatum, propter seueritatem duriorem qua in imperio vsus est.

Ioanni 14 succeſsit 138 P. Benedictus 6. Romanus an. 973. sedit an. 1. mens. 6. Is à Cynthio Romano ciue captus, in Adriana mole (quæ nunc sancti Angeli arx vocatur) inclusus, vel strangulatur, vel famè moritur.

Huic succeſsit 139. P. Donus 2. Romanus, anno 1. sedit.

Hoc pontifice Eduardus primus rex Angliæ à venatione domũ rediens, Alfredæ nouercæ insidiis occiditur, & sanctorum martyrum catalogo adscribitur.

Dono succeſsit 140. P. Bonifacius 7. anno 976. sedit mens. 7. dies 5. Nam bonorum conspiratione coactus relinquere vrbẽ, precio-

siſsima

ſsima quæq; è baſilica D. Petri ſubtrahẽs,
Conſtantinopolim profugit, ac deinde pau-
ò pòſt turpiter vitam finiuit.

Anno 978.Etheldredus Eduardi primi re-
is Angliæ frater cõſanguineus, dum bapti-
aretur infans,ſacro fontè ventris ſolutione
ædato , inſuper & Dunſtani Cantuarienſis
rchiepiſcopi prædictione, calamitoſi prin-
ipatus omnia prætulit.Nam anno pòſt duo-
ecimo Daci hoſtiliter Angliam inuadunt,
t ſibi tributariam faciunt.Poly.Geor.Li.

Bonifacio VII.ſucceſsit 141.Pontifex BE-
EDICTVS VII. Romanus an. 977. ſedit
n.8.menſ.6.Huius temporibus Cæſar factus
ſt Otho tertius.

Benedicto VII. ſucceſsit 142. P. IOAN-
ES XIIII.an.983.Is captus eſt à Bonifa-
j patre,quòd nõ conſenſiſſet in electionem
onifacij , & in carcere mortuus eſt menſe
ontificatus VIII.

Ioannem 14.ſecutus eſt IOANNES XV.
atre Leone presbytero natus,in ordine 143.
clericos exoſus , viciſsim ipſe illis inuiſus
rat,quòd diuina humanaq; omnia cognatis
affinibus largiretur,poſthabito Dei hono
& Romanæ ſedis dignitate.

Cometes hoc tempore apparet , quem fa-
es , peſtis , ac terræmotus ſubſequuntur ,
uo terræmotu Beneuentum & Capua con-
uſſa ſunt.

Pontifex cùm malè ſederet, octauo tãdem
enſe ſtrangulatur.

Ioannem XV. ſecutus eſt P.144.IOAN-

NES XVI. anno 985. sedit annis 10. mens. 6. Hic à Crescentio Consule Romano imperium vrbis sibi vendicare conante pulsus, opem ab Othone imperatore dum quęreret, à Crescentio reuocatus, & reuerēter receptus est. Plat.

Otho tertius huius nominis, Cæsar Germanus 12.

Otho 3. ANNO Christi 984. Otho tertius imperauit post mortem sui patris, annos 19. Aetate puer erat, vix dum annum duodecimū egressus cùm moreretur pater. proinde Henricus Bauariæ Dux, cognatus Othonis huius, seruādum eum Romæ curauit, & iterum cœpit imperij possessionem sibi vsurpare. Itali plerique Crescentium principem quendam Romanū admodum potentem declarādum Cæsarem suadebant, vt Imperialis maiestas ad Italos reduceretur iterum. Sed fideles erga suum dominum Germani principes, reuocatum ab Henrico iuniorem Othonem, cōmunibus omnium suffragiis Cæsarem designarunt, id quòd & consensu suo ratum asseruit Benedictus pontifex maximus.

Germanorum fidelitas ergà dominum suum.

Primùm bellum gessit contra Gallos, qui præstiti iurisiurandi obliti, iterū Lotaringiā inuadebāt, captis etiam vrbibus aliquot: sed repulsis Gallis Otho retinuit Lotaringiam.

Interea temporis Crescentius, sub titulo consulatus Romæ vsurpato sibi imperiali nomine, summam crudelitatem in Italia exercuit. Itaque ingentibus copiis accinctus Ro- mam

Crescentij Principis Romani

ıam venit Otho, & captum Creſcentium, oculis erutis, naſo & auribus truncatis, retrorſum aſino impoſuit, & ſpectaculi loco per vrbem Romam circumuectum ſuſpendi mandauit.

ſupplicium ob adfectatum Imperium.

Anno 987. Cōcilium Remenſe celebratur contra Ludouicum Galliæ regem Caroli magni ſtirpis vltimum. Inde ſtemma Franciæ ad Hugonem Capetū delatum, qui primus Gallis Gallorū rex eſt creatus, an. 988. præfuitque rebus vi & armis an. 9. neque diademate neque inſignibus regiis vſus.

De origine & inſtitutione Principum Electorum in Germania.

OTHO iam natus annos vigintiocto, cùm eſſet ingenij promptitudine præditus, vt ob ſingularē prudentiam vulgò appellatus mirabilia mūdi, & cognitæ iam eſſent Saxonibus (hominibus promptis & vehementibus) fallaces technæ Gallorum, animaduerteretq; eſſet ingentes & periculoſos motus & contra Cæſares, & alioqui in Repub. excitatos per Romanos Pontifices, Brunonem Saxonem cognatum ſuum Pontificem creauit in ordine 145. qui poſt adeptum papatum Gregorius Quintus eſt appellatus. ab hoc coronam imperij accepit Otho tertius. Verū vbi conſideraret ſapientiſsimus Cæſar perpetuò æſtuare Gallos & Italos transferendæ Imperialis Maieſtatis cupiditate à Germanis, & inter Germanos quoque propter electionem nunquam diſſenſiones defuiſſe apud maiores

Otho tertius mirabilia mundi vocatus.

Bruno Pontifex, Saxo.

ſuos, interim tamen tam potentem monarchiam in primis neceſſariã Chriſtiano orbi ad tutandum Romanum pontificem, & Italiæ libertatem, deniq; ad conſeruandam concordiam religionis in tota Europa, verùm hanc ipſam monarchiam diu nõ poſſe durare ſtabilem, niſi & peculiaris cuiuſdã & potentiſsimæ nationis ſubſidio perpetuò firmata conſiſteret: tandem ſuffragatione & ope pontificis Gregorij (qui quia Germanus erat, adeoq; Saxonici ſanguinis, in re tam neceſſaria facilè annuit) tulit ſanctionem principum Electorum in deligendo Cæſare. Atque vt cõcordia ſeruaretur in electione, religionis cauſa, inter ſacri ordinis præſules, & principes reliquos, delegata eſt ea autoritas conſtituendi Romanum Cæſarem, ſeptem Germaniæ primariis principibus, Moguntino, Agrippinenſi, & Treuirenſi archiepiſcopis. Additi his ſunt, princeps Bohemiæ (nam tum regem adhuc Bohemia non habebat) Comes Palatinus Rheni, Dux Saxoniæ, Marchio Brandemburgenſis. Equidem miror, qua de cauſa tam ſublimis dignitas commiſſa nõ ſit principibus aliis, qui tum tẽporis multò potentiores fuerunt, vtpote Bauariæ, Sueuorũ & Francorũ ducibus, & præſertim Bauariæ duci, qui præter alios proximus tum erat cognatus Othonis, & amplitudine ditionis potentiſsimus. Nam Bauariam & Auſtriam vſque ad Aquileiam ſubiectam habebat, quam Henricus Othonis primi frater vicerat. Quinetiam Sueuorum dux affinitate proximus

Electio quibus delegata principibus.

mus erat Othoni Cęsari. Etenim Sueuiæ dux Hermannus sub Othone primo, cùm nõ haberet hæredem masculum, tradidit in matrimonium filiam suam Ludolfo primi Othonis filio, aduersus quẽ bellum gesserat Otho pater. Porrò ab hoc Ludolfo Sueuorum duces ortum habent. Itaq; mirum videri posit quæ fuerit occasio illius institutionis principum electorum sanciendæ. Nostri apud Germanos historiographi adeò omnis iudicij expertes fuisse videntur, vt illorum lectionis quémque meritò tædere posit. Ioannes Stabius, D. Maximiliani mathematicus, sæpe mihi narrauit, D. Maximilianum Cæsarem de imperitia historicorum Germanorum conqueri solitũ fuisse, quòd tam præclarorum & prudentum principum, quos donasset Deus, res gestas non solùm sine ordine cõscripsissent, sed corrupissent etiam malè scribendo. Et præceperat memorabiliora quæque ex omnibus historicis decerpta, ordine quodam in compendiosa Chronica digeri, id quòd haud dubiè fuisset factum, si aut diutius vixisset, aut non præ grauiorum rerum solicitudine prætermisisset prudentisimus Imperator.

Historici Germani imperiti.

Ioãnes Stabius mathematicus.

Ego verò quanquam temerarius videri queam, si quid mihi videatur, subiecero, tamen indicabo quibus ego adducar coniecturis, vt certi aliquid pronunciem de re tanta.

Bohemia.

Bohemia haud dubiè propter situs cõuenientiam, & quòd natura est munita, in ius electionis venit.

Saxonia. Saxonibus Saxonici sanguinis princeps Otho meritò eum honorem detulit, nam & potentia alioqui tum lōgè maximus fuit Ducatus Saxonicus.

Brandemburgum. Brādemburgum tenuerunt tunc Saxonici quoq; principes, cognati Cæsaris, & facilis coniectura est fauisse Othonē impensius hisce regionibus, quàm ducatibus reliquis.

Palatinatus. Palatinatui existimo contigisse hanc prærogatiuam electionis præ aliis principatibus, non alia occasione, quàm vt is honos haberetur Caroli posteris, vt decus hoc non apud Saxones tantùm esset, sed pars quoque eius ad Francos transmitteretur, quādoquidem erant Palatini Comites sub id tempus ex genere Caroli magni.

Electorum Principum vtilitas. Cæterùm quātas laudes mereatur ordinatio hæc de institutis Electorib⁹ principibus, id nunc pro eius ordinis dignitate cōmemorare non possum. Res ipsa testatur quantam vtilitatem attulerit. Nam hac ordinatione durauit imperium supra quingentos annos in Germania. Est præterea in humanis rebus nihil neque melius neq; salutarius illis consiliis & institutis, quibus occasio præciditur subinde mutandi gubernationem Imperiorum: id quòd ex benignitate Dei per hanc ipsam sanctionem de Electoribus factum esse constat. Hac ratione prospectum est imperio, quò minus insidiosæ & clancularię conspirationes papæ cū Italis aut Gallis successerint, qui à Germanis imperij celsitudinem aliò conati sunt sæpenumero transferre. Et

habes

habet Cæſar plus præſidij à principibus, quando eorum conſenſu eligitur: & minus concertationis exoriri poteſt propter electio nem, cùm primariorum principum vota in vnum aliquē conſentiunt. Præterea cùm maieſtas imperij ad multos ſimul Principes relegata ſit, ſperari poteſt & firmiorem & diuturniorem fore imperij ſtatum, quàm ſi in vnius alicuius ſanguinis ſucceſsione hæreret. Omnia hæc eò faciũt, ne qua magna contentio electionis gratia exoriatur, atq; adeò vt Occidentalis imperij caput certo in loco exiſtat, idq; vt religionis concordia & publica tranquillitas per totum hoc Occidentale regnum ſub certo capite conſeruetur. Olim Athenienſes ſuam ordinationem de Areopagitis, & Lacedæmonij item ſua ſtatuta de Ephoris, immodicis laudibus vexerunt, & iure quidem: nam illis Reſpublicæ ipſorũ multo tẽpore firmæ permanſerunt. Verùm enimuero hæc ſanctio Othonis de Electoribus cõſtitutis, vt multò vtilior eſt, ita longè maiorem laudem & prædicationem meretur, vtpote per quam non in vna aut altera vrbe ſeu regione, ſed in toto Occidente ſtabilitas imperij & cõſtans religio multis annis ſunt conſeruatæ. Et debent electores principes hanc ſuam prærogatiuam meritò mazimi reputare, primùm omnis Chriſtiani orbis cauſa, quòd apud eos hæc celſitudo repoſita eſt. Sunt enim illi veluti firmum caput, quo perpetuò totum hoc Occidentale regnum retinetur & compingitur (nam ipſiſsima radix

dici poſſunt, ex qua ſemper Cæſares enaſci oportet)deinde quòd in hac vita, nulla illis poteſt eminentior dignitas cõtingere, quàm quòd ea autoritas illis legitimè data eſt, quæ omnium regum ac principum ſublimitatem multis partibus exuperat. Proinde hæc ipſa ordinatio, ſummum profectò donum & ordinatio Dei cenſeri debet, quare & maximi eã facere, & ſyncerã conſeruare oportet, ne qua detur occaſio, ordinationis adeò piæ & ſalutaris, imò pulcherrimæ harmoniæ, in hac vita diſſoluendæ: apud illos enim conſiſtit ſumma Romani imperij: ideoq; diſtractis Electoribus & regnum deficere, & non longè extremi iudicij diem abeſſe neceſſe eſt. Nam ſub hoc imperio mundus finẽ habiturus eſt. Scriptum reperitur, inſtitutionem principũ Electorum factam anno Chriſti 1002. anno mundi 4963. anno Romæ 1753. anno 201. Poſt coronationem Caroli Magni.

Cõſtituta hac ordinatione Itali varios tumultus concitarunt aduerſus Othonem tertium, Studebant enim ſubinde nouis rebus contra Cæſares, neque vnquam materia tumultuum deerat. Expulſo itaq; per ſeditionem Gregorio (cùm abſens in Germania eſſet Otho) ſuffecerunt in eius locum Ioãnem quendam Placentinum, hoc nomine XVII. in ordine 146. Sed magna vi reuerſus Romam Otho reſtituit Gregorium V. cognatum ſuũ, & Ioannem effoſsis prius oculis & pontificatu male vſurpato & vita priuauit. Verùm cùm Romæ diu tutus in tot inſidiis eſſe non

poſſet,

poſſet, dum proficiſcitur in Germaniam, miſſo per inſidias veneno à Creſcentij vxore necatus eſt, anno ætatis ſuæ 30. Auguſtæ ſepultus eſt.

Gregorio V. ſucceſsit 147. P. Syluester ſecundus, Gallus Gilbertus antea vocatus, magus. qui ambitione & diabolica dominandi cupiditate incēſus, largitione primò quidem archidiaconatum Remenſem, inde Rauennatem adeptus, Pontificatum poſtremò maiore conatu adiuuante diabolo conſecutus eſt, hac tamen lege, vt poſt mortem illius totus eſſet, cuius fraudibus tantam dignitatē adeptus erat. Nam cùm Gilbertus regnandi cupidus diabolū ſciſcitaretur quandiu in pontificatu victurus eſſet: reſpondit humani generis hoſtis ambiguè (vt ſolet) Si non attigeris Ieruſalem, diu viues. Dum itaque pontificatus ſui anno 4. menſ. 1. die 10. in baſilica S. crucis in Ieruſalem Romæ ſacrificaret, fato moriturum ſe ſtatim cognouit: vnde pœnitentia motus, & errorem ſuum coram populo faſſus, omnes primò poſthabita ambitione & diabolicis fraudibus, ad bene & ſanctè viuendum adhortatus eſt: deinde verò vnumquenque rogauit vt poſt mortem truncum corporis ſui laceri & diſiecti (quemadmodum merebatur) bigæ ſuperimponerent, eoque loci ſepelirent, quò ſponte ab equis vectum foret. Ferunt itaque Dei nutu & prouidentia (vt ſcelerati ſciant apud Deum locum veniæ ſibi relictum eſſe, ſi in vita aliquando pœnituerint) equos ipſos ſponte ad Lateranenſem

basilicam peruenisse, eoque loci sepultum eius corpus fuisse. Præterea tam ex collisione ossium eius quàm ex sudore ipsius sepulchri vel humectatione potius, deinceps morituri pontificis signa & quidem manifestissima colligi, idq; ipsius sepulchri epitaphiū indicare. Quæ veráne sint, an secus, viderint pontifices ipsi ad quos pertinet. Plat.

Syluestrum secutus est Ioannes 18. pontifex 148. ann. 1001. sedet mens. 4. dies 20. Huic quidam festum animarum attribuunt Vola. Huius temporibus horribili aspectu Cometes apparuit versus meridiem, quem non minor fames quàm pestis secuta est.

Stephanus vir fortissimus Hungariæ regnum auspicatur. Mich. Rit. libr. 2. Hunc regem S. Adelbertus præsul Pragensis cum populo Christianos reddit, & tandem in Prussia martyrio coronatur. Volat.

Robertus Galliæ rex literatus ac pius religionis gratia Romam petit. Ioan. Til.

Henricus Burgūdiæ dux, cùm liberos nullos haberet, ducatum suum Regi Gallorum moriens testamento legat. Ioan. Til.

Ioanne 18. mortuo successit P. Ioannes 19. Romanus in ordine 149. an. 1002. sedit ann. 4. mens. 4.

Ioannem 19. secutus est. P. 150. an. 1007. Sergius 4. Romanus, vir bonus & probus qui ecclesiam rexit an. 2. dies 15.

Sergium quartum secutus est 151. P. Benedictus octauus Tusculanus an. 1010. sedit an. 11. mens. 1. Hic Henricum secūdum diademate red

te redimiuit.

Benedictus post mortem in solitudine episcopo cuidam apparuisse dicitur nigro equo insidens, rogatusque cur mortuus equo nigro veheretur, defosi ab se thesauri locum monstrasse, rogasseque hominem vt effossas eas pecunias pauperibus suo nomine erogaret. nam quæ antea de suis facultatibus datæ essent eleemosynæ, nihil ei profuisse, quia ex rapinis partæ essent Plat.

Circa hæc tempora tanta peste laboratum est, vt plures mortui quàm superstites sint habiti: quam quidem calamitatem in Lotaringia fons saluberrimæ aquæ indicauit in sanguinem tum versus. Plat.

Henricus secundus Bauarus dictus Claudus, Cæsar Germanus 13.

ANNO Christi 1003. delectus Cæsar est Henricus huius nominis secundus, Bauariæ dux. Antea diximus, ab Othone primo, Henrico fratri suo Bauaricum ducatum donatũ esse. Illius autem Henrici nepotem ex filio nunc Henricum Cæsarem fuisse arbitror. Nã Henricus frater Othonis primi, annos quindecim ante Othonis obitum in fata concesse rat. Ea autem negligentia apud nostros historicos fuit, vt ex illorum monumentis pro certo adfirmare nõ queam, an Henrici illius filius, aut ex filio nepos eius fuerit. Illud certè mirum videtur, ne Canonicis quidẽ Bambergensis Ecclesiæ genealogiam fundatoris sui certò compertam esse.

Primus

Henrici 2. res gesta.

Primus hic est Electorum principum suffragiis designatus Cæsar, & imperauit an.22 Prudentia & insignibus victoriis clarus, multa & ingentia bella mirabili felicitate gessit. Principiò Bohemos & Vandalos bello fatigatos, tributarios & subditos sibi fecit. Metas & Gandauum obsedit, vicit & Lotaringiam ac Flandriam. In Italia aduersus Saracenos pugnauit & expulit eos ex omni Italia. Victor tum coronatus est Romæ à Benedicto 8. Hungaros ad Christianam fidẽ pertraxit, & Stephano Hungarorum regi sororem in matrimonium tradidit Ipse cum vxore Cunegunda castè ac piè viuit, Germaniā templis & priuilegiis ornat. Ante obitũ suũ legitimo suffragio Electorum, Cunradum Francum secundum huius nominis, Cæsarem dixit. Episcopatus Bambergensis fundator, Bambergæ sepultus est, & ob vitæ innocentiam & præclara merita in sanctorum catalogum relatus.

Stephanus Hungarorũ rex.

Anno 1012. Turcæ gens bellicosa Ierosolymam capiunt. Blond.3.Deca.3.

Saraceni à Græcis & Venetis in Italia vincuntur. Blond.3.

Ethelredo rege Anglo ocio ac luxui addicto, & grauioribus tributis atque rapinis populum vexãte, Daci Suenone rege Angliam inuadũt. Ethelredus, accepta magna suorum clade, de reliqua fortuna desperans, ad Ricardum Normãnorum ducem, cuius sororem in vxorem habebat, cum Alfredo & Edouardo liberis in Galliam confugit. Sueno Daco-

rum

um rex totius Angliæ imperio potitur, ac
ost eum posteri annis 30.

Sueno rex, purgatis prioris vitæ facinori-
us, & Dacis ad Christianam fidem tum pri
nùm receptis, in Anglia obiit, Canuto filio
egni successore relicto, sepultus Eboraci.
ǀthelredus Rex mortuo Suenone in Angliã
ediit, & anno pòst moritur. Eius filius Ed-
nundus, ferreum latus dictus, post diutinam
oncertationem cum Canuto Suenonis filio
egnum diuidit, ac paulò pòst Edrici equi-
is proditione interficitur. Edmũdus & Edo
iardus eius liberi à Canuto in Pannoniã re-
egantur. Itaq; an.1017. Canutus Daciæ, Nor
iegiæ & Angliæ rex ab Aluredo Cantuariē-
i archiepiscopo sacratur.

Ordo Camaldulensis inchoatur, ann.1012.

Pestis sæuissima grassatur hoc tēpore per
otum terrarum orbem. Plat.

Mediolanenses quidam ab Henrico impe-
atore exilio mulctati, ordinem Humiliato-
um auspicantur, an.1017. Volat.

Ferdinãdus rex Hispaniæ, Legionis & Ca-
stellæ regna primus possidet. Rit.

Benedictum octauum secutus est ann.1022.
Ioannes vigesimus, Pontifex 152. sedet annis
vndecim, nullis antea sacris initiatus. hic
Cunradum imperatorem de quo mox, coro-
nauit.

Cunradus Secundus, Sueuus Germanus Cæsar. 14.

ANNO Christi 1025. Cæsar electus est Cun
radus

Cunradus secundus. radus Francus, qui prope Spiram vrbem in Limburgica arce habitauit, & præfuit imperio annos quindecim. Cæterùm cùm sub initiũ sui imperij videret turbari passim omnia, effecit vt in consortiũ imperij filius suus eligeretur, ne se in Italiam profecto sine capite certo imperij subditi inter se tumultuarẽtur in Germania.

Ernestus Sueuiæ dux. Ernestus Sueuiæ dux, & Catuli, nã & Catuli itẽ in Sueuia domini fuerũt, hi inquam rebelles Cæsari fuerunt, sed eos ita compescuit, vt statim sponte parerent. Inde in Hungariam profectus, eius res composuit. Burgundiam & Lugdunum, regnum Arelatense, iterum cepit, & subiectum suo imperio administrauit. Postea Italiam ingressus, Mediolanum obsedit, & Romam veniens, à Ioanne vigesimo coronam accepit. Insurgentes sub id tempus aduersus Cunradum Romani, grauiter cæsi sunt à Cæsarianis, & pacatæ sunt res Romanorum. Interea dum hæc in Italia gerũtur, Sueuiæ dux Ernestus nouos iterum motus concitauit, ideoq; in regressu Cunradi ab eo fugatus & confossus est. Ducatũ donanit Cunradus Hermanno Ernesti fratri. Conditæ sunt ab hoc Cunrado multæ leges, quæ hodie etiam extant adhuc. Conciliũ sub hoc Cæsare habitum est Triburgi ad Moguntiam. Magnis sumptibus instituit Basilicam Spirẽsem, in qua sepultus est cum regina sua

Gisela regina Burgundica. Gisela.

Giselæ huius magnæ laudes feruntur. Regina Burgundica fuit ex posteritate Caroli.

Marit

Maritum primò habuit Ernestũ Sueuiæ ducem, ex quo duos filios susceperat, Ernestũ, qui pulsus est, & Hermannum. Postea desponsata est in matrimonium Cunrado Cæsari.

Primum omnium hîc meminerunt scriptores Marchiæ in Austria, quam tum occupauit Albertus Sueuiæ dux, frater maioris Ernesti. Neque verò tum erat adhuc Ducatus Austriæ, sed à Sueuis tenebatur, qui per vim Austriam Hungaris ademerant.

Quin & Comitatus Turingicus initiũ accepit temporibus huius Cunradi: nam Giselæ cognatus erat Ludouicus Barbatus, ex Caroli genere. Is quia diu in aula versatus erat, & diligentem operam multis in rebus nauauerat apud Cæsarem, factus est Thuringiæ comes. Itaque domini Thuringiæ ex Caroli sanguine originem habent.

Circa hæc tempora, nempe an. 1030. Canutus 1. rex Angliæ Romam voti causa petit sedente Ioanne 20. pont. & magna prioris vitæ pœnitentia ductus, anno inde pòst sexto moritur. Sepultus Vintoniæ.

ANNO 1034. Rodulphus Transiurẽsis Burgundiæ Rex, cùm annos triginta in Burgundionum suorum nutu regnasset, regnũ Cunrado 2. S. Henrici imperatoris filio dat. Verùm Odo Campaniæ Comes cùm regnum illud iure hæreditario suum censeret, petere cœpit: quòd cùm negatum esset, armis inuasit. Tunc in duas prouincias Burgundia diuiditur, Ducatum scilicet, & Comitatum, vt pertineret Comitatus ad imperij ditionem,

Tres pontifices de pontificatu concertantes.

Ducatus verò ad regiam Gallicam. Io. Til.

Post Ioannem 20. factus est papa 153. Benedictus 9. an. 1033. quo fugato, Syluester quidã pecunia papatũ redemit. Porrò reuersus Benedictus, vt factiones concitaret contra Syluestrum, tertio cuidã, qui Gregorius sextus dictus est, vendidit ius suum in pontificatu. Itaque cessit huic Benedictus, sed Syluester contra ius suum tueri volebat aduersus Gregorium. Controuersia hæc coëgit Cæsarem Henricum Nigrum Romã proficisci, qui tria illa fœdissima monstra meritò suo pontificatu abdicauit, & in sedem papalem Syndegerum Bambergensem Episcopum suffecit, qui dictus est Clemens secundus, 156. Papa, à quo coronatus est Henricus Niger. Is Clemens postquam sedisset menses 9. veneno sublatus est.

Benedictus sedit per interualla annis decem, mensibus quatuor: & post mortem horrenda imagine cuidam apparens, rogatus cur ita appareret, respondit, quia in vita sine lege & ratione vixi, ideo volente Deo, & Petro cuius sedem omnibus probris fœdaui, simulacrum meum plus feritatis quàm humanitatis in se habet.

Syluester sedit 49. duntaxat diebus, Benedicto factione suorum restituto. Gregorius sedit annos duos, mẽses 7. Hic cùm & ab aliis quibusdam & à Cardinalibus etiam vulgò homicida, simoniacus, & sanguinarius appellaretur, præ indignatione letali ægritudine contracta, conuocatos Cardinales moribundus

dus verbis castigat, quòd quæ ipsæ sanctè ac iustè fecisset, ipsi liuore moti reprehenderent. Et vt, inquit, scire possitis, recténe an perperam fecero. vbi mortuus fuero, corpus meum ante fores ecclesiæ sistite vectibus obseratas: & si diuino nutu apperiantur, censetote me dignum Christiana sepultura. sin secus, corpus meum vnà cum anima damnatum quo volueritis eijcitote. Fecere mandata Cardinales: atque ita portæ coorto graui vento apertæ sunt: & corpus cum admiratione omnium & opinione magnæ sanctitatis intro latum est.

Circa hæc tempora Cardinalium nomẽ in vsu esse cœpit, vnde æstimari potest hãc ipsam dignitatẽ in Ecclesia vetustiorem nõ fuisse.

Iam verò cùm subinde inciderent grauissimæ contentiones & dissidia ex diuersitate votorum in creando Romano Pontifice, sanctionem tulit Henricus Niger, ne porrò papa deligeretur sine Cæsaris consensu & confirmatione. Constitutio hæc grauiter postea impugnata est à Romanis pontificibus, adeò etiam vt teterrima bella inde nata sint Henrici 4. & 5. temporibus.

Henricus tertius Niger dictus, Cæsar Germanus 15.

ANNO Christi 1040. Henricus tertius Niger appellatus, imperare cœpit, & regnauit annos decem & septẽ. Primùm Bohemos bello inuasit, sed ab his Hungarorum præsidio adiutis victus est. Postero anno adeò fatigati sunt bello Bohemi per Henricum, vt *Henricus tertius.*

princeps Bohemorũ necessitate adactus, Ratisbonam venerit, & vltrò se tributariũ Cæsari dediderit. Inde Hũgariam ingressus per triennium bellum gessit, & captis vrbibus aliquot ad pacem poscendam Hungaros cõpulit. Subegit & Lotaringiæ ducem vt pareret imperio. Inde apud Capuam Saracenos vicit. Postea in Germaniam reuersus Synodũ habuit Moguntiæ, in qua Leo 10. papa fuit.

Cuno dux Bauariæ.

Dux Bauariæ Cuno, qui post diuum Henricum Ducatui præfuit, præsidio & cõspiratione Hungarorum fretus, opposuit se imperatori. conabatur enim hac via regni possessionem ad se transferre, sed victis à Cæsare Hungaris, explosus Bauariæ dux, totam ætatem suam exul in Hungaria transegit. Bauaria interim sine duce & gubernatore erat.

Priusquã moreretur Henricus Niger, Hẽricum filium annos quinque natũ, Cæsarem eligi, & Aquisgrani coronari curauit, vt certum caput imperij esset, neque turbæ exorirentur propter electionem. Itaque puer sub matris tutela aliquãdiu regnauit. Mater Hẽrici quarti Agnes dicta erat, nata in Pictonũ Comitatu in Gallia.

Anno 1042. Canutus secundus Angliæ & Daciæ rex vino & epulis indulgens ad Lambithum vicum in altera Thamesis fluminis ripa prope Londinum, dato inter bibẽdum veneno, confestim perijt.

Angli Dacorum tyrannidem pertæsi, facto in eosdẽ impetu, duræ seruitutis iugo se eximunt. Daci ad vnũ omnes in Anglia partim

delet

deleti, partim eiecti, post annũ 30. quam Sueno Dacorum primus totius Angliæ imperiũ est adeptus. Alfredo Etheldredi regis filio, ex Normãnia, vbi cum Edouardo fratre exulabat, à proceribus ad regnum accersito, eodemq; Godouini Comitis proditione in itinere interempto, Edouardo cõmuni consensu imperiũ defertur. Is Enima Normannica matre genitus, Gulielmi Normãniæ ducis opera in regnum restitutus, sanctissima vita & castissimis moribus præditus, viginti tribus (quot regnauit) annis summa pace vsus, regnum optimis institutis atque legibus excoluit: quas leges posteri cõmunes appellarunt: & populus cùm à Normannis alijs datis legibus sibi ademptas quereretur, sæpe à suis regibus eas veluti maxima reipublicæ cõmoda, armis repetere conati sunt. Strumam itẽ gutturis vitium, quod nonnulli Scrophulam dicunt, solo tactu in quàm plurimis sanasse dicitur: quam curationem ad posteros Angliæ reges diuina virtute quasi hæreditatem emanasse ferunt. Georg. Li.

Anno 1047. Gulielmus Normãnorum dux ex illegitimo matrimonio procreatus, Herico rege Gallo adiuuante Normãnos suos tumultuantes coercet. Qui in Italiã superatis Alpibus profugerant Normãni, duce Gulielmo Montroliẽsi Comite, deinde viribus paulatim collectis Roberto Viscardo duce in Apulia & Calabria magnas sibi opes famãq; compararunt.

Benedictus 9. Papa horrenda imagine cui-

dam visus inquit, Iusto Dei iudicio damnatus sum, quia sine lege vixi. Plat.

Post Clemētem factus est 157. Papa Damasus secundus, Bauarus, anno 1048. qui vi papatum occupauit dies 23.

Damaso secūdo successit 158. Papa Leo 9. Germanus, vir simplex, seditque an. 5. mēs. 2. Is fuit in Concilio Moguntiæ habito, & aliquandiu postea versatus est apud Henricum Nigrum. Is à Romanis & imperatore copijs acceptis, cum Normannis congressus, vincitur & capitur. Blond. lib. 3. Deca. 2.

Species sectæ Manichæorum in Goslar resurgit, quæ omnis animalis esum execrabatur. Her. Cont.

His temporibus Berengarius Diaconus Andegauanus in Gallia, docebat verum corpus & sanguinem Christi non esse in pane & vino iuxta institutū Christi. Impia hæc hæresis apud Heluetios nostro tēpore per Zuinglium renouata est. à Leone 10. in Concilio Vercellensi damnatūs est hic error, sed interim relicta huius impietatis seminaria, multum negotij fecerunt posteris quoque.

Leoni 9. successit 159. papa victor 2. an. 1054. Fuit is antea Episcopus Eichstetensis, sedit an. 2. mens. 3.

Conciliū Florētiæ de pluralitate beneficiorum & labe simoniaca an. 1056. peragitur.

Victori 2. successit 160. papa Stephanus 9. Lotaringus ann. 1057. præest. mens. 7. Huic se Mediolanensis ecclesia subdidit, cui 200. annis nil negotij cum Romana fuerat Sab.

Stephano

Stephano 9. succeſsit 161. P. Benedictus 10. Campanus, menſ. 9.

Benedictum ſecutus eſt 162. papa Nicolaus . Sabaudus, an. 1057. ſedit an. 3.

Hic abdicauit pontificatu Benedictum, & primus ſtatuiſſe dicitur ius eligendi pontificis in poſterũ penes Cardinales tantùm fore. Cæterum ab hoc quoque Berengarius dãnatus eſt in Lateranenſi ſynodo, & coactus ad reuocandum quæ de ſacramento impiè docuerat. *Berengarij error.*

Idem ſtatuit miſſam non debere audiri à presbytero concubinario, vt patet 32 diſt. ca. præter hoc.

Theodora fœmina Græcis hoc tẽpore imperat. Herm. cont.

Nicolao 2. ſucceſsit 163. papa Alexander 2. Mediolanenſis, an. 1062. & tum propter electionem magni cõflictus Romæ fuerunt. Hic pontifex maximo exercitu in Neronianis cãpis congeſſus cum Cadolo Parmenienſi epiſcopo (quem præſules Longobardiæ & Germaniæ, habito conuentu Baſileæ in præſentia imperatoris papam elegerant) victor euaſit. Sedet ann. 11. menſ. 6.

Inſtituit ne quis eccleſiaſtica beneficia ab vllo laico accipiat. Herm. Cont. Plat.

Alexandro ſecũdo ſucceſsit 164. Papa Gregorius 7. Hetruſcus an. 1074. antè Hildebrandus appellatus, monachus aſtutiſsimus, vi ſedem Petri an. 12. aut circiter tenens. is excõmunicauit & perſecutus eſt Henricũ quartũ, bellis etiam acerrimis concitatis, vt adſereret & obtineret, ſine Cæſaris ſuffragio & cõ-

firmatione pontificem creãdum esse, ne Cæsares autoritatem sibi vendicarent in põtifices dominandi, de quo mox plura in Henrico quarto dicemus.

Henricus quartus, Cæsar Germanus 16.

Henricus quartus.

ANNO Christi 1057. imperare cœpit mortuo patre Henricus quartus, puer adhuc septem annorum: & regnauit annos 50. Ferunt hunc circiter 52. prælia commisisse. In hoc virtus huius generis Imperatorum non tantùm defecit, sed totius Germaniæ imperium adeò corruere cœpit, vt postea nunquam vel in veterem statũ redigi, vel pristinas vires recuperare potuerit integrè. Tragœdiæ huius autor papa Hildebrandus fuit, qui omnia ferè inter Germaniæ principes teterrimis bellis commiscuit.

Hildebrandus papa quanti mali autor.

In pueritia Henrici Cæsaris, Agnes mater eius non sine laude imperio præfuit, bona pace Germaniam & Italiam tranquillauit, sed Otho Coloniensis Episcopus puerũ principẽ duodecimũ annum iam ingressum, & maturũ imperio, clàm abduxit, matrem Augustã imperio deturbauit: & ipse interim postea regni gubernacula tenuit. Dicitur quòd & indignè educari curarit Cæsaream sobolem.

De pontificia electione, sanctio Henrici Nigri.

Longum est hîc referre omnes causas: tantũ quæ memorabilia sunt, cõmemorabo breuiter. Pater Henricus Niger, optimo sanè cõsilio sanctionem de pontificia electione tulerat, vt ea sine imperatoris permissu nõ fieret. Iam verò vbi Hildebrandus sedi papali præfectus

fectus est, cõtrà statuit decretũ, à Cæsare põtificatus confirmationem nõ esse petendam. Atqui hanc constitutionem patris sui ratam habere voluit Cæsar. Præterea quoque ius erat Imperatori conferendi Episcopatus imperij, sed ne id quidẽ ferre voluit Hildebrãdus. Etenim contigit sæpe, vt defuncto Episcopo aliquo, alius in eius locum à Cæsare, alius rursum à Papa cõstitueretur, & ab hoc excommunicaretur alter. Tandem in hanc catastrophen abiit hæc tragœdia, vt Cæsar ipse à summo pontifice non excommunicatus solùm sit, sed & reliquis potentioribus principibus qui Henrico sacramẽto adstricti erant, mandatum, vt imperatorem alium designarent. Et huius ludi veluti choragus fuit, in gratiam pontificis, diœcesis Halberstadianæ Episcopus in Saxonia. Itaque defecerunt ab Henrico quarto, Otho Saxoniæ dux Rodulphus, dux Sueuiæ, cui Cæsaris germana soror nupta erat, & Episcopi plerique maximè Saxones. A Cæsare stabãt Bohemi, & Principes Catuli, quibus pulso Othone Saxone, donauerat Henricus Bauariam. Præterea & Episcopi quidam, qui improbabant tyrannidem Papæ in derogãda autoritate Cæsarũ pro sua libidine. Quare & ipsi synodos faciẽtes, reiecta excommunicatione Papæ Hildebrandi, ipsum vicissim excommunicârunt.

Ab Henrico quarto qui defecerunt, in gratiam papæ.

Iam verò in Italiam profectus est Cæsar transigendæ huius controuersiæ causa: & interea ab aduersa parte creatus Cæsar est in Phorcensi oppido Rudolphus Sueuiæ Dux,

Rudolfus Cæsar ab episcopis creatus.

idque ſub annum Chriſti 1077. Rudolpho miſſa eſt à pontifice corona, cui verſiculus hic inſcriptus erat.

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolfo.

Quo ſignificare voluit, à Chriſto imperiū collatū eſſe pontifici, & ab hoc cōferri principibus viciſsim. Proinde properè in Germaniam redit Henricus, & ex Sueuia pellit Rudolfum in Saxoniam, & aliquot pugnas cum eo commiſit ad Vnſtrotum amnē, in quibus Vuormacienſis & Magdenburgenſis Epiſcopi occubuerunt.

Anno 1080. nouiſsimè pugnatum eſt cōtra Rudolfum apud Mersburgum, & in ipſo conflictu dextera manus Rudolfo amputata. Profugientibus iam in vrbem Mersburgum omnibus, Cæſari in lecto decumbenti, circūſtantibus iam Epiſcopis, manus allata eſt, quam vbi vidiſſet, Eu, inquit, domini mei Epiſcopi, hæc manus eſt qua domino meo Hērico Cæſari fidē cōfirmaui. ipſi vos nunc expendite quàm piè conſulueritis mihi vt ab eo deficerem. Miſerabilis omnino querimonia hæc eſt, quæ teſtatur boni principis perturbatum animum, ſeipſum ſeditionis reum iudicaſſe. Ita demum ſub electionis ſuæ annum quartum mortuus eſt Rudolfus. Quem, quæſo, niſi ferreus planè ſit, ad parendum ſuo magiſtratui non commoueat, & à ſeditionis ſtudio deterreat, hoc exemplum tam horrendum? Interim tamen Epiſcopi quieti non erant, & poſt hunc caſum, etiam filium contra patrem ſolicitarunt. Pontifex Hildebrandus

Rudolfi Cæſaris querela de Epiſcopis.

randus phantaſma ſibi per quietem obuer-
itum gloriabatur, illegitimum Cæſarem eo
nno periturum. Sed hoc Caiphæ vaticiniũ
rat: nam ſupplicij pœna non in Henricũ, ſed
n papæ complices redundabat.

Hildebrandus papa, alter Caiphas

Poſt hanc victoriam Cæſar Romam venit,
: vrbe per vim capta, cepit papã Hildebrã-
um, eumque officio deiecit, & in eius locũ
auennas Epiſcopus Clemens dictus ſuffe-
tus eſt, in ordine 165. P. & ab hoc imperialẽ
oronam accepit Henricus quartus. Cæterũ
lemens ingratus Romanis, multa ſangui-
is effuſione repellitur: & non multò pòſt
n exilio mortuus eſt pontifex Hildebran-
lus.

Sigebertus hiſtoricus non admodũ laudat
Hildebrandum, & reprehendit facinora ho-
ninis, quod ſine magna cauſa & eccleſiæ &
mperij ſtatum tranquillum perturbarit: &
cribit quoq; idipſum conqueſtũ fuiſſe Hil-
lebrandum iam moriturũ, & per legatos pe-
ijſſe ab Henrico admiſsi criminis condona-
ionem. Hildebrandus hic prohibuit Sacer-
lotes Germaniæ matrimonia contrahere, &
nulta iam contracta matrimonia diuulſit.

Hildebrandus papa primus ſacerdotum connubia diuiſit in Germania.

Anno 1103. victis iam ab Henrico Saxoni-
ous, & trucidato Comite Miſniæ Ecberto,
cui ſpem fecerant Epiſcopi adipiſcendi im-
perij poſt Rudolfum, præterea & compoſitis
am Germaniæ & Italiæ rebus, delectus eſt
ab Henrico quarto Henricus quintus filius
eius Imperator. Porrò hunc Henricum filiũ
ſolicitarunt Epiſcopi, vt aduerſus patrem in-

surgeret, eumq; imperio pelleret. Id verò ingenti dolore affecit optimum Principẽ. Itaq; fœdere inito Henricus filius, anno millesimo cẽtesimo quinto primùm Moguntiæ obsedit patrem, sed oppugnationem detrectantibus principibus coactus est discedere Henricus filius: & relicta Moguntia Norimbergam cũ exercitu petijt, eamque spatio duorum mensium obtinuit, & diripuit. Insequutus est pater filium, & vtrinque ad tempus in aduersis castris erant prope Ratisbonam, sed interponentibus se semper principibus, nũquam iusto conflictu pugnatũ est. Atque monitus per filium pater vt a proprijs sibi ministris caueret, profugit clàm Leodium, & ibi eodẽ anno è viuis excessit. Cæterùm dum quinquennio propter excommunicationem pontificis inhumatus iacuisset, in Spirensi Basilica sepultus est accepta absolutione. Hodie etiãnum scripta extant missa ab Henrico patre ad Francorum Regem de iniuria filij, & malitia eorum qui filium aduersus patrem, instigabant.

Norimberga capta ab Hẽrico V.

Mutatio multorum Ducatuum in Germania.

QVANTVM aceruum calamitatum traxerit secum ciuile hoc bellum in Germania, excitatum artibus Papæ, inde facilè æstimari potest, quòd principibus multis & summis quibusque hominibus cæsis, dominia passim immutata sint. Henricus quartus Bauariam Catulis Sueuiæ principibus dedit. Sueuiæ ducatum post defunctũ Rudolfum donauit

Henricus

ienricus genero suo Friderico Stauffensi. rancorum genus intra breue admodum tẽ-us interiit. Ecbertus Comes Misniæ cæsus t. Gebhardus ilius Lotharij, qui postea nperator factus est, pater in pugna occu-uit. Et vt semel omnia dicam, Germaniæ vi-es debilitatæ prorsus & immutatæ sunt hac iuili concertatione principum.

An.1065. Eduardus Angliæ rex obit, diui-o (vt fertur) vicinæ mortis præsagio admo-itus, annulo quem is pauiò antè cuidã pau-eri D. Ioannis euangelistæ nomine eleemo-ynã ab eo petenti dederat, à peregrino quo-am Ierosolyma redeũte, sibi reddito. Sepul-us est in Vuest monasterij templo, ac paulò ost inter diuos relat⁹, annulusq; ille in eius-lem tẽpli archiuis recõditus, comitiali mor-o laborantibus mirificè (vt aiũt) salutaris: & inc natũ, vt Angliæ reges quotãnis annulos olenni cæremonia sacratos, contracta mem-ra diuina virtute soluentes, populo erogẽt.

Guilielmus Normãnus conquæstor Angliæ rex an.1069. profligatis Dacis, qui ad regnũ capessendum iterum in Angliam irruperãt, & frequenti Anglorum procerũ rebellione suppressa, ciuibus generatim magna agrorum parte mulctatis, nouos magistratus creat & antiquam iuris dicendi rationem immutat, legibus quas in hunc diem Angli obseruant, Normannico idiomate populo promulgatis.

Pontifex Romæ synodũ celebrat, quę nul-lum ad sacerdotium admittendum, qui non perpetuam promiserit continentiam, cõclu-dit. Bene

dit. Beneficia ecclesiastica à ciuili magistratu aufert. Berengarij opinionem denuo damnat. Episcopos omnes cum Cæsare sentientes excommunicat. Vxores simul & concubinas sacerdotibus adimit. Ieiunium sabbati hominibus indicit. Sunt qui scribãt eundem Necromantiæ operam impendisse.

Grandimontensium monachorum ordo de professione S. Benedicti à Stephano Gallo loricam suprà nudum corpus gestante excogitatur, anno domini 1076. Volat.

Arnulphus abbas apud D. Quintinũ Belloуacum Ordinem Canonicorum regularium auspicatur, anno 1080. Volat.

Nicephorus Orientis imper. ab Alexio regno exutus, in monasterium detruditur. Pla.

Anno 1085. Philippus Galliæ rex turpi se adulterio cum Bertrada quadam publicè à marito abducta, ita cõtaminat, vt nisi fulmine pontificio, aquæq; & ignis interdictione, ab illa abduci non potuerit.

Vratislaus Moguntiæ ab imperatore Henrico primus rex Bohemiæ declaratur.

Anno 1087. Gulielmus Cõquæstor Angliæ rex in Normaniam traiicit: vbi dum bellum Gallis parat inferre, ruptus ferocientis equi saltu intestinis 4. Id. Septemb. moritur, & Gadomis redempto sepulturæ loco inhumatur.

Gregorio 7. defuncto, qui Hildebrandus erat, electus est extra vrbem Romã an. 1086. à socijs Gregorij pontifex quidam abbas Cassinensis, Victor dictus, eius nominis tertius, 166. in ordine pontificum, in odium Clemẽtis

Rauennatis ab Henrico & Germanis præsu-
libus electi. Sub hoc pontifice Ordo Cartu-
siensium initium sumpsit autoribus Hugone
Gratianopolitanorum episcopo, & Brunone
Coloniæ Agrippinensis ciue, scholarũ magi-
stro: qui Bruno cum doctoris cuiusdam mor-
tui vox audita esset, Iusto Dei iudicio dãna-
tus sum, ab ordine Benedictino Cartusiano-
rum vitam produxit. Aemil. 5. Plat.

S. Nicolai corpus hoc tempore Barum in
Lotaringiam translatum dicitur. Plat.

Victore anno primo pontificatus sui mẽse
. haustu veneni in sacro calice sumpti subla
to, creatus est pont. 167. an. 1088. Vrbanus 2.
qui sedit annis 12. mens. 4. Is septem horas ca-
nonicas instituit, Toletano episcopo prima-
tum in Hispania concessit, & ordinem Ci-
stertiensem ab Ardingo Anglo excogitatum
approbauit.

Sub hoc pontifice Placentinum cõcilium
celebratur, in quo acta Gregorij 7. cõtra im-
peratorem Henricum confirmantur, & licen
tia ecclesiasticorũ compescitur. Paulò pòst
synodus Claromontẽsis cogitur, in qua Tur-
cis bellũ inferri placuit: & ne à quouis prin-
cipe beneficiorum inuestituram clericus ac-
ciperet, ordinatur. Sab. Plat. Volat.

Anno 1095. Anselmus Cantuariẽsis Archi-
episcopus agnoscitur.

Robertus qui aliis est Nobertus, Lotarin-
gus homo nobilis, potens, & literatus, relicto
mundo Christum sequens Præmonstracenses
instituit. Alij hoc in annum 1137. reiiciunt.

De occu.

De occupata vrbe Ierosolymitana.

TEMPORIBVS Henrici 4. Imperatoris, nempe anno 40. eius imperij, anno Domini 1096. sub Vrbano papa Claromontano Concilio in Gallia, decernitur expeditio in terram sanctam aduersus Saracenos & Turcas. Primus dux erat Godfridus Bilionensis, Lotaringiæ princeps. Comitati sunt hunc præstantissimi quique principes ex Gallia.

Godfridus Bilionensis. Anno 1099. Godfridus die 39. obsidionis potitus est vrbe Ierosolymitana, & statim rex creatus est. Coronari autē diademate aureo recusauit, quòd Christo eo in loco corona spinis cōtexta fuisset olim imposita. Contigit quadringentis sexaginta octo annis ab eo tempore quo Ierusalem ex Persarum potestate per Heracliū erepta est. Tum verò non multò supra annos tredecim, Saraceni Ierosolymitanæ vrbis domini facti sunt. Postea, iam multis annis exactis, à Turcis Saraceni pulsi sunt ex Ierosolyma. Sub hæc tempora iterum potiti sunt Christiani Ierusalem, & multas præterea circunquaque vrbes ac regiones subegerunt. Regnum Ierosolymæ habuerunt annos 88. vsq; ad annū Christi millesimum centesimum octogesimum septimū. Sub Friderico Barbarossa iterum à Sultano occupata est Ierusalem.

Anno 1100. Guilielmus Rufus Angliæ Rex in clerū descruiens, & Anselmo Cantuariensi archiepiscopo propter piam eius admonitionem in-

em in exilium eiecto, templorum prouentius ad priuarum quæstum abutens, ac sæpe dictitans pinguem Christi panem esse, & delicias præbere Regibus, inter venandum apud Nouæ forestæ saltum à suo quodam milite siue casu siue de industria sagitta transfixus confestim periit, Calend. Augusti. Magno documento Christi ministros nō esse vexandos aut spernendos, quanto minus irridendum Christum.

Ardingus Anglus Cistertienses monachos Benedictinis oriundos excogitat. Volat.

Vrbano secundo succeßit Paschalis secūdus, Papa 168. anno Domini 1100. sedit annis 18. menses sex. Primùm captus hic est ab Henrico Quinto, cuius tamen antè pedes exosculatus fuerat: sed postea ab eo coronam Imperialem extorsit.

Henricus Quintus, Cæsar Germanus 17.

ANNO 1107. post obitū patris, imperium Henrici Quinti cœpit, & regnauit annos viginti. Scilicet digna huic ab Episcopis gratia relata est, quòd consilia eorum secutus, optimum Imperatorem patrem suum bello erat insectatus. Romam veniens, à pontifice coronam impetrare non potuit, nisi prius statuere vellet, porrò pro rato habendum esse, & Pontificem Romanum & Episcopos sine Cæsaris approbatione & consensu creandos. Præterea & tumultus à pontifice sub idem tempus excitatus est tantus in vrbe Roma, *Henricus Quintus.* *Vltionis exemplum.*

vt nisi

vt nisi sua ipsius manu vitã defendisset Cæsar, iam periisset. Victore Cæsare trucidati & capti multi sunt Romani: captus est & põtifex, & abductus extra vrbem: & cùm de coronatione & iure electiuo in creandis pontifice & episcopis cum eo ageretur, consensit vltro Paschalis, vt hanc sibi prærogatiuam vsurparent Cæsares, ne quis vel pontifex vel Episcopus citra eorum suffragationem designaretur. Inde Romam reuersi sunt, & à Paschali insignitus est Henricus quintus diademate imperiali.

Cæterùm post discessũ Imperatoris ex Italia, mutauit sententiam pontifex, & coacta Synodo non solùm reuocauit concessum priuilegium, sed excommunicauit etiam Cæsarem. quòd vbi nũciatum est Henrico Quinto, illico Romam magna vi repetens fugauit pontificẽ, & alium in eius locum suffecit. Interea nihil feriatum est ab Episcopis in Germania, qui denuo incitarunt Saxones aduersus Cæsarem, adeò etiam vt iterum Germania discordiis mutuis agitata, infestis copiis vtrinque congressa sit, & cõmissa pugna an. 1115. tertio Idus Februarij apud Mansfeldiũ, iuxta Catul[illegible]riam syluã, in quo conflictu periit Comes Hoierus de Mansfeld.

Pugna apud Mansfeldiũ.

Porrò videns Cæsar sedari non posse hanc tragœdiam sine perpetuò conflictu, neque quiescere Romanos pontifices, nisi, vt patrẽ suum, ipsum quoque antea oppressissent, publicæ tranquillitati Imperij consuluit optimus princeps, & iuri priuilegij sui vltrò cessit.

sit. Itaque per hanc occasionem firmata pace inter pontificem & Cæsarem, præterea & inter reliquos principes, eaq; publicè ad Rhenum non procul à Vuormacia, vbi ingentes copiæ vtriusque partis in castris erant, proclamata, summa lætitia in tota Germania coorta est propter initum hoc fœdus concordiæ publicæ.

Gessit & hic Henricus bella in Holladia, & Lotaringia. Porrò Lotari⁹ Saxoniæ Dux, qui post Henricum Cæsar factus est, Moguntiam venit in vili & oblonga veste, gratiam expetens supplex à Cæsare, quàm vltrò pro singulari clementia sua concessit ei Henricus. Habuit hic Cæsar nullā masculam prolem, & Ducatus Francorum cessit Cunrado filio Friderici Stauffensis, & sorori Henrici Quinti.

Anno 1102. Florentiæ Cōcilium à Paschale pontifice indicitur propter Fluentini præsulis de nato Antichristo opinionē. Pla. Sab.

Anno 1108. Henricus primus Angliæ Rex in Normanniam traiicit: Robertum fratrem Normanniæ ducem contra pacis fœdera rebellantem, magna Normānorum strage edita, captiuum secum in Angliam ducit, atque ibi vitam in carcere finire cogit. Normannia dehinc Angliæ regno coniuncta.

Bernardus Clareuallensis abbas agnoscitur, & ordo Bernarditarum initia sumit.

Anno 1110. Paschalis pontifex ad Guardastallum episcopos cōuocat, de homagiis, feudis & sacramentis leges dat: Rauennatíque

præſuli potentiā auferens, ſibi adiicit. Templa Romæ prophanata externorū hominum concurſu, denuo conſecrat.

Anno 1114. Vigornia in Anglia incēdio tota fere conſumpta.

Nuptiæ inter Henricum V. imperatorem, & Mathildem Henrici Angli regis filiā Moguntiæ celebrantur.

Anno 1118. Initiū primi belli Gallici, quòd ſexcentis fœderibus compoſitum, ſemper renouatur. Theobaldus Campanus Comes in Gallia ex Bleſenſium comitū familia natus, atq; exinde Henrico primo Angliæ regi affinitate coniunctus, quòd Adela eius ſoror, Stephani Bleſenſis Comitis vxor eſſet, generis fiducia, impetrato ab Henrico auxilio, in Ludouicum Craſſum Gallorum regem bellum monet. Craſſus inito conſilio cum Balduino Flandriæ, & Fulcone Andegauiæ Comitibus, Henrico Regi Normanniā adimere parat, & Guilielmum Roberti defuncti filiū in poſſeſsionē mittere. Henricus rex in Normanniam traiicit, atq; apud Nicaſianū oppidum profligatis Craſsi Gallorū regis copiis victor euaſit. Balduinus Flādriæ Comes vulnere accepto interiit, Andegauēſis ad Hērici partes tranſiit. pax deinde inter reges facta.

Anno 1119. Henrici Angliæ regis filij Guilielmus & Ricaldus, ac filia Maria, dum ex Normannia in Angliam tranſmittunt, orta fœda tempeſtate, ac illiſa ſcopulis naue fluctibus obruti intereunt. Geor. Lil.

Anno 1126. Henrico quinto Imperatore in

Germania mortuo, Mathildis Augusta ad patrem Angliæ regem reuertitur: ac paulò pòst Gaufredo Andegauẽsium Comiti nupta, ab Henrico patre Anglici regni hæres declaratur. Porrò autem an. 1135. Henricus Angliæ rex moritur, & in eo omnis Guilielmi nothi virilis sexus legitima prosapia defecit. Stephanus Blesensis Comes Henrici ex Adela sorore nepos, neglecta Mathilda Augusta Henrici filia, quàm pater hæredem regni declarârat, regnum præoccupat, & compositis in Normannia rebus, contra Scotos Mathildis Augustæ partes tutantes mouet, Angliámque totam perturbat. Mathildis Augusta cum auxiliaribus suorum copiis ex Gallia soluens, atque ad Arundelium appulsa, contra Stephanum regem in Anglia bellum parat. Rex apud Lincolniam Mathildæ copiis congressus capitur, & Bristolium captiuus abducitur. pactis demũ vtrinque conditionibus, Roberti Glocestriæ Comitis permutatione (qui & ipse Mathildis sororis partes tutatus, paulò post à regis fautoribus captus est) Rex libertati & regno restituitur. Porrò Hẽricus Mathildis augustæ filius, defuncto Gaufredo patre Andegauensem principatum consecutus, collecto suorum exercitu in Angliam traiicit, matri contra Stephanum regẽ opem laturus. Et tandem post diutinam contentionem pax is conditionibus transacta est, vt ipse Stephanus dum viueret, rex haberetur: mortuo autem, Henricus Mathildæ filius regnum obtineret, Norma-

niamq; interim posſideret. Aleonora Guilhelmi Aquitaniæ Ducis, & Pictonum Comitis filia, à Ludouico iuniore Gallorum rege repudiata, Henrico Andegauenſi Mathildis auguſtæ filio nubit, ad quem inuito Gallorũ rege priorẽ attulit dotem, Pictones & Aquitaniam: quòd deinceps perpetuum belli ſeminarium fuit inter Gallos & Anglos.

Paſchali 2. ſucceſsit Gelaſius 2. Caietan⁹, 169. P. an. 1118. ſedit an. 1 Pulſus hic eſt Roma ab Henrico v. & in eius locum ſuffectus eſt Grego. quidã. Gelaſius in Gallia exul obiit.

Gelaſio 2. defuncto delectus eſt in Gallia Papa 170. Caliſtus 2. Burgundus. Is Romam veniens aliquot pugnas habuit cũ Antipapa Gregorio, quem Henricus v. ſtatuerat. Tandem captus Gregorius, & retrorſum aſino impoſitus circũuectus eſt. Sub Caliſto pacis fœdera cum Henrico quinto ſunt cõſtituta.

Circa hæc tempora, nempè an. 1128. ordines nobiliſsimi Ioannitarum & Templariorum exordia ſumunt, qui non longè à ſepulchro Domini habitantes, peregrinos ſuſcipiebant, eóſque per loca ſacra armati ducebant ac reducebant, quò eis ſine vllo maleficio inuiſere loca ſancta liceret. Plat.

Caliſto 2. ſucceſsit Papa Honorius 2. Imolenſis 171. an. 1125. ſedit an. 5. menſ. 2.

Poſt Honorium factus eſt Papa Innocentius ſecundus.

In odium huius electus eſt Petrus Leonis, qui ſe Anacletũ appellauit. Ab hoc per vim pulſus eſt Innocentius. Compeſcuit hos mo-

tus Lotarius, qui ab Innocentio corona imperij est insignitus.

Lotarius secundus Saxo, Cæsar Germanus 18.

ANNO 1127. Lotarius secundus Saxoniæ Dux, ab Electoribus Cæsar creatus est, cuius pater Gebhardus ab Hērico 4. cæsus est. Regnauit Lotarius ann. 11.

Lotarius Saxo.

Grauissimis subinde insultibus conquassatum est hoc imperium Germanicū. Nam iterum nunc contra Lotarium quoq; ingens & diuturnus tumultus exortus est. Etenim Sueui & Frācones, quibus iam diu cum Saxonibus bellū fuerat, ægerrimè ferebant imperij celsitudinem ad Saxones deriuari. Præterea erant & filij Ducū Sueuicorū, ex sorore Henrici v. prognati, ideoq; hi iure ad se pertinere imperium cōtendebant. Dederat Hēricus v. Cunrado Sueuo sororio suo nepoti, Frāciç Orientalis ducatū. Fauebat huic Comes Palatinus Godfridus, à quo Cunradus electus est Cæsar, & secutæ sunt huius partes, Sueuorum & Francorum vrbes. Cæterùm Bauariæ dux Henricus Catulus Lotario adhęsit, nam Lotarii gener erat, quò nomine & Saxoniæ possessio hæreditaria successione cōtigit Sauaris: & qui hodie adhuc Brunsuicenses principes vocantur, Bauarici sanguinis sunt, ex Catulo Henrico Bauariæ Duce.

Brunsuicenses principes à Catulis.

Porrò vt Lotarium anteuerteret Cunradus, Italiam ingressus, Longobardiam occupauit, vbi & ferrea corona insignitus est. In-

terea à Lotario obſeſſæ & victæ ſunt vrbes, Spira, Vlma, & Norimberga: & inde conſecutus eſt Cunradũ in Italiam. Nam maiori prudentia & calliditate inſtructus Saxo, facilè cogitauit ſine Germaniæ firmo præſidio Italiam à Cũrado nõ poſſe retineri. Proinde vbi cognouit Cunradus & vrbes Germanicas amiſſas eſſe, & nullam ſpem præſidiorũ expectandam eſſe ex Germania, ad ſeruãdum regnum Italicũ, relicta Italia, pacis cõditiones per Diuũ Bernhardum apud Lotarium pactus eſt, & vltro ſuſcepto imperio ceſsit.

D. Bernhardus pacificator inter Cunradũ et Lotarium Cæſares.

Lotarius bis in Italiam profectus eſt. Primùm ad cõpeſcendos motus contra Innocẽtium, alio põtifice electo, coortos Romæ: deinde contra Rogerium, qui Campaniam & Apuliam inuaſerat. Exturbauit hunc ex Italia, ſed defuncto Lotario Rogerius rediit.

De reparatis & reſtitutis Legibus Romanorum.

LOTARIVS nonmodò commendatur ob inſignem fortitudinem in rebus bellicis gerendis, quibus & Germaniæ & Italiæ res læta pace cõpoſuit, ſed etiam propter religionis & optimarum legum ſtudium. Fuit eius temporibus in Italia vir magnæ eruditionis Vuernherus, quẽ Accurſius Irnerium ſæpe nominat, apud reginam Mechtildim. Is obſitos iam pulueribus in bibliothecis legũ Romanarũ libros reperit, & in lucem reduxit. Mandauit hos publicè in ſcholis tractari Lotarius, & iterum ſecundum eas leges ius

Vuernherus reſtitutor legum.

dici in iudiciis imperialibus. Itaque per hãc occasionem in vsum reuocatus est is thesaurus, quo neque vtilior neque preciosior esse alius potest, nimirum ex quo innumeræ commoditates defluxere. Primùm enim certum, & humanæ rationi consentaneum ius restitutum est vniuersæ Europæ. Nam omnes regiones & omnes aliæ leges vtuntur hoc Romano iure tanquam amußi quadam in æquitate cognoscenda. est enim publicæ honestati proximè accommodatum. Deinde ad hoc quoque non mediocriter conducunt restaurata hæc iura Romana, quòd ea de communibus officiis huius vitæ, & optimis moribus præcepta tradunt, quæ nusquam alibi ferè reperiuntur: vt interim taceam & puritatẽ Latinæ linguæ ex reparato hoc iure iterum veluti renatam florere cœpisse. Porrò instituto hoc studio iuris, magni & multi præclari iurisconsulti extiterunt, quibus & interpretari leges, & in publicum vsum reuocare hæc iura curæ fuit. Equidẽ mirari nõ satis queo, tantam illíus temporis homines cognitionẽ esse consecutos, quo vsus Latinæ linguæ, historiæ, omnes denique Romanæ disciplinæ veteres erant intermissæ: ita vt facilè existimare poßis, primos illos iurisconsultos, non solùm summæ diligentiæ & sedulitatis homines in studiis, sed magnos atque prudentes quoque & vsu rerum publicarum viros exercitatißimos fuisse: nam sine ea exercitatione ne poßibile quidem fuisset leges Romanas cognoscere. Itaque illi ipsi doctores iuris ni-

hilo inferiores censendi sunt veteribus illis iurisperitis, Vlpiano, Seruio, & reliquis.

Azo. *Accursius.* Azo, qui vel præcipuus est inter commentatores iuris, vixit temporibus huius Lotarij. Post hunc Accursius vixit, & is tempora Friderici secundi attigit. Sub Henrico Lucelburgensi multi & præclari doctores fuerunt, Bartolus, & alij. Gratianus, qui decretorum libros congessit, etiam Lotarij temporibus fuit. Erant autem & antea quoque tales libri. Nam huius generis libellus quidam conscriptus erat ab Episcopo Vuormaciensi quodam, qui tum erat in manibus hominum, & nos eum vidimus nostra hac ætate. Cæterùm florescentibus iam vbiq; legum studiis, eaq; doctissimis quibusque (quemadmodum in re noua fieri solet) amplectentibus, videntes monachi scripturæ sacræ cognitionem frigescere & contemni præ studio Iurisconsultorum, & ipsi quoque Theologicum studium auspicari cœpere, atque exemplo Iurisconsultorũ disputationes scholasticas de rebus sacris instituerunt. Initium hoc habuit scholastica Theologia, de quo paulò pòst plura dicemus.

Bartolus. *Gratianus.* *Monachi qua occasione ad scribẽdum adducti.*

Anno 1140. Innocentius 2. constituit ne cui liceret clerico manum intendere. Idẽ ad Lateranum celebrata synodo statuit ne quis in prædiis sacerdotalibus sibi successorem constituere posit

Alaph rex Turcarum Edissam Mesopotamiæ ciuitatem capit ac diripit, & occisis omnibus Christum profitẽtibus, nobilissimas

etiam

etiam matronas super altare S. Ioannis Baptistæ, quod sciebant à nostris piè ac sanctè cultum fuisse, barbari stuprant. Plat. in Cælestino 2.

Cunradus tertius Sueuus, Cæsar Germanus 19.

ANNO Christi 1138. Lotario Saxoni in regnū succesit Cunradus natus Sueuiæ dux, & ab Henrico Quinto princeps Francorum factus. Imperauit an. 15. Coronam à Pontifice accepisse nusquam legitur. Cunradus hic (id quod antea diximus) contra Lotarium arma cepit, sed dedere se sub Cæsaris potestatem coactus est, & mortuo Lotario succesio imperij ad Cunradum delata est: quanquā Bauarorum & Saxonū dux Henricus gener Lotarij, ambiuit imperium, & Augustæ obsedit Cunradum: sed excommunicauit Henricum Cunradus Cæsar, & Bauariæ ducatum Comiti Austriaco donauit. Verùm non fuit admodum diuturnum hoc bellum: nam nō multò pòst in Saxonia in fata concesit Henricus, & in monumentum Lotarij soceri sui illatus est. Inde propter Ducatum Bauariæ cū duce & Cæsare Cunrado bellum gestum est à Catulo quodam Principe, sed conatibus irritis. Proinde tandem per Fridericū, qui Cæsar postea factus est, reconciliatus est Cunrado. Ex consilio diui Bernhardi cùm multis principibus & maximo exercitu Ierosolymā est profectus Cunradus contra Saracenos Christi hostes, aduersus quos & vnà quoque

Cunradus Sueuus.

arma parauit Ludouicus Francorum rex, sed Cōstantinopolitani Cæsaris Emanuelis perfidia plurimi milites perierunt. Interim tamen in Asia & Ierosolyma multæ & ingentes pugnæ à nostris commissæ sunt. Quarto tandem anno post expeditionem primùm reuersus est Cunrardus in Germaniam, & in Lorchensi oppido, apud Gemund mortuus sepelitur.

Emanuel Cæsar Constant. parũ pius.

In bello cum Catulis gesto cepit Cunradus arcem & Vueinsburgum vrbem, nō procul à Nechare fluuio sitam. Mandauit tũ Cæsar omnes equestris ordinis viros capi: mulieribus abire permissum est cum tanta sarcina bonorum, quantam possent ferre. tum verò relictis rebus, nobiles pueros omnes asportare maluerunt. Id verò cùm calumniarentur quidam, qui retinere captiuos pueros volebant (nam bonorum non hominum asportandorum beneficium propositũ esse) adeò delectatus est Cæsar hac virtute fœminarum nobilium, vt non solùm illis puerorum, sed omnium etiam opum copiam fecerit vt secũ auferrent.

Vueinsburgum.

Nobilium matronarũ virtus.

Innocentio 2. succeſsit 173. P. Cælestinus 2. Tuscus, an. 1143. sedit mens. 5.

Cælestino 2. succeſsit Lucius 2. Bononiensis, P. 174. mens. 11.

Synodus hoc pontifice in Gallia congregatur cōtra Petrum Bailardum (qui & Abelardus quibusdam dicitur, & Baliardus) Anglũ, philosophum Peripateticum Parisiẽsem. qui præter creatorem & creaturas aliud quiddã

onebat, & præter Deum aliquid ponebat
ternum: qui erroris conuictus, postea in de-
erto loco monachus cum quibusdam disci-
ulis sanctissimè vixit. Plat.

Post Lucium 2. factus est anno 1145. P. 175.
ugenius 3. Pisanus, seditq; annos octo, men.
Hic à Romanis qui Senatores suos & con-
ules confirmari vellent, pulsus, in Franciam
rofugit, & Gallorum præsidio in sedem pa-
alem restitutus est.

Anno 1146. Tornacum sedes fit episcopalis,
im antè per annos ferè 600. sub episcopatu
uisset Nouiodunensi.

Anno 1147. Gilberti Porretani Pictonum
piscopi hæresis damnatur.

Anno 1148. Cunradus imperator & Ludo-
icus iunior rex Gallus in Syria ad Dama-
um offensionem recipiunt, & rex in reditu
enè captus est.

Anno 1149. Henricus Regis Ludouici fra-
er ad Claranuallem monachus, Bellouaco-
um episcopus consecratur.

Anno 1150. Ludouicus Gallorum rex simul
eligionis ergô in Hispaniam ad D. Iacobum
roficiscitur, simul vt Alphonsum Galecorũ
gem inuiseret, cuius filiã, repudiata priore
xore Leonora, coniugem superduxerat.

Eugenio tertio successit Anastasius quar-
us Romanus P. 176. ann. 1153. seditque. ann. 1.
ens. 4.

Hic cùm tota ferme Europa fame labora-
etur, & clàm & apertè pauperibus multas
eemosynas largiebatur,

Richardus de S. Victore Parisiis illustri habetur.

Anastasium secutus Adrianus quartus, P pa 177. an. 1155. homo Anglus, Albanus Anti stes, antè ab Eugenio Cardinalis creatus quòd Noruegiam ex gentilitate ad Roman ecclesiam conuertisset. sedit ann. 4.

Vuilhelmus Siculus. Ab hoc corona imperij donatus est Frid ricus Barbarossa, sed postea Vuilhelmi Si culi qui Neapolim tenebat, partes secutu est, & Longobardos sibi obnoxios fecit, fœ dissima coniuratione inita cōtra Imperium Excommunicauit Fridericum, & teterrim bella in Italia conciuit. Scriptum reperitu non diu antea cùm moreretur, dixisse eum Non esse in terris aliud vitæ genus calami tosius Papatu: & sanguine parare pontifica tum, non esse Petro succedere, sed Romul potius, qui propter Monarchiam occidit fr trem. Testantur satis hæc verba, pœnituiss eum cœptæ controuersiæ aduersus Cæsarem

Adriani papa morientis querela.

Post Adrianum ingens schisma exortū e Cardinalium quidam Octauianum Roman ciuem elegerūt, qui Victor dictus est. A qui busdam electus est Alexāder tertius Senen sis anno 1159. in ordine 178. Fridericus Barb rossa Octauianum vt verum pontificem co plexus est, sed interim tamen synodis coacti disquirendum præcepit vter pontifex esse mansurus. Sed detrectans autoritatem conc liorum Alexander, intra Galliam se cōtinet & excommunicat Fridericum. Tandem præ sidio Italorum potitus est papatu Alexāder

& R

& Romam rediit, quò tum & Fridericus venit: sed timore perculsus Alexāder Venetias profugit, vbi pax tandem sancita est. & durauit Alexandri papatus ann 21. mens. 11. Sed de his in historia Friderici plura dicemus.

Fridericus primus, Barbarossa *dictus, Cæsar Germanus* 20.

ANNO Christi 1152. Cæsar electus est Fridericus primus huius nominis, cognomento Barbarossa. Imperio præfuit annos 37. ex inclyta Sueuorum domo progenitus Dux fuit, Cunradi Cæsaris ex fratre nepos, audacia, fortitudine, & iustitia clarissimus princeps. Quantum ego consyderare possum eius res gestas, videtur Fridericus, vt humanissimus Sueuus, æquo animo ferre non potuisse iniurias illas quibus à Romanis pontificibus affectus est, & ex hac occasione contigisse arbitror vt durius aduersus eos egerit. *Fridericus Barbarossa.*

In initio sui imperij Bauariam & Austriā in concordiam redegit, & Catulo Henrico Saxoniæ duci, Henrici generi Lotarij filio Bauariam restituit. Henricum cognatū suum comitem Austriacum creauit, & vtriusque Ducatus terminos discriminales posuit. Tūc primùm Austriæ Ducatus cœpit. Porrò Bauariam non diu tenuit Henricus Catulus: nā deseruit Fridericum in Italia, & in Germania nouas factiones cōcitauit aduersus eum. Itaque propulsato postea Henrico per Fridericum, Bauariæ Ducatus donatus est Othoni de Vuitelspach. Atque ex huius Othonis *Austriæ Ducatus initium.*

sangu

sanguine illi principes qui hodie Bauariam tenent, & Palatini Comites Rheni progeniti sunt. Electiuum ius Saxoniæ Principi ab Anhalt Bernhardo donauit. Profugus Hēricu in Angliam cū vxore & liberis abiit, sed tandem vbi reuersus est, transactio facta est, v Henricus Catulus Brunsuicēsem Ducatum obtineret. Tum verò Philippus Coloniensi Episcopus armata vi Vuestphaliam ademi Saxonico Ducatui.

Bauariæ Duces & Palatini Comites.

Lubeca.

Fridericus Lubecam obsedit, & imperi subiugam reddidit. Coëgit & Danorum reg ad pacis conditiones petendas.

Mediolanū.

Mediolanenses rebelles erant, & nitebantur reliquas Italiæ vrbes sub suum imperii perducere. Nam ea consuetudo & libido dominandi etiamnum durat apud Italos. Quā obrem profectus in Italiam Fridericus, pacauit tumultus omnes. Postea verò pōtifex Romanus solicitauit Mediolanenses & vrbes reliquas ad coniurationem aduersus Fridericum, eumque excommunicauit: qua de causa quartum iam profectus in Italiam, subegit atque diripuit Mediolanum: omnesq; rationes ineundæ cōcordiæ inter se & pontificem tentauit: sed frustrà. Nam adduci non potuit Alexander tertius pontifex quò minus lacesseret humanissimum principem: ideoque Romam petiit Fridericus, sed ad Venetos profugit Alexander. Missus est tum à Friderico contra Venetos Otho filius eius: quo capto nauali prælio, pacis conditiones susceptæ sunt. Etenim videbat Fridericus imperator

Fridericus excommunicatus à pontifice.

quiesc

quiescere nullo modo posse Romanos pontifices. Ad hæc expendebat quoque, præter quam quòd captus filius erat, quos euentus habuerant Cæsares superiores. Itaque vsus est Fridericus deiectione, & summa humilitate. Nam Venetias venit, ac pro templi foribus humi prostratus ante pontificem, pedibus calcari se permisit, qui clamari quoque præcepit: SVPER ASPIDEM ET BASILICVM AMBVLABIS. ac tum demum eũ absoluit. Fridericus contrà dixit, exhiberi à se eam humilitatem non Alexandro, sed Petro. Ad quæ respondit Alexander, Et mihi, & Petro. Cæterùm quid de hoc facto Pontificis censeri debeat, id ego sino lectorem iudicare. A Pontificibus bella sine vlla legitima occasione concitata sunt. Contendit enim Alexander priuatæ suæ electionis causa, neq; vel concilium, neque vllas conditiones alias vnquam voluit admittere: & præter hanc iniuriam, summa etiam libidine atque superbia vsus est in eminentissimam orbis Christianæ potestatem, dum Cæsaré pedibus conculcat, quem Deus etiam honorandum præcepit.

Friderici humilitas.

Psal. 90.

1. Pet. 2.

Porrò hac transactione facta, consorté imperij gubernandi delegit Henricum filium suum anno 1186. ne sine rectore esset imperiũ dum ipse profectionem adornaret in Asiam. Constantiam Rogerij Siciliæ regis filiã vxorem despondit filio: qua occasione Siciliæ & Neapolitanum regnum ad imperium & ad Germanos rediit, & regem iuniorem Italiæ gubernandæ præfecit. Non multò pòst ma-

ximo apparatu & comitatu multorum prin cipum, in Asiam profectus est, Ierosolymitanæ vrbis, quæ non diu antea amissa erat, rec perandæ causa. Cepit in Cicilia multas po tentissimas vrbes, & Saracenos ac Turca prostrauit. Sultanum in tantum sui nomini terrorem coniecit, vt ipse à suis multarũ in gentiũ ciuitatum mœnia solo iusserit æquar in Syria, cùm diffideret se eas retinere pos se: & ipse in Aegyptum profugit. Nam & An gliæ & Franciæ reges iam in Asiam appule rant magno cum exercitu. Sed quid fit? dun maximas copias collectas habent, Fortun quæ nunquam perpetuò bona est, aduersar cœpit. Fridericus capta iam Armenia, calo ris causa equo in rapidum amnem ingressu est, & strenuissimus heros in vndis periit, anno 1189. Neque verò mirum videri debet periisse hoc modo in amne Fridericum, nam te stantur historiæ alias quoque sæpe ingredi aquas solitum fuisse. In altera quadam expeditione ad Mediolanum, castra sua posuerãt Itali in vlteriore ripá Abduæ fluuij, qui Albi minor nõ est, & ludebant Fridericum Cæsarem, qui cum suo exercitu ab hac parte fluminis erat, existimantes amne interlabente impunè se posse in Cæsarem iocari. Tum verò intrepidè commisit se flumini Cæsar, iussitq; equestres copias consequi. id verò nunquam existimantes fore Itali: quia sine iusto ordine passim aut iacebant, aut vagabantur temerè, fugam cepere, ac à non magna equitum turma victi sunt. Testatur hoc factũ insignis

Fridericus 1. in Asiam profectus.

Fridericus sæpe aquis se commisit.

ignis audaciæ principem fuiſſe Fridericũ, ræterea & qui facili de cauſa aquis ſe committere non ſit veritus.

Bohemiæ princeps à Friderico rex eſt creatus ob præcipuam & inſignem eius fidē qua rga Cæſarem Fridericum ad Mediolanum ſus erat.

Bohemiæ princeps rex creatus

Valdenſes ſeu Pauperes de Lugduno circa hęc tempora errores ſuos ſeminant. Hi iuramentum negant, & omnes orādi formulas, xcepta oratione dominica, Pater noſter. ræterea omnes ferè ſanctiones Romanæ eccleſiæ vt inutiles & ſuperſtitioſas tollunt. en. Syl. in Bohem. cap. 35.

Guilhelmus Aquitaniæ dux triplici catena cinctus Ieroſolymam, Romam, & S. Iacoum petens, initia dedit ordini Eremitarum. 'olat.

Veneti Chium occupant.

Gratian⁹ Decretorũ cōpilator agnoſcitur.

Anno 1163. Theobaldus Cantuarienſis Arhiepiſcopus in Anglia, cui primò Innocenus 2. P. Ro. legati nati titulum cum pallio onauerat moritur, eique ſuccedit Thomas eletus qui anno pòſt eccleſiaſtica iura deendens, à Rege in exilium actus, Senone in Gallia apud Alexandrum 3. P. Ro. de iniurijs onqueſtus, ad Pontiniacum cænobiũ ſe conilit. Interea Rex Anglus Henricus 2. filium ıum Hēricum à Rogerio Eboracēſi archiiſcopo, abſente tum Cantuariēſe, cuius id uneris fuerat 17. Calē. Iulij an. 1170. in regē oronandum curat; de qua iniuria Thomas

Canturienſis apud Alexandrũ P.cõqueſtus ita eum mouit,vt is Eboracenſi, & alijs qu iſtiuſmodi coronationi interfuiſſent,ſacrorũ adminiſtratione interdixerit. Sed anno tãd ſeptimo exilij ſui Thomas Cautuarienſis reconciliato (vt putabatur) rege in Angliã reuerſus 4.Cal.Ianuarij coniuratorum gladij in templo cõfoſſus occiditur,an.1171.ab Alexand.P.poſtea martyrũ catalogo adſcriptus. Rex per legatos apud Alexandrum P.ſe de Cantuarienſis nece purgat,& Hibernicã expeditionem, eiusq; inſulæ dominiũ ex eiuſdẽ pontificis autoritate ſibi dari poſtulat. Alexandri poteſt.legati duo cauſam de Cantuarienſis nece cognituri in Angliã adueniunt. Rex iureiurãdo factum ſuũ purgauit, in hoc tantùm ſe peccaſſe faſſus,quòd ex ſua in Cãturienſem ſimultate, alijs perpetrandi facinoris occaſionem dediſſet. ad quam culpam eluendam expiandamque ducẽtos milites ad ſacrum bellum in Syriam ſuis ſumptibus ſe miſſurũ recepit, ac ſemet intra trienniũ eius expeditionis ſociũ cũ alijs principibus ſubſecuturum. Quin & legẽ tuliſſe dicitur,qua perpetuò cautum eſſe voluit, neminẽ poſterorum regum in Anglia regium nomen inſigniaque deinceps geſturum, niſi quem Romanus pontifex ritè iuſsiſſet deſignaſſetque.

Ann. 1165. Trium Magorum corpora,quorum meminit Euangeliſta,à Mediolano Coloniam transferuntur.Sab.En.9.lib.5.

Auicenna & Auerrois philoſophi & medici inſignes clarent.Sab.

Dalmatæ

Dalmatæ omnes ſeſe Emmanueli impera-
ri orientis dedunt. Blond. 5

Anno 1170. Sarracon Turcarũ Rex Aegy-
um occupat. Sab.

Saladinus Sarraconis filius maiorem Aſiæ
rtem ſuo regno adijcit. Blond.

Vuilhelmitarum ordo, quos Eremitas vo-
nt, per Ioannem Bonum Mantuanũ inſtau-
tur. Sab. En. 9.

An. 1179. Emmanuele imperatore Græco-
m mortuo, Alexius eius filius rerum poti-
r in Oriente, tutore illi dato Andronico
ræco è regia progenie: cuius etiã conſenſu,
agne Ludouici iunioris Regis Galli filia
nos modò 8. nata, in Græciam accerſitur,
Alexio nubat admodum etiam adoleſcẽti:
rùm libidine regnandi occæcatus tandem
ndronicus, pulſis Latinis qui puero faue-
nt, Conſtãtinopolitanum imperium vſur-
uit, in ordine imperatorum Orientis 109.
.2. necato in vndis puero, dum laxandi ani-
i cauſa paruo nauigio huc illuc temere di-
bitur. Et ne parum hoc eſſet, vt tyrannidẽ
abiliret, proceres omnes quorum virtutem
ſpectam habebat, breui interficit. duobus
. imperio præfuit.

Petrus Longobardus Pariſiẽſis quatuor li-
os ſententiarum edit, & Petrus Comeſtor
holaſticam hiſtoriam conſcribit. Volat.

An. 1180. Ludouicus Gallorum Rex voti
uſa D. Thomæ ſepulchrum Cantuariæ in-
ſit, & à Rege Angliæ honorificè accipitur,
Galliam reuerſus moritur. Io. Til.

Anno 1182. Lucius 3. Tuſcus, Papa 179. ſedit an. 4. ſub quo bella in terra ſancta inualuerũt.

Terræmotus ingens in Aſia aliquot inſignes vrbes, in Sicilia 25000. hominũ deleuit.

Anno 1182 Iudæi menſe Iunio coacti regno Franciæ excedere.

Chriſtiani in Syria vincuntur: & Hieroſolyma 6. Cal. Octob. an. 1187. à Saladino capitur, cùm 89. annis à Chriſtianis fuiſſet poſſeſſa.

Lucio 3. Põtifici ſucceſsit anno Dom. 1186. Vrbanus 3. Mediolanẽſis. P. 180. qui poſt annum primum ac menſem decimum pontificatus dolore mortuus eſt ob Saladini ſucceſſus.

Huic ſucceſsit Gregorius 8. Beneuẽtanus, P. 181. ſedit dies 57.

Gregorio 8. ſuceeſsit Clemens 3. Romanus, P. 182. ſedit ann. 3. Hic cleri mores correxit, Imperatori perſuaſit vt bellum contra Turcas ſuſciperet. cum Tancredo ipſe ob Siciliæ regnum armis deſceptauit. Plat.

Clementem 3. ſecutus eſt Cæleſtinus 3. P. 183. anno 1191. qui ſedit an. 6. menſ. 7. Ab hoc coronam imperij accepit Henricus Barbaroſſæ filius.

Gladiatorum ordo in Liuonia circa hæc tempora oritur.

Humiliatorũ ordo initium ſumit. Sab. En. 9. lib. 5.

Antiochia à Turcis capitur, an. 1190.

Berna & Friburgum in Heluetijs ædificata. Monſt.

Meinradus vir doctiſsimus Liuoniam ad Chriſti

Christi fidem perducit. S. Monst.

Syria populatur à Christianis. Blond.

Anno 1191. Philippus Augustus Rex Gallus, & Ricardus I. Rex Anglus coniunctis copijs Ptolemaidem expugnant. Mox suborta inter se discordia, Philippus relicto Odone duce Burgundiæ copiarum suarum præfecto, in Galliam rediјt, Ricardus in Syria remanet, & Ierosolymitani regni permutatione Cypri regnum Guidoni Lusitano vēdidit, quod eousque seruarunt eius posteri, quo ad illic imperare cœperunt Veneti: & hinc factum vt Ierosolymitani regni titulum Angliæ Reges aliquandiu gesserint. Porrò Ricardus domesticorum suorum in Anglia conspiratione, & Philippi Gallorū Regis simultate, rem Syriacam deserere coactus, domum rediens in Germania à Leopoldo Austriæ duce intercipitur, & Henrico imperatori, in veteris odij ad Ptolemaidis expugnationem inter se concepti vindictam traditus, frustra intercedēte pro eo Cœlestino P. Romano, in vincula coniicitur, vnde non antè liberatur quā 140. millia marcarum persolueret. Ge. Li.

Anno 1195. Christiani dissentiētibus inter se Regibus, Syriam maiori ex parte amittūt. Sabel.

Saraceni partē Hispaniæ subigunt. Blō. 6.

Cruciferorum ordo in Italia inchoatur, an. 1197. Volat.

Henricus sextus Cæsar Germanus 21.

Henricus sextus. ANNO 1190. post defunctum patrem Fridericum regnare cœpit Henricus sextus huius nominis, & regnauit annos decem. maxima in Apulia bella gessit, & totum regnum tandem subegit. In Germania aduersarios habuit, Coloniensem & Leodiensem Episcopos, præterea & Burgundiones. In hoc tumultu Leodiensis Episcopus ferro confossus est: & hoc casu permoti alij quieuerunt ab incepto, & vltrò paruerunt. Fridericum filium adhuc puerum cõsensu electorum Cæsarem creauit. Electio sigillatis tabulis electorum principum confirmata est. dictus est hic postea Fridericus secundus. *Fridericus 2.* Porrò moriens iam Henricus tutelam pueri & imperij gubernationem commisit fratri suo Philippo, penes quem viuente etiam Henrico summa imperij administrandi fuit.

Innocentius tertius papa Cœlestinum tertium secutus est Papa Innocentius tertius Anagninus, ann. 1198. sedet an. 18. mens. 7. Is persecutus est Cæsarem Philippum, & dixisse fertur, aut se Philippo imperialem coronam adempturum, aut pontificalem infulam sibi ab illo detrahendam. Insignibus imperij donauit Othonem Saxonem, sed ne hæc quidem diuturna & firma amicitia fuit. nam non multò pòst Otho à pontifice excommunicatus est.

Philippus Barbarossæ filius, Cæsar Germanus 22.

Philippus Cæsar. ANNO 1200. electus Imperator est Philippus

ppus Barbarossæ filius, Sueuiæ dux: & Cæ-
ris nomine Italiæ gubernator, regnauit
nnos nouem. Huius tempore maximæ sedi-
ones in Germania exortæ sunt. Nam defun-
o Henrico, properè ex Italia maturato re-
itu suo, monuit Electores principes Phi-
ppus de facta electione in iuniore nepote
o Friderico Cæsare creato. Et ne quā mu-
ationem pateretur imperium, aut sibi com-
ittendam administrationem, aut creandum
Imperatorem, non alium principem, aie-
at. Id vbi verò olfecit Innocentius pontif.
omanus, solicitauit seriò Principes Electo
es, vt alius Imperator eligeretur, indicans
pertè se Philippum ferre nolle. Erat enim
nfensus illi propterea, quòd cùm res Italiæ
ubernasset, Papæ nonnihil fuerat aduersa-
us; quo nomine ab Innocentio fuerat ex-
ommunicatus. Verùm absoluerat Philip-
um legatus quidam, qui & hoc nomine
ontifici pœnas dedit. Sed quid opus est
erbis? Pontifex exosus erat vniuersum ge-
us Friderici, illudque extirpare cogita-
at. Proinde ab Electoribus designatus est
Imperator Bartholdus Dux Zeringensis,
qui præterquam quòd opibus potentissimus
erat, nullam ferè laudem meruit. Philip-
pus in oppido Mulhausen erat, quò & mul-
ti principes, Bohemiæ, Saxoniæ, Baua-
riæ, & Sueuiæ, confluxerant, à quibus
Cæsar creatus est. At verò simul atque co-
gnouit Zeringensis dux, potentia ac viribus

Bartholdus Dux Zeringensis.

minorem se esse Philippo, vltro ad eum venit, & veluti domino suo se sponte dedidit nolens imperatoriæ maiestatis appellationem in se recipere. Cæterùm pontifex Romanus nihilo magis ab instituto suo destitit sed effecit vt à Coloniensi Episcopo, & comite Palatino Rheni, Brunsuicensis Princeps, profugi Henrici filius, Otho quartus huius nominis Cæsar crearetur. Hunc confirmauit & coronauit Innocentius, excommunicato Philippo. Itaque defecerunt ad Othonem non pauci principes, Bohemus, Comes Thuringiæ Hermannus, Episcopus Argentinensis. Sed interim tamen fortunauit Deus res Philippi, adeò vt imperium per totam vitā suam administrârit. Primùm in Alsatiam profectus Argentoratum cepit, & Episcopum Argentinēsem ad deditionem coëgit. Interea temporis Spiramque vsque Otho peruenerat, sed & is inde à Philippo in Saxoniam retrofugatus est, & subsequente iam Philippo in Thuringiam, cōuenerant eò Bohemiæ rex, & Thuringiæ Comes, sed hi pugnam detrectantes Philippi imperio se subdiderunt. Postea & Coloniensi vrbe obsessa, adegit ad deditionem Episcopum: qui etsi coronauerat iam antea Othonem, tamen & Philippum Aquisgrani imperiali diademate donauit. Nō multò pòst armatus Otho præsidio quorundam Episcoporum destituit Coloniensem Episcopum propter defectionem ad Philippum. tum verò Coloniam reuersus Philippus, aliquot prælia commisit

Otho.

Fortunat deus res legitimè vocatorum.

cum

cum Othone, & victoriam adeptus est. Cæterùm Otho in Angliam profugit. Tandem vbi iã videret principes infirmatas partes Othonis, & retineri imperium à Philippo, qui & alioqui familiarem se præbuit principibus (vxorem enim Irenem habebat Cæsaris Cõstantinopolitani filiam, ex qua filias quatuor susceperat, quarum vnam Bohemiæ regis filio, vnam item Brabantiæ principi in matrimonium tradiderat) cùm inquam viderent hæc omnia principes, de transigenda controuersia consultarunt, misique ad pontificem summum legati sunt de concordia ineunda inter Papam & Philippũ, præterea vt Otho quoque in gratiam reciperetur. Itaque missis à pontifice in Germaniam Legatis, absolutus est ab excommunicatione Cæsar Philippus: transactio quoque facta est, vt filiarum vna nuberet Othoni, quò tantò firmius initæ concordiæ & familiaritatis vinculum seruaretur inter vtrunque. Facta sunt hæc omnia.

Irene filia Cæsaris Cõstantinopolitani.

Porrò sancito iam hoc fœdere agebat Bãbergæ postea Philippus, & die quodam cum esset ei à medico vena incisa, & nihil iam mali suspicaretur optimus princeps, & solus in conclaui non haberet plures secum, præter Cancellarium & Dapiferum de VValpurg, ingressus est ad eum Otho de VVitelspach, cuius genus Fridericus primus celebre & clarum fecerat. Is vbi Cæsarem sine præsidio solum esse videt, ferro obruit inopinatum, & ingens vulnus collo Imperatoris

Philippus Cæsar ab Othone V-Vitelspach ex insidijs interfectus.

infligit. Accurrit Dapifer, opem laturu suo principi, sed latro impunè ob celeritater elapsus est. Letale hoc vulnus Philippo fuit mortuus Bambergæ sepelitur: sed postea Friderico secundo humatum corpus Spirat translatum est. Saxo quod monumentum te git, inscriptum est, Philippus Bamber gensis. Neque verò parricida Otho de VVi telspach, suo tandem merito supplicio ca ruit: nam & ipse non multò pòst trucida tus perijt.

Vltionis exemplum.

De primis mendicantium Monachorum ordinibus institutis.

TEMPORIBVS Philippi imperatoris S. Franciscus Asisiâs sanctitate & eruditione illustris, & S. Dominicus Hispanus Calaguritanus doctrina & moribus illustris, mendicantium monachorum ordines instituunt: ille quidem minores dictos, hic verò prædicatores. Nam qui aut canonici, aut monach opulentiores erant, ij iam domini potentes facti, contempto ministerio docendi in Ecclesia, cum Cæsaribus & principibus bella gerebant. Itaque hi duo viri tum prædicare cœperunt, & socios sibi asciuerunt homines modestos & pacatos, quales studiosi literarũ erant: atque hoc rei initium fuit. Postea horũ exemplo plures ordines orti sunt, id quod plerunque fieri solet quoties res nouæ incipiunt esse in admiratione. Sed vt nihil perpetuò firmum, & in suo gradu stabile perdurat in humanis rebus, ita & monachorum ordi-

Franciscus.

Dominicus.

ne

nes cõplures hoc tempore suum statum & doctrinas amittere videmus.

Anno 1200. Innocentius pontifex Decretales suas edit, inter quas habetur quòd papa principes corrigere debeat, & eũ imperatorẽ esse, quem ipse coronarit. Idem cõfessionem auricularem confirmat. Pau. Phry.

Galli & Veneti Constantinopolim occupant, & Henricum Flandrum imperatorem 112. creant, qui præfuit ann. 1. Post quem Balduinus frater Henrici, 113. in Oriente imperat. an. 13.

Veneti an. 1202. Cretam occupant. Sab.

Almæ Trinitatis ordo inchoatur. Vol.

Almaricus Gallus theologus, imagines, altaria, & sanctorum inuocationes, idololatriã censet, transsubstãtiationem altaris negat, & præterea alios errores docens comburitur Parisijs. Ber. Lut.

Tartari Asiam vastant. Sab.

Synodus Lateranẽsis maxima 7. Archiepiscopis 412. episcopis & 1300. prælatis recuperandæ Ierosolymę gratia an. 1210 celebratur: in qua cùm nihil certi cõcludi posset, frustra discessum est. Aemil. lib. 6.

S. Elizabeth regina Vngariæ, & vxor Ducis Cattorum, sanctitate lucet. Sab. En. 9.

Pontifex ordinem Franciscanũ approbat. Plat.

Ioannes de Pregma rex Ierosolymorũ eligitur. Blond.

Carmelitarum familia monastica instauratur. Plat.

Otho

Otho quartus, Cæſar Germanus 23.

Otho.4.

ANNO Chriſti 1209. poſt defunctum Phi lippum, imperij celſitudo Othoni Brunſui cenſi principi ceſsit, qui antea quoq; in odi Philippi Cæſar creatus fuerat. regnauit poſ Philippi obitum annos quatuor. Porrò intr hos quatuor annos primùm Romam eſt pro fectus, & imperij coronam ab Innocentio ac cepit. In Italia regali planè & ſumptuoſiſsi mo apparatu vſus eſt, & oſtendit grauitaten inſignē in principes & ciuitates omnes, adeć vt ſupplices eum omnes reuererētur. Poſt cc ronationē vrbes aliquot Imperiales à ponti fice iam occupatas cepit, & hæc occaſio fui rumpendæ amicitiæ pontificiæ. Proinde ana themate notauit Othonē Innocentius, etiam cùm præſens adhuc eſſet in Italia, & ante re ditum Othonis in Germaniam, legatos mi ſit ad principes, vt Cæſarem alium, nimirum Fridericum ſecundum Henrici ſexti filium eligerent.

Superbum planè atque crudele fuit, ad eū modum excommmnicari à pontificibus Cæſares, neque excommunic ari tantùm, ſed imperio dei:ci, ita vt nihil ferè honeſti cogitare queas in his factis pontificum, pſæſertim ſi cauſas & rationes omnes expenderis. Hi omnes vno ordine excommunicati ſunt, & fuerunt inrerim potentiſsimi & cordati Cæſares, qui magna & præclara negotia confecerunt.

Henricus

Henricus quartus Francus.
Henricus quintus Francus.
Fridericus primus Sueuus.
Philippus Friderici primi filius.
Otho quartus Dux Brunſuicenſis.
Fridericus ſecundus Henrici ſexti filius.
Cunradus Friderici filius.

Cæſares excõmunicati à pontificib.

Anno 1212. reuerſus Otho in Germaniam, uanquã cognoſceret exaſperatos in ſe prinipum animos, tamen comitiorũ diem dixit Iorimbergæ, & monuit principes, ne permit erent id iuris pontificibus Romanis, vt ipſi ro ſua libidine imperio deiicerẽt Cæſares: am imperium non ad Papam, ſed ad Germa os principes pertinere. Pertraxit hac admo itione principes quoſdam in ſuam ſenteniam, & inuaſit Comitem Thuringiæ Heriam, & inuaſit Comitem Thuringiæ Hermannum patrem Ludouici comitis, cui diua Elizabeth nupta erat. Nam vt gratificaretur Hermãnus Comes pontifici, oppoſuit ſe imperatori veluti pontificiis diris, & excõmuicatione homini condemnato. Sed ab omnibus poſtea principibus deſtitutus eſt Otho, vno Marchiæ comite in Miſnia excepto. Nã venit iam hoſtis Othonis in Germaniam Fridericus iunior. præterea adnitẽte papa, Francorum rex in Othonem arma ſumpſerat. Cæterùm nunciò allato de aduentu Friderici, profectionem parauit aduerſus eum Otho in Alſatiam vſq;, & Briſacæ erat cum ſuo exercitu; verùm deſtitutus omni præſidio ſuorũ, in Saxoniam profugere coactus eſt. Tum verò reparato exercitu, & Angliæ regis ope adiutus

D. Elizabeth.

adiutus in inferiorem Germaniam cōtendit contra Gallorum regem, à quo victus est, & obiit postea anno 1218. Priuatus imperij titulis annos quinque vixit.

Pontifex 1212. Ioannē Angliæ regem in sacra prophanáque, nullius ordinis aut ætatis ratione habita, deſæuientem, miſſo Pandulpho viro clarissimo, graui denūciatione regni administratione ſubmouet. qua re territus Ioannes, quòd à ſuis epiſcopis, principibus, popularibusq; destitueretur, inuitus ad ſanitatem rediit, Pontificémque agnouit, ac graui iureiurando ſponſionem fecit, ſe pontificis arbitrio ſtaturum, poſterósque Reges idem facturos, vt ſe deinceps Romani pontificis beneficiarios perpetuò agnoſcerēt: vnde & anno pòſt ſecundo, nempè 1214. Nicolaus Tuſculanus Cardinalis legatus miſſus, 3. Cal. Iulij interdictū quo antea Anglia per 6. annos, menſes 3. ac dies 12. obstricta tenebatur, publica autoritate ſuſtulit.

Fridericus ſecundus, Cæſar Germanus 24.

Fridericus 2.

ANNO Chriſti 1212. Fridericus huius nominis ſecundus, Barbaroſſæ filius, Neapolitanus, Siciliæ Rex, & Sueuiæ dux, Othone deiecto Cæſar delectus eſt. coronam imperij Aquiſgrani accepit. Regnauit annos triginta ſeptem, interim tamen annos quinque antequàm moreretur, à papa Innocentio priuatus eſt imperio. Nemo ſatis miſerari poteſt ſortem huius laudatiſsimi Cæſaris, qui cùm multis

ultis & præclaris virtutib⁹ præditus eſſet, interim tamen maximas atq; grauiſsimas inſectationes pontificum Romanorũ ſuſtinuit. Multarũ linguarũ peritiſsimus fuit, Græcæ, Latinæ & Germanicæ, & Saracenorũ linguã nouit exactè. Ad hæc & bonarũ artium diſciplinas promouit, effecitq; vt Ptolemæi Almageſtũ ex Saracenico idiomate Latinitate donaretur, & ea occaſione Aſtronomicę diſciplinę, quas multis iam annis nemo hominũ in Europa tradiderat, in lucem reuocatæ ſunt.

Aſtronomica diſciplina à Friderico ſecũdo reuocata.

Primum bellum in Germania aduerſus Othonem quartũ geſsit ex conſilio papæ, ſed idem à põtifice præmium retulit, quòd aliis Cæſaribus contigit ante ſua tempora.

Secundum bellũ in Brabãtia geſsit contra Brabantiæ Ducẽ, & partes Othonis, & Lotaringiam Germanico imperio iterũ reſtituit.

Anno 1216. In Anglia regni optimates Ioannis regis tyrannidem pertæſi, contra eundem arma capiunt. Ludouicus Philippi Gallorũ regis filius ab eiſdem in ſpem regni vocatus, iureiurando obſidibusq; acceptis in Angliam traiicit. Rex ſuis omnibus inuiſus, in monaſterio Suineshed. 14. Cal. Nouemb. veneno ſublatus eſt, monacho id illi propinante, quo & ipſemet, vti fertur, vnà cum rege periit. Principes neglecto Ludouico Henricum puerum Ioãnis defuncti filium regem conſalutant. Ludouicus poſt longam altercationem conuentione facta, acceptaq; pecunia, in Galliam ſe recipere cogitur. G. L.

Poſt Innecentium 3. electus eſt P. 185. an.

1216. Honorius 3. Romanus, qui sedem Bario-
næ tenuit an.10. menſ.7.

Albianorũ hæreſis in Comitatu Toloſano
creſcit, qui Chriſti corpus in pane, vt in aliis
rebus, eſſe cenſuerunt. Aemil. lib.6.

Hos Albianos ſeu Albigeſios, aut Albigẽ-
ſes S. Dominicus ſua eruditione & autorita-
te domuit. Bland. lib.7.

Clara virgo ſuum ordinẽ auſpicatur, qui
minoritis ſubiicitur. Volat.21.

Chriſtiani Ieroſolymam recipiunt.

Anno 1220. Fridericus ab Honorio 3. papa
imperij coronam accepit. In Thuſcia Comi-
tes duo occuparunt vrbes quaſdam quæ ad
imperiũ pertinebant, quas cùm cepiſſet Fri-
dericus, expulſi Comites profugerũt ad Ho-
norium pontificem, à quo recepti ſunt in de-
fenſionem, & præcepit Friderico, vt eos in
vrbium ablatarum poſſeſsionem reſtitueret.
Id verò facere recuſantem Fridericum ex-
cõmunicauit papa Honorius, omni qua eum
complexus antea erat amicitia, deleta.

Anno 1222. iterũ in Germaniam rediit Fri-
dericus, & comitiis Herbipoli habitis, iunio-
rem filium ſuum Henricum imperij conſor-
tem fecit, & is Aquiſgrani eſt coronatus. At
verò poſtea captus eſt is Henricus à Fride-
rico patre, propter initum fœdus in Longo-
bardia cum ciuitatibus aliquot aduerſus pa-
trem, & viuente adhuc patre ſitu ac ſqualo-
re carceris extinctus eſt Henricus.

Henricus filius à Friderico captus.

Quanquam Ieroſolyma vrbs amiſſa iam e-
rat, tamen poſſederunt interim Chriſtiani
aliàs

aliàs magnas & potentes ciuitates in Syria: verùm in dies magis ac magis crescente potentia Turcarũ, & retrolabēte fortuna Christianorum, Romam venit Ioannes, qui regis Ierosolymitani titulum adhuc tenebat, ac opem ab Honorio papa petiit, impetrauítque vt ab Honorio absolueretur Fridericus anathemati obnoxius. Itaq; consenserunt vltrò Fridericus & Germaniæ principes ad exercitum parandum pro Ierosolymæ vrbis liberatione, & rex Ierosolymitanus tradidit Iolem filiam suam in matrimonium Friderico Cæsari: vnde id quoq; hodie est, quòd regni Ierosolymitani titulum vendicant sibi Siciliæ reges. Proinde ingēti exercitu instructo, Ierusalē petebat Cæsar cum multis Germaniæ principibus, inter quos & Ludouicus Lantgrauius fuit, cui Elizabeth nupserat, & is in ea expeditione Brundusij obiit.

Ioãnes Ierosolymorũ rex.

Siciliæ reges cur regnum Ierosolym. sibi vendicent.

Circa hæc tempora, nempe anno 1225. Dominicus vir doctus & bonus Prædicatorum ordinem instituit sub regula B. Augustini, vt & mēdicantes Eremitæ & Carmelitæ fuere. Sunt enim in vniuersum quatuor tantùm probati ordines, vtpote S. Basilij, Augustini, Benedicti, & Francisci: cæteri omnes sunt horum veluti appendices. Volater. 21. Huius ordinis cœnobia fuisse 4143. suo tempore testatur. Sab. En. 9. lib. 6.

Anno 1227. Gregorius nonus, Henricus, Innocentij tertij nepos, pontifex 186. fit, sedet an. 14. Hic decretales colligēs, in librum retulit: & Franciscum Asisium Minoritam,

ac Dominicum, & Antonium Vlyſsiponenſem, ac Elizabetam Pānoniæ regis filiam inter ſanctos retulit. Plat.

Idem Gregor. celebrato Cōcilio cum ſuis Cardinalibus, Friderico imperium abrogat, & contra eundem Salue regina &c. instituit Blond. lib. 7. Dec. 1.

Hoc tempore Hānibal quidam Romanus cum quibuſdam ſacerdotibus vrbē ſeditione & hæreſi perturbat, tanta quanta nunquā antea viſa ſit. Cæterùm diuina vltio tumultum cōpeſcuit: nam & Tiberis ſupra modum inundans multa damna mortalibus intulit, & tanta peſte laboratum eſt, vt vix decimus quiſque ſuperfuerit.

Anno 1227. S. Ludouicus in Gallia rex exiſtens illuſtris habetur.

Antonius diſcipulus S. Franciſci claret.

Ioannes de Sacrobuſto mathematicus Pariſiis floret

Accurſius Florentinus iuris interpres doctiſsimus agnoſcitur. Sab.

Iordanes Theologus Dominicanis ſilentium menſæ inſtituit. Vola.

Helias, Ioannes & Albertus armis inter ſe decertant pro ſucceſsione S. Frāciſco in Abbatia. Volat. 21.

Vincentius hiſtoricus prædicator inſignis habetur.

Petrus martyr concionator vehemens agnoſcitur. Sab.

Anno 1228. profectus eſt Fridericus imperator Ieroſolymā belli gerendi cauſa: & negocium

gocium ita confecit, vt à Sultano non solùm Ierosolyma, sed multæ aliæ vrbes in vicinia sitæ vltrò ei sint redditæ. Coronatus est Ierosolymæ Fridericus anno 1229. Ierosolymã & Ioppen vrbes munitionibus firmari curauit aduersus vim hostiũ: & pacis fœdera sanciuit cum Sultano decennij spatio. Significauit hæc omnia per epistolam pontifici Romano, petiitq; excõmunicationis absolutionem: nam & ab hoc Gregorio Papa anathemate notatus erat, nescio cuius iuris causa in regno Siciliæ. Sed parũ erat pontifici denegare Cæsari absolutionẽ, nisi & hos quoque dolos siue iniurias potius faceret absenti Friderico. Etenim contra eum ciuitates Italiæ mouit, occupauitq; per vim vrbes aliquas in hæreditario eius regno Neapolitano. Itaque hac necessitate coactus est Fridericus redire in Siciliam, & hęreditarium regnum suum ex periculi metu eripere. Quanquam aũt summa vsus erat perfidia pontifex in absentẽ Cæsarem, tamen tanta demissione absolutionem postulauit, vt promitteret se à pontifice Siciliam in regni feudum acceptu rum. Ad hæc & principes Germanos vocabat in Italiam, vt vel per eos controuersia inter se & pontificem transigeretur. Proinde liberauit Gregorius Cæsarẽ ab anathematis diris iterum anno 1230. relatis (vt Blondus scribit) 12000. vnciis auri pœnæ loco.

Postea tertiùm venit in Germaniã Fridericus, & bellum in Austria contra Hungaros gessit, & cepit Viennam vrbem: quæ vt esset

& maneret imperialis ciuitas, datis literis id voluit ratum confirmari. Tum quoq; filium suum Cunradum Viennæ Cæsarem elegit, mortuo iam in carcere Henrico filio.

Fridericus secundus tertiò excommunicatus.

Anno 1238. iterum redeunte in Italiam Friderico, Mediolanenses contra eum insurrexerunt, & aliæ pleræq; præpotentes ciuitates. Mediolanum grauissima clade affecit Fridericus. qua de causa ciuitates inito fœdere cũ pontifice, conspirant contra Fridericum Cæsarem quem hoc nomine tertiò excommunicat papa Gregorius, & hæreticũ proscribit, concitatis etiam ad arma contra eum Venetis. Fridericus editis scriptis publicè questus est de illata iniuria, & interim supplex quoque absolutionẽ petiit à pontifice. Erant ex Cardinaliũ ordine multi, qui consilia papæ non probabant: & qui ad Concilium ad Lateranum à Pontifice indictum proficiscebantur Cardinales, à Friderico capti in carcerem coniecti sunt. Cæterùm vbi precibu de impetranda venia non dabatur locus omnino apud Grægorium, necessitas compuli Fridericum vt se tueretur: & non caruit su factione, quæ tum in Italia potẽtissima erat Nam diuisa tum erat Italia in Guelphos, & Gibelinos. Hi pro Cæsare, illi verò pro pontifice sentiebant. Vtrunq; nomen ex Germanis ortum, in Italiam translatum erat. Nan

Guelphi.

Guelphorũ genus perpetua odia exercuera aduersus sanguinẽ Friderici: vnde & Guelphi dicti sunt, vt perpetuò infensi hostes Friderici. Porrò Friderici generis origo à Vueblingi

blingis erat, vnde appellati sunt Guiblingini, id quod mutato nomine Gibelini dixerunt Itali. *Gibelini.*

Pontifex grauissima necessitate compulsus, crucē & indulgentias publicauit aduersus Cæsarem Fridericum perinde ac manifestè impium, & prophanatorem religionis. Tulit id multo ægerrimè Fridericus: obsedit Romam; sed re infecta decessit, ac Rauennam vrbem cepit.

Anno 1240. Gregorii 9. Pontificis mortem eclipsis solis tanta præcessit, quanta nunquã antea visa. In Gregorii locum sufficitur Cœlestinus 4. Mediolanēsis, senex admodum & valetudinarius, qui 18. die moritur. Vacauit itaque tum sedes papalis vno & viginti mensibus, quòd Cardinales à Friderico imperatore captiui tenerentur.

Anno 1243. Innocentius 4. Genuēsis Pontifex electus sedit an. 11. mens. 7. Is apparatum Decretalium & Authenticas cōposuit, & librum de iurisdictione imperii: & autoritate pontificis contra Petrũ quendam cognomento Vineã, qui imperii & aliarum rerum omnium arbitrium Imperatori tantùm adscribebat, Apologeticum inscriptum edidit.

P. Cardinalibus roseum galerũ attribuit, vtq; equo in vrbe veherentur concessit. Natalem Deiparæ virginis octonis diebus ecclesiam celebrare iussit. Is sententias priorum pontificum contra imperatorem cōprobauit, habitóque concilio Lugduni, abdicauit imperio Fridericũ, vsus Gallorum præ- *Fridericus secundus abdicatur à papa imperio.*

ſidio: & per literas ſignificauit Electoribus principibus, vt alium Cæſarem deſignarent. Illi verò dixerunt imperatorem Henricum Thuringiæ Lantgrauium. Is ante Vlmã vrbem tormento bellico ictus periit.

Ordo Cruciferorum confirmatur, an. 1243. Ioan. Luc.

Vrbs Victoria. Fridericus nouam in Italia vrbem condidit, quæ Victoria dicta eſt. Vbi argenti inopia laborabat, corio iuſsit numiſmatis formã parari, vt eſſet quo militibus ſtipendia ſoluerentur: cæterùm quũ primùm argenti copia fieret, ſe id quod ex corio erat, verò & bono numiſmate cõmutaturum, id quod liberaliter etiam poſtea fecit. Iam verò cùm nulla amplius ex Germania ſperare præſidia poſſet, præterea captus eſſet Encius filius eius, qui & periit in carcere, variè adflictus eſt, & cõtulit ſe in Apuliam, vbi & mortuus eſt, anno 1250. Sunt qui ſcribũt veneno necatum eſſe. Scilicet quieſcere non poterant ſanctiſſimi patres, niſi prorſus optimum principem extinctum vidiſſent. Neapolitanum regnum hæredi filio ſuo Cunrado reliquit. Italia factionibus diuiſa manſit poſtea ſemper. Pars enim imperio, pars pontifici adhæſit, donec Venetorum & Mediolanenſium vires creſcerent, & augeri cœpiſſent poſtea.

Anno 1250. Chriſtiani principes & S. Ludouicus rex Galliæ in Syria ad Faramiã vincuntur à Soldano. Blond.

Alphonſi ſphæra aſtrologis deſeruiens incipit an. à natiuitate Domini 1251. Io. Luc.

Alexand

Alexander de Halis doctor theologus acutissimus claret.

Hugo Cardinalis Concordantias Bibliorum conscribit. Plat. in Innocentio 4.

Post Innocentium 4. electus est Papa 189. Alexander quartus, Campanus, qui Petri sedem tenuit an. 7. Is Claram virginem Asisinatem, Petrum martyrem, & Stanislaum Cracouiensem inter sanctos retulit. Mendicantium ordinem literis celebrauit. Guilhelmũ de sancto Amore monachos ex eleemosyna in otio viuentes non saluari scribentem, hæreticum censuit. Plat.

Ordo Eremitarum S. Augustini confirmatur an. 1256. Volat.

Henricus Cardinalis Hostiensis iuris peritus inclarescit, simul & Bartholomæus Brixianus, qui multa in Decretales edidit.

Cunradus quartus, Germanus Cæsar. 25.

ANNO 1250. regnauit Cunradus Friderici filius mortuo patre, sed ab Innocẽtio quarto excommunicatione notatus est. Lantgrauius Thuringiæ Henricus vicit eum apud Francofordiam, viuente adhuc patre Friderico. Sunt qui scripsere post Henrici obitum gestum hoc bellum cõtra Cunradum à Vuilhelmo Lantgrauio. At verò vbi considerauit Cunradus se destitutum præsidio Germanorum Principum, contulit se in hæreditarium regnum Neapolitanum, ibique defunctus vita est. an. 1253. *Cunradus.*

Cunradus. Cunradus de quo modò diximus, vxorem habuit Bauarici ſanguinis, ex qua filium ſuſceperat Cunradinū, qui in hæreditario Ducatu ſuo Sueuiæ educabatur, & poſt obitum patris hæreditarium regnum ſuum Neapolitanum petere volebat. Sed aduerſus eum vocabat in regnum Neapolitanū pontifex Clemens Carolum Gallorum regis fratrē. Cunradinus, vt qui Sueuiæ dux erat, magna præſidia & copias Germanorum circum ſe habebat & principio magnis victoriis vſus eſt. At verò tandem per inſidias Cunradinus Cunradi filius & Fridericus Auſtriæ dux capti ſunt. Præterea & ſordidius quàm decebat, tractati, & contumeliis affecti ſunt. Tandem conſilio papæ ceruicem carnifici amputandam præbuere. O inſignem crudelitatem. Saxeus planè eſſet, quem non tantæ crudelitatis exempla commouerent, nimirum tam generoſum regem, à tot Cæſaribus ortum, adeò ſine vllo iure & ratione tam turpiter à Clemente papa e medio ſublatum eſſe. Scripta etiam hodie extant, quæ tunc temporis edita ſunt, in quibus quæritur de iniuria optimus Princeps, & totam cauſam ordine commemorat longa narratione, vt dubium non ſit meram tyrannidem aduerſus Cunradinū exercuiſſe papam.

Finis Sueuiæ ducum Cūradinus.

Clementis papæ inſignis crudelitas in Cunrad.

VVilhelmus Cæſar Germanus 26.

ANNO 1254. electus eſt Cæſar Vuilhelmus Holandiæ comes. principem ferunt probitate mor

te morum & vitæ innocentia insignem fuisse, sed à Frisiis cæsus est anno 1256.

Interregnum.

Mortuo hoc Vuilhelmo, sine certo Cæsare stetit imperium annos septemdecim, idq; nō sine summo exitio Germanicæ nationis. Infortunium hoc natum est ex bellis ciuilibus quæ in imperio per pontifices Romanos sunt excitata. Porrò dissidio propter electionem orto inter electores, à quibusdam electus est Cæsar Alphonsus Hispaniæ rex, propterea quòd sapientia non vulgari & præclaris virtutibus præditus erat. Is ille est Alphonsus, qui Astronomicis artibus non solùm ipse est delectatus, sed etiam multis præclaris libellis de ea scriptis studium eius auxit, & emendauit. Cæterùm Alphonsus quanquam monitus à papa de recipienda imperij maiestate, tamen id cōstanter recusauit, propter incertam fidem & instabilem concordiam Romanorum pontificum cum imperatoribus. Pars altera electorum designauit Cæsarem Ricardum, regis Angliæ fratrem, eumque Basileam vsque duxerunt, verùm ab imperio receptus non est.

Alphonsus Hispaniæ rex mathematicus.

Anglici annales afferunt, Ricardo imperatori creato Aquisgrani Coloniensem Antistitem diadema imposuisse, & eius filium Edmundum, paulò ante hæc tempora mortuo Friderico, ab Innocentio quarto Pontif. Romano in Manfredi filij spurij Friderici imperatoris, tyrannidis vltionem, ad Siciliæ re-

gnum euocatum.

Anno 1258.in Anglia Pictones omnes, quorum tum ibi ingens erat numerus,cum cæteris alienis exterminantur.G.L.

Eodem anno Ricardus rex Angliæ in Galliam traiicit, & cum Ludouico rege is conditionibus pacem facit,vt Gallus Normāniam cum Andegauenſibus ac Cenomanis obtineret,& Anglo pro bellorum impēſa millia aureorum centum & quinquaginta , ac per ſingulos annos dena millia tributi nomine perſolueret , Anglus Aquitaniam à Septentrione Caranto flumine , & à meridie Pyreneo monte terminatam poſsideret.

Anno 1259.Optimates regni in Anglia contra Regem,quòd antiquatas leges nonnullas in priſtinam formam(vt ipſi poſtulabant)reſtituere nollet , ciuile bellum triennio excitant: quod tandem confirmatis aliquot legibus antea latis compoſitum eſt.

Michael 7 . Palæologus 117.Imperator Orientalis , anno 1260.electus,rerū potitur annis 5.cùm Galli tenuiſſent an.58.Blond.

Poſt Alexandrum 4.ſuccesſit 190.Papa Vrbanus quartus,Gallus.ſedit an.6.Huius tempore Guelforum , & Gibellinorum factiones de Italia certant.Pontifex contra Manfredū Friderici imperatoris ſpurium , & Cunradinum Germanos Siciliæ reges Italiā infeſtantes,Ludouicum Galliæ regem inuocat , qui illi Carolum Prouinciæ & Andegauiæ Comitem conſobrinum & generum ſuum cū exercitu auxilio mittit.Plat.

Veneti & Genuēses in Syria & sinu Adriatico terrestri & nauali prælio annis 10. vario euentu congrediuntur. Sab.

Albertus magnus Teutonicus ordinis Prædicatorum, naturæ arcana scrutatur, & scripturam sacram Coloniæ explicat, tanta modestia, vt Ratisponensem episcopatum oblatum respuerit quem tumultu & armis gubernare interdum opus erat, vt nũc etiam apud Germanos mos est, quorum plerique episcopi ense & milite res suas tutantur. Huius discipulus fuit Thomas Aquinas, qui relicta patria, insigniq; cognatione (originem enim è Comitibus Apuliæ ducebat) Coloniã pergens, tantum profecit, vt post aliquot annos apud Parisios primùm in doctrina locum teneret.

Raimundus Lullius philosophus, ac theologus floret.

Anno 1265. Vrbanum quartum secutus est Papa 191. Clemens quartus Narbonensis, cathedramque papalem tenuit an. 4. habuit hic duas filias ex vxore præmortua, quarum alteræ in monasterium collocatæ 39. libras turonensium paruorum dedit: alteræ autẽ quæ marito suæ conditionis nupserat, 300. libras turonēses dotis nomine numerari iussit, hac conditione, ne quid vnquam amplius peteret. Nepotem quendam clericum habens, tribus iam præbendis cohonestatum, duabus dimissis vnicam quam vellet ex tribus retinere iussit, imitatores in hac re paucos relicturus. Is Carolum Gallum Ludouici regis generũ

Ierus

Ierusalem & Siciliæ regem inungit Romæ in basilica Lateranēsi, ea lege, vt quotannis feudi nomine ecclesiæ Romanæ quadraginta millia nūmûm aureorū persolueret. Plat.

Alexander Minorita suam Grammaticam versibus componit. Sab.

Genuenses Cretam inuadunt. Sab.

Bandogabar Soldanus deuictis Tartaris & Saracenis Christianos in Syria persequitur. Blon.

Anno 1270. D. Ludouicus Galliæ rex moritur, succedit Philippus an. 5.

Clemente 4. defuncto, ob dissensionem de eligendo pontifice ortam, vacauit Papatus biennij spatio.

Anno 1271. Hēricus 3. Angliæ rex moritur, filios relinquens Edouardum Vualiæ principem, & Edmundum Lancastriæ comitem: à quibus Rosæ Albæ, & Rosæ Rubeæ, quæ istorum familiæ insignia fuere apud posteros factionum nomina. Geor Lil.

Post interregnum in papatu tandem creatus est P. 192. Gregorius decimus Placētinus in Edouardi Angli Vualiæ principis Syriacis castris agens. sedit annos 4. Is monuit in initio sui pontificatus Electores vt consentientibus votis imperatorem iterum designarent, ne Imperij status prorsus collaberetur.

Circa hæc tempora Flangellantium hæresis in Italia orta, per Galliam & Germaniam vagatur, multa Romanæ ecclesiæ damnās, & in errores incidens grauissimos. Bern. Lutz.

Synodus Lugdunensis in præsentia Mi-

chaelis Palæologi imperatoris Græcorum celebratur pro recuperanda Palæstina, & contra Græcos de procesſione Spiritus ſancti, ibíque Rudolpho Haſpurgenſi confirmatur imperium: de quo mox.

Rudolphus Cæſar Germanus 27.

ANNO Christi 1273. electus eſt Rudolfus Comes Haſpurgenſis ſeu Habisburgius, & Alſatiæ Comes prouincialis. regnauit annos 19. Confirmatus eſt à Pontifice. conuenerant enim Cæſar & Pontifex Lauſanæ, id quod verſiculi veteres teſtantur.

Bis ſexcenti ſeptuaginta tresq; ſtetere
Anni, Lauſanæ dum Rex & Papa fuere.

Cæterùm in Italiam non eſt profectus Rudolfus, neque coronam imperialem accepit. Solitus eſt Aeſopi fabulam recitare de vulpe, quæ leoni in ſpelunca ægrotanti dixerat, Ideo ſe terreri ab ingreſſu, quòd veſtigia omnia ingredientium, nō egredientium eſſent animalium. Ad eundem modum & ſe conſiderare, maiores ſuos ingreſſos quidem ſæpe magnis copiis Italiam, ſed malè tractatos demū plerunque rediiſſe. Interim tamen vicarium gubernatorem miſit in Italiam, qui receptus eſt à potiſsima parte vrbium Italicarum.

Reſtiterūt Rudolpho primùm Bohemi & Bauari. ſed Bauariam citò ſubiugam reddidit. Othacarus rex Bohemorum noluit parere, & præterea iam vacuam hæredibus Auſtriam, quæ Imperio tunc ceſſerat, contra ius *Othacarus Rex Bohemorum.*

faſq;

fasq; occupabat. Missus est itaque à Rudolfo Norimbergensis Burgrauius in Bohemiā, vt nunciaret regi ex imperatoris iussu, vt pareret, & Austria cederet. sed vtrunque recusauit Othacarus. Proinde post multas disceptationes super ea re habitas, duxit in Austriam armatas copias Rudolfus, eamq; occupauit: obsidione cinxit Viennam vrbem, & ingenti prælio pugnatum est apud Nidesburgum. anno 1278. Othacarus in eo conflictu cæsus est. Ita demum redacta Austria est sub ditionem Rudolfi, & in ea ducem postea constituit Albertum filium suum, vt ea occasione iam porrò sit Austria beneficium seu feudū imperiale. Porrò ab hoc Alberto iam inde originem ducunt Austriaci principes, vsque ad laudatissimum Cæsarem Carolum quintum: & regem Ferdinandum fratrem eius.

Albertus Austriæ dux.

Rudolfus Cæsar summa clementia ac humanitate vsus est erga Vuenceslaum Othacari filium. reliquit enim illi Bohemiæ regnum, & filiam ei in matrimonium dedit. Vuenceslaus hic in diuorum numerum relatus est, & sacris honoribus colitur. Rudolfus & Burgundiones domuit. In Alsatia primùm seditiosas vrbes, quæ conspirauerant in eum, vi cepit, & dignas de illis pœnas sumpsit. Inter eas vrbes Haganoa, Colmaria, Tigurum & Berna fuerunt.

Vuēceslaus Bohemiæ rex inter diuos relatus.

Anno 1286. Comitem Vuirtembergensem Ebrardum inuasit, & Stutgardium obsedit, tandem causa per Episcopum Moguntinensem transacta est.

Anno

Anno 1290. Rudolfus celebria comitia habuit Erfurdiæ,& præsidio vrbis Erfurdianæ diripuit & solo æquauit circiter sexaginta arces in Thuringia. Eo demum pacto turbatum & plenum seditionibus statum Germaniæ, dum certis imperatoribus caret, sub pacis leges iterum redegit Rudolfus, & collapsum imperiũ ferè erexit. Mortuus est anno Christi 1392. Vacat imperium an. 1.

Anno 1276. Gregorio 10. succedit P. 193. Innocentius quintus, Burgundus, ex Dominicano pontifex electus, qui antea Petrus Tarantasiensis vocabatur, qui in epistolas Pauli & libros Sententiarum annotationes scripsit. sedet mens. 6.

Innocẽtio successit Adrianus quintus Genuensis P. 194. sedet dies 40.

Adrianum secutus est P. 195. Ioannes 21.

Hispanus Vlysiponensis medicus, vir doctus, at rerum agendarum inscius. Is mens. 8. noui ædificij ruina periit. Plat.

S. Bonauentura ordinem D. Francisci instaurat, libros sententiarum explicat. Plat.

Ioanne 21. mortuo, Papa 196. factus est Nicolaus tertius, Romanus, anno domini 1279. sedit an. 3. mens. 8. Moliebatur is duobus nepotibus suis duo Italiæ regna tradere, vt alter Hetruriæ, alter verò Longobardorũ rex esset. Videbat enim plus satis negotij fieri Rudolfo in Germaniæ: putabatq; ea de causa in Italiam venire eũ non posse. Verùm quo minus succederent conatus Papæ, restiterũt Cæsarianæ vrbes, & misit Rudolfus vicariũ

guber-

gubernatorem in Italiam.

Post Nicolaum tertiũ factus est Papa 197. Martinus 4. Gallus, anno 1282. qui sedit an. 4. menses 2. Hic Romanis concessit vt duos Senatores ex nobilibus eligerent. Blondus.

Bellum cum Petro Arragonum rege Siciliam inuadente gessit.

Hoc tempore Siculi propter Gallorum libidinem & militarem insolentiam, suadente Ioanne quodam à Prochyta, coniurationem in Gallos ineunt, vt die sacro Paschæ cùm primùm vesperi campana audita foret, vbiq; Galli nullo sexus discrimine habito cæderentur. Qua in re adeò certè sæuitum est, vt etiã mulieres Gallico compressu prægnantes cæsæ dicantur. Hinc tritus ille sermo est, cùm quis multorum interitum exoptat, vt vesperas Siculas commemoret. Plat.

Martino quarto mortuo factus est Papa 198. Honorius quartus, anno 1286. sedit ann. 1. Hic ordinem Eremitarum Parisiis nondum receptum probauit. Carmelitis album assignauit amictum, cùm prius nigro vterentur. Plat. Sedes P.P. vacat mens. 10.

Philippus Tudertus Florẽtinus mercator Ordinem seruorum B. Mariæ incipit, qui & confirmatur post reformationem Carmelitarum. Sab. En. 9. lib. 7. Io. Lu.

Post Honorium quartum factus est Papa 199. Nicolaus 4. Longobardus, minorita ann. 1288. sedit an. 4. mens. 1.

Vacat sedes annos duos, menses 3.

Circa hæc tempora florent Henricus de Gand

Gandauo, & Ioãnes Scotus subtilis disputator & acer. Plat.

S. Roch⁹ de Narbona insignis habetur. Pla.

Adolfus Cæsar Germanus 28.

ANNO Christi 1292. Adolfus (qui Ioanni Lucido est Astaulphus) Comes de Nassau, Cæsar eligitur, fuerat hic antea apud Rudolfum in magna existimatione, erat præterea eius frater Moguntinẽsis episcopus, & huius suffragio iuuabatur Adolfus vt imperiũ consequeretur. Regnauit annos sex, & per electores ab imperio depositus est: nam ad tolerandos sumptus eminentiæ Cæsareæ nõ satis sufficiebant copiæ familiares, adhæc & magnis in rebus gerendis planè erat infortunatus. Memorabile bellũ quod gessit, id erat, quòd in Thuringiam duxit exercitũ. Nam Alberto Lantgrauio Thuringiæ cõtentio erat cũ filio suo Dietero, & Friderico, cui à morsa maxilla cognomẽ erat. Et vendidit is Adolfo Cæsari prouincialem Comitatũ Thuringiæ. Studebat is quoque generis sui nobilitatem reddere illustriorem, & in Thuringiã profectus, magnis eam cladibus affecit. Obsedit Crutzbergiũ, FrancKenstein, & Friburgum. Verũ à Friderico repulsus est. Porrò ob varias & multas perturbationes quæ tum erant in imperio, compescendas, potentiori quodam capite opus erat in Germania. Ideoque cõuentu habito ab electoribus principibus Mogũtiæ, deligitur Cæsar Albertus Austriæ dux, Rodulfi Cæsaris filius. Sed cũ retinere vel-

let imperium Adolfus armatis copijs contra eum profectus est dux Albertus, & infestis signis vtrinque pugnatum est prope VVormaciã. in eo conflictu periit Adolfus, an. 1268 id quod hi versus testantur.

Anno milleno trecentis bis minus annis.
In Iulio Mense, rex Adolfus cadit ense

Post Nicolaum quartum factus est P. 200. Cœlestinus 9. Eserniẽsis, anachoreta professione, anno domini 1294. Hic vir pius & simplex, successoris sui Bonifacij 8. fallacia post sextum dignitatis mensem se pontificatu abdicans, & ad eremiticam vitã rediens, ex itinere à Bonifacio retractus, carceri includitur, vbi dolore animi ante tempus moritur, anno vno, mense quinto post initum pontificatum. Plat.

Circa hæc tẽpora Dantes Aligerius poëta Beatricem Florentiæ versibus celebrat. Vol.

Post Cœlestinum 5. factus est Bonifacius 8. P. 201. anno 1295. sedit an. 8. mens. 9.

Ab hoc ferunt deceptum Cœlestinum voce tanquam cœlitus missa per cannam ad eũ facta, vt desereret põtificatum, & Bonifaciũ substitueret. Ingentia bella in Italia excitauit Bonifacius, excommunicauit Philippum Pulchrum Gallorum regem, & titulũ regni Gallici donauit Alberto Cæsari, vt hac occasione tandem inter se confligarentur Germani & Galli. Hic pontifex sextum librum Decretalium ordinauit. Apostolis & Euangelistis, & quatuor ecclesiæ doctoribus, Gregorio, Augustino, Hieronymo, Ambrosio dupli-

em celebritatem ſtatuit. Idem iubileum an-
num poſt Moſaicũ primus inſtituit, an. 1300.
& centeſimo quoq; anno dein obſeruari mã-
dauit: & omnibus tum limina apoſtolorũ vi-
ſitantibus plenam delictorũ omnium remiſ-
ſionem conceſsit. Gibellinos peſsimè oderat:
vnde notũ illud eſt quod Procheto dixit Ge-
nuẽſi archiepiſcopo ad pedes eius die Cine-
rum procumbenti. Nam cùm dici à ſacerdote
iam ſoleat, Memento homo quia cinis es, &
in cinerem reuertêris: dixit mutis quibuſdã
verbis, Memento homo quia Gibellinus es,
& cum Gibellinis in cinerem reuertêris, in
eiusque oculos cinerem coniecit, non in ca-
put, vt mos eſt. Poſtremò iuſſu Philippi re-
gis, opera Sarræ cuiuſdam Columnenſis, ad-
iuuantibus Gibellinis, captus eſt Anagniæ
Bonifacius in domo paterna, & Romam per-
ductus, vbi 35. die pòſt dolore animi cõfectus
perijt: atque hinc eſt quod dicitur de eo: In-
trauit vt vulpes, regnauit vt lupus, mortuus
eſt vt canis.

Ordo Cœleſtinorum confirmatur an. 1297.
o. Lu.

Alborum & Nigrorum factiones in Italia
ortæ.

Albertus primus Cæſar Germanus 29.

ANNO 1299. cœpit regnare Albertus Au-
ſtriæ Dux, Cæſaris Rudolfi filius, imperauit
annos 10. bello ſuperauit Adolfum Cæſarem.
Primùm Bonifacius papa ratum habere no-

luit Imperium Alberti, poſtea vltrò confir
mauit, in odium Gallorum regis: & donatun
Albertum titulo regni Gallici, extimulaui
eum contra Franciæ regem: verùm rex Gal
lorum tradita filia in matrimonium filio Al
berti, placauit eũ, ne quid hoſtiliter aduer
ſus eum tentaret. In Bohemiam expedition
adornauit, & filium ſuum Bohemiæ regen
conſtituit, Bauaros & Moguntinos hoſtili
fœdera ineuntes contra ſe, ita domuit, vt pa
rerent imperio.

Vltionis exemplum.

Tandẽ à fratris filio & comitibus quibuſ
dam Auſtriæ trucidatus eſt. Fortè id ita vo
luit Deus, ne cædes in Adolfum Cæſarẽ cõ
miſſa, foret impunita. Quanquã enim is erat
non paris potentiæ, tamen interim vt domi
num ſuum conſtitutum à Deo, venerari de
buiſſet. Parricidæ & ſuas quoque pœnas de
dere. Deus enim cædes & latrocinia inulta
non ſinit.

Poſt Bonifacium octauum factus eſt Papa
202. Benedictus 11. Italus, ordinis Prædicato-
rum, anno 1304. ſedit an. 8. Vacat ſedes annũ 1.
menſem vnum.

De *Turcis.*

TEMPORIBVS Alberti Auſtriaci, anno
à Chriſto nato 1300. genus Ottomanni (qui
filius erat Zichi cuiuſdam tenui conditione
hominis) apud Turcas potẽtia & æſtimatione
excreſcere cœpit: ex cuius ſanguine illi Tur-
cici reges qui hodie imperãt, originẽ ducũt.
Regnauit ann. 28. defunctusq; eſt ſalutis no-
ſtræ anno 1328. ſub Benedicto vndecimo.

Tranſla

Translatio sedis pontificiæ à Romanis in Galliam.

BENEDICTO vndecimo mortuo, declaatus est Papa Clemens quintus, genere Gal
us, Vasco, Burdegalensis episcopus, an. 1305.
ui sedit an. 8. mens. 10. Egit hic in Gallia
pud Lugdunenses, & absoluit ab excommuication regnum Galloru͂. Porrò iam inde
b hoc tempore, hoc est anno 1305. translata
rat pontificia sedes ab vrbe Romana. Aueionem Galliæ vrbem, vbi successores man
erunt annos 71.

Interea pontifex tres Cardinales Romam
isit, qui vrbem & Italiam gubernarent.
Aemil. Plat.

Porrò silentio inuoluendum non est, corotione͂ huius pontificis multo celeberrima͂,
dde & funestam etiam quibusda͂ fuisse. Illi
quidem interfuere, Philippus Rex Franciæ
ognomine Pulcher: eius frater Carolus nuer ex Italia reuersus: Ioannes Brita͂niæ dux,
ui ruina muri oppressus moritur cum pleisque alijs, dum pompa coronationis (vt fit)
er vrbem ducitur. Philippus quoque ex ea
uina aliqua ex parte debilitatus est. Pontiex autem in tanta trepidatione ex equo deurbatus, solum Carbunculum ex tiara amit, pretij aureorum sex millium. Plat.

Temporibus his Fratricelli fuerunt, qui
lanè Anabaptistarum more, qui nostra hac
tate in incertu͂ vaga͂tur. senseru͂t, promiscuos
oce͂tes co͂cubitus, nihil proprij habendu͂, no͂

esse administrandas respublicas Christianis, & similes phanaticas opiniones habuere.

Pontifex patrum decreto Templariorum ordinem destruit, quòd ad Saracenos defecisse dicerentur: eorumq; bona Rhodijs militibus concessit. Plat. Volat.

Idem Clementinas cõstitutiones cõgessit.

Circa hæc tempora, nempe anno 1309. Rhodos insula, Turcis expulsis, à Christianis ducibus expugnatur. Greg. Li.

Viennense conciliũ vniuersale celebratur 400. episcopis anno 1311. in quo multa contra Iudæorum insolentiam ordinantur, & festum corporis Christi confirmatur. Plat.

Post Clementem 5. factus est papa 204. Ioannes 22. anno Domini 1317. qui ecclesiam Auenione gubernat annis 18. Is Clementinarũ editionem confirmat, Grandimontensem ordinẽ instaurat. Milites Iesu Christi instituit in Lusitania: qui Saracenis resisterent Beticam & Aphricam incolentibus. Habito præterea cõuentu hæreticos eos iudicat, qui dicunt Christum & eius discipulos in hac terra nihil proprij possedisse, de eademq; re disputari in Academijs prohibuit. Ludouicum Caroli Regis Siliciæ filium præsulem Tolosanum, & duos Thomas, alterum episcopum Herferdensem, alterum Aquinatem Dominicanum, inter sanctos adscribit.

Hoc pontifice an. 1321. Iudæi per conductos leprosos fontes in Germania intoxicant. Sebast. Franck.

Nicolaus de Lyra, ex Iudæo Minorita fa-

ctus,

ctus, vniuersam scripturam commentarijs illustrat. Volat.

Henricus 7. Lucelburgensis dictus, Cæsar Germanus 30.

Henricus 7

ANNO Christi 1309. Imperator electus est Henricus princeps Lucelburgensis, qui regnauit annos sex. Etenim interea dum in Gallia pontifex erat, ambiuit imperij dignitatē rex Gallorū, & consensu pontificis sui se voti compotem fore sperabat: sed ne inter pontificem quidem & Gallum concordia diu stabilis erat, proinde monuit papa Electores principes, qui iam multo tempore de electione dissenserant, vt maturarent concordibus votis Lucelburgensem principem imperatorem designare, qui tum ob sapientiam cum summa grauitate coniunctam clarissimus habebatur princeps. Electum statim confirmauit pontifex: itaque votis & studio suo frustratus est Gallus in transferenda ad se imperij Romani dignitate.

Primū spoliauit Henricus Comitē VVirtembergensem omnibus fortunis, quòd rebellis erat impetio. Ioanni filio suo regis Bohemici filiam vxorem dedit; estque hac occasione Ioannes Lucelburgensis princeps, Caroli Quarti pater rex Bohemiæ factus. Postea cum ingentibus copijs in Italiam descendit, & tantā sui formidinem incussit Italiæ, quātam iam multo tempore antea nullus Imperator alius. Vrbes quædā non nisi vi coactæ; dedere se noluerūt, vt pote Cremona & Bri-

xia: reliquæ vltrò paruerunt. Romæ Imperator coronatus est. Florentiã grauissima obsidione premebat, quo tempore, (vt scriptũ reperitur) monachus quidã prædicatorij ordinis subornatus à Florẽtinis, perdidit Henricũ veneno, quod Eucharistiæ illitũ dederat ei. Quin & põtifex ipse suis armis instructus minabatur Henrico excommunicationis telo, vbi augeri æstimationẽ eius in Italia sensit.

Henricus 7 Veneno necatus à monacho prædicatore.

Ludouicus Bauarus 31.
Cæsar Germanus,

ANNO Christi 1314. conuenerant Francofordiæ Electores principes, Moguntinensis, Treuerensis & Coloniensis Episcopi, Ioãnes Bohemiæ rex, Rudolfus Comes Palatinus Rheni, Rudolfus Saxoniæ Dux, Volcmarus Marchio Brandemburgensis. In die Luciæ à Moguntino & Treuerẽsi Episcopis & Bohemiæ rege & Marchione Brandemburgensi electus est Ludouicus Bauarus. Et cõtra hũc delegerunt Fridericum Austriacum Coloniẽsis Episcopus, Palatinus, & Saxoniæ Dux. Ludouicus Aquisgrani coronatus est. Fridericus Bonnæ imperij insignia accepit. Controuersia hæc in eligendo, ingentis ciuilis belli occasionem peperit in Germania. Austriæ dux fautores habuit pontificem, Frãciæ & Hungariæ reges, Sueuos, Palatinum Argentinenses, & alias multas vrbes. Ludouicũ autem, qui viribus infirmior erat, & destitutus humano præsidio, fortunauit Deus. Imperauit annos 33.

Anno

Anno 1323. collatis signis pugnatum est inter eos ad Necharem fluuium, & vtrinq; multi occubuerunt in prælio.

Circa hæc tempora, nempè an. Domi. 1328. Ottomannus moriens Orchani filio regnum per manus tradit, Imperatori Turcarũ secũdo, sub quo disidio Græcorum, Cantacuzeno & Palæologis contendentibus, adeò res Ottomannica creuit, vt Prusiã Græcis ademerit: in cuius expugnatione vulnere accepto Orchanes post 22. annum regni moriens, Amurathi filio victoriam fruendam reliquit, temporibus Clementis 6. Pontif. max.

Anno 1335. pridie Michaelis, ingenti cõflictu congressus est Ludouicus Cæsar cũ Friderico. Fridericum iuuabat frater eius Lupoldus, coniunctis Sueuis & Heluetijs, & magna quoque parte Hungarorum, Ludouicũ secutus erat Bohemiæ rex, & Norimbergici castri comes, & principes plerique alij. Iam verò cùm cunctaretur Lupoldus, quòd traijcere amnem non posset, cæsus est à Ludouico exercitus Austriacus, & captus est Fridericus à Franco quodã, cui Ebrardo Mosbachio nomen erat, qui perduxit eum ad Burggrauium Norimbergensem, à quo ad Ludouicum missus est.

Lupoldus.

Fridericus captus ab Ebrardo Mosbachio.

At verò vbi vidit Leupoldus opẽ ferre se non posse fratri, tanta animi indignatione ac furore percitus est, vt seipsum penè interfecturus fuerit, nisi sui cohibuissent eum, qui & consuluerunt quoque vt recederet, neque sua sponte coniiceret se in periculum. Postea

verò nequicquam multa tentauit Lupoldus & apud pontificem, & Francorum regem, vt vi eriperet Fridericum fratrem. nam Gallus alieno negotio nõ admodum mouebatur. Fridericus trium annorum ſpatio captus fuit in arce quadam apud Bauaros. tãdem tranſacta cõtrouerſia, dimiſſus eſt hac lege, vt imperio cederet: quod cùm vltrò recepiſſet, reſtitutus eſt à Ludouico in Auſtriam. Itaque vſus eſt ſumma humanitate atque clementia Ludouicus in hoſtem ſuum, interim tamen non quieſcente Lupoldo à motibus excitandis, etiam poſt liberatum Fridericum.

Ludouicus excommunicatus.

Poſtea cenſuris põtificiis animaduertit in Cæſarem Ludouicum Ioannes 22. quòd ante coronationem imperiali autoritate & imperio vſus fuerat in Italia. Occaſio ingentis ſchiſmatis inde orta eſt apud Germanos, idq; durauit circiter viginti quatuor annos. Interea magnæ paſsim ſeditiones in imperio & vrbibus ſunt natæ, & pars altera alios per cõiurationem pellere & opprimere conabatur. Et quanquam non ſemel petiiſſet abſolutionem à pontifice Ludouicus, tamẽ nullis eam precibus potuit impetrare, vt & Benedictus papa poſt Ioannem, & alij multi & honeſti viri reiecerint acta papæ. Et extant etiamnũ controuerſiæ ſcriptæ inter pontificem & Cæſarem, in quibus gloriari veritus non eſt Ioannes papa, penes ſe ſummam autoritatem & ius eſſe creandi & deponendi non ſolùm reges, ſed imperatores omnes pro ſua volũtate. Aeſtimari ex his poteſt facilè, non graui ad-

Schiſma in Germania.

modum de causa papam exercuisse tāta odia aduersus Imperatorem. Non deerant quoque sub idem hoc tempus homines eruditi, qui scripta pontificis palàm insectarentur. inter hos Occam fuit. Principes Germani omnes tam Ecclesiastici, quàm equestris ordinis, Imperatori adhæserunt, tandem compulsi quidam sunt ad defectionem, atque adeò etiam ad electionem alterius Cæsaris per pontificem.

In Italia maximas factiones habuit Ludouicus Galeatius Mediolanensis, & Senatus Romanus expetiit aduentum Ludouici in Italiam. Itaque profectus est comitante Regina, quæ & peperit Romæ filium, qui dictus est Ludouicus Romanus: & factus postea ab imperatore Marchio Brandemburgensis, Mediolani ab episcopo, Romæ à Cardinali de Columna coronatus est. Constituit quoque Romæ pontificem Petrū Corbariensem, qui non multò pòst Auenionem pertractus est vinctus ad Ioannem 22. à quo in carcerem est coniectus, in quo periit. *Galeatius Mediolanensis. Ludouicus Romanus.*

Porrò dum hæc omnia geruntur, nullis obtestationibus assequi potuit Ludouicus, vt anathemate liberaretur à pontifice: verum enimuero id tādem indefessis conatibus suis effecit papa, vt in Lucelburgo conuentu habito, Moguntinus, Treuirensis, & Coloniēsis Episcopi & Bohemiæ rex vnà cū Saxoniæ duce alium imperatorem designarent. Electus est Carolus 4. Morauiæ Comes prouincialis, filius

filius Bohemiæ regis. Is à Clemente 6. pontifice tum cõfirmatus eſt. Cæterũ dum Aquiſgranum & Colonia vrbes eum Cæſarẽ agnoſcere nolunt, Bonnæ imperij inſignibus eſt exornatus.

Nicolaus Auguſtus. Contigit ſub hoc tempus Romæ inſignis cuiuſdam ſtultitiæ exemplum. Nicolaus quidam ſcriba vrbis Romæ ea erat potentia & autoritate, vt penes eum totius vrbis imperium eſſe diceres: nam aberant tum adhuc quoque pontifices in Galliam tranſlati. Appellauit hic Nicolaus ſe Tribunum Auguſtum, & publicis ſcriptis editis eſt teſtatus, Romam adhuc verum caput eſſe imperij, & ideo ex autoritate vrbis Romæ penes ſe ſummã poteſtatem eſſe tractandi cauſas Imperij. Et pro ea autoritate vocauit Ludouicum & Carolum, vt coram ſe in iudicio comparerent, & cauſam ſuam ipſius arbitrio committerent. Similem ſtultitiam eius generis exercuit ſæpe in vrbes, & reges quoq; alios, ad biennij ſpatium: tandem à pontificia factione pulſus miſer hic Auguſtus, profugit ad Carolum quartũ. Carolus verò hominem temerarium Auenionẽ miſit ad pontificem, à quo captus in carcere ſeruatus eſt.

Anno Chriſti 1347 obiit Ludouicus Bauarus. Tum verò cum ingentibus copiis ex Bohemia Ratisbonam venit Carolus, vbi imperator agnitus eſt. Inde & à Norimbergenſibus receptus eſt. Prætexuit enim Carolus clementem ſibi à pontifice abſolutionẽ contigiſſe, pro expiãdis grauibus peccatis illis,

quibus

quibus dum Ludouico adhæsissent, redditi essent obnoxij. Basileæ cùm Consuli committeretur vt vrbis nomine absolutionem peteret, respondit: Arbitrari se nihil eos criminis admisisse quòd Ludouicum habuissent Cæsarem, neq; etiam existimare se Ludouicum hæreticum fuisse: interim tamen si à delictis absolui possent, id se non ægrè laturum. Itaque absoluti sunt.

Anno 1348. defuncto iam Ludouico, maior etiam discordia orta est, Moguntinus, Palatinus, Brandemburgensis, & Saxoniæ dux, filius illius cuius suffragio Carolus creatus erat imperator, conuenerunt, & reiecta Caroli electione, asciuerunt ad suscipiendam maiestatem imperij Eduardum Angliæ regem: sed ille vt rem molestiarum plenam suscipere recusabat. Inde delegerunt Fridericum Misniæ Comitẽ prouincialem: cæterùm & hic cõtempsit imperij titulos. noluit enim in exitium hæreditariæ terræ suæ cum Bohemis vicinis belligerari.

Anno 1350. Frãcofordiæ Cæsar electus est, non omnium tamen Electorũ consensu, Guntherus Comes Schuuartzemburgicus. recepit is gubernacula imperij: & instructus omnibus præsidiis ad retinendum imperium, satis munitus erat aduersus vim Caroli, qui tũc Moguntiæ agebat. Cæterùm paucis pòst diebus Gũtherus veneno necatus periit Frãcofordiæ. Statim itaque imperio solus Carolus potitus, Francofordiam venit, & pro Cæsare receptus est.

Guntherus Comes Schuuartzẽburgensis, electus Cæsar.

Post

Benedictus 12. papa.

Post Ioannem 22 factus est P.205. Benedictus 12.an.1335. Is nunquam Ioannis actionem contra Ludouicum comprobauerat, & pontifex factus vltrò eum absoluisset, nisi comminationibus suis Fräciæ & Neapolis reges eum id facere prohibuissent. Porrò cùm inter dicendum cõmemorarent regij legati Ludouicum multa nefanda contra pontificem machinatum, respondit Benedictus: Imò nos fecimus contra eum. Vixit in Papatu ad breue tempus, idcirco causæ omnes infectæ hæsere. Anno enim 7. pontificatus sui, mens.3. obiit, multam auri vim non cognatis & affinibus, sed ecclesiæ relinquens.

Franciscus Petrarcha anno Domini 1338. ab Vrso Anguillariæ Comite corona poëtica in Capitolio donatur adstante populo omni, Romanaq; nobilitate.

Post Benedictum 12. factus est Papa Clemens sextus. Lemouicẽsis, in ordine 206.an. Domini 1342. sedit an 10.mens.6. Is renouauit illatæ excõmunicationis tela contra Ludouicum, & acerrimè eum persecutus est, tametsi interim de pacis conditionibus tractaretur in Viennensi concilio apud Gallos, & supplicem se declararet Cæsar Ludouicus. Emit hic Clemens Auenionem Franciæ, atq; ita vrbs hæc iuris pontificij facta est.

Auenio vrbs pontificia.

Flagellatorum secta.

Porrò hisce temporibus in Germania & Gallia simul multæ turbæ hominum oberrarunt paßim qui seipsos virgis concidebant. Multi eorum Spiram venerũt in ipsis comitiorum diebus, magnam religionis speciem

præ se

præ se ferentes. Sanctimoniæ nomine à ciuibus ad prādia sunt inuitati. Erroris fucus vt nihil differebat ab Anabaptistarū opinione religiosa, ita secta non minus perniciosa erat illis temporibus. Tandem verò damnata est.

Papa annum Iubileū à centesimo in quinquagesimum reduxit, celebrauitq; ipse primus Romæ anno 1350. Plat. Sab.

Iuo presbyter in Britannia bona sua pauperibus diuidens, sanctorum catalogo inscribitur. Sab.

Bartolus de Saxo ferrato leges summa diligentia interpretatur. Mat. Plat.

Ioānes Bocatius insignis habetur. Mat. Pa.

Adamitæ hæretici in Bohemia oriuntur, qui nudi (vt dicitur) cum fœminis conueniebant. Bern. Lutz.

Anno 1347. Caletum 3. Non. Augu. 11. obsidionis mense à Gallis Edouardo tertio regi Angliæ deditur. Ciues incolumes dimissi, nobilibus aliquot ad pœnam reseruatis, quibus regina grauida veniam vitámque impetrauit. Geo. Li.

Clementē sequutus est P. Innocen. 6. huius temporibus Carolus 4. coronatus est Romæ.

Carolus quartus, Cæsar Germanus 32,

ANNO Christi 1347. post obitum Gunther ri Schuuartzemburgensis, imperare cœpit Carolus huius nominis quartus, Lucelburgensis sanguinis princeps, Ioannis Bohemorum regis filius. Erat enim is Hērici Lucelburgensis *Carol. 4.*

burgensis filius. Porrò ab hoc an. 1347. regnauit Carolus an. 32.

Anno 1350. Ordo militum D. Georgij siue Garteriorum, qui periscelidum insigne ferrent, in Anglia instituitur.

Ioannes Vuiclefius in Anglia suam hæresim disseminat.

Armacan quidam homo eruditus contra Frãciscanos docet turpe esse Christianis sua sponte mendicos esse. Vol. 21. in ord. Franc.

Anno 1352. Carolus in Italiam descendit, & humanissimè ab vrbibus exceptus est. Romæ totus Senatus & optimi quique obuiam procedentes, eius aduentum religiosè excepere. Ille verò vt vicissim suam humanitatẽ Romanis testaretur, equo descẽdit, & pedes deditionẽ vrbis recepit. Postea ab Hostiensi Cardinale coronatus est. Ciuitates pontificij iuris in Italia, sed interim rebelles, subegit in pontificis gratiam, vt amplius non reluctarentur. Alia quæ in hac expeditione fecerit, non reperio.

Anno 1360. Carolus Ebrardum Vuirtembergensem Comitẽ ingenti exercitu oppressit atq; depopulatus est, tandem ante per Augustanum, Argentinẽsem & Spirensem Episcopos controuersia composita est.

Baldus iuris consultissimus Perusij illustris habetur. Plat.

Maximus Planudes monachus agnoscitur. Volat.

Bononia in potestatẽ pontificis venit. Sab.

His temporibus, nempè anno 1362. moritur

Innocent.

Innocētius 6.eiq; ſuccedit Vrbanus 5. in ordine 208.an. Domini 1363.qui ſedit an.8.mēſ. 4. Hic Apoſtolorū capita quæ nullo in honore erāt,diu quæſita ex terris eruit,& operuit argento. Idem grauia bella in Italia geſsit cum principibus ab anteceſſorib⁹ ſuis prius contra imperatorem conſtitutis. Plat. Sab.

Hoc pontifice an. 1367. Ordo monaſticus Ieſuatorū à Ioanne Columbano & Franciſco Vincentio Senonēſibus inchoatur. Vol. Sab.

Brigida deuotiſsima mulier Suetiæ princeps cum quatuor filiis & totidem filiabus in eccleſia lucet.ea ſub finem vitæ Vrbani 5. voti cauſa Romā venit,& ordinem ſuum auſpicatur, in quo viri & mulieres cohabitarunt,muro tantùm diſtincti.Volat.lib.21.

Catharina Senenſis ſanctitate illuſtris à monachis prædicatorum colitur.Volat.

Anno 1366.iterum in Italiam perrexit Carolus in qua vrbes quaſdam tumultuum cupidas compeſcuit,& ſubegit.

Carolus Vlmam obſedit, ſed qua de cauſa,id nuſquam reperio ſcriptum.Etenim imperiti hiſtoricæ proprietatis Germani noſtri,circunſtantias & cauſas rerum geſtarum non attenderunt.

Magnā laudem meruit Carolus ob aureā bullam conditā, in qua multa quæ ad publicam pacem ſeruandam pertinent, commodè complexus eſt. Rerū Bohemicarū in primis ſtudioſus fuit, gymnaſium publicum Pragæ inſtituit.Sunt qui improbant,iura in Arelatenſi regno tradita ab eo eſſe Gallorū regi.

Aurea bulla.

Pragenſe gymnaſium.

Anno 1370. Carolus filium suũ Vuenceslaũ Cæsarẽ creari fecit. Alteri suo filio Sigismũdo Comitatum Marchiæ Brãdemburgensis, quem emerat à Ludouico Romano, donauit.

Circa hæc tempora, nẽpe an. 1371. post Vrbanũ 5. creatur summus P. 209. in ordine Gregorius 11. Lemouicensis, qui sedit an. 7. mens. 5. qui maiore iam Italiæ parte amissa, sedem ex Gallia iterũ Romã transfert suasu Catharinæ Senẽsis, an. 1376. Idib. Ianuar. an. 71. postquàm in Galliam translata erat, quanquam Pla. in Clemẽte 5. scribit, in Gallia ad 74. an. remansisse: & in Gregorio 11. dicit an. 70. migrationis in Gallias, Romã iterum translatam: vt aut hic aut illic mendum inesse fateri necesse sit. Ab hoc põtifice Florentini excommunicantur ob illatum sibi bellum.

Hoc pontifice, anno Domini 1373. Amurathes Turcarũ imp. 3. qui primus in Europam traiiciens, Adrianopolim & omnes circumadiacentes regiones imperio suo adiecerat, & Seruiam Bulgariamq; ingressus, Lazarũ Seruiæ principem in prælio captum interfecerat, à seruo quodam Lazari in vltionẽ domini, occasione capta, pugione confoditur, an. regni sui 23. Ei Baiazetes filius (qui & Paiasetes & Paiazates & Pazaietes aliis est) interfecto fratre germano, Solimano in regnũ succedit, Imp. 4. qui post subiectam sibi magnam Bulgariæ partem, euastatamq; Boisinam, Croatiam & Illyriam, Constantinopolim etiam obsidione iam octenni fatigatam, cum Tamberlane Scytha acie congressus,

200000.

200000, Turcarum suorum in prælio interfectis, ipse viuus in potestatem Tamberlanis venit, á quo aureis catenis vinctus, atque in ferream caueam detrusus, per totam Asiam ac Syriam circũductus est, quousq; mors illi miseriarum finem attulit. Incidit autem ea clades Turcis an. 1397. salutis nostræ, Bonifacio 9.P.R. Cæterùm vt ad Carolum 4. reuertamur.

Anno 1377. Vdalrichus Vuirtembergensis Comes infeliciter ante Reutlingium vrbem pugnauit. Perierunt in eo conflictu homines multi & præclari. *Conflictus ad Reutlingium.* *Heluetica fœdera.*

Heluetia.

SVB hæc tempora Heluetica fœdera cœpere, & primũ Lucerna, deinde Berna, postea Tigurũ Heluetiis se adiunxerunt, & generosissimus princeps Lupoldus Austriæ Dux ab Heluetiis victus occubuit, an. 1385. *Lupoldus Austriæ dux occisus ab Heluetiis.*

Cæterùm quando extant passim rerũ Heluetiarum historiæ, superuacaneum esse existimo facta eorum longa cõmemoratione in hoc libello recensere.

Bombarda instrumentum bellicum circa hæc tempora, nempè tempore Greg. 11. inuenitur, secundùm quosdam: secundùm alios tempore Vrbani 6. Plat.

Schisma.

Post Gregorium vndecimum ingens schisma ortum est. Itali Italum pontificem Vrbanum 6. dictum creauerũt an. 1379. & is Romæ *Schisma tempore Greg. 11.*

mansit, seditq; an.11.mens.8. Galli item elegerunt pontificem in Italia, quem Clementem 7.appellarunt, is Auenionem se recepit. In huius odium Vrbanus quinque Cardinales sacco inuolutos aquis submergit, & iterũ 29. Cardinales vnico die creat. Erat itaque diuisa Roma, erant & pontifices duo, alter in alterum censuris sæuiebat. Porrò Italia, Germania & Hungaria, Vrbano Romanorũ pontifici adhæserunt. Durauit hoc schisma vsque ad Constantiense concilium annos nouem & triginta.

Vuenceslaus Cæsar Germanus 33.

ANNO 1379. post obitum Caroli imperare cœpit Vuenceslaus filius eius, & regnauit mortuo patre annis 22. His temporibus apud Pragenses publicè docere cœpit Ioannes Huss contra indulgentias pontificias, atque ex hac occasione perniciosi tumultus in Bohemia contra sacerdotes & monachos exorti sunt.

Vuẽceslaus

Vuenceslaus tandem à Sigismundo fratre suo captus est, & Viennæ in carcere seruatus. Alia de hoc Vuenceslao nõ reperio, quæ digna existimem vt conscribantur.

Lithuania circa hæc tempora Christianorum religionem suscipit. Monst.

Galeatius Vicecomes Mediolanensis magnã partẽ Italię suo dominio adiicit, & haud ita multò pòst à Vuenceslao Cæsare dux Mediolanensis constituitur. Blon.10.Decad.2.

Petrus

Petrus Hispanus vir doctissimus in Gallia agnoscitur. Hunc Galli postea pontificē eligentes, Benedictū 13. vocarūt, qui Regi Franciæ decimas ecclesiasticas donauit. Rober. 9.

Rupertus (qui & Robertus Bauarus alius dicitur) Cæsar Germanus 34.

ANNO 1400. Cæsar factus est Rupertus Comes Palatinus Rheni, imperio præfuit anno 10. Cæterùm cùm iam multos annos Italia abfuissent Cæsares, Galeatiorū potentia apud Mediolanenses creuerat, & Florentini quoque facti opulentiores erant, & bella gerebant contra Mediolanenses. Florentini opem petebant à Ruperto Cæsare ad comprimendam potentiam Galeatiorū. Proinde adiuturus Florentinos Rupertus transcēdit in Italiam, & cepit Galeatium. Verùm enimuerò destitutus Rupertus Cæsar ducis Austriaci & Episcopi Coloniēsis præsidio, infirmior erat, quàm vt res tantas posset conficere: & quanquam tentasset varia, tamē negotio infecto in Germaniam redire coactus est. *Rupertus Cæsar.*

Post Vrbanū 6. factus est papa 211. Bonifatius 9. Romæ, an. 1391. seditq; an. 14. mens. 9. Hic iuuenis admodum existens, cognatis nimium tribuēs, & indulgentias venales omnibus proponens, claues papæ in contemptum perduxit. Idē primi anni reditus omniū beneficiorū (quæ annatæ dicūtur) sibi suisq; successoribus decreto suo assignat, sicq; orbis domin' factus. Huic decreto soli Angli resti-

terunt, qui iniquũ id esse dicebant. Pla. Vol

Hoc pontifice Chrysoloras è Byzantio i Latium Græcas literas, quæ per 700. anno exularant, reduxit. Mat. Pla.

Pontifex cum Vicecomitibus Mediolanẽsibus bellum gerens, Bononiam amittit. Pla

Contra Bonifacium nonũ Auenione creatus est papa post Clementem 7. mortuum Petrus Luna, dictus Benedictus 13. de quo paulò antè dictum est.

Post Bonifacium nonum factus est Roma papa Innocentius septimus, Sulmonẽsis, Iurisperitus, an. 1405. qui sedit an. 2.

Papæ 3. simul. Post Innocentium 7. factus est Romæ papa Gregorius 12. in ordine 213. anno Domin. 1407. sedit annis 3. menses 7. Is promisit cessurum se pontificatu, si Benedictus item cedere non recusaret. Cæterùm fugiente Benedicto in Hispanias relicta Auenione, reuocauit promissum suũ Gregorius de resignando papatu. Proinde concilio Pisis habito vterque & Gregorius & Benedictus Pontificatu sunt depositi, & in locum eorum suffectus est tertius P. Alexander 5. Cretensis, anno 1410. sedit menses 11. Gregorius profugit Ariminum, vbi mansit vsque ad Constantiensis concilij tempora. Alexander quintus Bononiæ egit. Nam Hungari occupata tum vrbe Roma, incredibilem tyrannidem exercebant, & belligerabantur cum Gallis propter Neapolim.

Post Alexandrum quintum factus est papa Bononiæ 215. Ioannes 23. anno Domini 1410. qui sedit

qui sedit an.4.mens.10. Itaque hic Ioannes vigesimus tertius Bononiæ, Gregorius Arimini, Benedictus in Hispania superstites vixerunt vsque dum Cõstantiæ publica Synodus cogeretur. Sunt autem tres hi pariter in eo concilio Papatu deiecti.

Ordo S. Ieronymi circa hæc tempora instituitur, nempe anno 1407.

Ordo Scopetinorum incipit, anno 1410.

Laurentius Valla circa hæc tempora docet pontificem nullum ius aut munus imperij habere. Volat.

Thomas Valdensis cõtra VViclefistas scribit. Volat.

Ioannes Gerson theologus doctissimus claret.

Poggius Florentinus agnoscitur.

De *Tamerlane Tyranno Tartaro.*

AETATE Ruperti Cæsaris vixit lõgè crudelissimus tyrannus Tamerlanes Tartarus, qui immani deuastatione totum ferè Orientem & Asiam peragrauit cum decies centenorum millium exercitu. Persas, Armenios, Syrios depopulatus est. Item & minorẽ Asiã inuasit, & Turcicum Cæsarem Paiasetum (vt suprà in Carolo 4. dictum est) cepit, eumque perinde ac auem cauea inclusum secum spectaculi & ludibrij loco circumuexit. *Tamerlanes tyrãnus.* *Paiasetus Turcicus Cæsar.*

Paiaseto in vinculis mortuo, superstites fuere duo liberi mares, Orchanes, quem alij Calepinum, & Maomethes, quem & Moysen

quidam vocarunt. Orchane ergo intra biennium per insidias à fratre interfecto, Maomethes rem Turcicam solus occupat: qui Turcia auito regno Asiæ recepto per Tamberlanis interitum, Bulgaros & Valachos prædis & cladibus afflixit, Adrianopoliq; recepta, regiam ibi suam statuit, vbi tandem post annos regni 17. moriēs, Amurathæ filio regnum per manus tradit, Ioanne vigesimotertio Barionæ sedem tenente. Bap. Eg.

Sigismundus Cæsar Germanus 35.

ANNO millesimo quadringentesimo vndecimo, post obitum Ruperti Cæsaris, Sigismundus imperator factus est, filius fuit Caroli 4. Marchio Brandemburgensis, Hungariæ & Bohemiæ rex. Imperio præfuit annos 7. & 20. Sapiētia, eruditione & probitate clarissimus princeps fuit, statura talis, qualis principem tantum decebat. Effigies eius graphicè admodum depicta etiam hodie adhuc reperitur apud generosum & nobilem Comitem Hoierum de Mansfeld. Ingentia bella in Hungaria gessit contra Hungaros, à quibus captus est. Contra Turcas sæpius pugnauit. Cæterùm Cæsar factus, omnium nationū præsidio ingentem expeditionē instruxit aduersus Turcas, id quod infrà dicemus.

Sigismundus Cæsar.

De concilio Constantiensi.

IN initio sui imperij Sigismundus in Italiam transcendit, ac consultauit cum Pontifice

fice Ioanne de publico cõcilio cogẽdo, ſchiſmatis tollendi cauſa. Ipſe quoque ad Gallorum regem profectus eſt, & cum eo egit, vt in conuocanda Synodo conſentiret. Proinde ſuffragatione Papæ Ioannis, Cæſaris, ad hæc Franciæ, Hiſpaniæ & Angliæ regum, Conſtantienſe concilium inchoatũ eſt anno 1414. & quatuor annis perfectum: ad quod Pontifex Ioannes ipſe venit.

Imperator Sigiſmundus ſub natalem Domini Conſtantiam venit, & in Miſſæ ſacro tanquam Diaconus Euãgeliũ cecinit, Exiit edictum à Cæſare Auguſto. Poſtea de Ioanne Huſs tractatum eſt, & dãnato eius dogmate, vnà cum Ieronymo Pragenſi eſt exuſtus. Iude de ſchiſmate pacando egerunt, ac tribus Pontificibus Ioanne 23. Gregorio 12. & Benedicto 13. de Papatu depoſitis, ſuffectus eſt in Pontificatum Otho de Columna, qui Martinus 5. dictus eſt, in ordine 216. ann. 1418. qui ſedit an. 13. menſ. 3.

Porrò verò cùm pœniteret Ioannem 23. quòd vltrò conſenſiſſet in abdicationẽ pontificatus, clàm fugam meditabatur, adiuuante eum Friderico Auſtriæ duce. Sed inter fugiendum retractus eſt per Cæſarianos Ioannes. Dux Auſtriæ verò proſcriptus eſt à Cæſare, direptis aliquot pagis in eius Ducatu. Tandem ad hunc modum tranſacta controuerſia eſt. Suaſum eſt Friderico, vt vltrò reſignatis in poteſtatem Cæſaris omnibus terris ſuis, ſupplex condonationem criminis precaretur. Proinde clementia & humanitate im-

peratoris in Austriacum Ducatum restitutus est.

At verò destitutus Ioannes Papa, Ludouico Palatino Comiti seruandus est traditus. Is abduxit eum in arcem Manheim, non longè ab Heidelberga ciuitate, vbi triennij spatio seruatus est. Inde à Martino pontifice in gratiam receptus, Cardinalem egit. Itaque pernicioso schismate illo quod inter pontifices erat, sublato, concordia atque tranquillitas Ecclesiæ est restituta, idq; ductu & studio Sigismundi Cæsaris, qui hoc nomine longè maximas laudes meruit.

Reliqua quæ in hoc conuentu gesta sunt, superuacaneum est memorare. extãt enim de his omnibus integri libelli conscripti.

Anno 1426. Academia Louaniensis in Brabantia à Ioanne Burgundiæ duce instituta, à Martino quinto pontifice Romano confirmatur. Achil. P. Gas.

Florentia fit Archiepiscopatus Plat.

Papa cõstituit vt singulis decem annis synodus vniuersalis habeatur. Plat.

De Comitibus prouincialibus Marchiæ Brandemburgensis.

ANNO 1417. prima dominica post resurrectionem Domini, donauit Sigismundus Cæsar laudatissimo principi Friderico Burggrauio Norimbergensi ius electiuum imperij, & prouincialem comitatum Marchiæ Brãdemburgensis in concilio, idq; ob excellẽtes eius virtutes, & summam fidem quam in maximis

quib-

quibusque causis cõficiendis erga imperium declarârat. Porrò quàm insignes principes & ante adeptam Electionis dignitatem, & postea quoque fuerint in hoc genere Burggrauiorum, id quidẽ longum esset hîc recensere, quin & suprà quoq; eorum tam sæpe facta est mentio. Postquam autem Electores facti sunt, maximis semper & grauissimis rebus imperij tractandis intenti fuerunt: quo nomine frequens admodum ipsorum mentio iam deinceps incidet. Proinde in historiis nostrorum temporum præ aliis omnibus Albertus Marchio prædicatur, qui ob virtutes suas, Germanici Achillis cognomẽtũ est adeptus.

Marchio Achilles cognominatus

Illud quoque nostris temporibus obscurũ non est, Ioachimum Marchionem electorem Brandemburgensem, clementissimum principem meum, & fratrem eius Albertum Cardinalem & Electorem, Archiepiscopum Maguntinum, & Magdemburgẽsem &c. eximia quadam sapientia, & omnibus heroicis virtutibus à Deo exornatos esse, & idcirco in summis & difficilibus negotiis, non solùm quæ ad imperium, sed ad vniuersum orbem Christianum pertinent, eorum operam & concilium præ aliis multis requiri. Neque enim in imperiis aliter fieri potest, quæ quandiu consistunt, necesse est sapientia summorum hominum administrari: id quod in diuinis literis sapientia ipsa testatur: Per me reges regnant.

Proue. 8.

Anno 1419. Rotomagum in Normannia 5. mensibus ab Anglis obsessum, oppidanis fa-

me oppreſsis, Henrico regi Anglo deditur.

Philippus Burgundiæ dux, iuncta cũ Anglis ſocietate, in patris ſui vltionem, qui paulò antè ad Montrigolium in conſpectu Delphini Franciæ de pace agere volentis interfectus erat, Carolum 6. regem Gallum, reginam, Lutetiam, & quicquid ſuæ factionis habebat, in manus Henrico 5. Angliæ regi tradit: & in Tricaſsibus Catharinam Caroli regis filiam nubere illi cogit, ea lege, vt ij, eorumque liberi Franciæ regno ſuccederent, & Henricus interea rex Angliæ, & rector Franciæ cognominaretur. Delphinus exhæredatus & proſcriptus eſt.

Anno inde 1432. Henricus 6. Angliæ rex, Henrici 5. f. decimum ætatis annum agens, in Galliam traductus, in primario Lutetiæ templo ab Henrico Cardinale Vintonienſi, promulgato Angliæ & Frãciæ titulo, coronatur.

Anno 1436. Lutetia Francorum virtute ab Anglis vindicatur in Aprile menſe.

Celebrato concilio Conſtantienſi, crebræ expeditiones in Bohemiã adornatæ ſunt aduerſus ſeditioſos & malè feriatos homines, qui poſt mortem Ioannis Huſs templa pariter & Monaſteria diripiebant & populabantur. Dux eorum Ziſca dictus erat. Ingens clades vtrinq; commiſſa eſt in Bohemos & Germanos qui contra eos profecti erant, neque tamen hoc modo ſeditionis incẽdium reſtinctum eſt.

Ziſca dux.

Sigiſmundi expeditio contra Turcam.

Sigiſmundus, id quod ſuprà diximus, longè maximum exercitum ex Germanis, Burgund

gundionibus, Gallis, Italis, Hungaris deniq; collectum aduersus Turcas parauit, & vsque ad Adrianopolim perduxit. Erant in hac expeditione summi principes, Cæsar Sigismundus, & Philippus Burgundionum Dux. Cæterùm Gallis contendentibus primum sibi in acie locum deberi, perturbati ordines sunt, non sine incredibili iactura Christianorum: nam victi sunt ab hostibus, & Burgũdionum Dux captus est, Cæsar Sigismundus Constantinopolim profugit. Tandem multo tempore postea Burgũdionum princeps liberatus est.

Sigismundi historia cũ ministro quodam.

Narratur de Sigismundo historia admodũ festiua. Ministrum familiarem habuit multis annis, in quem parũ fuerat liberalis, quãquam interim munificentia & largiendo clarissimus erat princeps, id quod & Leornardus Aretinus scribit, qui viderat Sigismundum Cæsarem, & Pontificis nomine multas corã eo causas egerat. Porrò accidit vt cùm amnem esset ingressus, equus ipsius meieret: quod vbi vidisset minister, qui prope antecessit Cæsarem, per iocum inquit, equi eandem esse naturam, quã & dominus haberet. Atqui audiens hoc ipsum per occasionẽ Cæsar, mirabatur, iubebatque indicari sibi hoc dictum. Respondit minister: In amnem vrinã spargere equum, vbi iam antea aquæ abundarent. Sic & erga illos beneficum esse Cæsarẽ, quibus iam antea opes adfluerent satis, nec haberent illis admodum opus. Animaduertit Imperator Sigismundus, perstringi se modestè, quòd in ministrum iam veteranum nihil benefi

beneficij peculiaris aut eximij contulisset, & subiecit, nunquam quidem sibi bene merendi voluntatem defuisse, sed Principum dona non illorum esse propriè, qui ea mererentur, sed quibus sint destinata fato. Et id re comprobaturum se dixit, quum primùm ocij & quietis occasio tãtisper daretur. Postea ociũ nactus Cæsar, pyxides duas parari iussit magnitudinis & formæ eiusdem. In vnam aurũ, in alteram plumbum ponit, pondere eodem; & ministro aduocato, præcepit vt alterã pyxidem deligeret. Consternatus minister, librando modò hanc, modò alteram pyxidem tollit, nesciens vtram debeat potissimum eligere: tandem eam aufert pyxidem, quæ plumbum continebat. quod vbi conspexit ille, iam reclusa pyxide aiebat Cæsar, videri palam, nõ suam voluntatem, sed ipsius infortunium obstitisse hactenus, quo minus beneficiũ fit consecutus. Testatur sanè hoc factũ, prudenter cõsyderasse Cæsarem, felicem successum rerum à Deo contingere.

Cæsar Sigismundus hæredem masculũ non habuit, filiam vnicam in matrimonium dedit Alberto Austriaco Duci, qui hac occasione Hungariæ & Bohemiæ rex factus est.

Albertus Austriacus.

Anno domini 1427. Aurelianenses ab Anglis obsessos Ioanna Lotaringa puella armata commeatu iuuat: coactiq; hostibus obsidionem relinquere ad.8.id.Maij an.1429. Anglos viriliter expellit.

Pataiense prælium, in quo cæsis & profligatis Anglis Ioannes Talbotus copiarũ præfectus

fectus capitur. Puella Carolum Gallum armis per loca ab hostibus occupata Rhemis consecrandum ducit, multasq; in itinere vrbes recipit. Porrò anno 1439. puella Compendium obsessum vi & astu ingressa, cùm in hostes irruptionem faceret, à Ioan. Lucemburgensi capitur, Rotomagumq; ad ducem Somersetensem mittitur: dein magiæ damnata exuritur.

Mortuo Martino 5. papa factus est ordinis cœlestinorum, Eugenius 4. Venetus, in ordine 217. an. 1431. sedit an. 16. Is Romæ coronauit Sigismundum Cæsarem. Idem Romæ & passim in Europa academias instituit.

Hoc tempore S. Bernardinus Frãciscanus Senensis sua prædicatione Guelforũ & Guibellinorum factiones ferè restinguit, cùm durassent annis 200. Sab.

Ab anno 1431. vsque ad annum 1447. vbique à doctis & indoctis pariter disputatur, sitne Pontifex concilio, an Concilium pontifici subiectum: quos papa anathemate notauit. nã & ipse Concilium Basiliense literis suis approbauit primò, postea verò abrogare est conatus Plat.

Minoritæ his temporibus in duas factiones abeunt, vt pars vna obseruationis, altera à cõuentu iam inde dici cœperit. Sab. En. 10. libr. 5.

Anno 1434. viuente adhuc Sigismundo, cõcilium Basiliense cœpit. Erat enim in Constantiensi Synodo statutum, vt post annos duodecim nouum concilium cogeretur. Cæterùm

Concilium Basiliense.

terùm vbi in fata cõcesſit Sigiſmundus, Pontifex Romanus celebrata Synodo primùm Ferrariæ, deinde Florẽtiæ, impediuit ſucceſſum Baſilienſis Concilij, & id fecit tantò facilius, quòd nemo monarcha aut inſigni Princeps decretũ de concilio Baſilienſi tuebatur.

Anno 1433. Coſmas Medices Florẽtiæ principatum obtinet. Volat.

Turca Theſſalonicam recipit. Blon.

Anno 1436. Iacobus 1. Rex Scotiæ ſuorum coniuratione occiditur: cui ſuccedit Iacobus 2.

Anno 1437. Catharina Henrici 6. Angliæ regis mater obit. Ouinus Tyderius, Vallus, infimi generis, eius maritus, relicto ex ſe Edmundo filio, à quo poſtea Henricus 7. rex futurus genitus eſt, quòd regio toro ſe commiſcere auſus ſit, iuſſu Ducis Gloceſtrenſis bis in carcerem coniicitur, ac poſtremùm capite plectitur.

Anno 1438. Pontifex Ferrarienſem ſynodũ celebrat, quam poſtea Florẽtiam tranſtulit. Ibi Palæologus Græcorum Impe. præſens de ſancti Spiritus proceſsione Latinis cõſentit, conueniuntq; cum Romanis Armenij & Indi. Græcis purgatorium, & Romanũ eſſe vniuerſalem epiſcopum ſuadetur: quod tamen domum reuerſi, ſuaſu Marci Epheſini antiſtitis denuo negarunt. Plat. Volat.

Ludouicus Cardinalis Aquileienſis primus ſui ordinis canes & equos alere incipit ex bonis eccleſiæ. Volat.

Albert

Albertus secundus huius nominis Cæsar Germanus 36.

ANNO Christi 1438. post obitum Sigismundi Cæsar creatus est Albertus Austriaci sanguinis princeps, Hungariæ & Bohemiæ rex. vitam finijt in secundo Imperij sui anno. *Albertus 2*

Bohemiæ pars Poloniæ regi adhæsit, conabaturque regnum Bohemicum ad Polonos transferre. Ingentes copias duxerunt Poloni in Bohemiam, & pertraxerunt in suã factionem seditiosum hominum genus Taboritas. Cõtra hos missus est ab Alberto Cęsare Marchio Brandemburgensis Albertus. is frequẽtibus prælijs factis, effecit vt inter Cæsarem & Polonum res componeretur.

Cæsar Albertus maximis copijs instructus Hungariam ingressus est cõtra Turcã Amuratem, qui tum inuaserat Hungariam per incursionem. Veniente Alberto Cæsare retrofugit, & oppugnata Sinderouia vrbe, in Græciam se conuertit, & Thessalonicam vrbem vicit. In hac expeditione in morbum incidit Albertus, & reductus Viennam non multos post dies è viuis excesit. *Sinderouia.*

Hoc tempore, nempe an. 1438. in Concilio Basiliẽsi (quod anno 1435. cœperat) Pragmatica sanctio cõstituitur, & Biturigibus à Carolo 7. rege Gallo probata nonis Iulij, Lutetiæ deinde in Senatu publicatur 3. Id. Iulij. In eo ipso concilio Eugenius papa deponitur, subrogato Amadeo duce Sabaudiæ eremita qui tamẽ Eugenij factione impeditus est quo

minus Romanam ſedem aſcenderet, adeò vt ſchiſma maximum in eccleſia ſit ortum.

Porrò defuncto Eugenio ſubſtitutus eſt Nicolaus 5. Lucenſis in ordine 218. an. 1447. ex humili loco, vtpote primò magiſter, poſtea ſubdiaconus, tandē ob rem bene in Baſilieñſi ſynodo actam Papa creatus, ſedet an. 8

Is Amadeum Sabaudum Cardinalibus annumerat, & Germaniæ legatum creat: Bernardinum Senēſem Catalogo ſanctorum adſcribit: literas humaniores inſtaurat: ſtipendia viris doctis aſsignat: & ſumma liberalitate fouet non ſolùm eruditos Italiæ, ſed & eos qui Conſtantinopoli profugerant Romam, Gazam nimirum, Trapezuntium, Argyropylos: quorum opera omnes meliores artes renouatæ ſunt & redditæ emendatiores.

Fridericus tertius Cæſar Germanus 37.

Aliàs 47. ANNO Chriſti 1440. poſt obitum Alberti deſignatus Cæſar eſt Fridericus tertius huius nominis, Auſtriæ Dux. Imperio præfuit annos 53. hic primus feudorum proprietates conſtituit.

Iam verò filia Sigiſmundi Cæſaris, Alberti coniunx, vterum geſtabat, ſed Hungarorū quidā expectatione futuri hæredis regni abiecta adſciuerunt in regnum iuniorem Poloniæ regē Vladiſlaum. Erat autē in Hūgaria regis gubernator Ioannes Hunniades, Matthiæ pater. Is ingenti conflictu debilitauerat Turcarum vires, coëgeratque Amuraten ad

Ioannes Hunniades.

pacis

pacis conditiones poſcendas. At verò ſimul atque in regnum Vladiſlaus venit, ſperabant Hungari, ſi ipſorum & Polonorum vires coniungerentur, facilè ſe magnam gloriam relaturos ſi Turcam inuadant. Et fortaſsè cupiditate huius gloriæ delectatus eſt ætate iuuenis rex Vladiſlaus. Proinde induciarum leges initas cum Turca diuulſit atque irritas fecit Iulianus Cardinalis, hoc prætextu, nefas eſſe concordiæ fœdera ſancire cum Turcis non conſentiente pontifice, nimirum cùm cauſa ea ad vniuerſum orbem Chriſtianum pertineret. Itaque collecto exercitu profectus eſt Vladiſlaus contra Amuraten Varnã vſque, quæ non longè à Conſtantinopoli diſtat, tametſi interim Ioannes Hunniades modis omnibus diſſuaderet de ſuſcipiendo bello, vt pote cui ſuorum infirmitas, & potentia Turcarum comperta optimè eſſet, & qui nõ ſine ſumma neceſsitate pacem cum Amurate fecerat. Ferunt quoque petiſſe Vladiſlaum ſubſidia copiarum à Vualacho Dracole, ſed & illum ſuaſiſſe ab expeditione deſiſtendum. Interim tamen filium ſuum miſit cum equitibus 2000. in ſubſidium regi Vladiſlao: ad quem dixiſſe fertur, donare ſe ei acrem & velociſsimum equum, qualem item & filio eſſet daturus: nam cogitare ſecum, fore vt ſuccumberent in prælio, ideo ad manũ habendos hoſce equos, vt neceſsitate vrgente, illorum celeritate periculum poſſent euadere. Porrò proſpiciunt ſibi non minori ſolicitudine, quam prudẽtia Turcæ, & vndiqua-

Vladiſlaus. Iulianus Cardinalis.

Vualachus Dracoles.

Equi velocis vtilitas.

que summa opportunitate iam instructi sunt priut quàm Hungari in ordinem collocarentur. Quanquam igitur pro gloria Christiani nominis fortiter pugnarent Hungari, & maximas copias hostiū humi prosternerent, tamen multitudine tandem vicerunt Turcæ cæso Vladislao iuniore rege, & postea in fuga confosso Iuliano Cardinale. Hunniades, vt erat prudens miles, cauit sibi loco, & elapsus est. Commissum est hoc prælium anno 1444. decimo die Nouembris. Amurates post adeptam hanc victoriam Mahometicus Monachus factus est, existimans post tantam felicitatem in profligatis hostibus defunctum se suo munere in imperio, ne porrò temerè credens blandienti fortunæ, gloriam suam malo aliquo cōtaminaret. Cæterùm Hunniades iterum inuasit Turcas, & ita grauiter afflixit, vt Amuraten denuo reuocarint ad imperium vt resisteret hosti Hunniadi, eumq; ex Turcia repelleret. Postea vbi Constantinopolis est amissa, Mahometem Cæsarē Turcicum infestißimum exercitum ducentem in Hungariam ingenti clade superauit Hūniades, & vniuersam Europam à periculi metu liberauit. Etenim si ea expeditio successisset Mahometi Turcarum Cæsari, iam non Italiam solùm, sed alias quoque regiones occupasset.

Ad Varnā clades.

Amurates Monachus factus.

Hunniades grauiter afflixit Turcas.

Mortuo Vladislao puerum Ladislaum hæredem regni ex Sigismundi filia natum regē receperunt Hungari. Vladislaus hic ætate iā adulta in Pragensi vrbe Bohemiæ moritur.

Anno

Anno 1444. Delphinus Frāciæ Ludouicus Caroli 7. Regis filius cum Armeniacis in Alsatiam exercitum hostilē duxit vsque ad Basileam vrbem, non sine magna & horribili clade Germanorum. Erant qui existimabant ab Eugenio Pontifice missum fuisse in Germaniam ad conturbandum concilium Basiliense. Habuit Delphinus virorum quinque & viginti millia. Cōtra hos miserunt Heluetij ad eripiendam vrbem Basileam quatuor millia. Aggresſi sunt hostes tanta virtute, vt nemo eorum cesserit. & quanquam ob multitudinem hostiū vincere non potuerunt, cruē-tam tamen & luctuosam victoriam reliquerunt hostibus. Nam amisit in eo cōflictu Delphinus circiter decem millia, & cum ijs qui reliqui manserunt, ex Germania profugere est coactus.

Delphinus & Armeniaci.

Heluetiorū virtus contra Delphinum.

Anno 1449. Albertus Marchio Brandembergensis bella gessit contra imperij vrbes, Norimbergam & alias plerasque ciuitates. Vrbium bellum hoc dictū est. Vtrinque multi Principes se adiunxerunt, durauitque hoc bellum biennij spatio. Marchio Albertus octo præliis prostrauit Norimbergenses.

Vrbium bellum.

Anno 1450. Ioānes Fanstus (quem Gutmanum vocant) cum Petro Schœfero Mogūtiæ artem Typographicam inuenerunt. Sabel. En. 10. lib. 6. Monst.

Anno 1451. Normāniam totam Angli amittunt post annos 30. quàm Hēricus V. Anglus iam acquisierat.

Anno 1452. Aquitaniā Angli amittunt post

annos 299. cum Henricus 2. Anglus dotali iure possessam acceperat, & postquam Henricus 3. eandem à Philippo Augusto Gallorum rege Ioanni patri ademptam recuperauerat, annis 222.

Circa hæc tẽpora Theodorus Gaza Thessalonicẽsis, & Victorinus Græcus linguarum peritissimi florent. Sab.

Vrsinorum & Columniensiũ factiones grauissimè in Italia sæuiunt. Vol.

Anno 1452. Fridericus Imperator Italiam ingressus est, & celebri apud omnes honore exceptus, in Senẽsi vrbe cum spõsa sua Leonora regis Portugalliæ filia nuptias perficit. Romam veniens à Nicolao 5. summo pontifice vnà cum regina coniuge coronatus est die decimooctauo Martii. Regressus Roma, Ferrariæ Borsium Estensem Ducem creauit. Inde Venetias traiecit, ibique dies decem est commoratus. Ipse ex magni nominis viro audiui, narratum sibi à principe Venetorum, qui Senator olim Venetiis mensæ accumbẽtibus Friderico Cæsare & principe Venetorum administrarat, dixisse Fridericum inter epulas, se quidem Venetorum amicum fore perpetuò, sed à posteris suis magnas ipsis afflictiones & incommoda imminere.

De Constantinopoli à Turcis victa.

ANNO 1453. die Maii 2?. post diutinã obsidionem, grauissima tandem oppugnatione potitus est Mahometes Amuratæ filius, cognomen

gnomento magnus, Turcarũ Imperator, vrbe Constantinopoli, in eaq; tantam crudelitatẽ exercuit, vt nulla id queat oratione explicari. Cæsar Constantinus inter fugiendum prope portam vrbis trucidatus est. eius amputatum caput cuspidi infixum circunferri per vrbem voluit Turca: iussit & crucifixi Christi imaginem erigi in vrbe, & super inscribi: Is Christianorum Deus est. Præcepit autem eam stercoribus proiectis, ignominiæ causa, conspurcari. Cæsaris coniunx & filiæ vnà cũ alijs honestioribus matronis in cõuiuiũ pertractæ sunt, atque ibi primùm constupratæ, postea frustulatim dissectæ. Exempla hæc & alia id genus crudelissima facinora Turcarum exuscitare meritò deberent animos nostros, vt seriò ageremus contra eos hostes, quos non tyrannos, sed immanes bestias potius possis appellare.

Cæsar Constantinus.

Turcarum insignis crudelitas occupata Constãtinopoli.

Turcæ bestiæ, non tyranni.

Anno 1455. Post Nicolaum 5. factus est papa 219. Calistus seu Calixtus 3. Hispanus, qui sedit annos 3. mens. 3. Hic iuris vtriusque doctoris titulo insignitus, Vincentium Hispanum consecrat. sanxit ne quis à Papa ad Concilium appellaret. Idem Transfigurationem Domini 8. Id. Augusti ann. 1456. ob victoriam eo die ad Belgradum acquisitam instituit. Mat. Pal.

Anno 1456. Turca ad Belgradũ (quod Albam Græcam vocant) à paucis Christianis castris exuitur, insigni victoria: ita nimirum res mortalium temperante Deo, vt post flagella consolationem immittat.

Circa hæc tempora F. Blondus insignis historicus agnoscitur. Plat.

Aeneas Syluius vir doctissimus, qui papa electus pij 2. nomen tulit, floret. Volat.

Dionysius Cartusianus scripturam interpretatur. Corn. Cornip.

Franciscus Philelphus claret. Sab.

Bap. Platina historicus pontificum diligẽtissimus agnoscitur. Volat.

An. 1459. Calisto 3. successit papa 220. Pius 2. Senẽsis, antea Aeneas Syluius dictus. Erat Friderici Cæsaris Cancellarius. ingentes copias coëgit ex omnibus terris aduersus Turcas: sed dum coëunt exercitus vndique, moritur, & re infecta exercitus collectus dimittitur. Sedit annos 6. armis infestauit Gallos in Apulia existentes, & Catharinam Senensem Catalogo sanctorum adscripsit.

Hoc pontifice Ordo Minorum nouus, subiectus familiæ militari, à Frãcisco Siculo in Gallia excogitatur, carnibus & coctis cibarijs abstinens. Volat. lib. 21.

Fridericus Palatinus. Anno 1461. Episcopatu deiecit Papa Dietricum Isemburgensem, & in eius locum suffectus est episcopus Adolfus de Nassau. Occasionem præbuit hic euentus maximorum bellorum in Imperio. Fridericus Palatinus tuendum & seruandum suscepit Episcopum Dietricum, aduersus hunc concitauit Cæsar Vuirtembergensem & Badẽsem Comites, & Moguntinensem Episcopum. Hi dum populantur terram Palatini, capti sunt à Friderico Palatino sub annum 1462.

Eodem

Eodē anno cōtrà Adolphus Episcopus vrbem Moguntiam subegit.

Anno 1463. Viennæ in arce Fridericus Cæsar à ciuibus suis grauissima obsidione pressus est, & eius rei autor fuerat Albertus frater Cæsaris, sed Georgius rex Bohemiæ liberauit Fridericum repulsis ciuibus.

Des. Erasmus Roterod. nascitur, an. 1469.

Matthias Hūniadis filius ex Bohemica captiuitate liberatus anno 1468. rex Hungariæ declaratur, cui præfuit magna laude an. 37. ducta filia Georgij de Podebra regis Bohemi in vxorem: qui paulò pòst Bohemię regnū occupat, Casimiro expulso. Aen. Syl.

Georgius Scanderberchus vir bellicosus in Græcia Turcis resistit. Aen. Syl.

Ioā. Galeatius dux Mediola. eligitur. Sab.

Veneti Cyprum expugnant. Sab.

Anno 1465. Paulus 2. Venetus Papa 221. sedet annis 6. mens. 10. Hic ius & fas primus in scrinio pectoris se gerere affirmat: literatos omnes odio prosequitur. Gemmis ac margaritis vt alter Aaron ornatus incedit. Idem & capitis & equorum russata tegumenta cōcessit Cardinalibus. Platinam vt maiestatis reum, tanquam libellos famosos aduersus pontifices scribentem, in carcerem coniicit. Volat. Plat.

Poli quidam in Equicolis dicentes nullū verum Christi vicarium esse eorum qui post Petrum fuere, nisi qui paupertatem Christi imitati sunt, hæretici à pontifice censentur. Plat.

Carolus Burgundionum princeps.

Anno 1484. Carolus Burgundionum princeps Nußiam vrbem obsedit toto anno, idq; propter profligatum à Canonicis capitularibus Coloniensibus Episcopum Coloniensem Rupertum, quem restitutũ volebat dux Carolus. Cæterùm dum molitur Carolus diœcesim Coloniẽsem alienare ab imperio, & ad se transferre, armat cõtra eum exercitũ Cæsar. Belli dux erat Albertus Marchio Brandemburgensis, & imperij vexillifer Albertus Saxoniæ dux. Tandem vbi variè de transigẽda controuersia disceptatum est, cesßit Carolus, & tum dicitur primùm de tradenda in matrimonium Maximiliano Caroli filia tractatum esse.

Circa hæc tempora Bessarion Cardinalis Nicenus claret. Mat. Pal.

Georgius Trapezũtius & Nicolaus Perottus præsul Sipontinus in literis fulgent. Sab.

Simon puer Tridentinus à Iudæis martyrio coronatur, anno 1475. Monst.

Ferdinandus V. Rex Hispaniæ eligitur. Mich. Rit.

Carolus Burgũdiæ dux Leodiũ expugnat.

Nanse.

Anno 1477. Carolus Burgundiæ dux vincitur & occiditur prope Nansen vrbem à Lotaringicis & Heluetijs. Nam Lotaringiæ duci Nansen eripuerat Carolus, & in Heluetia Gransem ciuitatem & oppidula alia occuparat, præterea & in Gransen oppido quingentos & duodecim numero Germanos laqueo iusserat strangulari.

Mortuo Carolo Galli conabãtur Flandriã & Brab

& Brabantiam suo regno addere, quæ res ingentia bella peperit. Cæterùm nolentibus Burgundis alienari Ducatum à filia Caroli, consultatum est de despondenda filia Caroli Maximiliano Friderici Cæsaris filio. Itaque anno 1477. profectus est Maximilianus, probè instructus, in Brabantiam, accepitque Mariã Caroli filiam in matrimonium, vnde factum est vt auxerit non mediocriter gloriam Austriaci nominis, & multas præclaras res fecerit Maximilianus, ad tuendas eas terras aduersus impetum Gallorum. *Maximilianus.*

Anno 1471. post Paulum 2. factus est P. 222. Sixtus 4. (qui & Xystus quibusdam est) minorita. sedit ann. 13. Hic ad arma potius quàm religionem natus, Iubileum in 25. annum reduxit, & celebrauit ipse primus. propinquorum suorum causa pleraq; præter ius agebat. Volat.

Anno 1477. Iacobus Arminiacus Nemorosi Dux Lutetiæ gladio percutitur. Io. Til.
Stahmi & diuersoria cursoriis equis à Ludouico 11 Rege primùm in Gallia constituta. Ioan. Til.

Anno 1478. Princeps Arausiensis Burgundiam vtranq;, paucis vrbibus exceptis, in regis Ludouici 11. ditionem subdit: sed paulò pòst, cùm promissa nõ præstarentur, defecit, & res in Burgundia perturbauit. Io. Til.

Anno 1479. Heluetij primùm à rege Gallo stipendium accipiunt. Io. Til.

Ioãnes de Monte regio Mathematicus, discipulus Georgij Purbachij, & Rodolphus

Agricola Phrisius in Germania illustres habentur.

Ambrosius Calepinus monachus agnoscit.

Pomponius Lætus Romæ claret.

Angelus de Clauasio Franciscanus summã angelicam edit. Vol.

Anno 1480. Veneti cum Turcis pacem ineunt. Sab. En. 10. lib. 7.

Moguntiæ Academia à Diethero episcopo Isemburgensi fundatur. Monst.

Mahometes Hydruntum obsidens

Circa hæc tempora, nempe Sixti quarti tẽporibus, anno 1480. Mahometes Turcicus Cæsar Hydruntum in Italia obsedit, & potitus est, incredibili ibi tyrannide perpetrata. Terror tantus Italiæ incussus erat, vt Sixtus pontifex iam fugam in Galliam adornaret, sed eodem tempore quo capitur Hydrũtum, moritur Mahometes, idque fato quodam, ne latius Italiam peragraret. Porrò interea dũ hæc gerũtur, belligeratur Alfonsus rex Neapolitanus cum Senensibus: sed nuncio de Hydrunto allato properat redire in regnũ suũ, atq; obsessum Hydrũtum eripit ex manibus Turcarũ. Nam mortuo Mahomete, & iam ꝓperãtibus domũ redire Turcis ne quod dissidiũ oriretur in regno ipsorũ, facilè obtinuit vrbẽ Alfonsus, profligatis ex Italia Turcis.

Alfonsus rex Neapolitanus.

Porrò Mahometes post se tres reliquit filios quorũ primus Mustapha Venereis rebus ac venationibus nimis indulgens, in primo ætatis flore extinctus est: & Baiazeres (seu Paiazetes) expulso fratre Zizimo, imperium sibi vendicauit anno 31. postquàm imperio

præsedisset, pharmaco venenato per Iudæum quendam medicum sublatus est. Pau. Io.

Anno 1481. Renato Andegauensi sene rege Neapoli expulso mortuo, Ludouicus vndecimus rex Gallus eius hæreditatem sibi asserit. Io. Til.

Maria Maximiliani cõiunx, ex equi lapsu, vnde in febrim incidit, moritur, relictis Philippo & Margarita liberis.

Anno 1482. Gandauenses Maximilianũ ad id adigunt, vt despõsa filia Margarita Delphino Franciæ, cum rege trãsigeret, & quas terras & loca rex peteret, ei concederet. Itaque illa annum attingens tertium in Franciam adducta est.

Post Sixtum quartum factus est P. 223. Innocentius 8. Genuensis, anno 1484. sedit annis octo. Is Noruegis permisit vt sine vino sacrificarent.

Anno 1485. bellũ in Britannos à Gallis excitatur. Io. Til.

Pestilens sudor hoc anno primùm in Anglia promanat. Geor. Li.

Anno 1486. Maximilianus Cæsar creatus est Aquisgrani: coronatur die 10. Apri. Dum Cæsar Frãcofordiæ eligitur, mortuus est ibi Albertus Marchio Brandemburgensis, cui & sapientis principis & strenuissimi militis gloriam tribuunt etiam historici Itali.

Sigismundus dux Austriæ Venetos prælio vincit. Sab.

Ferdinandus rex Hispaniæ Saracenis Granatæ regnum adimit, totam gentem Hispa-

niæ eiicit. Volat.

Hermolaus Barbarus, Angelus Politian⁹, & Ioannes Picus Mirandula, Baptista Mantuanus Carmelita, Ionianus Pontanus, Philippus Beroaldus, & Marsilius Ficinus circa hæc tempora florent, & paulò pòst Raphael Volaterranus, & Georgius Valla Placentinus.

Henricus 7. primus Anglorũ rex militare satellitiũ ad corporis sui custodiã adhibet.

Anno 1487. Puer quidam ignobilis in Anglia pro Edouardo Varuicensi Clarentij ducis filio à sacerdote subornatus, ingentem populi tumultum excitat, quem rex producto è carcere Varuicensi sedat.

Eodem anno Gallorũ opera capitur Maximilianus à ciuibus subditis suis Brugis Flandriæ. Cæterùm dum subsidio totius imperij instructus Fridericus Cæsar descendit in inferiorem Germaniam, dimissus est liber Rex Maximilianus.

Anno 1488. Iacobus 3. Scotorum rex, nobilium suorũ coniuratione occiditur, cui succedit Iacobus 4.

Eodem anno 5. Cal. Augu. pugna ad fanũ Albini aduersus Britannos 7. Idus Decemb. Franciscus Britanniæ dux obiit. Pax cũ Britannis Gallo coit.

Initium artis imprimendorum librorũ typis æneis, ponũt sub Friderico 3. & hãc ipsam artem excudendi libros Moguntiæ primùm repertam ferunt, an. 1440.

Ars tormentorum bellicorum multò vetu-

ſtior eſt, & eam item in Germania excogitatam putant.

Anno 1489. Carolus Gallus Margarita Maximiliani filia repudiata Annam Britanniæ hæredem ducit, quàm per legatum nuptam Maximiliano, ipſi eripiebat.

Henricus 7. rex Anglus vrgente Maximiliano imperatore exercitum in Galliam traiicit. Bononiã fruſtrà oppugnat. facta deinde pace, certa pecunia ei numerata, in Angliam redit. poſtridie Atrebates proditione capti ab Archiducis militibus, qui Ambianos pariter opprimere conati ſunt. Tandem pax & ſoror Caroli Archiduci cum comitatu Atrebatium datæ ſunt, an. 1490.

An. 1490. Maximilianus hæreditarias terras ſuas ducatus Auſtriaci occupatas olim ab Hungarorũ rege Mathia iam mortuo repetit & poſsidet.

Doryphori quos Lantzknœchos dicunt, in Germania orti.

Chriſtophorus Columba Genuẽſis, & Americus Veſputius Hiſpanus, ex Portugallia an. 1492. ſoluentes, nouas & auriferas inſulas, terras incognitas, vltra & citra Calecutium ad 1052. longa & periculoſa nauigatione inuenerunt. Sab. Volat.

Anno 1492. Alexander 6. Valentinus Calixti ex ſorore nepos pontifex 224. creatus, ſedet ann. 11. Hic nothos ſuos excellentiſsimis honoribus extulit, eos principes Italiæ conſtituit: ad pecuniam arquirendam noua officiorũ collegia excogitauit. Principes per di-

plomata ad Iubileũ hortatus eſt. Huius pontificis tempore maior licentia gladiatorum Romæ quam antea vnquam fuit. Volat.

Is pontifex filium habuit Ducem Valentinum, quem principem Vrbinatem fecit. Illius dictũ erat, O Cæſar, O nulla. id eſt, Aut Cæſar, aut nihil. Tãdem nihil factus eſt Nam propter varias technas ſuas, quæ ſummo cum dolo coniunctæ erant, trucidatus eſt.

Anno 1493. Imperator Fridericus tertius è viuis ſublatus eſt in oppido Lyntz, & Viennæ ſepultus.

Eodem hoc anno Turcæ incurſionem faciunt in Croatiam: ſed à Maximiliano, qui tum in Auſtria erat, exercitu quindecim millium inſtructo repulſi ſunt. Iidem tamen alia parte Methonẽ Naupactum & Dyrrachium Venetis auferunt.

Vladiſlaus Polon' Hũgariæ præeſt an. 22.

Iudæorum 120000. ex Hiſpania eiiciuntur. Sab.

Ordo pœnitentium mulierum ex publicè peccatricibus, Ioannis Tiſſerrani Minoritæ admonitu Pariſiis incipit. Volat.

Maximilianus Cæſar Germanus 38.

Maximilianus imperator.

ANNO Chriſti 1494. imperium ſuum Maximilian' auſpicatus eſt defuncto patre, quocum viuente adhuc imperium ſimul adminiſtrarat annos 8. Cæterùm poſt obitum patris regnauit an. 25. Auſpicia imperij quanquam humilia & infirma fuerunt, tamen ceſſere

poſtea

postea ad summam gloriam & incrementum regni Germanorum.

In initio imperij Maximiliani Carolus 8. rex Gallus cognomine gibbosus, exercitũ in Italiã perduxit, & Neapolin cepit. Cæterùm post reditum suũ in Galliam anno sequenti, Neapoli iterum potitus Ferdinãdus iunior, profligatis Gallis ex Italia auxilio Maximiliani, quos præsidij loco reliquerat Gallorũ rex apud Neapolitanos.

Gesit Maximilianus multa & ingẽtia bella, primùm in inferiori Germania, Flandria & Brabantia, in quibus ipse sua manu dicitur multa præclara facinora patrauisse, quorum ego audiui pleraque, sed penitus explorata non habeo. Atq; vtinam cõtingeret aliquando quispiam peritus tantarum rerũ, qui eas omnes historias in gloriam tanti principis iusto volumine describeret, ac pro dignitate fortitudinem atq; virtutes tam strenui imperatoris in rebus gerendis orbi commendaret. Ipse audiui ex Pyrcamero Norimbergensi, à Maximiliano ipso res gestas suas aliquot annorum adnotatas. Dixit enim nauigasse se vnà cum Cæsare Maximiliano à Lynda vrbe Constantiam vsque: & cùm iam inter nauigandum ocium esset nactus Maximilianus, vocasse ad se scribam, eíque dictasse Latinè vnius anni res gestas, & aptissimo ordine, & omnium circunstantiarum atque occasionum explicatione. Cæterùm cùm existimasset Pyrcamerus secreti aliquid fortè excepturum scribam, ideóque secedere vellet,

Pyrcamerus Maximilianus ipse res suas gestas adnotauit.

iussisse tum Cæsarem vt maneret, & auscultaret. Quin & sub vesperā ea quæ dictauerat, legenda præbuisse Pyrcamero, quæsisséque, nunquid placeret ista militaris Latinitatis dictio? & addidisse quoque, studio sibi esse ista compendiosè & clarè sic comprehendere, vt postea eruditis viris liceret eas historias tanto exactius per circunstantias & causas suas explicare. Et adfirmauit Pyrcamerus, nullius Germanici historici scripta stylo tam puro esse edita atque ea fuisset Maximiliani oratio. & has ipsas annotationes adfectasse se post obitum Maximiliani, verùm consequi non potuisse. Sed hæc de inferioris Grmaniæ rebus gestis dixisse satis sit.

Anno 1495. in Comitiis Vuormacianis ex Comitatu Vuirtembergensi Ducatus factus est, & Comes Ebrardus primus Dux creatus est.

Anno 1497. Carolus 8. Rex Galliæ repente Ambœsiæ moritur, nullis relictis hæredibus. Succedit Ludouicus duodecimus, an. 17. Is principio regni, Academiæ Parisiēsis tumultuantis statum componere, studiosorum priuilegia reformare, fori pariter ac iudiciorū abusus emendare & tollere instituit.

Anno 1499. Edouardus Varuicensis Clarentij ducis filius, Edouardi 4. regis Angli nepos puerili ætate Londini in foro publico innocens percutitur. Geor. Li.

Ludouicus 12. rex Gallus Annam Caroli 8. defuncti relictam, Britanniæ ducem, repudiata Ludouici 11. filia, vxorem duxit. Repudiatæ

diatæ Biturigas aſsignat.

Parlamentum Rotomagi Cal. Octob. Scacarij loco inſtituitur, Georgij ab Ambœſia archiepiſcopi conſilio.

Mediolanum à Gallis expugnatur.

Cremona Venetis opera Gallorum reſtituitur.

Anno 1499. 25. die Octobris Lutetiæ pons ſublicius in Sequana, qui D. Mariæ dicitur, corruit, qui poſtea ex lapide cæſo ac quadrato magnificè ex integro conſtructus eſt.

Eodem anno Heluetij contra vicinos ſuos Auſtriacos arma mouerunt, ad quos eripiendos ſubito ꝓperauit Maximilianus ex Gheldria, vbi tum quoq; ei res erat. Porrò multis vtrinq; leuioribus prælijs commiſsis, conſtat circiter 20. millia virorum concidiſſe. tãdem per tranſactionem res eſt compoſita.

Heluetij contra Auſtriacos vicinos.

Anno 1501. crucis imagines veſtibus hominum in Germania inciderunt paſsim. Verùm ſimile quiddam iam ſæpe antea factum erat.

Imagines crucis viſæ.

Poſt Alexandrũ 6. factus eſt 225. papa Pius tertius Senenſis, anno 1503. ſedit dies 17.

Pio ſucceſsit Iulius 2. Genuẽſis, papa 226. vir bello quàm religioni aptior. ſedit an. 10. Aduerſus hũc edita ſcripta ſunt per Bernardinum Cardinalem in bello Veneto de celebrando concilio. Res propemodũ ſchiſmatis occaſionẽ præbuiſſet, niſi ſingulari ſua prudentia id anteuertiſſet Cæſar Maximilianus.

Iulius Bononiam vi capit pulſis Bentiuolis, maximoſq; tumultus in Italia mouet, & Heluetiorum opera vſus, Seruiam, Rauen-

nam, Fauentiam, Mutinam & Mirandulam occupat, anno 1510. P. Phry.

Quatuor monachi prædicatorũ Bernæ ſimplici fraterculo ſumma calliditate ſtigmata ſanctitatis inſigentes ad Franciſcanorũ contumeliam, comburuntur dolo detecto. Fran.

A. Sabellicus hiſtoriarũ rhapſodiam à condito mundo ad 1504. annum contexit. Hed.

Fridericus Dux Saxoniæ optimus Vuittembergẽſem academiam fundat anno 1502. Franc.

Conradus Celtes poëta primus Germanorum claret.

Ioannes Reuchlinus Capnion theologus hebraicas literas in Germania docet. Mõſt.

Bauaricum bellum.

Anno 1504. Bauaricum bellum fuit, in quo Cæſar Maximilianus Bauariæ principes aduerſus Philippum Palatinum Comitẽ Rheni, & ducem Rupertum filium Philippi Palatini tuebatur. Is enim Georgij ducis Bauarici filia ducta, Landshut, & eam ipſam Bauariæ partẽ, hæreditario titulo tranſſcribendam ſibi affectabat. Sed Rupertus vnà cum ſua coniuge è viuis ſublatus eſt dum geritur hoc bellũ, & Palatinus magna parte ſui principatus exutus eſt per Cæſarianos & Vuittẽbergenſes. Quin & ingentes copiæ Bohemorum, quæ in auxilium venerãt Palatino, proſtratæ ſunt à Cæſare. Tandem verò vſus Maximilianus non minori prudentia, quàm manſuetudine, in gratiam recepit Palatinum ne qua perturbatio receptæ iam diu cõſtitutionis de iure electiuo in imperio exoriretur.

Anno

An. 1505. obſedit Cæſaris exercitus Gheldriæ Ducem in oppido Arnheym, eumq; vt ſeſe dederet, ſubegit.

Anno 1506. Philippus Maximiliani filius Hiſpaniarum Rex & Dux Burgungiæ in fata conceſsit anno ætatis ſuæ 28.

Philippus Maximiliani filius.

Anno 1507. non minus ingens quàm diuturnum bellũ cepit Maximilianus aduerſus Venetos, in quo & plurima cruenta prælia, & mirabiles mutationes acciderunt. Rex Gallorum Ludouicus primùm à Venetis ſtabat, poſtea ad Cæſarem defecit: contrà Iulius papa primùm Cæſaris, deinde Venetorum partes eſt ſecutus. Amiſerunt in hoc bello Veneti præſtantiſsimas ſuas vrbes, Veronam, Paduam, Teruas, & aliàs multas. Porrò cùm defeciſſet pontifex ad Venetos, contra eũ quoque arma mouere cœpit Rex Franciæ, cùm iam vteretur adhuc Cæſarianis militibus in Italia. Iam verò timebat Cæſar, ſi victoria potirentur Galli, ne Neapolim quoque inuaderent, & fortaſſe Romæ etiam machinarentur aliquid in perniciem imperij. Miſit itaque Cardinalem Saltzburgenſem Matthæũ Langium conſiliarium ſuum pacis poſcendæ cauſa, ad Iulium pontificem. priuſquàm inter ſe confligerent pontifex & Gallus. Iulius, vt qui Hiſpanorum & Italorum præſidio inſtructiſsimus erat, exiſtimabat victoriæ ſpem certiſsimam eſſe, ideóque pacis cõditiones ſuſcipere recuſauit. Prælium commiſſum eſt in Paſchatis die, anno 1512. propè Rauennam vrbem. Pontificis exercitus ſuc-

Ludouicus Rex Gallorum.

Iulius papa prælio victus ad Rauennã vrbẽ in die Paſchatis.

cubuit, & conciderunt in eo conflictu virorum sedecim millia. Neq; verò legitur vllam aliam pugnam sub hæc tempora fuisse perinde grauē, in qua vtrinque tantis viribus sit certatum. Tum verò post amissam victoriam vltrò exoptauit Iulius cū Maximiliano inire concordiæ fœdera. Cæterùm ne quid tentaret amplius in Italia rex Gallorum, concitabant aduersus eum Maximilianus & pontifex Angliæ regem, Germaniam & Heluetiam, atq; ita demum coactus est Gallus deserere Italiam. Postea Veneti quoque Maximiliano reconciliati sunt.

Anno 1511. Selimus Turcarū imperator 9. imperat an. 7. is patrē regno exuit, duos Soldanos deuicit, Aegyptū & Arabiam suo regno adiecit. Gasp. Hed.

An. 1513. post Iulium 2. factus est papa 227. Leo 10. Florentinus, Laurētij Medicis filius. sedit an. 9. Is ducem Vrbinatem possesione deiicit, musicorum studiosissimus.

Pugna Gallorum & Anglorum ad Morinos hoc ipso anno, quæ ab euntu Calcaria dicta est: in qua Galli, Longeuillanus Dux, Baiardus & Bussius, capti, in Angliam ducuntur. Morini & Tornacenses obsessi Anglis se dedunt.

An. 1514 Anna Ludouici Galli Regis vxor è viuis excedit 5. Id. Ianua. Claudia & Rena ta liberis superstitibus, quarum natu maiorem Claudiam Franciscus Valesius dux Engolismensium vxorem ducit.

Lōgeuillani ducis captiui opera pax inter Reges

Reges Anglum ac Gallum facta. Ludouicus Gallus Mariam Henrici Angli ſororem vxorem accipit 7.Id.Octob.& proximis Calendis Ianua.moritur.

Anno domini 1515. Franciſcus Valeſius 8. Calend.Februa.apud Remos 57.rex Gallorũ inauguratur, præeſtq; rebus an.32.ac menſ.3. Is anno 1516.expeditione Mediolanenſi ſuſcepta, ad 15.horas cum Heluetiis pugnans victor euadit, Mediolanum recipit, Maximilianum Sfortiam ducem captum in Franciam mittit, cum Heluetiis fœdus init.

Eodem anno Maria Henrici 7.Angli regis filia Grynouichiæ naſcitur, & regni hæres declaratur.

Pragmatica ſanctio abrogatur, frementе & tumultuante Clero Gallico. Concordata ſubſtituuntur.

Anno 1517.remiſsio & venia ſcelerũ omniũ indulta à Leone põtifice per vniuerſam Chriſtianorum ditionẽ iis, qui aut nomina darent aut bona ſua erogarent in expeditionem Turcicam, quæ Cruciada vocitata eſt.

Hoc tempore Martinus Lutherus Saxo, ordinis D.Auguſtini, primùm aduerſus indulgentias Põtificis ſcripſit, mox peiora auſus, vnde non pauci nec parui in eccleſia Germanica tumultus orti ſunt: quare ipſe cum ſuis ſequacibus à Romano pontifice & Cardinalibus an.1520.die 37.Iulij hæreticus cẽſetur.

Hoc anno circa Trinitatis quidam Petrus Longus pirata inſignis, ex Friſia oriundus, factionem 500. hominum nequam & profu-

gorum militum, planè (quod dicitur) manipulum furum habens, piraticam exercebat, & ciuitates in mari septentrionali plurimū infestabat. Voluit enim vastator Danorū, vindex Bremensium, interceptor Hamburgensium, crux Hollandorum prædicari. Insignia eius, & vestimenti ornatus, patibula rotæque pictæ erant, quæ tum gestabat ipse pro symbolo, aliquando ab illis portandus, seu longā literam facturus.

An. 1518. Ladislaus Hungariæ & Bohemiæ rex moritur, cui succedit Ludouicus eius filius.

Fames per vniuersam Germaniam.

Thomas morus Anglus & Huldrichus Huttenus eques Germanus eruditione innotescunt.

Ioannes Eccius Theologus Ingolstadij floret.

Maximilianus Cæsar diem vitæ supremū claudit.

Carolus quintus Cæsar Ger*manus* 39.

ANNO 1519. Carolus quintus Maximiliani Cæsaris nepos, Hispaniæ rex, princeps Austriæ & Burgundiæ, à principibus electoribus, Alberto Cardinale Episcopo Moguntino, Hermanno Coloniensi episcopo Comite de VVida, Richardo Treuerēsi episcopo de Griefferklauu, Legato Ludouici Bohemorū Regis, Ludouico Palatino Comite Rheni, Friderico Saxoniæ Duce, Ioachimo Mar-

chiono

chione Brandemburgensi, Francofordiæ legitimis suffragiis Imperator Romanorum & Germanorum eligitur. Missus est ab Electoribus ad nunciandam hanc electionem Carolo Palatinus Comes Frideric⁹ in Hispanias. Itaque sequenti statim anno appulit in Germaniam Carolus & Imperiali corona Aquisgrani oxornatus est.

Anno 1520. Tornacum Gallis restituitur.

Eodem anno Selimus Turca in mense Septembri in pago Ciurlano, vbi prius aliquando cum patre conflixerat, pestifera febre ex vlcere in renibus nato correptus, morbi tædio sibi ipsi grauis, mortem obiit: nõ sine manifesto dei iudicio, vt quo in loco peccatum commiserat, ibidem & pœnas solueret. Itaq; Solimanus vnicus eius filius 10. Imperator Turcarum rerum potitur in Oriente.

Eodem anno Vlrichus dux Vuirtembergensis Sueuico fœdere depellitur, & ducatu exuitur, in exiliumq; agitur. quòd dum cædẽ ministri cuiusdam sui vlcisci cupit, Rentlingam ciuitatem liberam in suam ditionem redegisset.

Reges Gallus & Anglus splendidissimo vtrinque apparatu ad Ardeam conueniunt.

Anno 1521. Turca Belgradum (quæ est Alba Græca) in Hungaria propugnaculũ Christianorum, expugnat.

Edouardus dux Buchyngamiæ in Anglia capite damnatur. 11. Cal. Maij.

Hoc anno cùm latè serperet per Germaniã Lutherana hæresis, atq; adeò in Anglia per

multorum capita grassaretur, Rex Henricu 8. in fidei Catholicæ & sacramentorum asse- tionem præclarum volumẽ edidit: quod cùm Leo pont. max. in Cardinalium suorum cœtu perlegisset, approbato collaudatoq; catholici regis iudicio, Regem ipsum posterosque ad perpetuam pij instituti memoriam, fidei defensoris titulo insigniuit. Geor. Li.

Carolus Cæsar Mediolanum Gallis extorquet.

Idem Maseriam oppidũ in Campania frustrà obsidet.

Hisdinum in agro Morinensi à Gallis expugnatur, arx deditione capitur.

Anno 1522. Carolus 5. Caleto in Angliam traiicit 8. Id. Iunij, magnificentissimoq; apparatu à Rege exceptus Londinum intrauit: indeq; ad Vindesorium castrum honorificè deductus, post aliquot dies ab Antonæ portu in Hispaniam soluit.

Leo pontifex moritur, Adrianus 6. Germanus Traiectensis, præceptor Caroli imp. moderatæ vitæ homo, papa 228. in eius locũ sufficitur. sedit menses 20.

Galli Fontarabiam in confinio Galliæ & Hispaniæ capiunt, & præsidio muniunt. Cæsariani Tornacum deditione recipiunt.

An. 1523. 8. Cal. Ian. Rhodos insula post longam obsidionem in Solymani Turcæ potestatem venit.

Latronum manus in Gallia duce quodam Macloueo, qui se regem Guillotum dicebat, vincuntur, & profligantur: ipse dux truncatis

prius

prius manibus, capite plectitur.

Christiernus Daciæ Rex regno expulsus in Angliam profugit.

Anno 1523. Clemens 7. Florent. pontifex ordine 229. salutatus, præest rebus an. 11.

Borbonius magister Eq. in Gallia, cũ aliquot Gallis nobilibus ad Cæsarem deficit.

Semina in terram iacta, in Gallia circa D. Martini festum gelu perempta: vnde fames nata.

Troia in Campania Galliæ incendiis deformata.

An. 1524. Carolus Sufforciæ dux in Anglia, traiecto in Galliã exercitu, Picardiã vastat.

Henricus 8 Angliæ rex à Clemente pontifice rosa aurea honoris causa donatur. G. L.

An. 1524. Claudia regina Francisci Galli regis vxor moritur.

Hoc ann. Franciscus Rex Gallus apud Papiam in Lõgobardia à Cæsarianis militibus in conflictu captus est, & postea in Hispanias perductus: quem Cæsar anno proximo in Galliam remittit, duobus Regis filiis natu maioribus obsidibus receptis. Duces prælij, de quo modò diximus, fuere Nicolaus Comes Salmensis, Georgius Fronsbergius Eques, Marcus Sittich, Dux Borboniẽsis, Marchio Pisqueranus.

Eodem hoc anno in Germania horribiles, & antè nunquam auditi motus à seruis rusticis in Alsatia, Sueuia, Francia, Thuringia, & in illis terris quæ ad Rhenum sitæ sunt, excitabantur. Motus hi magna vi & armis prin- *Bellum rusticanum.*

cipum

cipum sunt repressi, adeò vt intra menses fe
rè tres supra centena millia rusticorum con
ciderint in conflictu, non aliter atque pecor
trucidati. Porrò Christophorus Schapleru
quidã cognomento, duodecim articulos con
scripserat de libertate Christiana, inter quo
hic erat præcipuus, Tributa non esse pende.
da Magistratui. Ex hac doctrina, spe liberta
tis acquirendæ, maxima pars rusticorum ac
censa, dicitur arma cepisse aduersus legiti
mos Magistratus. In Mülhausen Thuringia
oppido, concionator ecclesiasticus erat Th
mas Monetarius. Is palàm docuit restaurat
rum se collapsum Ecclesiæ statum, gloriaba-
turq; priuatim sibi à Deo reuelationes fieri,
& ad euertendam tyrannidem impiorum, gl
dium Gedeonis sibi commissum esse. Eduxit
turmatim cohortes vulgi, iussitq; nobilium
domos diripi, & monasteriorum bona compi-
lari. Cæterùm dum deprædantur passim ple-
beiæ copiæ sine ordine, deleuerunt eas Saxo
niæ principes, & Lantgrauius Hessorum. Mo
netarius & sociorum eius pleriq; capti sunt:
& capite truncati, pœnas impij sui instituti
dederunt. Monetarius hic primus autor ex-
titit phanatici illius erroris Anabaptistarũ,
qui puerorum baptismum damnant, anaba-
ptismum docent, iuramenta auferunt, omnia
communia faciunt, etiam vxores, aliosq; in-
finitos errores sub euãgelij prætextu passim
seminant.

In hoc versiculo vtriusque temporis, & de
Francorum rege capto, & de strage rusticorũ

ratio

ratio comprehensa est.

Captus erat Gallus, coëunt cum rure cohortes.

Hoc tempore Ioannes Oecolampadius Basileæ, & Vlrichus Zuinglius primum omniũ scriptis libellis damnatum Berengarij errorem renouarunt, in participatione cœnæ dominicæ nõ distribui verum corpus & sanguinem Christi. Tametsi anno superiori idẽ hoc odiosum argumẽtum insanus homo Andræas Carolostadius iam antea proposuerat.

Ioan. Oeco. & Vlrichus Berengarij errorem renouarunt.

Andræas Carolostadius.

Pax inter Reges Gallum & Anglum coit. Ferdinandus archidux Austriæ, Caroli 5. frater, Hungariæ & Bohemiæ rex designatur.

Anno 1526. à Solimano Turca cæsus est Hungarorum rex Ludouicus, Buda direpta, Hungaria ferro & igne vastata.

Ann. 1527. à Duce Borboniensi Cæsarianus exercitus Romam perductus est, vrbs obsessa & capta direptaque. dux Borbonius in oppugnatione sclopo percussus interiit. Pont. obsidionis necessitate coactus in Angelica arce captum se dedit Cæsarianis: sed eum pro singulari clementia sua liberum dimisit Cæsar, ac pristinæ dignitati restituit, vt Christiani orbis publicæ tranquillitati consuleret. Quidam scribunt 40000. aureorum millibus redemptum esse ab hostibus.

Borbon dux

Roma capta.

Annorum numerus in hoc disticho est.

Altera post captos Gallos, populiq; furores
Aestas, te capta, Roma cruenta fuit.

An. 1529. Henricus 8. Angliæ rex, & regina Catharina Caroli 5. Cæsaris matertera, sub-

orta

orta de matrimonij sui iure quæstione, coram Laurentio Campegio & Thoma Eboracensi Cardinalibus legatis Londini causam dicunt.

Anno eodem Carolus 5. in Italiam profectus est, & summis honoribus à Principibus & ciuitatibus omnibus exceptus est.

Solymanus Viennam quāto exercitu obsederit.

Eodem hoc anno mense Octobri Turcicus imper. Solymanus centena millia & circiter quadraginta millia in Germaniam perduxit, id quod ipsos postea gloriatos esse in Cracouiensi vrbe compertum est. Ac per aliquot septimanas Viēnam Austriæ vrbem obsedit, eamque grauiter oppugnauit. Sed Palatinus Comes Fridericus, dux militum ab imperio designatus, magna celeritate collectum exercitum miserat Viennam iam ante triduum quàm vrbs obsideretur à Turcis. Aderat his in vrbe Vienna Palatinus Comes Philippus. proinde benigno fauore Dei sic est fortissimè defensa vrbs Vienna, vt tyrannus Turcarum cum summo probro, & cum maxima clade sui exercitus recedere coactus sit. Internuncius Polonorum dixisse fertur, circiter octoginta millia Turcarum in oppugnatione vrbis Viennæ deleta esse, partim etiam in fuga commeatus inopia & magnitudine frigorum perijsse. Obsidionis annum ex his versiculis deprehendes.

Cæsar in Italiam quo venit Carolus anno,
Cincta est Riphæis nostra Vienna Getis.

Maximilianus Sfortia Lutetiæ moritur, & apud Carmelitas sepelitur, an. 1530.

Franc

Franciſcus Sfortia vltimus dux Mediolanenſium Italiam turbat. Ei Chriſtierni Regis Daniæ captiui filia Dorothea, Caroli 5. imp. neptis ex Iſabella ſorore, cum Mediolanenſis ditionis dote in matrimoniũ traditur.

Leonora Caroli 5. ſoror Regi Gallo deſpõſata, ex Hiſpania cum obſidibus regis liberis immenſo auro redẽptis in Galliã veniens, maximo totius populi gaudio excipitur.

Florentia Cæſaris auxiliis à Clemẽte pontifice obſeſſa deditionem facit: & Clemens inclementer & inhumaniter in Florentinos ſæuit.

Iac. Faber, Aug. Eugubinus, Io. Cochlæus, Philip. Melanchthon, Iodo. Clichtoueus, Ludouicus Viues, Bucerus, Vu. Capito, Gaſparus Hedio, Symon Grynæus, multiq; alij tã in Gallia quàm in Germania literarum nomine innoteſcunt.

Hoc anno Franciſcus Valeſius Gallorum rex, vt bonarum artium & literarum ſtudioſiſsimus, Iano Laſcare, Gulielmo Budeo, & Gulielmo ac Ioanne Bellaiis fratribus hortantibus, Lutetiæ doctiſsimos viros honeſtis ſtipendiis publicos profeſſores inſtituit. Iacobum Tuſanum & Petrum Daneſium, Græcarum literarum: Franciſcum Vatablum, & Agathium Guidacerium, & Paulum Paradiſum, Hebraicarum: Bartholomæum Latomum, Latinarum. Quam rem feliciter ſuccedere videns, Petro Caſtellano anagnoſta ſuo auctore, prioribus alios inſuper addidit: Orontium Fineum, & Paſchaſium Hamelium,

mathe

matheſeos profeſſores. Vidum Vidium, me dicinæ: Gulielmum Poſtellum, peregrinar literarum: Franciſcum à Vicomercato, phil ſophiæ. Quibus aut vita functis, aut ſpont profeſsionis munus deponentibus, alij ali tempore ſuffecti ſunt Ioannes Strazelius D neſio: Petrus Gallandius Latomo: Ioanne Calignius Agathio: Ioann. Mercerus Cali gnio: Iacobus Syluius Vidio: Dionyſius Co roneus Poſtello: Adrianus Tornebus Tuſa no: Bertinus Comes Vatablo. Bertino comi ti Rod. Baynus Anglus: omnes viri inſignite docti, & reip. literariæ cùm primis vtiles.

Carolus Bononiæ à papa coronatus.

An. 1530. 24. Feb. Carolus Cæſar Bononiæ à Clemente pōtifice Imperij inſignia accipit, ſolenni quadam magnificentia & apparatu.

Comitia Auguſtana

Poſtea in Germaniam reuerſus eſt, & pridie corporis Chriſti Auguſtam venit, quo co mitiorum dies indictus erat. Venerant eò po tentiſsimi principes Germaniæ, à quibus ſum ma veneratione exceptus eſt. Quanquam verò variè tentaret Cæſar controuerſias in religionis cauſa componere, & in tranquillitatem reſtituere, nihil certi tamē vel effici vel conſtitui potuit in tanta diuerſitate ſententiarum. Tandem vulgato edicto mandauit ve teres ritus cæremoniarum, & doctrinam vſitatam in Eccleſia Romana retinendam eſſe.

Eodem anno, die Octobr. 8 ingens, & nulla antea memoria hominum tanta viſa exundatio facta eſt Romæ, eaq; circa 24. horas perdurauit, atque hac ipſa exundatione in Floræ campo ad longiſsimæ haſtæ altitudinem

ſtante,

ſtante, multa ædificia, muri, domus, bona denique corrumpebantur.

Ferdinandus 40. *Germanus Cæſar.*

ANNO 1530. Ferdinandus Hungariæ & Bohemorum rex, Archidux Auſtriæ &c Cæſaris Caroli frater, Romanorum rex creatus eſt, idque veterum Imperatorum exemplo, qui alios ſibi cooptare ſolebant, vt certū ſucceſſorem haberet Imperium, & mortuo altero ne quod diſsidium, vel belli occaſio ſuboriretur inter imperij principes. Electio hæc facta eſt Coloniæ an. 1530. Idem anno ſequēte, Aquiſgrani coronatus eſt mēſe Ianuario. *Ferdināduɛ Hung. rex.*

Eodem anno Cometes in Germania, Italia & Gallia viſus eſt circiter ſextum diem Auguſti: & primùm aliquot diebus mane ante ortum Solis apparuit; inde ſecutus eſt Solē, & ſub veſperum poſt occaſum Solis circiter tres ſeptimanas viſus eſt, vſque ad tertium diem Septembris. Curſus eius fuit per Cancrum, Leonem, Virginem & Libram, vbi deſijt videri, neque apparuit amplius poſtea. *Cometa viſus.*

Non multò pòſt in Octobri exortum apud Heluetios bellū eſt. Nam à Tigurinis obſeſſa itinera erant, ne vicinis eorum Zugianis, Vrianis, Suicianis, Syluianis, & Lucerueniſibus frumenta, ſalem, aliosque cōmeatus quis poſſet apportare. Proinde hi arma ceperunt aduerſus Tigurinos. Concurſum eſt infeſtis ſignis, & tribus prælijs victi Tigurini ſuccubuerunt. In primo conflictu concionator ec- *Heluetiorū bellum inter ſe.*

clesiasticus Tigurinorum Vdalrichus Zuin
glius cæsus est. Interea sedulò conati sunt vi
cini eorum Argẽtinenses & Constãtiani exu
scitatam tragœdiam inter confœderatos cõ
ponere. Itaq; post menses octo & septimana
sex tumultus consiluit. Tigurinorum perie
runt circiter quinque millia: ab altera part
numero pauci. Annorum ratio in hoc disti
cho est.

Occubuit patrio bellator Zuinglius ens
Et pressa est armis gens populosa suis.

Ratisbonæ habita Comitia.

Anno 1532. Carolus Cæsar ex Brabantia i
superiorem Germaniam redit, & in Marti
vnà cum fratre suo rege Ferdinãdo Ratisbo
nam venit, Comitiorum agendorum caus
Venerunt eò missi ex vrbibus Imperialibu
Legati. Aderant & principum plerique, au
saltem eorum Legati. tractatũ magno omni
consensu est de præsidio mittendo aduersu
Turcarum irruptionem. Et vt certatim aux
lia possent parari ab omnibus ordinibus Im
perij, vltrò consensit Cæsar, vt pacis legibu
constitutis, disceptatio cõtrouersiæ religio
nis prorogaretur. In hac pace facienda ege
runt ex mãdato Cæsaris, Episcopus Mogun
tinus Albertus, Comes Palatinus Rheni Lu
douicus, Electores, cum Ioãne Friderico Sa
xoniæ duce, qui à patre suo Principe Saxo
niæ Ioanne Electore missus erat, & cum Le
gatis Philippi Lantgrauij Hessorum, & cu
ijs qui Electori Saxoniæ, & Principi Hesso
rum obnoxij & coniurati erant. Conuentu
celebrarunt primò Sueinfordiæ, deinde No

rimbe

rimbergæ. Neque verò vel ſtudium vel voluntatem deſyderare potuiſſes in tribus his principibus, Cardinale epiſcopo Palatino, & Ioanne Friderico Saxoniæ Duce, ad ſtabilem quandam concordiam faciendam in totius orbis Chriſtiani commodum. Tandem verò induciarum tempus permiſit Imperator vſque ad futurum conciliũ: vel ſi hoc non cogeretur, ad futura comitia, in quibus de cõtrouerſia religionis ageretur. Porrò in eodem hoc anno menſe Iunio, ipſo die Ioannis Baptiſtæ, Turcarum Cæſar Solymanus in Hungariam irrupit, & iuxta Belgradum in terram deſcendit copijs ducentorum milliũ inſtructus: & nihil quicquam tentans, in Auſtriam perrexit vſque in menſem Auguſtum. Tum verò oppidulum Guns appellatum, in ipſis finibus Hungariæ ſitum ſupra dies 20. obſedit, & grauiſsimis oppugnationibus inuaſit, ſed fruſtrà. Nam poſtquam tredecies oppugnaſſet, veluti fractus viribus diſceſsit, ſed hac lege, ſi dominus Nicolaus Iurichitz Hungarus, qui præerat oppidulo, ſeſe prius dederet. tum enim oppidulum incolume, & omnes ciues ſaluos fore. Id quod non grauatè fecit Hungarus, vt vita & ſalus miſerorum hominum in periculum non veniret.

Solymani altera irruptio in Germaniam.

Guns 13. oppugnata à Turcis.

Cæterùm vbi Roman. Imperator Carolus quintus Turcicæ expeditionis acceſſum certò cognouit, grauiſsimo mandato edito præcepit, vt Principes Germaniæ & omnes imperij ordines cum quanto maximo poſſent exercitu Auſtriam peterent. id quod factum

est. At verò quantas quisque Princeps copia
adduxerit, id certò compertum nō habemus
Illustrissimus Princeps Marchio Ioachimu
iunior Brandemburgensis, clementissimu
princeps meus, vt qui duxerat cōstitutus in
ferioris Saxonici circuli 1110. equites, &
4000. pedites Cæsari adduxit, & 10. August
Berlino egressus est: Ipsoque die cùm exerci
tum educeret, implumes Gallinacei pulli
vix ante biduum ouis exclusi, totum diem &
sequentem noctem clara voce cecinerunt. E
quia id præter morem fato quodam factum
videbatur, pro omine felicioris successus es
iudicatum. Descripsit id Georgius Sabinu
his versibus.

Ioachim. iunior Marchio Brandēburgēsis.

Gallinacei implumes cecinerunt.

Cùm patris educens Ioachimus Marchio turmas,
Castra profecturis signaque mouit equis
Auspice q. cōtra pharetratos Cæsare Turca
Acria pro Christi nomine bella gerit:
Ingrediente viam cantantes principe pulli
Insolitum liquida voce dedere sonum.
Præpete qui nondum vestiti corpore penna
Ante duos sed adhuc oua fuere dies.
Hæc bona felicē portēdunt signa triumphū
Augurijs faustum talibus omen inest.
Nā cùm Thebanis victi Lacedæmones armis
Sanguine fecerunt Leuctra cruenta suo,
Martis aues, læto victoribus omine, galli
Prospera vocali gutture signa dabant.

Imperator ipsè ex Italia quoque vocauera
in Austriam Italorum & Hispanorū 20. millia, quorum Dux fuit Antoninus de leua cognomi

Antonius de Leua.

gnominatus, prudentia & peritia rei militaris vir valde insignis. Italici principes sua etiam præsidia miserunt, quibus præfectus Dux erat Mantuanus Princeps.

Dux Mantuanus.

Ad hæc & in mari disposita erant ab imperatore præsidia millium 50. qui nauigio terras Turcicas inuaderent. atq; ita demum vtriusque imperij in Oriente & Occidente summa potestas maximis cõtra se viribus armatur. Certè iam inde post lapsum Romani Imperij Constãtino Magno mortuo, nunquã copiæ maiores cõgressæ sunt, adeò vt ad perpetuam quandam mutationem rerum spectare euentus videatur. Deus det Christianis, atque adeò clementissimo nostro Cæsari victoriam. Equidem spero impietatem Turcarũ, quæ cum summa tyrannide coniuncta est, non modò vltionem sui, sed & euersionem regni Turcici breui esse allaturam, & id etiam fore multa videntur indicia cõprobare. Ego saltem hic non contemnenda quædam præsagia, quæ cognita sunt autoribus magnis, cõmemorabo obiter, & interim liberũ vnicuique permitto quid de illis velit iudicare. Neque alia de causa putaui adiicienda hîc esse, nisi vt eorum saltem aliqua recordatio extaret. videntur enim sententiæ tales esse, quæ negligi aut contemni prorsus non debent.

Non diu ante occupatam à Turcis Constãtinopolim, fuisse legi monachum quendam non longè ab vrbe Constantinopoli, & eum vaticinatum, potituros quidam Turcas Constantinopoli, & euersuros regnum Græcorũ,

Vaticinia de Turcis.

verùm ſtatim poſt annos octoginta amiſſuros eſſe Conſtantinopolim iterum, & delendos Turcas in Europa. Id verò tempus in proximo anno completum eſt, ex quo Conſtantinopolim Turcæ ceperunt.

Laurẽtius. Miniatẽſis. Aſtrologus.

Quin & peritiſsimus quidam Aſtrologus apud Neapolitanos, Laurẽtius Miniatenſis, Pontani præceptor, ante annos 60. in 3. libro ſuo hos verſus ſcripſit de Iouis & Saturni cõiunctione in Cancro, quam ille futuram dicit, & fuit anno iam exacto milleſimo quingenteſimo quarto.

Illa autem noſtris iam iam ventura ſub annis
Eſt melior, noſtræ legis vix pauca refringet,
Aſpera quæ nimium ſacris & dura ferendis
Et genus omne mali tollet, pompáſq; ſacrorũ:
Ac regem dabit innocuũ, qui terminet orbẽ,
Et reget imperio populos, gentemq; rebellẽ
Imperio ſubdet, toti & dominabitur orbi.

Obſeruatione digniſsimi ſunt hi verſus, & ego ob gloriam clariſsimi Cæſaris eos nolui prætermittere. Etenim quæ laus eſſe eminentior poteſt in Cæſare, quàm quòd vocat eum regem innocuum, quemadmodũ & à Liecthebergio honeſtiſsimè dictum eſt.

Pudicus facie regnabit vbique.

Magdeburbi iam ante annos 100. latina Chronica ſcripta reperiuntur, in quibus hæc verba ſunt: Ex ſanguine Caroli Cæſaris & regum Galliæ imperator orietur Carolus dictus, dominabitur is in tota Europa, per quē & Eccleſiæ collapſus ſtatus reformabitur, & vetus imperij gloria reſtituetur. Nam venie[t]

popu

populus, qui dicetur populus ſine capite, & tunc væ ſacerdotibus. Nauicula Petri vim patietur ingentem, ſed conquieſcent tandem fluctus, & fruetur victoria. Imminebunt horribiles mutationes omnium regnorū, & monachorum æſtimatio peribit. Beſtia Occidētis, & Leo Orientis dominabūtur in toto mūdo, & perambulabunt Chriſtiani in ſecuritate annos 15. Aſiam. poſtea verò horribilia de Antichriſto audientur.

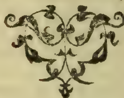
Abbas Ioachim in fine Ieremiæ ait: Veniet Aquila grādis, quæ vincet omnes præter vnū, qui tandē contemptus a populo relinquetur.

Item & aliud vaticinium reperio, quod minimè obſcurū eſt. Excitabitur Cæſar, perinde ac homo dulci ſopore correptus, è ſomno: hic reputabitur ab hominibus veluti mortuus: & aſcendet ſuper mare magnū, & inuadet Turcas, ac vincet eos: vxores & liberos eorum ducet captiuos. Ingens metus & terror magnus obruent Turcas: mulieres & pueri eorum lamentabuntur, & querelas effundent: omnis terra Turcarum tradetur in manus Romani Cæſaris. Audiui ex Luſitano quodam, Aſtrologum quendam dixiſſe Ferdinando Cæſaris noſtri proauo, ab Hiſpaniarum rege Turcicum imperium domandum ac euertendum eſſe, & hunc ipſum regem interpretatum eſſe de Ferdinando, ſed reſpondiſſe Ferdinandū, ſe id non eſſe facturum, ſed hæredes ſuos poſteros. Alia quæ præterea reſtant indicia, ea nunc prætermitto. Deus miſericordiarum pater largiatur Chriſtiano orbi gratiam &

victoriam propter gloriam diuini nominis sui. Amen.

Porrò quæ iam accident, obſeruabunt haud dubiè homines magni & prudentes qui iam vnà in expeditione ſunt. Ea verò quæ de apparatu expeditionis comperta mihi fuere, recenſui: ideoq; nunc huius ſcripti finem facio.

HVC VSQVE CARION.

CARION.

HRONICORVM Libellus maximas quasq; res gestas apto ordine complecti debet, ita vt annorum ratio, & præcipuæ vicissitudines, quæ in regna, in religionem, & in res alias magnas cadere solent, queant rectè obseruari, atque cognosci. Etenim fieri non potest, vt vel vnius regni res gestæ vno libello quantumuis magno satis describantur, propter varietatem circunstantiarum, & occasiones negotiorum, quę in primis sunt consyderandæ. Ita enim historias scripserunt Herodotus, Thucydides, Xenophon, Liuius. Reliqui Chronici tantùm dicendi sunt, & qui historicorũ nomen sibi vsurpare non debent. Ostendunt enim res gestas breuiter, & temporis ordine proposito, monere tantùm videtur cordatum lectorem, vt memorabiliora quædam obseruet. Id quod in his Chronicis nos quoque fecimus. Congessimus ea solùm veluti in compendium, quæ potissima sunt visa, & eorum occasiones nonnunquam indicauimus, vt tanto accuratius simile quiddam in similibus euentibus discamus obseruare, & prospicere nobis. Cæterùm quantas præterea vtilitates alias conferant hæc Chronica id suprà in præfatione exposuimus.

Equidem iam sub finem huius scripti iterum meminisse volo lectorem sentẽtiæ Eliæ,

quam initio huius libelli posuimus, vt eò facilius & temporis ordinem & facta historiarum consyderet atque obseruet. Item vt hoc quoque cogitet, cōsummationem rerum humanarum non longè abesse, iuxta dictū Eliæ, mundi ætatem annorum 6000. spatio comprehendi, & illud ipsum spatium non expleri: nam id anticipaturum esse Deum propter corruptos mores mundi. Iam verò cùm supra 5000. annorum mundi etiam 500. elapsi sint (id quod ex subiecta tabula clarè colligere licebit) dubium non est quin ad metam decurrerit ferè ætas mundi, vt Christus Dominus noster exuscitet mortuos aduentu suo, & iudicet vniuersum mundum, atque adeò etiā diabolis & impijs omnibus damnatis in ignē æternum, eripiat verè pios ex omni mœrore, & in perpetuam Dei cognitionem atque beatitudinem reponat. Præter hæc quoque mirabiles illæ mutationes omnium ferè regnorū testantur mundi finem prope esse. Sensimus enim intra annos paucos, nostra memoria, regni Pontificij, Galliæ, Hungariæ, Daniæ celsitudinem corruisse: & similes quidē euētus in alijs quoq; regnis sunt expectādi propediem. Daniel testatur statim post diminutas Turcarum vires imminere terminum omnium rerū mundi. Atqui lapsus imperij Turcarum videbitur haud dubiè (si modò volet Deus) iam intra annos paucos: & post sublatum è viuis humanissimum Carolum Cæsarem nostrum fieri non potest quin & imperium miserabiliter diuellatur à Germanis

ipsis

ipsis.vereor enim ne de monarchia inter duos tum grauissima concertatio sit futura. Deus OPT. MAX. pro immensa sua misericordia mitiget tam horribiles motus, & principum animos ad pacis & concordiæ studia conuertat.

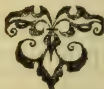
Dissipata tranquillitas in Ecclesia, etiam signi loco esse potest: & periculum est ne & illa quoque bellis & incuria pontificum crescat, & latius propagetur.

Cæterùm quando Christus ipse in Euãgelio nos admonet periculorũ quæ nouissimis temporibus instabunt, non in iis solùm quæ ad corpus, sed quæ ad spiritũ pertinent, imò & cœlum ipsum horrendis obtenebrationibus, & coniunctionibus terret & cõminatur: vt interim de illis signis non dicam quæ prodita sunt in literis sacris de extremis temporibus: vt tandem prospicere nobis discamus, & in tanta calamitate omnium rerum à solo Deo præsidium ac consolationem petere & expectare nõ dubitemus. Quare monere hoc loco volui lectorem, vt in animum reuocaret, tempora illa periculis & calamitatibus plena in foribus esse, & pericula illa non esse ocioso animo contemnenda. Etenim non leuis res est, sed quam suo incõmodo omnium ordinum homines experiuntur mutari & conuelli imperia, ac dissipari concordiam religionis. Mundi fabrica, ingentis & vetustissimi ædificij imaginem videtur præ se ferre, quod subinde magis ac magis ruinam cõminatur, collabente nunc hoc muro, nunc alio

pariete

pariete decidente. Ad eundem modum mũdus ad casum præceps videtur hoc tempore, & grauiorem sensim ruinam trahit secum, aliis atque aliis regnis succumbentibus. Neque verò putabit quisquam collapsuram tantæ structuræ molem sine grauissima commotione. Deus illuminet animos nostros, vt seriis comminationibus Euangelij perculsi, in Christo consolationem & refrigerij præsidia quæramus, & vt maximi Principes in timore Dei non minori prudentia quàm mansuetudine vtantur ad mitigandas occasiones malorum omnium. Sunt enim ad hoc constituti à Deo, vt miserum & imbecille humanum genus sua cura & prudentia gubernent & tueantur. Et si in timore Dei fecerint suum officium, aderit, quoque illis Deus, & fortunabit ea quæ agunt. Amen.

Tab

TABVLA ANNORVM MVNDI EX BIBLIIS ET PHILONE.

A creatione mundi vſque ad diluuium fluxerunt anni 1656
A diluuio vſque ad Abraham 292
Ab Abraham vſque ad natum Moyſen 425
A nato Moyſe vſque ad egreſsionẽ ex Aegypto, legisq; acceptionem 80
Ab egreſſu ex Aegypto vſque ad inchoatum templum Salomonis 480
Ab inchoato templo vſq; ad Ioas regem 138
Ab Ioas vſque ad tranſlatum Iechoniam ſeu Ioakin in Babylonem 291
A tranſmigratione vſque ad deuaſtationem Ieruſalem per Nabuchodonoſor 11
A deuaſtatione & captiuitate Babylonica vſque ad populi liberationem 70
A populi liberatione, quæ facta eſt anno primo Monarchiæ Darij & Cyri, vſq; ad Alexandrum Magnum 191
Ab Alexandro Magno vſq; ad Iudam Maccabæum 164
A Iuda Maccabæo vſq; ad tyrannicum principatum Herodis 129
A tyrannico principatu Herodis vſque ad Chriſti in carnẽ aduentum, ſeu conceptionem. (nam 32. anno cœpit legitimus Herodis principatus.) 32
A natiuitate Chriſti ſeruatoris noſtri, Dei, vſque ad hoc tempus 1553

Anno mundi ter millesimo nongentesimo & sexagesimo primo Christus natus est, Olympiadis 194. anno quarto inchoato tribus mensibus, videlicet 8. Cal. Ian.

Roma vrbs, teste Eutropio, steterat ante natum Christum, septingentos quinquaginta tres annos, & vt reuocetur ad calculum annorum ratio, aliter supputari nõ potest ex veris historiis..

Anno hoc præsenti, millesimo, quingentesimo, quinquagesimo primo, exacti sunt à cõdita vrbe Roma 1304. anni. Tam vetusta Babylon non erat ante Alexandrum. Nam ab Abraham vsque ad tempora Alexandri, anni sunt mille, sexcenti, octoginta sex. Iam verò cùm Roma vetustior sit Babylone post duas monarchias, non dubium est & eius finem propè adesse.

Neq; verò multum discrepat numerus annorũ qui in Bibliis est, ab ordine monarchiarum apud præcipuos scriptores historiarum Græcarum. Herodotus scribit Asyrios tenuisse Monarchiã quingentos viginti annos, & interea vsque ad Medorum tempora nullam firmam Monarchiam fuisse. Tribuit autem Medis vsque ad Cyri Imperium annos centum triginta. Id verò vt minime falsum videri potest, ita vehementer probo: nam si quis rectè expendat, is facilè intelliget à Bibliis, sacris nõ dissentire. Quòd Asyriorum monarchiam stetisse dicit annos quingentos viginti, id haud dubiè referri vult ad illud tempus, quo regnũ Babylonicum & Niniuæ vrbis

vrbis nondum diuulſum erat, atq; adeò cùm apud Babylonẽ Aſſyrij tantùm imperabant.

Agathias libro ſecundo de bello Gottho-rum ſcribit, Cteſiam & annorum numerum, & ordinem Monarchiarum ita poſuiſſe. Erat autem Cteſias Græcus, qui cùm Artaxerxes Mnemon & Cyrus iunior inter ſe belligerarentur, in expeditione vnà fuit, ac medicum egit. Captus in bello deductus eſt tandem in Babylonem, vbi non ſordidè tractatus eſt, ac tum perlectis hiſtoriis rerum Babylonicarũ, ab initio eius regni annorũ numerum in ordinem digeſsit ad hunc modum.

A Nino vſq; ad initium regni Medorum, qui primùm ab Aſſyriis defecerant, ſunt anni mille trecenti ſexaginta: & hunc ordinem ſequũtur omnes qui ſcripſerunt poſtea, Diodorus Siculus, & Iuſtinus. Diodorus Siculus libro tertio ſic ſcripſit: Similiter & cæteri reges ad Sardanapalum vſq; triginta regnũ tenuere, cuius tempora Aſſyriorũ imperiũ, quod annos mille trecentos ſexaginta durauerat, quemadmodum Cteſias libro ſecundo tradit, ad Medos trãſiit. Iuſtinus ſic ait: Imperium Aſſyrii, qui poſtea Syri dicti ſunt, annos mille trecentos tenuere. Herodotus prætermittit aliquid interea dum collapſum Aſſyriorum regnũ ad Medos peruenit. Quin & hoc puto, hos annos Cteſiæ ab initio Babylonis, hoc eſt, à Nemroth, non à Nini temporibus eſſe intelligendos.

Medi poſt defectionem ab Aſſyriis regnauerunt vſque ad Cyrum circiter trecentos

annos, quemadmodum Agathias ex Ctesia colligit.

Persarum regnum vsque ad Alexandrum, durauit annos 238. teste Agathia, & Græcis scriptoribus plerisque. Alexander & eius posteri Babylonem tenuerunt ad id vsque tempus, quo Parthorum potentia crescere cœpit: & ponit Agathias 300. annos minus 7. atque id est ab Alexãdro vsq; ad Augusti tempora. Postea in Oriente regnarũt Parthi annos 10. vsque ad Cæsaris Alexandri Seueri tempora, ac tum Artaxerxes Persa vltimum regem Parthorum Artabanũ transfodit, atque ita Orientale regnum ad Persas rediit: qui deinde potentia claruerunt ad Mahometis vsque tempora: Nam posteri Mahometis inualeruit Persas, & totius Arabiæ imperium occuparunt. Cæterùm Turcæ postea Syriam & Asiam minorem ipsis ademerunt. Atq; ita demum variis mutationibus agitata Orientis regna, subinde ab aliis populis ad alios sunt translata. Operæpretium in primis est hæc omnia reputare, vt omnium temporum & historiarum ordo ritè cognoscatur.

ORACVLVM HOMERICVM, quod vaticinatur de Imperio Romano.

Ηδη γὰρ πριάμου γενεὴν ἤχθηρε κρονίων
Νῦν δὲ δὴ αἰνείαο βίη τρώεσσιν ἀνάξει,
Καὶ παῖδες παίδων τοί κεν μετόπισθε γένωνται.

Nunc genus inuiſum Priami Saturnius odit:
Sed pius Aeneas Troas dominabitur inter,
Et nati natorum, & qui naſcitur ab illis.

FINIS.

Superiora omnia Carionis nomini ſemper adſcripta fuere: quæ verò ſequũtur, ex optimis quibúsque huius ſeculi Chronographis excerpta ſunt, hucq; tranſlata in ſupplementum eorum, quæ Carion intacta reliquit.

SVPPLEMENTVM,

SEV APPENDIX ad præcedentia.

N mēſe Septembri anni 1532. iterũ Cometes viſus eſt per aliquot ſeptimanas, duabus horis manè ante exortum ſolis, & ad Orientalem plagã. Cùm ego viderem, in Virgine (ni fallor) erat, & radiantem caudam protendebat inter meridiem & Occidentē. Iam verò ob triſtiorem & nubilum aſpectum aëris per dies aliquot in hiſce regionibus videri non potuit. Cæterùm quis non iudicaret formidabile eſſe, ferè intra vnius anni ſpatium duos Cometas apparuiſſe? & cùm illuxerit ſuperioris anni, nimirum 1531. Cometes non ſine clade Orientis & Septentrionis (nam illis partibus minari videbatur. Etenim in Hungariam & Auſtriam Turcarũ tyrãnus irrupit: Rex Chriſtiernus magna claſſe in Daniam profectus ad repetēdum regna ſua, dedidit ſe in manus patrui ſui Friderici regis Danorum: item & Chriſtierni regis filius, qui in Cæſaris aula alebatur, obiit) profectò metuendum erat & huius anni 1532. Cometen Italiæ & Rhenanis partibus magnum malum portendere.

Deus tamen Opt. max. ex immenſa ſua benignitate terrores iſtos in melius conuertit.

Nam hoc ipſo anno Solymano Turcæ cun exercitu numeroſiſsimo Viennam obſident occurrens Carolus v. Imperat. cùm omnibu Imperij ordinibus, retro eum vnde venera turpiter fugere compulit, cæſis ex illorũ nu mero ad 24000. millia.

Hoc ipſo anno menſ. Octobri Reges Gal lus & Anglus Boloniæ & Caleti cõueniunt fœderaq; ſanciunt.

Anno 1553. Catharina regina Angliæ, Car li v. Cæſaris matertera poſt annos ampliu viginti quàm nupſerat, à Rege indignè re pudiata, Annaq; Bolenia, contra decernent Clemente 7. Pont. Rom. pro vxore habita, & ſolenni cæremonia Londini coronata 4. Cal Iun. die Pentecoſtes, vt vult aliquis.

VII. Idus Septembris Eliſabeta Annæ Bo leniæ filia naſcitur. Maria Catharinæ fili hæreditario principis titulo ſe abdicare co acta. Georg. Li.

Clementis papæ & regis Galliæ ad Maſsi liam conuentus, in quo præter cætera Ponti ficis neptis Catharina Medicis Henrico V leſio Galli regis ſecundo filio Aureliorum Duci deſpondetur.

Eodem anno alius Cometa apparuit circa finem menſis Iulij vſque in Auguſtum, extra Zodiacum, non procul à Perſeo, caudam æ quantẽ in longitudine octo ferè gradus pro ijciens verſus Occidentem. durauit dies fe rè quadraginta.

Hollandi nauali profectione, armatáque claſſe Germanicum oceanum ingreſsi ſunt,

vt violen

vt violenta manu Lubecensium violentiam cohibeant, qui mercatoribus nautisq; Hollandicis mare intercludunt.

Christiernum regem suum in vinculis continent, & Cæsareo mandato magna pertinacia resistunt, non sine magna vtriusque partis iactura.

Quinto Octobris Deiparæ virginis Mariæ Antuuerpiensis templum toto orbe terrarum celeberrimum miserando, prohdolor, conflagrauit incendio.

Dux Mediolani duxit in vxorem filiam Christierni regis Daciæ, captiui, ex Isabella D. Caroli v. Imper. sorore prognatam, in aula Cæsarea Bruxellæ educatam.

Huldericum ducem Vuirtembergensem apud Gallos exulantem, Philippus Hessorum princeps, ingenti coacta militum Germanorum manu, in patriam reducit.

Angli, conniuente rege, Lutheranum dogma, contempto Pontifice Romano, suscipiunt.

Anno 1534. 18. Octobris sparsi, affixíque sunt in aula regia Gallica, & in vrbe Lutetia, aliquot libelli: qui de religione varia tractabant, fueruntq; multis exitio.

Rex Gallus hoc anno Legionarios pasim in regno suo veteri Romanorum more instituit, in omnem euentum: ipséque de illorum disciplina militari librum edit.

Eodem anno Elisabetha Barthonia monacha in Anglia multa de rege sinistrè in vul-

gus vaticinata, cùm aliquot ſacrarum literarum profeſſoribus Londini laquei ſupplicio necatur.

Cõcilio Parlamenti Vueſtmonaſterij tertio Nonas Nouembris, coacto Rex Anglus ſibi tanquam ſupremo capiti eccleſię Anglicanæ, ſacrorum prouentuum annatas, vt vocant, decimáſque perſolui imperat, monachos proſcribit, & pontifici obedientiam renuntiat: vnde & ab illo etiam publicè excommunicatur.

Monachi Carthuſienſes tres regis Angliæ decreto reclamantes, extremo ſupplicio affecti. Georg. Li.

Eodem anno in principio Ianuarij horrenda illa Anabaptiſtarũ ſecta vireſcere & creſcere cœpit in Vueſtphalia, qui adiuti à quibuſdam factionis ſuæ hominibus, per ſeditionem & vim Monaſterium Vueſtphaliæ vrbẽ occuparunt: quàm quaſi Capitolium quoddam aut arcem Sion pararũt, & nouam Ieruſalem vocarũt, ibi omnibus ciuibus qui huic ſectæ aduerſabantur, eiectis, & peculiari regno cõtra ciuilem & ordinariam poteſtatem conſtituto (ſic enim facilius ſe errores ſuos gladio & vi latè ſpargere & propagare poſſe ſperabant) regem ex ſeipſis creauerunt ſartorem quendam, qui pro libidine ſua complures vxores duxit, quarum aliquæ poſtea illius mandato ſunt decollatæ. Habuit hic rex ſuos Conſiliarios & Prophetas, qui abſurda & inuſitata multa quæ proponebant,

ſibi per

ſibi per ſomnum diuinitus reuelata eſſe dicebant. Atque miſeri illi homines adeò agreſtē & beluinam vitam duxere, tantamq; turpitudinem exercuere, vt me verbis pudeat exprimere: vnde & omnes facilè colligere poſſunt, Satanam per eos locutum & tumultuatum eſſe. Humanū enim eſſe non poteſt, cùm omnes humanas ordinationes, virtutem, honeſtatē & diſciplinam ſuſtulerint, & prorſus aboleuerint: ſed eſt horrendum diuinæ iræ exemplum ſuper eos qui veritatem, & veram Dei agnitionem cōtemnunt, quomodo à Deo deſerti, in varios errores incidāt, & ad flagitia ingentia à Satana propellantur.

Porrò cùm iam magna multitudo hominū in vrbe congregata eſſet, Lantgrauius Heſſiæ ſeditioſos illos & Epiſcopū Monaſterienſem amicè inter ſe placare & recōciliare ſtuduit. Verùm cùm hoc fruſtra tentatum eſſet, neq; vlla admonitio locum haberet, Epiſcopus ſeuerius quàm antea & vi contra eos agere coactus eſt. Multorum igitur principū auxiliis adiutus, nempe Archiepiſcoporum Colonienſis & Treuirenſis, & ducis Gheldrenſis, item Lantgrauij Heſsiæ, vrbē cinxit obſidione. Vbi illi ſummis, vt poterāt, viribus ſe defendentes, obſidionem vſque in annū proximè ſequentem pertulerunt: etſi interim magna fame vexarentur, ita vt & ſenes decrepitos & imbelle vulgus eiecerint è ciuitate, ne aliis commeatus deeſſet, qui egreſsi, herbas & gramina, vt bruta, depaſcebant. quapropter milites miſericordia moti, eos ad dedi-

tionem vrbis amicè hortati ſunt. Sed obſtinati ſpiritu, & prophetiis quibus agitabantur, vrbem dedere noluerunt, donec tandem ipſo die Ioannis Baptiſte, anno 1535. non ſine proditionibus portæ vrbis apertæ ſunt. Vbi omnes hoſti reſiſtentes interfecti ſunt, & rex ipſe & eius cõſiliarij Krechting & Knipperdillincg capti, & proximè ſequenti ann. 1536. ignitis forcipibus lacerati, & è turri in caueis ferreis aliis in exemplum & terrorẽ ſuſpenſi ſunt. Hæc breuiter dicere volui de horrenda illa ſeditione Monaſteriẽſi, quæ omnibus poſteris proponatur, vt falſam doctrinã & ſeditiones fugiant, & in timore Dei viuentes, veræ doctrinæ & paci ſtudeant.

Anno 1534. Thaamas Perſarum Sophi à Turcis Tauride vrbe exutus, fugatusq; mox aſtu & calliditate vrbem recuperat, & Turcis grauiter cæſis fuſisq; 16. millia equorum, 18. millia Camelorum, & inſtrumenta militaria non pauca aufert, peditum Turcicorum 30. millibus cæſis, quæ pugna ad Euphratem pugnata eſt.

Hoc anno Vlrichus dux Vuirtembergẽſis adiutus à Philippo Lantgrauio Heſsiæ principatum auitum recuperauit, vbi & omnes actiones & diſſenſiones optimè ſunt trãſactæ & compoſitæ.

Poſt Clemẽtem ſeptimum, qui in Septembri huius anni veneno periit, & 12. Octob. electus eſt papa Paulus 3. antea dictus Alexãder Farneſius, Oſtienſis epiſcopus, ſenio ferè cõfectus, ſeditq; an. 15.

An-

An.1535.Christianus dux Holsatiæ,rex Daniæ creatus est, cùm iam totum regnum contra Lubecēses vindicauerat, capta Haphnia metropoli eius regni.estq; coronatus ab Ioanne Bugenhagio pastore ecclesiæ Vuittembergensis.

Anno 1535. rex Gallus apud Germanos se purgat vel de fœdere Turcico ambito, vel Germanico contempto : quod criminabatur Carolus imperator.

Rotæ supplicium hoc anno mense Ianuario primùm in Gallia aduersus latrones decernitur.

Mense Februario Rex Gallus omnes exteros principes circum se bello accingi vidēs, de parando etiam exercitu cogitans, ne plebeculam grauet, ab ecclesiasticis subsidia quærit.

Calendis Mart.Ionas quidā præfectus triremium Massilienfium maiestatis reus Lutetiæ capite plectitur,& caput in portu Massiliæ edito loco palo infixum proponitur.

Anno 1535.mense Iunio Carolus V.in Africam traiiciens, Tunetem(quæ olim Carthago erat)Solimano Turcæ extorquet.Gouletam arcem expugnat, regnumque Tunitium totum recipit, & regem Altzachenum antè pulsum restituit.Monst.

Barbarossa pirata Turca maria infestans, ab Andræa Doria præfecto clasis Cæsarianæ superatur.Hed.

Rex Gallus recensitis legionariis suis armatisque ius suum in Sabaudia persequitur,

& Allobrogum oppida quàm plurima, arcesque ferè omnes & Taurinum occupat, Vercellasq; obsidet, sed paulò pòst obsidionem soluit.

Reuersus ex Africa Cæsar, Romam magno triumpho ingressus, à legato regis Galli Cardinale Lotaringo de pace ineunda compellatus, coram Pontifice, parum æquis auribus hominem excipit, & ad hoc minas addit, se regem ad inopiam & ignobilitatē redacturū.

Marchio Sallucianus à Gallo ad Cæsarē deficit.

Ioannes Fischerius Roffensis episcopus in Anglia, à Paulo 3. pontifice maxi. Cardinalis declaratus, & Thomas Morus, quia Catharinæ reginæ repudium sua autoritate approbare recusarent, & Regi supremi capitis ecclesiæ autoritatem sibi assumenti nollent assentiri, capitis supplicio sunt affecti.

Sub huius anni finem Franciscus Sfortia vltimus dux Mediolanensis moritur. Eius relicta Dorothea Christierni regis Dani filia Friderico Comiti palatino, non sine Cæsaris assensu, nubit.

Circa hæc tempora Franciscus Delphinus in Gallia moritur, veneno (vt probatum est) sublatus à Sebastiano quodā à monte cucullo, qui & hoc nomine Lugduni pœnas dedit.

An. 1536. Cæsar Galliæ Prouinciam Narbonensem inuadit, castris ad Aquas Sextias fixis. Rex contrà Cæsari occurrēs, ad Aueniomem castra locat, & Cæsarem omni commeatu, & spe vlterius progrediendi prohibens,

eò des

eò desperationis adducit, vt fame & dysenteria bona exercitus parte amissa, in Italiam re infecta redierit. Cæterùm alia parte Galliæ Cæsariani Duce Nassouio in Picardiam irruunt, Castrum Turpignium expugnant ac diripiunt, suspenso è foribus castri præfecto. Guisiam & Ribemontem incendunt: Fanum Quintini & Peronam obsident, frustra, cùm qua die Cæsar è Prouincia Narbonensi se in Italiam recepit, eadem die obsidionem soluerint.

Heluetij Sabaudiæ parte potiuntur.

Erardus à Marka episcopus Leodiensis & Cardinalis titu. S. Chrysogoni, parriam Leodiensem pacificè rexit, Leodiúmq; inter cætera beneficia, elegantissimo palatio decorauit.

Iodocus Clichtoueus, Ioãnes Ekius, Ioãnes Cocleus, Fridericus Nausea, Ioannes Faber, & innumeri alij Luthero aduersantur.

Ioannes Driedonus de Turnhout theologus Louaniensis, multos composuit libros.

Non est hoc loco silentio inuoluendũ strenuum fœminarum Fani Riquerij oppiduli in Picardia, exemplum. nam cùm & ciues & milites præsidiarij admodum pauci essent, & grauiter à Domirino quodam signifero in exercitu Ruthi Ducis Cæsariani, opprimerentur, hostibusq; cessuri viderentur, fœminæ muris admotæ, aquis feruentibus, cineribus ignitis carbonibus permixtis, saxis, sudibus, & quicquid præsens necessitas hortabatur, hostem tanquam Lacænæ quædam forti-

ter repulerunt,& duo ſigna hoſtibus extorta in ciuitatem retulerunt:coactusque eſt Domirinus magno ſuo pudore ac damno inde abſcedere.

Caſtrum Deſuerneum à Cæſarianis captũ, & præda refertũ,induſtria & diligentia principis Bieſi,qui tum recens ex Prouincia Galliæ redierat,recuperatur.

Catharina Angliæ regina repudiata , non ſine veneni ſuſpicione moritur menſe Ianuario.Maio ſequenti Anna Bolenia,(de qua ſupra an.1533.)adulterij damnata, vnà cũ Georgio fratre Norreſio Veſtenio , Breertono & Marco nobilibus capite plectitur . Altero pòſt die Rex Ianam Semeriam tertiam vxorem ducit.

Lincolnienſes & Eboracẽſes populi in Anglia hoc anno innouatum regni & religionis ſtatum ægrè ferentes,præterea & frequentibus pecuniarum exactionibus à Rege oppreſſi,coacto ad quinquaginta hominum millia exercitu , ſacram expeditionem militiã ſuam appellantes,contra Regem copias ducũt.ſed Regiis ducibus pugna abſtinentibus , ac ſimulatis interim futuræ concordiæ conditionibus à Rege oblatis , ab armis diſcedentes, ſeueriſsima paulò pòſt animaduerſione trucidantur , duces eorum aliquot ex nobilitate,vana reconciliatæ gratiæ opinione decepti,necatiq;.Geor.Li.

Iacobus 5.Rex Scotus traiecto mari,fœdus antiquum Scoticum cum Gallo cõfirmat , & ex aula Gallica Magdalenam Franciſci Valeſij

lesij filiam natu maiorem Calen.Ianuarij Parisiis vxorem ducit,& paulò pòst in Scotiam auehit,quæ anno ſequente tabe interiit.

Antonius à Prato,Galliæ cancellarius,Legatus pontificis & Cardinalis ac epiſcopus Senonenſis moritur.

Moritur & Eraſmus Roterodamus, vir doctiſsimus,Baſileæ,menſe Iulio annos plus minus 70.natus.

Alexander Medices Florentiæ dux nihil tale ſuſpicans,noctu à Laurentio propinquo ſuo proditiosè necatur.

Badurius rex Cambaiæ in India ab Aimano Ariȩ Carmaniæque rege grauiter preſſus, Luſitano ſe regi vectigalem facit,vt ſibi ſuppetias eat.

Anno 1537.Naſſouius Cæſariani exercitus dux iterum Picardiam inuadit:Cui Galli occurrentes , Auchianam arcem deditione capiunt,vrbem Hiſdinum expugnant:& arcem obſidione cingentes, tandem deditione eam recipiũt.Gallus eam & opere & præſidio validiore munit.Iamq; velut re confecta Galli ad ſuos ſe recipiunt, cùm exercitus Cæſarianus repente Fanum Pauli duce Comite Burenſi expugnatum captumq; incendit.Quam etiam calamitatem Monſtrolium, cùm deditione in Cæſarianorum poteſtatem veniſſet (quippe haud ſatis aduerſus vim munitum) igne iniecto paſſum eſt , ciuibus tamen prius emiſsis.

Inde & Morini à Cæſarianis grauiter oppugnati,ac cùm id fruſtra eſſet,obſeſsi , iam

fame ingruente, ab Henrico Delphino mira fortitudine, commeatu præsidioq; recente, non sine damno tamen, recreati, obsidione etiam hostili liberantur, decem mensium induciis vtrinque pactis.

Idem Delphinus copiis numerosis in agrũ Taurinensem inductis, Suzam, Moncalleriũ, arcesq; alias & oppida expugnans Cæsarianos longè vltra Padum summouet.

Induciæ triennales inter Gallos Cæsarianosq; pactæ.

Cæsar cũ Danis Norũegisq;, & aliis Orientalis Germaniæ gentibus quadriennales inducias paciscitur.

Vniuersa Frisia Carolo V. Cæsari, duce Georgio Scentk subiecta paret.

Duo Anabaptistarum episcopi cum aliis nonnullis eius sectæ hominibus Antuerpiæ exusti.

Insueta, intempestiua, ingens aquarũ inundatio in superiori Germania.

Parisiis contra portam D. Antonij turris Billiaca ad Sequanam, in qua magna vis nitri, sulfuris, & bombardici pulueris asseruabatur, fulmine tacta funditus euersa est mense Iulio.

Paulus 3. Ponti. maxi. Reginaldum Polum Margarita Edouardi 4. Angli regis nepte genitum, Romæ 10. Calen. Ianuar. Cardinalem declarauit: quem paulò pòst ad sanandam Henrici regis mentem in Anglia legatũ misit. Sed is cùm in Galliam peruenisset, de immani regis sæuitia præmonitus (quo misso ad

Franciſcum regē Gallum cū mandatis Brianio,vt reiecta legatione , legatum ipſum captiuum ad ſe in Angliam mitteret , poſtulabat)ex Gallia in Flandriam deflexit : & Cameraci aliquandiu commoratus , Leodium tandem peruenit : vbi per aliquot menſes ab Erardo à Marchia Cardinale honorificentiſſimè acceptus,deinde Romam rediit.

Iana Semeria Regina Angliæ 4.Idus Octobris Edouardum filium enixa,12.pòſt die moritur.

Solymanus de Germanis ac Bohemis in Croatia victis triumphat,& captiuos noſtros truncatos naribus ſuorum ludibriis exponit. Ea clade 60 . tormenta bellica noſtri amiſere,quæ Conſtantinopolin aucta ſunt.

Romæ tonitruū tempeſtuoſum præter temporis ſtatum auditum eſt.

In ſuperiore Germania ingens & intempeſtiua aquarum inundatio exæſtuat.

Nouiomagenſes cum aliquot aliis in Gheldria vrbibus ſuſpicati Carolum ducem ſuū Gheldrenſem conari vt ſe in Gallorum poteſtatem reduceret,Gulielmum Ducis Cleuēſis filium Ducem ſuum creant, qui & materno iure eum principatum ſibi vendicabat. Carolus anno ſequenti vita defungitur.

Anno 1538.die 18.Ianua.conſpectus eſt Cometa veſperi poſt occaſum Solis,qui in piſcibus videbatur conſtitutus , cauda ortum reſpiciente,& ſtatim ſubſecuta eſt mors Georgij ducis Saxoniæ.Anno quoque ſequente 6, Maij alius Cometa apparuit in Tauro non

procul

procul à capite Draconis,qui tribus ferè durauit ſeptimanis.

Hiſpani duce Marchione Guaſtio, Pedemontium inuadunt, vrbem Quieri capiunt: atq; ſuperueniens Galliæ Delphinus eos reprimit, & Suzam ac caſtrum Villianum & Moncallerium capit.

D.Thomæ marty.ſepulchrum Cantuariæ in Anglia, multorum regum ac principũ donariis olim inſigne,iubente rege deſtruitur, ſublatis donariis, & prophanata D.martyris memoria.hoc ipſo tempore direptis ac dirutis per totam Angliam monaſteriis, Monachi omnes veſtem mutare coguntur.

Menſe Decemb Exceſtriæ Marchio,Edouardi 4.ex filia nepos, Henricus Montacuti regulus & Edouardus Neuillius, quia regis impietati minus fauere videbantur, nullius interim grauioris criminis comperti, capite damnantur.

Redingius Glacoſnienſis & Cloceſtrenſis abbates necati.Geor.Lil.

Iſabella Imperatoris Caroli vxor fato concedit,die prima Maij.

Eodem menſe,nempe Maio,Pontifex,Galliæ rex, & imperator,ad Niciam conueniũt, & cùm de conditionibus conuenire non poſſent, decennales inducias paciſcuntur, vt à bello vtrinq; abſtineretur, & mercium communicatio hinc inde tuta ac libera eſſet.

Maria Hungariæ regina Belgarum gubernatrix Cameracum à Leonora ſorore euocatur. Sibi mutuò de inſperata pace gratulantur.Ad

tur. Adfuit & rex, qui eam honorificè exceptam, cum ingenti pompa in Franciam, tanti itineris sumptibus ex suo fisco solutis deducit. Qua beneuolentia initæ pridē pacis fœdera quasi renouata sunt.

Carolus dux Gelriæ artibus bellicis clarissimus diutino metu circumiacentes passim populos nullo hærede relicto morte sua soluit. Eum ducatum Gulielmus Cliuensis dux omnibus eius ditionis ciuitatibus consentientibus init.

Erardus de Marca episcopus Leodiensis Cardinalis Titu. S. Chrysogoni moritur. In eius locum Cornelius de Seuenbergen non minoris pietatis, quam eruditionis vir substituitur. Faustissimis ab omnibus ei diœcesi subiectis ciuitatibus per eas assumpto Episcopatu cum sua pompa circumuectus, acclamationibus excipitur.

Contrahitur fœdus inter Carolum Roma. Imperatorem semper Augustum, Paulū eius nominis Pontificem tertium Ducem Senatumque Venetorum aduersus Turcam. Suæ cuique ad bellum gerendum impensæ triremium nauiumq; numerus certus assignatur. Quæ res sanctissimos hos conatus irritos reddiderit, varia est inter homines suspicio.

Paulus tertius, delectis Cardinalibus, Ecclesiæque proceribus, abusus, qui in Ecclesia irruperant, tollendi dat negocium. Cū delectu adhibendos ad sacerdotium, non nisi quos & pietas morum eruditioque commendet prudentissimè statuitur. Episcopatus vi-

ris bonis,doctis,qui non suum, sed Ecclesiæ & gregis Christi negocium agunt esse cõtribuendos. Vtendũ esse clauibus non ad lucrũ, sed gratis exemplo Christi impartienda earum officia.

Neapolis horrendis terræmotibus concutitur. Ex montibus terræmotu ruptis flammæ emicant.

Anno Christi 1539. Isabella Portugaliæ regis filia, Caro. Cæsaris vxor primo Maij fatalem in Hispania claudit diem. Exequiæ per omnia Cæsaris ditioni subiecta loca, honorificentissimè sunt celebratæ.

Aenobarbus Turca pirata in littore Ambracio graue naufragium faciens, ad 20. hominum millia amittit.

Anno 1539. Gandauensibus in Flandria tumultuantibus, & re iam ad defectionem spectante, Carolus Imp. ex Hispania per medias Gallias, accepta Frãcisci regis fide, nõ minore nobilitatis plebisque applausu venerationeque vbique acceptus, quàm si naturalis ac Germanus Galliæ dominus esset, in Flandriã cõtendens, Gandauũ hæreditariã suã ditionẽ (vbi & natus) cũ armatis aliquot ingressus, seditionis autores capite plectit, & præterquã quòd cuncta illis quæ superbiã ac rebellẽ ciuitatẽ facere solent, adimit, insuper & D. Bauonis monasteriũ in arcem communire illis ipsis præcipit, vbi præsidium locetur domãdæ insolentiæ ciuium siqua suppullularet.

Hẽricus quoque comes Nassauuianus, cuius propemodum solius nutu vniuersa ducta-

batu

-batur Brabantia, vir eo honore dignißimus subito Bredæ moritur.

Plerique Germaniæ proceres Francforti comitia indicunt. Vbi cùm multum diuque de futuro rerum ſtatu, de redigendo in concordiam ſeditionibus ſectisque miſerè diſſectam Germaniã, reliquisque, quæ ad imperij conſeruationem pertinebant conſilijs tractatum eſſet, re infecta liberam earum rerũ pronuntiationem in opportunius prorogantes tempus, diſcedunt.

Moritur Gregorius Saxoniæ dux, qui eouſque ad noua hæc in Germania exorta, & à fratre Ioãne electore ſuſcepta dogmata pronas ciuitates ſuo imperio ſubditas retinuit. Eius morte ante perſuaſæ ciuitates, tanquam occaſione data, in lutheri dogmata cõſentiũt.

Fames per inferiorem Germaniam graſſatur, maximè circum Aquiſgranũ, reliquasque eius tractus ciuitates. Ingenti claſſe, frumento onerata ex orientali Germania aduecta, aliquantulum mitigata eſt. Hinc ſe malum per Alpes in Italiam cõcitauit, quæ tanta annonæ rerumque vſui neceſſariarum penuria laborauit, vt ni ei calamitati ab Hiſpanis Luſitanisque mercatoribus in Hollandiæ inſulas aduecto frumento fuiſſet ſuccurſum, fames omnia domitura videretur. Hæc ſæuiẽtis iræ diuinæ flagella alij aliò referũt, quanquã ea nũc ſit ſuccreſcentiũ vitiorũ ſeges, vt nulli certo, ſed omnibus ſimul quibus infame eſt hoc noſtrũ ſeculũ criminib⁹ imputari debeat. Ingens claſsis in Zelãdiæ inſulis ad expe-

ditionem Turcicam, in quam ſuperiore anno communibus animis conſpiratum à tribus potentiſsimis Europæ principibus erat, cu coiſſet, ſubitò dimiſſa eſt. Diuerſos Gelri aduerſus nuper conſtitutum eius ditionis principem, Cliuiæ ducem tumultus cient.

Henricus Angliæ rex, reiecto quod nuper amplexus fuerat Germanorum dogmate, nouos quos in Angliæ regno ſeruari præcepit articulos, condit.

Eodem ferè tempore, duo primarij vrbis Traiectenſis ſuperioris in tumultu à vulgo ciuibusque, crudeliter trucidantur.

Anno 1540. Veneti pace cū Solimano Turcarum principe fœdus innouarunt.

Eodem anno publicè editum Alcoranum latinè & ex Arabicis diſcuſſum vti ſorex indicio periit ſuo. Sic enim prædixerat Muhamedes fore vt cùm publicè inter Chriſtianos prodiret, ſenſim & ſtatim periret.

Eodē anno Martyr Chriſti factus eſt Saich Hebraim ſacerdos Turcarum vir inſigni pietate, qui clarus miraculis ex ipſo Alcorano refutabat Muhamedem & prædicabat Chriſtum Conſtantinopoli, ita vt quotquot ſunt literis & aliqua pietate præditi ſint eius hæreſeos vt nihil aliud quàm Chriſtum ex Alcorano quærant.

Sunt autem innumeri. Obiit verò ſanctus Abraham lapidatus, ſectus, combuſtus & puluere in vētum ſparſo cum 50. diſcipulis quos multiplicatis diuinitus vuis & lacte parauerat ad vnum capite cæſis. Cæterùm magna

multitudine in triremes acta positum est illis silentium donec ex Euangelio agnoscant sicut ex Alcorano.

Anno 1541. Carolus 5. Imperator cum classe prope Algerium perueniens fortunam, quæ fere illis diebus regnare consueuit, in eo Aphricæ margine inimicam adeò expertus est, vt omnibus penè nauibus sit exutus. Profuit humanissimi principis vel nota omnibus pietas, singularisque prudentia, atque animus in bellis assuetus pariter & ferox, ne vniuersa classis ab irruente fortuna absorberetur, & omnes milites turcarum gladio perirent.

Gulielmus Cliuensis dux fide à Ferdinando Caroli Impera. fratre accepta Gādauum venit, Cæsarem salutaturus, cuius indignationem incurrisse videri poterat, quòd se Gueldrensem Ducem inaugurari iniussu illius passus esset, quòd nuptias Cæsarianæ neptis aspernari videretur, iam inde suspectus, quòd externa fœdera sequ-retur. Itaque cō-temptim à Cæsare acceptus, retrò vnde venerat, abiit.

Eodè anno Cliuensis dux Ioānes moriens Guilielmum filium hæredē sedulò monet vt Cæsarem officiosè colat, externas amicitias ne ambiat.

Thomas Cromeuellus in Anglia malis artibus summam autoritatem in aula consecutus, & regi per aliquot annos à consilijs omnibus intimus, Essexiæ comitatu donatus, Iunio mense in publico foro multis criminibus obiectis capite plectitur.

Anna Gulielmi Ducis Cliuensium soror quarta Regis Angli vxor accita, paulò pòst coniugali toto repudiatur, & Catharina Hauarda Ducis Norfolciæ ex fratre neptis, quinto iam inde matrimonio Regi coniungitur.

Rhodiensium militum religio in Anglia tollitur, fundis Regio fisco addictis.

Arthurus Plãtageneta in Anglia Edouardo rege genitus, cum Honoria coniuge perpetuis carceribus damnatur.

Lusitani in India magna victoria potiuntur.

Philippus Chabotius Frãciæ Admiraldus peculatus damnatus, beneficio Regis in integrum restituitur.

Pontifex legatos suos Cardinales certa cũ instructione in Germaniam mittit pro reducenda religione antiqua.

Ioannes Vayuoda Hungariæ rex moritur, relicto infante sub tutela Georgij Monachi, qui statim Transsyluaniam totam, Budam, Pestam, & quod reliquũ in Hungaria Vayuodæ patri paruerat, in pueri verba iurare coëgit. quod intelligens Ferdinandus Cæsaris frater, comitiis quibus Haganoæ illius nomine præsidebat, relictis, cum exercitu Budã obsidet, à qua, Turcico exercitu quàm maximò superueniente funditur & fugatur, cæsis ferè in Danubij trãsitu omnibus suis. Turca potitus Buda, Vayuodæ filium cum matre in Transsyluaniam relegat.

Huius anni æstas valde torrida & sicca fuit

fuit suprà æstates multas præcedentes. Fuit & vini preciosissimi ac fortissimi passim etiã in locis abiectissimis copiosus, & siliginis tolerabilis prouentus, sed fœni, olerum, & reliquarum rerum nascentium, ex quibus esculenta confici solent, propter ingentem siccitatem magna fuit penuria. Multi eius caloris & siccitatis causam fuisse iudicant Cometam eo anno conspectum, & ecclipsin Solis magnam, quæ accidit sub initium æstatis septimo die Aprilis, cuius initiũ fuit ante ortũ Solis, & durauit duabus horis integris post Solis ortum.

Adeoque multis in locis crebra incendia extiterunt, & de multis tanquam de incendiarijs supplicia sumpta sunt.

Eimbeca Saxoniæ ciuitas tota exusta est.

Hoc anno 17. Calend. Septembris Guilielmus Budæus Parisiensis, vir citra controuersiam Græca Latinaque eruditione consummatissima, relictis vndecim liberis, anno ætatis suæ 73. mortuus, noctu (vt ipse anno antè testamento præscripserat) sine vlla pompa funeris, vni columine præeunte, comitãtibus doctis quàm plurimis elatus, in æde diui Nicolai campestris sepelitur.

Haganoæ primùm & deinde Vuormaciæ comitia habita, resistendi Turcarum incursionibus, & pacis Germaniæ retinendæ causa, ac de religione: vbi præsidentibus Friderico Palatino & Granuella Cancellario Cæsaris, de vno & altero capite ex controuersijs religionis disputatum est à Melanchthone

Proteſtantium, & Eccio Catholicorū partes defendente, ſed propter Ferdinandi abſentiā res imperfecta ad proxima Ratisbonenſia prorogata eſt.

Anno 1541. menſe Aprili Carolus Imper. & legati Pōtificis ac regis Galli, & viri doctiſſimi vtriuſque religionis, Ratisbonæ conueniunt Turcæ & religionis gratia: vbi diſceptatores terni vtrinque deliguntur: quibus libellum Cæſar proponit accuratè deſcriptum, cui quod æquum bonumque videretur, adderent ipſi aut detraherent. Erant ex omnibus in vniuerſum controuerſijs articuli viginti tres. Penè iam conueniebat, & Proteſtantes quæ addenda putarent, attulerant, cū Contarenus Pontificis legatus rem omnem ad Conſilium reiiciendam aſſerit, nec quicquam abſente pontifice in ijs ſtatuendū eſſe, maximè in quibus ab eccleſiæ Romanæ conſenſu deſciſcerent Proteſtantes. Itaque res ea ad concilium futurum remittitur. Bellum decernitur ſumptibus imperij terra & mari gerendum contra Turcam.

Gulielmus Cliuēſis ad Regem Galliæ deficit, deſponſa illi Margarita regis Nauarræ filia, ex Margarita ſorore Regis Franciſci prognata.

Appetierunt & fœdus Gallicum, Danorū rex Chriſtiernus, & Sueuiæ Guſtaus, quòd cū Imperatore tranſigere poſſe nō ſperabāt: qui & Regium Galliæ ordinem honorificè ab Rege acceperunt.

Cæſar Fregoſius Ligur, & Antoninus Rin-

conius

conius Hiſpanus Franciſci regis legati Venetias proficiſcētes, à Cæſarianis intercepti, crudeliter necantur.

Carolus Cæſar ſub hyemis principium in Aphricam traiecta claſſe vt Argeriam expugnet, naufragium facit, damnumque magnum recipit tempeſtate maris, & ventorum vi. Nam partim fractis, partim ſubmerſis nauibus circiter 130. & infeliciter pugna terreſtri commiſſa, vix ipſe incolumis euaſiſſe dicitur.

Guilielmus Poietus Galliæ cancellarius ſordium corruptelæ, & compilationum reus ordine mouetur, & ære grauiſsimo mulctatus, carceri quinquēnali mancipatur: vbi ſacris initiatus, tandem benignitate regia liberatur, & priuatam vitam inglorius haud ita multò poſt terminat.

Margarita Sarisbirienſis Georgio Clarētij Duce Edouardi quarti fratre germano nata, præter antiquum nobilitatis decus, toto vitæ ſuæ curſu ſanctiſsima, ſeptuagenaria maior, in Anglia iuſſu Regis capitis ſupplicio affecta.

Imperator cum imperij cōfœderatis exercitum magnum in Hungariam mittit contra Turcam, ductore Ioachimo Marchione Brādemburgenſi vt Budam recipiant: verùm ad Peſtam noſtri, re infeliciter geſta, fuſi fugatique ſunt.

Dux Brunſuicenſis è ditione ſua per confœderatos in Germania principes & vrbes eiectus, in Hiſpaniam ad Cæſarem ſe cōfert.

Anno 1542. Rex Gallus cum Cæsare de legatis suis præter ius gentiũ cæsis expostulãs, satisfieri sibi cupit, & Mediolanũ tandẽ post tot tergiuersationes reddi. Porrò cùm nihil Cæsar respõderet quod è re esset, bellũ lõge cruẽtissimũ excitatur. Lõgouallius dux Gallicus ad Guilielmũ Cliuẽsem Regis Nauarrę generũ in Gheldriã profectus, adiuncto sibi Martino Rossemio copiarũ duce, cõscriptisque ad 14. millia militũ (quorum mille equites) Brabãtinorũ agros passim populatur, arces & oppida vastat, loca munita ære mulctat Louaniẽses penè in deditionẽ terrore cogit, & Antuerpiæ etiam suburbia diripit incenditque: Principem Aurisiacum cæsis aut captis tribus Germanorum millibus equo pernicioßissimo fugientẽ tantũ nõ cõprehendit.

Cæsariani parte alia Cliuensem ditionem passim infestant, arces & oppida munitiora capiunt, inter quæ & Hymbergũ, de quo expellere eos Cliuensis dux nequit, cùm habito Ruremundæ delectu, aliis ex omnibus locis facilè depulisset. Porrò Cæsariani an. seq. dũ Hymbergi inclusis arcta fame pressis commeatum inferre volunt, magnam offensionẽ faciunt, equitatu à Cliuẽsibus in fugam verso, peditatu cæso, cõmeatu erepto, bellicisq; tormentis omnibus amissis.

Carolus Galli regis filius, dux aureliensis, Yuoidio expugnato, etiam Arlunum, Viroetoniũ, Lucemburgumque, & omnes eius ducatus arces & oppida capit, munitque.

Dux Vindocinẽsis Galli legatus in Picardia,

dia, arcem Tornebam in Belgica ſeptentrionali captam ſolo æquat, Reutium Comitem, Flandrorum ducem, fundit fugatque: Lilerium oppidulum in Arteſia cum aliquot caſtellis capit.

Perpennianum in Hiſpaniæ & Galliæ confinio ſitum fruſtrà Gallis Cæſarianis extorquere contendit, ſub autumni finē aquis magna vi inundantibus, caſtraque turbantibus, & ventorum procellis arena miſtis vel ſpirādi facultatem adimentibus, ac videndi.

Rupellani in Gallia, & marinæ aliquot inſulæ propter ſalinarium vectigal tumultuantes, à rege armato ſedantur, ſeminarijs rebellionis extinctis, ſupplicibus venia data.

Catharina Hauarda Angliæ regina cum Durātio & Culperio nobilibus adulterij inſimulata, capite plectitur: & Catharina Paria vidua ſexto matrimonio Regi copulatur. Geor. Lil.

Bellum inter Scotos & Anglos terra marique geritur.

Spiræ comitia rurſum habētur de ſubſidio contra Turcam ferēdo, coactæq; ſunt copiæ, ſed nullo aut paruo fructu, fame morbisq; in exercitu ſæuientibus. In eo conuentu pontifex mentem ſuam de concilio indicendo per Antiſtitem Mutinenſem aperit, vt de loco deliberetur.

Eodem anno Beltramus cògnomine Sacchin callido pariter & felici conſilio Maranum arcem munitiſsimam cepit, quæ variis vtrinque ſucceſsibus agitata in manus Venetorum tandem reuerſa eſt.

Eodem

Eodem anno menſe Iunij in Hetruria maximus terræmotus qualis poſt natos homines non fuerat in Italia auditus, multas domos per ciuitates eius prouinciæ euertit. Cartagenæ ciuitatẽ Alemaniæ inferioris ignis tanto furore exarſit, vt tota ciuitas excepta arce, igne conſumpta fuerit.

Sub finem Septembris hoc anno locuſtarũ vis ingens tanquam nubes quædam multis locis viſa, quæ initio alis carẽtes, pòſt quatuor adipiſcebantur, quæ vno agro depaſto, mox inde auolantes, alium atque alium ſubinde occupabant, omnia humi naſcentia abſumentes: præterquam quòd vitibus haud ita multùm nocere potuerunt. Ea calamitas agrum Mediolanenſem peruaſit. Itidem ex Polonia in Sleſiam id genus locuſtæ irruentes, parem aut etiam maiorem iacturam agris intulerunt: quæ initio Octobris in Miſniam ad oppidulum Oſcheuitz (ſeu Oſitium) haud procul à Torga graſſatæ, grauem planè odorem poſt ſe reliquerunt, ne auibus quidem maioribus tolerabilem. tandem autumnali frigore contabuerunt, & ſuibus pabulo fuere. Et ſcribunt hiſtorici ſubinde huiuſmodi peſtes in hominum culta incultaque incidiſſe, ſed nunquam tamen ſine mali præſagio, iræque diuinæ indicio.

Monſtroſi infantes, atq; adeò pecuini etiã fœtus paſsim hoc anno nati ſunt.

Iacobus 5. Scotorũ rex 33. ætatis anno moritur 14. Decemb. in FacKland arce, regina filiam regni hæredem ſexto antè die enixa.

Angliæ Rex fœdus cum Carolo v. Imper. contra Gallos init.

Anno 1543. Solimanus Turcarum Imperator exercitu propè infinito Hungariam ingressus Strigoniam & Albam regalem ciuitates, multa æneorum tormentorum vi, suorúmque immodica strage, suo imperio subegit. Deinde sibi consulens Constantinopolin reuersus est.

Rex Gallus suis extra ordinem stipēdium quinquaginta millium peditū imperat: equites ad statam diem præstò esse iubet: & copiis magnis coactis, ad Marolias in Hannoniam progressus, Landresium oppidum capit, ac quàm potest studiosissimè munit, & Landæ cuidam viro fortissimo tuendum cōmittit: cuius prҿter alia stratagemata hoc saltem adscripsisse nō piguerit, quòd vrbe paulò pòst arcta obsidione ab hostibus cincta, ipse cum paucis expeditis erumpēs, per medias vigilias æneum tormentum miræ longitudinis (colubrum vocant) ex mediis castris hostium rapiens in vrbem auexit, eóque globos aliquod in hostes prius eiaculatus est, quàm à Cæsarianis ad arma conclamaretur: quódque factu longè difficillimum fuit, tormentum per amnem qui inter circumsessum oppidum atque hostium castra iugi aqua paludem fecerat, vi abduxit, præmissa interim equitum leuis armaturæ turma, qui Cæsarianos impetum in Gallos facientes ludificationibus remorarentur.

Cæsar ex Hispania Tarracone soluēs, Ge-

nuam appulsus, in Germaniã transit, vbi collecto valido exercitu Durã Cliuensium præsidio defensam, vi expugnat, diripit, incēdit. qua clade Guilielmus dux consternatus, & à suis proditus, ad Cæsaris pedes supplex procidens veniã impetrat, tradito in potestatem Cæsaris vniuerso ducatu Gheldrēsi munitissimo. Qua rei indignitate, mater Ducis adeò perculsa est, vt paulò pòst è viuis excesserit.

Expeditione Gheldrensi confecta Cæsar Anglis fœderatis suis Landresium obsidentibus copias suas omnes adiungit, debellare posse sperãs. Rex Gallus instante hyeme obsessis suis suppetias ferens, inuitis Cæsarianis commeatu in oppidum, & recente milite quantum voluit immisso, in Galliam paucis desideratis incolumis reuertitur.

Porrò qui hæc latius scire volet, in promptu sunt apud Librarios doctissimi de rebus hisce omnibus cōmentarij, tum Arnoldi Ferroni, tũ Guilielmi Paradini, qui & res istas omneis & earum circunstantias disertè narrant. Nostrum enchiridion tantam rerũ supplectilem secum ferre non potest.

Aenobarbus classis Turcicæ ductor, Villæ Francæ portum occupat, Niciam Sabaudiæ præter arcem, expugnat: & ne circunueniretur aduentu Marchionis Guasti Cæsaris, apud Insubres vicarii, & Andreæ Dorij ex Hispania, spoliato oppido & incēso, abductisq; in miseram captiuitatem viris, adolescentibus, pueris & puellis, Massiliam, lætũ triumphum Turcæ allaturus, properat. Sed deo ita

prouiden

prouidente, à Garſia, Viceregis Neapolitani filio, qui ſe Ioanniticæ claſsi (eſt autem Ioannites hic nepos Andręæ Dorii) adiunxerat, interceptus, præda illa ſpoliatur Italica & Nicenſi, quàm Garſias victor ouãs in portum Siciliæ apud Meſſanam perduxit.

Cæſariani duce Comite Furſtembergenſi Germano loca quædã munita in Leucis recipiunt, & Lucemburgum obſident, ſed mox à Gallis duce Iano Caraciolo principe Melfitano pulſi & fugati, obſidionem ſoluunt.

Angli milites præſidiarij Caletium Guinæum & Hamarum tuentes, ædem Dauidimphenſem inuadunt, quò ad ſummum 120. ruſtici cum vxoribus & liberis cõfugerant: quibus acriter ſe tuentibus, res tandẽ eò rediit, vt æde dedita vitam modò incolumẽ ruſtici efferrent, ſed fœdere violato Angli conſcenſa turri omnes & viros & mulieres ac etiam infantes iugulatos de ſublimi præcipitant. & totam hyemem cędes edendo, vaſtando ac deprædando agro Bolonienſi cõſumunt, iam ferè nemine renitente, quòd incolæ armis apti Lãdreſium iuſſu regis Galli cõceſsiſſent.

Menſe Decẽbri Guilielmus Cliuenſis iuſſu imperatoris in Ducatũ Iuliæ reſtituitur.

Sãguine hoc anno pluit in diœceſi Monaſterienſi ad caſtrum nomine Saſſemburg, nõ procul à Vuarendorp.

In Friſia nouus quidam propheta exiſtit, qui nominatur Georgius Dauid, ſe dei nepotem nuncupans: & cum feris & auibus quacunque lingua colloquebatur, ab iis victum

accipiens. Afferebat cœlum esse omnino vacuum, se autem ad id missum, vt filios regni cœlestis hæredes adoptaret, alia multa planè absurda & vana deblaterans.

Pontifex omnes qui se Euangelicos vocãt, anathematis fulmine petitos, hæreticos iudicat.

Anno 1544. Mẽse Ianuario Henrico Valesio Delphino Galliæ, filius primogenitus apud Fonteneblæũ nascitur, qui aui paterni nomine Franciscus dictus est.

Franciscus Anguianus Burbonius, Vindocinensis ducis frater, regij sanguinis & spiritus iuuenis, Alpinarum gentium prorex, Carignianum obsidet: & fusis Cæsarianorũ viginti millibus, quorum dux erat Alphonsus Daualus Guasti Marchio, nobilissima victoria apud Cerisolium potitur, & Carignianũ deditione recipit.

Cæsar postquàm Regem Franciscũ in Spirensibus comitiis imperij hostem pronuntiari curasset, & cùm Cæsare conspirans Henricus Anglorũ rex, ingenti pecunia suis imperata, Caletum cum exercitu traiecisset, sociatis ingentibus copiis suis in Galliam irrumpunt.

Cæsar Lucemburgum deditione primùm recipit facilè, militibus præsidio relictis famè laborantibus. hinc transgressus in Campaniam, Ligniacum expugnat: deinde Sandizerium post longam obsidionem deditione capit. Periit in ea obsidione princeps Aurangius sclopi ictu.

Comes Guilielmus Fustembergius dum mutatis vestibus Matronæ fluminis vadum tentat,quà Lutetiam Cæsar inuaderet, agnitus,capitur à Francis, & Lutetiam in custodiam abducitur.

Espernaium cum omnibus suis & viciniarum pabulis, commeatuq; bellico, iussu regis succenditur, ne iis hostes potiantur.

Interea Castrum Theodorici Cęsar capit, oppidanorum aliis occisis, aliis aliâs multatis: inde & Cathalaunum peruenit: quæ res timorem nō modicum Parisiensibus iniecit, ne se quoq; belli calamitas inuolueret: vnde de fuga non pauci cogitare,& fortunas suas abdere. Quos vt confirmaret Rex,eò se contulit,& præsentia sua recreauit, beneq; sperare iussit,& in armis esse.

Hoc rerum statu, cùm & Cæsar iam penè vndique ab inimicis cingeretur, annonáque deficeret, Rex quoque tandem pacis studio teneretur, Monachus quidam Hispanus ex Dominicanorum sodalitio, vtrinque internuntius, pacis initium dedit: quæ ita inter illos conuênit, vt Anglus quoque eo fœdere,si illi videretur,includeretur ac proinde pacis fœdera ad illum à primoribus quibusdam aulæ Gallicæ viris perferuntur: quibus ille interim octo dies in arce Hardelonia detentis (quæ quatnor millibus à Bolonia distat) Boloniam grauissimè oppugnat nocte dieq; : & 3.Idus Septemb.cum perpetuã obsidionẽ sustinuissent oppidani, præsidij præfecti nocte consilium ineunt absentibus ciui-

bus & vrbis tribunis de vrbe dedenda: & cõditionem Rex Anglus lubens accipit. Itaque 18. Calend. Octob. vrbem, cùm adhuc retineri posset, Anglis tradunt, permissis oppidanis reculas quas vellent humeris modo suis asportare. sed egressos ponè secuti Angli, dũ festinanter aquas tranare cogũt, senibus multis puerisque ac fœminis necessitatem submergendi adferunt. Ac tum demum legati Galli ab Anglo iam vrbe potito accersuntur, & re quam nollent iam facta, infecta de qua venerant, domum dimissi sunt. Gallus Rex deditionis nuncio accepto, mox à Campania copias aduocat, quæ Boloniã Anglis extorquerent. Itaq; Boloniam inferiorem ingressi, trucidato præsidio prædæ inhiantes ordinibus desertis, ab Anglis facilè repelluntur: & quoniam commeatus inopia laborabant, continuò omnes dilapsi sunt.

Hinc Richerij fanum ab Anglis incenditur, & omnis circà ager latè vastatur.

Edemburgũ in Scotia ab Anglis diripitur.

Publicè signatis literis à prorege Lusitaniæ in Malacha aureæ Chersonesi emporio Mahometanis ablato degente, præter felicem rerum externarũ successum supra quingenta hominum millia dedisse nomen Christo, à quo Michael Vasius Lusitanus homo episcopum ibi egit, significatum est.

Tantum verò nunc esse concursum ad baptismi aquas, vt vnus Franciscus Caberius Apostolicè professionis homo 10000. vno mense traxerit.

Duo

Duo reges anno 1543. ſunt facti Chriſtiani, vnus Cupenſis, alter Scianus, vterque ex Moluccarum inſulis. Tota itaque ora Malabarorum quæ à Goa ad Calecutios pertinet, ſuſcepit Chriſtum, poſitis catechiſteriis in Goa. & Caranganor hic vno Franciſcano ibi vno profeſsionis Apoſtolicæ viro docente & priſco Eccleſiæ ritu chriſtianũ catechiſmum tradente.

Eodem anno rex Iaſan Patauus (ſic vocãt) quum parentem proximum ad baptiſmum proficiſci intellexit, illum in via necari curauit, in cuius morte crux ignea ſanguinolentáve eius capiti imminens in cælo viſa eſt. Terra verò ſimiliter in decuſſem fiſſa prodigio multos idolatras ad Chriſtum inclinauit. Expeditio à prorege in regem impium decreta eſt.

Turcarum miles inuaſerat anno præcedenti regiam regis Habeſsinorũ pretioſíve Ioannis pulſis à præſidio Luſitanis & occiſis. Sed hoc anno recuperata ſunt omnia à Luſitanis.

Anno 1545. Claſsis Gallica trecentarum & amplius nauium oram Britannicam legens, Anglos è toto mari in ſuas manſiones compellit. Rex Franciſcus terreſtri itinere Boloniam cum ingenti exercitu profectus, cùm capiendæ illius ſpes non eſſet, primùm propugnaculum fortiſsimum duobus paſſuum millibus à Bolonia diſtans erigit, munítque, vnde & Anglorum excurſiones reprimerentur, & omnis rei bene gerẽdæ occaſio obſer-

naretur: deinde & alia duo commodis locis excitat poftea.

Hoc anno ad menfem Septembr. Dux Aurelianus Francifci Galli filius, cui Carolus Cæfar aut fuam aut Ferdinādi fratris filiam defpōfurus erat, febri peftilente interit, non procul à caftris regiis.

Galli Vectem infulam Anglicæ ditionis incurfant.

Henricus dux Brunfuicenfis collectis auxiliis ducatum fuum recuperare cupiens in Saxonia vnà cum filio fuo fine fanguinis effufione capitur.

Confilium Tridentinum Pontificis Legatus cum epifcopis celebrat de reducēda antiqua & germana religione.

Fr. Donatus patricius Venetus, & Sena. egregius mortuo Petro Lando duce, omnium votis Dux electus, tantæ expectationi fatiffecit.

Anno 1546. Ifabella filia Henrico Delphino Franciæ ad Fonteneblæum nafcitur.

Francifcus Anguianus Burbonius cum æqualibus aulicis proceribus ludens, illifu grauioris fcrinii caput contufus, paulò pòft vita defungitur, magnum fui defiderium relinquens.

Martinus Lutherus Iflebiæ in patria fua moritur, vnde funus Vuittembergam perductum, & in templo arcis fepultum eft, 18. Calend. Feb.

Hoc an. 29. Maij Cardinalis ab Arbroth, dominus Dauid Betoun, à familiaribus quibufdam

busdam suis turpiter trucidatur ante dilucu lum, in sua arce ciuitatis S. Andreæ in Scotia, quam vnà cum filio primogenito Gubernatoris Scotiæ, & omnibus illic facultatibus instrumentisq; occuparunt homines sicarii, cum Anglis coniurati.

Pax inter Gallos & Anglos certa pecuniæ summa intra octauum annum Anglis pensitanda sancitur: qua persoluta, Bolonia Gallorum fieret, interim tanquam obses penes Anglos mansura.

Pacem hanc secuta est in Gallia ingẽs annonæ caritas, ac propè fames.

Die sabbati, qui fuit mensis Augusti 7. an. 1546. noctu, hora ferè 11. tam horrendus cum ingenti pluuia tonitrus accidit in vrbe Meclinia, vt nullus ei comparãdus iandiu acciderit: cuius tantus extitit sonitus, vt tota vrbe tremefacta, nihil in ea præter clamores & vlulatus audiretur, cùm suam quisq; domum, aut diuersorum de cœlo tactum & fulmine petitum opinaretur, tantus sulphuris nidor sentiebatur. Ceciderat autem fulmen in Sabuli portam, quæ Gantdporte vocatur, in qua cùm esset cum omnis generis apparatus belli, tum plusquam octingenta pulueris bõbardici doliola, adeò omnia diruta sunt, vt ipsa fundamenta vnà cum murorum parte proxima funditus sublata, & procul disiecta sint, & aquæ fossæ tanto ardore exaruerint. Quòd nisi tanta illa pluuia vis fuisset, credibile est vix quenquam fuisse superfuturũ, omnésque repente, sicut olim Sodomam &

Gomorram fuisse perituros.

Postridie manè, qui dies fuit Dominicus, cerneres vndiq; funera efferri, repertis non minus trecentis hominibus exanimatis, ita vt fuerit ingens facienda fouea, ad eos qui plenis curribus aduehebantur inhumandos: quæ res visu miserabilis erat.

Læsi & vulnerati reperti sunt supra centum quinquaginta, qui in ptocodochium ducti sunt.

Reperta est grauida mulier extincta, qua insecta fœtus eius baptizatus est.

In vico Stipitis, qui Blochstrassen appellatur, mulieri cuidam, quæ ex lecto ad claudendam fenestram surrexerat, tempestas ita collum abscidit, vt ei caput ab exigua pelle reliqua penderet.

In angulo vici, in quo est Bernardi palatium, erat caupo quidam nomine Croes, apud quem erant quidam conuiuæ, quorum pars chartis ludebant quibus deficiente zytho, quod vocant Bier, cum caupo in cellam vinariam ad hauriendum descenderet, ecce tantus tempestatis extitit impetus, vt auulsa domus, procul abiecta sit: repertíque sunt lusores illi, chartas adhuc in manibus habentes: nemine illius domus saluo, præter cauponem qui concameratæ cellæ beneficio seruatus est.

Tertio post eas turbas die, repertus est homo in quadam cauerna illæsus, qui quæsiit num adhuc duraret mundus. Repertus est & puer, qui potum petebat. Item vir & mulier

ex arbore

ex arbore pendentes, eò tempeſtate iacti. Multa alia huiuſmodi impetu illo acciderunt, quæ enumerare longum ſit.

Ea vrbs illuſtris antea elegantibus ædificiis, nunc intus foriſq; miſere deformata eſt.

Apud ædem D. Rumoldi quà ad Bruxellarum portam itur, nulla domus illæſa ſuperfuit.

Suburbium, quod Nectererſpful appellatur, penè totum dirutum eſt.

Palatium Berguenſe peruaſtatum & deſtructum.

Aedes popularis diui Petri deiecta funditus.

Palatium dominæ Margaretæ plus dimidia parte deletum.

Palatium Imperatoris planè deuaſtatum. Lombardorum funditus euerſum. Diuerſorium magiſtri veredariorum omnino corruptum: ſtabulũ vnà cũ equis prorſus abreptũ.

Bernardi palatium ſolo æquatum.

Auguſtinorum monaſterium ex parte exciſum.

Vulpis vicus, Boochſtraſſe dictus, prorſum dirutus. Prati palatium & Hochſtratenſe planè deſtructũ. Quod niſi reſtitiſſet hoc palatium, vrbs tota deleta foret: ſed eius domus moles & firmitudo maximam tempeſtatis vim excepit atque ſuſtinuit: quæ res multis oppidanis ſaluti fuit. Sunt præterea domus ferè ſeptingentæ vaſtatæ atque complanatæ, præter palatia & loca domóſque ſupra poſitas. Adde, quod nullum eſt templũ, quod

ſit ab illo impetu intactum.

Illinc procul ad octo millia paſſuum reperti ſunt ædificiorum vrbis lapides, eo tempeſtate abiecti, videlicet non ſine detrimento nō ſolùm bonorum, verùm etiam hominũ.

Audiui aliquos Baſileæ in domo mercatorum aurigas, qui dicerēt ſeſe iam pactos fuiſſe illa pulueris doliola protinus ad comitem Burrhum ducere, in caſtra Cæſaris, aduerſus proteſtantes: ſed repēte miſſum de cœlo fulmen, eorum haud minus conſilia quàm domicilia fregit.

Paulus 3. Pont. Max. iam annis 13. feliciſsimè in pontificatu degens, morte filij omnia iam tranſacta gaudia penſauit.

Carolus Cæſar, nō inuito pontifice, aduerſus Germanos Lutheranæ factionis expeditione ſuſcepta, Germanorum exercitum, in quo ſupra ſexaginta armatorum millia fuiſſe dicuntur, diſsipat ac profligat: Vuirtembergenſem ducem omnibus fortunis exuit: Saxoniæ ducem, & Lantgrauium Heſsiæ capit: ciuitates quæ contra ſe arma tulerant, multat, latè rerum in Germania potitus, verè iam imperans.

Concilium Tridentinum Bononiam transfertur.

Henricus 8. Angl. Rex, anno regni 38. obſtructo ſuppurantis tibiæ meatu, ardentiſsima febre correptus moritūr 7. Calend. Febr. Thoma Hauardo Norfolciæ duce cum Henrico filio Surrei Comite paulò antè in carcerem coniectis cōiurationis ſuſpectis, Surreus iuuen

iuuenis capite plexus, pater ſenex perpetuis carceribus damnatus. Edouardo Henrici regis ex Iana Semeria filio decimũ ætatis annum agenti Regium nomẽ delatum: regnum per interreges, ſeu gubernatores, vti moriẽs Henricus mandauerat, adminiſtratum. Exequiæ defuncto Lutetiæ Pariſiorũ iuſſu Francisci Regis ſolennes celebratæ ſunt 11. Calẽ. April.

Circa hæc tempora fuit Neoburgi in Palatinatu Ioannes Diaſius quidam Hiſpanus, vir literatus, qui nouam iſtam in religione doctrinam iam ſcilicet & confitebatur & docebat. Hunc frater germanus Alphõſus Diaſius ex Italia profectus conuênit, qui Romæ in iudicio Rotæ aſſeſſor fuerat: rogat amicè vt doctrinam Lutheranam à Pontifice Romano iam olim vt hæreſim damnatam, deſerat. Ioannes tantùm abeſt vt fratris monita recipiat, vt magis ipſe illum ad ſuam ſectam pertrahere ſtudeat. Itaque Alphonſus vidẽs fratrem à ſententia moueri non poſſe, ſimulat ſe à fratris ſententia nõ admodum abhorrere, & fratrem hortatur, vt in Italiam proficiſcens, aliis etiam eam doctrinam proponat. Ioannes fratris conſilium non audit, bene ſibi apud Germanos eſſe aſſerens. Quapropter Alphõſus relicto fratre Auguſtam profectus eſt: vnde paulò pòſt ad fratrẽ redire ſtatuit. cumque iam cum Italico quodam miniſtro ſuo ad vrbem acceſsiſſet, equis ad ſepem alligatis ſummo mane vrbem ingreſsi, fratrem in hoſpitio ſuo quærunt, cumque introducti

essent ab ancilla in conclaue, Alphonsus fratri literas propter quas se reuersum simulabat offert: quas dum legit Ioãnes, à ministro fratris (qui à tergo accedens caput ei dissecabat) interfectus est. Hac cæde perpetrata Alphonsus & minister ad equos suos redeunt, & quàm celerrimè Enipontum se recipiunt. Ibi statim cùm cædes patefacta esset, præfectus Neoburgensis misit qui homicidas ex itinere retraherent: & Eniponti inuenti, in carcerem coniecti sunt.

Hoc anno 17. Calend. Aprilis, Franciscus Vatablus, homo trilinguis, & Lutetiæ Hebraicarum literarum professor regius, item Iacobus Tusanus Græcarũ professor, vt eodem die prouinciam hanc susceperãt, ita eodem (vita cum morte commutata) deposuerunt, magno studiosorum omnium luctu.

Paulò post hoc tẽpus Franciscus Valesius Francorum rex Christianiss. indomabili febre 18. dierum confectus, in arce Rambuletana, decem circiter milliaribus procul à Lutetia, via Carnotensi, pridie Cal. April. legitimis omnibus Christianissimi mysteriis ac ceremoniis ad amussim obseruatis moriens anno ætatis 54. regni 33. filio Henrico eius nominis secundo regnum, Deo animam commendat. Itaque funus more regio curatum, postquam ad Pontem S. Clodoaldi 13. dies substitisset, illinc ad ædem D. Virginis à campis, quæ est in suburbiis Parisiorum extra portam D. Iacobi dictam, pro vetere more allatũ est: quò & iussu Henrici regis allata sunt fratrũ suo-

rum

rum vita functorum cadauera, Francisci Delphini Britanniæ ducis, anno 1536.4.Idus August.& Caroli Aurelianorũ ducis anno 1545. 5.Idus Srptembr.vt patri & fratribus vna eademque pietate parentaret. Itaque 10.Calend.Maij funebri pompa ad Cathedralem D.Virginis ædem Lutetiæ Rex pater cum duobus filiis elatus est, vnde postridie ad D. Dionysij perlati, inter cæteros Franciæ reges vno in tumulo siti sunt.

In Gallia Henricus secundus Francisci I. filius, Remis more patrio Rex Francorum in ordine 58.ad 7.Calen.Augusti inauguratur.

Anno 1547. mēse Maij sub Petro Toletano nomine Cæsaris viceregem agente Neapolis cœpit tumultuari factione causa inquisitionis Hispaniæ suscitata, & ad finem vsq; Augusti magna vtrinque & à Cæsarianis & à populo accepta clade 400.plus minus desideratis durauit tumultus. Stabant à populo Cæsar Morminus & prior Barensis viri nobiles, & Ioannes Suessanus ciuis primarius. Ad Cæsarem nomine populi iuere principes Salertinus & Sulmonensis, cùm interim Hispani militis vehementia sæpius impetitus populus magnam cladem acceperit. In priuatorũ facultates plurimas est inuolatum, arma populo ablata. Res cum Cæsare tandem centenis aureorum millibus est composita.

Eodem anno rex Tuniciorum quem in regnum depulso Barbarossa prædone Cæsar reposuerat, est oculis & regno à filio priuatus. Is continuò classem 16.triremium armans

instruensque, Strozzam Priorem Capuanum ducem cum illa in Scotiam mittit, vt arcem S. Andreæ, quam anno superiore homines nefarij occiso indidem arcis domino Cardinale Arbrothio, dolo ac fraude occuparant, reciperet: quod Strozza fortiter breui effectũ reddidit. nam arcem diebus 14. vi bombardarum maximarum ita concussit, vt tandem 29. Iulij expugnarit & captos homicidas illos secum in Galliam vinctos adduxerit.

Mense Nouembri cauetur edicto apud Parisios, ne quis è senatu aut foro iuridico Præfectus mercatorum (quæ prima dignitas est Decurionum Parisiensium) fiat, aut ad aliud ciuile munus aspirare ausit.

Eodem mense Henrico Regi Gallo altera filia, quæ Claudia dicta est, ad Fonteneblæũ nascitur.

Mense Septẽbri, die 10. in Scotia ad Musselburgum Scoti duce Hontleo Comite explicata acie dubio primùm Marte acriter cõtra Anglos dimicant: sed paulò pòst in ipso pugnæ ardore turbatis fortè Scothorum ordinibus, capto Hontleo Comite, & multis è nobilitate Scotica cæsis victoria ad Anglos inclinauit.

Eodem anno 22. Septẽbris tanta vis tempestatis inundauit circa Romam ad quatuor horas vt viderentur omnia ruitura & in diluuium abitura. Cæterùm Roma tacta cœlo est in palatio S. Georgij ad ædes Laurentij in Lucina, vbi præterquam quod dirutũ penè est Campofloræ obuersum palatium, hoc

mirab

mirabilissimum est, lectum Pauli Iouij transmissis tribus cœnationibus petiit & adegit rupto cœnaculo in cellam vinariam vsque, & tamen infra lectica ibi reperta est. Cardinalis Triuultij palatium multo maiorem cladẽ accepit.

Specula quædam ad pontis Sixti finem citra Tyberim inscripta Aldigeria, suo casu tres homines obruit.

Mense Iunio Clodia, quæ est vrbs municipalis Venetorũ dicta Chioggia vulgaribus, tacta est fulmine tam vehemẽti vt murus ad multas hexapedas longus sit auulsus à fundamentis & in aërem delibratus longè loco stratus. Aedis sacræ turris laminis plumbeis vncis ferreis tenacissimè compacta spoliata est. Camini ad 40. cecidere, nauis è transtris sarcitoriis euersa & penè in malum obuersa. nauigium vulgare, quod burchelam vocant, in aëra sublatum similiter & dolium desiderantur, cùm nauem euertisset petij in proximo loco 4. homines euersoque loco occidit. Paulo post adacta est sagitta cælestis in angulum orientalem turris Diuo Marco sacræ Venetiis opúsque irreparabile in ea parte nisi euertatur fecit.

Paucis ante annis Aedem Zachariæ sacrã ita tetigerat fulgur, vt instar Geometræ 4. angulorũ pulcherrimi operis cornices petierit, similíque fractura ruperit. Quibus ostentis, mirum est neminem concuti & ad pietatem moueri. Eodem tempore media columna turris Martianæ cælo tacta est.

Mense

Menſe Decembri nocte Concep. Diuæ Virginis apud Pariſios vehementer inundante Sequana, Pontis Diui Michaelis pars altera, fluminis aduerſa, Orientem ſpectans, laxatis ſublicis, cum ædificiis ſuperſtructis corruit, non ſine magno etiam Occidentalis partis auerſæ periculo.

Anno 1548. Comitatus Amalæus in Gallia menſe Ianuario ab Henrico rege Ducatus nominatur: & primus eo titulo illuſtratur Franciſcus Lotaringus domini Guyſiani primogenitus.

Menſe Maio Prorege Domino ab Eſſai equite ordinis S. Michaelis, & ductore Nicolao Villagagno equite Rhodio literatiſsimo, cum quatuor quibus tunc præerat triremibus, & multis cymbis piſcatoriis, in quibus inerant Scoti nobiles complures armati, inſula quæ in æſtuario Forthiæ ſita inter Letham & Kyngorn oppida maritima ferè medium occupat (hanc Galli vocant inſulam equorum) ante aliquot iam dies ab Anglis intercepta, & iam propugnaculis atq; armis munita inuaditur, ſimul & deturbatis Anglis vi capitur.

Eodem tempore claſsis Gallica in Scotiã appulſa, Anglos inde magna ſtrage depellit.

Nouæ artis opus in litore maris iuxta portum prope Boloniam prohibẽdis Anglis Boloniæ aditu, inuẽtore Caſtillonæo extruitur.

Academia Pariſienſis propter occupatos limites prati ſui ad D. Germani, & ædificiis priuatorum hominum iniuſſu ſuo inſtructos,

mirè

mirè tumultuatur,vt Senatus etiã ea de causa cognoſcere habuerit:iaceantq; etiamnum ibi opera interrupta,minæq;.

Anno 1548. Solymanus Turcarum imperator expeditionem in Perſas iterum aggreditur.

Eodem anno Carolus V.Imperator comitia in Germania habuit,vbi nonnulla capitula Germanis conceſsit, quæ ab vſu eccleſiæ Romanæ abhorrent:verùm ſibi conſulere ſtuduit, tanta eſt in hominibus regnandi cupiditas.

Apud Burdigalenſes in Gallia ingens tumultus propter ſalinarium vectigal & tributa extra ordinem imperata exoritur,penè vt ad defectionem res ſpectare videretur. Itaq; Anna Mommorantius M.Eq.eò cùm exercitu ab Rege miſſus,ſeditionem omnem repentè compeſcit, autoribus ſeditionis ſublatis, & Burdigalẽſibus in ordinem redactis, deq; magno rerum faſtigio deiectis.

Iacobi V.Scotorum regis vltimi filia vnica Maria regni hæres,annos ſex nata, aut eo amplius,in Franciã auehitur,vt Galliæ Delphino deſpondeatur.

Cæſar Germaniæ rebus compoſitis præſcriptaq; interim dum concilium cogeretur, ſentiendi in religione viuendiq; formula,è Germania in Belgicam tranſit,ſecũ velut triumphatos ducens Saxoniæ ducem, & Heſsiæ Lantgrauium. Eò & Leonora Cæſaris ſoror, Franciſci nuper Gallorum regis vidua, cum bona venia Henrici Regis Galli conceſsit è

Franc

Francia.

Ludouicus filius, Dux Aurelianus Henrico Regi Gallo ad Germani fanum nascitur mense Februario.

Antonius à Borbonio, Dux Vindocinēsis, Ioannā Henrici Dalbreti & Margaritæ Valesiæ Reginæ Nauarræ vnicam filiam vxorē ducit.

Anno 1549. mense Iunio Catharina de Medicis Henrici Galli Regis vxor ad Dionysij Regina sacratur coronaturq; mense Iunio.

Eodem mense 16. Cal. Iul. Rex Henricus, & postridie Regina pompa insuperabili Lutetiam Parisiorum ingrediuntur, festiuo omnis generis ordinis ætatis hominū applausu faustisq; bene ominantium votis.

Hoc ipso tempore Anglis inter se dissidentibus arces omnes & loca munita in agro Boloniensi, præter Boloniam, adimuntur: & Iacobus de Coucy Veruinēsis quòd Boloniam Anglis prodidisset, capite luit, cadauer in quatuor frusta dissectum: frusta & caput in quinque locis Boloniæ vicinis, munitis editioribusq; palis suffixa.

Philippus Caroli Impe. filius magna classe mari traiecto, in Flandriam ad patrem contendit, interea Hispaniæ cura Maximiliano Ferdinandi regis Hungariæ (Caroli fratris) filio commissa. Cui Maximiliano vnica Cæsaris filia (fratruelis fratrueli) erat desponsata.

Eodem anno Solymani Turcæ primogenitus, quòd fratrem suum sibi à patre in imperio præf-

rio præferendum suspicaretur, ad Persas deficit: coactoq; de Persis exercitu, in patrem insurgit, locaque Persis finitima oppugnat expugnatque, cùm pater cũ quingẽtis millibus militũ eò profectus, primùm quidẽ Persas metu perculsos retrocedere cogit: sed incensis à Persis villis pagisque omnibus quacunque dierũ quinque spatio profugiebant, ad tantam rerũ penuriã adactus est Solymanus, vt centum millibus suorum peste, fame & inopia extinctis, ad se reuerti sit coactus.

Rex quidã Aphricanus Sarcensis Argeriã vicinosque locos capit, arcesque munitas aliquot, quibus Cæsar ad tuendam Hispaniam vtebatur. Præterea & Lusitanis arces aliquot extorquet, quas vltra mare posside bant.

Paulus tertius Pontifex max. die 9. Nouẽbris supremum vitæ diem claudit. Vacat sedes mensibus tribus, diebus duobus.

Margarita Valesia Regina Nauarræ Henrici regis Galli amita moritur vigesimaprima Decemb.

Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo ineunte Solymani mors rumoribus nunciata est, qui triginta annis populum Dei afflixit. Volf. Drex.

Annus Iubileus celebratur Romæ autoritate Pontificis & Cardinalium.

Burdegalensis Senatus mẽse Ianuario restituitur.

Hoc anno die 20. Februarij illustris vir dominus à Thermis, eques ordinis S. Michaëlis, insignis Gallorum fortitudine, adiuuan-

tibus aliquot Scotis, locũ mirabili opere ab Anglis ad Brotthycrag in Scotia munitũ, vi expugnat & Anglos ferè omnes in præsidio comprehensos occidit, prout literis à Reuerendo literatorumque fautore Orcadum insularum antistite domino Roberto Reid Lutetiam studioso cuidã familiari suo scriptis cognouimus.

Andræas Alciatus Iurisc õsultus peritissimus mense Martio Papiæ moritur.

Rex Galluscũ Anglis pacé iniens, Boloniã recipit, quadringentis millibus aureorũ annumeratis, quam Idibus Maij ingressus argẽteum B. Mariæ Virginis simulacrũ multò quàm quòd antè ab Anglis inde ablatum fuerat augustius religiosè in templo consecrat.

Hæreseon cognitio à ciuilibus ad ecclesiasticos iudices reuocata in Gallia, vetitíque Senatores episcoporum & aliorum antistitũ ecclesiasticorum vicarios agere.

Pœnitentes peccatrices apud Parisios hoc anno ab rege redditibus auctæ, & arctiori custodia inclusæ

Monetæ hoc anno multa cura habita in Gallia, si vnquam aliàs. Nam & multa noua nouis characteribus signísque cusa, & adulterina omnis circũcisaq; dãnata, & in adulteratores circũcisoresq; comprehẽsos animaduersum.

Carolus Maximilianus, Dux Angolismensis in Gallia mense Iulio D. Germani fanum nascitur.

Ianus Caraciolus Neapolitanus, Princeps Melphitanus, Galli regis in Pedemõtio lega

tus

tus moritur, cui dominus de Brisac sufficit.

Carolus Impe. noua comitia Augustæ Vindelicorum celebrat, quò sæpius conuocati Germani principes Saxonésque superiores venturos se negant, quòd contrà quàm quadriennio antè pollicitus esset, multa fecisse Cæsarem dicerent, seque nolle ei conuentui adesse, in quo religio in quam conspirassent, damnanda & opprimenda videretur. Itaque detrectantibus Saxonibus, & arma parantibus, bellum nouum exoritur. Magdeburgum obsidetur: vnde erumpentes obsessi, ad tria millia cæsi. Proinde tentata porrò oppugnatio Mauricio electore duce parum feliciter. Obsessi in magnas angustias compulsi, deditionem tamen facere detrectant.

Iisdem comitiis Cæsar Philippum filium Regem Romanorũ creari cupiebat: sed Ferdinando fratre iuri suo cedere nolẽte, res in aliud tempus extracta.

Mense Septembri, classis Cæsarianæ (ex præsidiis Siciliensi, Neapolitano, Mediolanensi, Placentino, Florentiæ ducis hominibus, subsidio Genuensi, Rhodiensibus equitibus conflatæ) dux ac princeps Siciliæ prorex, Dragutium quendam archipiratam, qui Tyrrheni maris oram, Baleares insulas, Corcicam, Sardiniam latrociniis infestabat, persecutus, cùm in Aphricam Aphricæ oppidũ, penè totum mari cinctum, refugisse intelligeret, vrbem arctissima obsidione cingit, & 4. Nonas Septembris magna hostium clade, non omnino ipse damni expers, capit, diri-

pítque,& occupat, validóque præsidio imposito filio suo custodiendam committit. Relata est ex ea victoria præda ingens, deprehensis indidem Iudæis cõpluribus, tum ex Thessalonica, tum fugitiuis ex Lusitania, & negotiatoribus Alexandrinis.

13. Calend. Octob. Regina Scotiæ, illustrissimi Ducis Guysiani filia, vidua, Hẽrico Rege Gallo vocante, in Franciã magno cũ Scoticæ nobilitatis numero, & Hontleo Comite equite ordinis S. Michaëlis, sex triremibus est aduecta, quibus Strozza prior Capuanus ab Henrico Rege missus præerat.

Eiusdem mẽsis die 21. Ludouicus dux Aurelianus Henrici regis filius secũdus puerulus infans in arce Mantæ moritur.

7. Non. Decemb. Parisijs in Basilica diuæ Virginis sacra, in liturgijs vespertinis cũ pro more clerus in pronao templi solẽniter, vt in Vigilia Conceptionis diuæ Virginis, hymnũ diuæ virgini modularetur, Ioãnes quidã adolescens viginti tres aut circiter annos natus, Lotaringus genere, ab ipso pronai capite per mediũ vtrinque adstãtis chori, ense quo erat accinctus districto, quanto potuit impetu ad Virginis imaginẽ, quæ ad dextrã septi clericalis religiose colitur, nemine id suspicante, accurrens, si posset, concidere tentat: sed ab æditus qui ad imaginẽ ferè obseruare solet, & alijs quibusdam prohibitus: humi prostratus, & pro rei indignitate non nihil vellicatus, custodiæ traditur: & causa examinata, cùm nec resipisceret, & complures esse dice-

ret,

ret, qui secum ea de re coniurassent, quinto post die execta prius lingua, viuus pro æde Virginis exuritur.

18. Calen. Decemb. Iulius tertius pontifex Max. diplomatis quoquouersum per Ecclesiam Christianam dimissis, Antistites & prelatos ecclesiasticos, omnesq; quorũ intersit, ad Concilium œcumenicum prouocat, quod Tridentum, vbi iam pridẽ cœptũ erat, reducatur ad Cal. Maij proximas. Faxit omnipotens Deus sua benignitate, vt è rep. Christiana sanctè ac legitimè cogatur, soluaturq;.

Anno 1551. 27. Februarij Mart. Bucerus Cãtabrigiæ apud Anglos, velut volũtarius exul metu Cæsaris, moritur.

Gabriel Marilliacus, Regius in Curia Parisiensi Consiliarius & Aduocatus, literarũ eruditione, rerum & iuris peritia, ac vitæ integritate nulli (quod absque inuidia dictum sit) secundus, 9. Cal. Maias magno totius Curiæ dolore vitam morte commutat.

Hic annus autem cùm tota penè Europa nostra alta (vt speramus) pace foris trãquillus sit, & à bellorũ tumultibus feriatus: oramus te Deus æternæ, vt propter filium tuum IESVM, mala tot annos Ecclesiæ tuæ illata mitiges: & pacem ac concordiam illi cælitus concedas, vt sublatis errorum tenebris vniuersus te orbis agnoscat, veneretur & adoret in æterna seculorum secula. Amen.

Anno 1552. Rex Galliæ Henricus 2. nomen protectoris libertatis Germanicæ agnouit & multis scriptis publicè legi curauit.

Eodem anno pactis cum Rege Angliæ inducijs filiam illi despondet, dato & accepto vtrinq; Regij ordinis signo cum insigni apparatu misso.

Commota eodẽ anno Germania est & sub Mauritij Saxoniæ ducis auspicio magnus principum & militum numerus collectus est, vt Cæsar fidem deliberando Lantgrauio reipsa confirmaret, quod & fecit, & aduersitatem insignem in fines vsque Austriæ sese subducens expertus est.

Segdinum, eodem anno, Hungariæ ciuitas à Turcis paulò antè occupata & possessa, multis vtrinque vario cõflictu desyderatis à Turcis ad Christianos, & rursus ab his ad Turcos & postremò ad Christianos qui Turcas prædæ attentos adorsi fuerant rediens est in potestatẽ Ferdinãdi Regis Romanorũ redacta.

Hoc anno Giapã Insula (quã Marcus Paulus Venetus Cipãgui, hoc est Gipan seu Giapan insulam vocat) in extremæ Asiæ finibus est maximè à Lusitanis pertentata & potissimùm de recipiendo Christiano dogmate, cui rei gens alioqui omnino cordatissima & in Parallelo Germaniæ Galliæque ad Antipodes locata, disciplinarúmque omnium gnara noluit acquiescere nisi prius Chimenses seu Sinarum populi, vnde hausere persuasionẽ, conuerterentur. Vergit hæc insula ad Septẽtriones sexcentis distans Leucis, vt Hispani numerant, à Sinarum regione versus Aquilonem, ita vt corporum colore, linguæ accẽtu, vestimentis & cultu Germani videantur. Insula

ſula 600. Leucas longitudinis habet, alicubi 300. latitudinis.

Conſtitutiones nouæ eadem tempeſtate de religione ſunt editæ ſub pupillari adhuc Edouardi Britanniæ regis ætate, vt licet non eſſent adſtricti Angli Quadrageſimæ ieiunijs, tamē à carnibus more catholicorum abſtinerent. Præterea, Ne quiſquàm Eccleſiæ locum in quo præter patria ſacra ageret habere poſſet in toto regno.

Pariſijs eodem anno cœpit publicè exponi doctrina de omniū Reſtitutione, ſiue de Reformatione Eccleſiæ, à qua Rex in ſequenti anno vehementer extimuit, ita vt eius autoris coërcendi gratia Rex ipſe cum Sanctiori concilio & curia parlamenti tractarint de cohibenda quæ huic attendebat multitudine. Mente in primum hominem naturaliter procreatū olim immiſſa ſe perfuſum eſſe aſſerebat autor, & omnino inferiorem hominis partem ſicut & primam aut ſuperiorem debere tam Mente paterna quàm ſpiritu Materno in hoc mundo & in hoc corpore reſtitui debere, & præterea ſenſim duce ratione omnes tyrannides aboleri oportere affirmabat, ducéque ratione omnia ſuaderi volebat.

Dux Lotharingiæ eodē anno vnà cum primaria ciuitate quæ Mediomatricū olim nunc Metis nomine vocata eſt, venit in Gallorum Regis poteſtatem Cæſare nullum lapidē vt eam recuperaret non mouente.

Ingruente vehementer hyeme Cæſar poſt

diuturnam Metensium imò Gallorũ, qui ciuitatem vix paulo antè cæperant, obsidionẽ partim charitate annonæ, partim peste, partim tẽporis iniuria, & partim exercitus maximi defectione coactus est, re infecta discedere, réque ipsa prouerbij fidem experiri, quod dicitur, Tantum fecerit quantum Metios obsidendo. Locus enim natura & arte munitissimus est.

Rex Galliæ vt Iuliũ Pontificẽ maximũ ad æquioris erga Gallicã Rempub. concilij sententiam flecteret, eodẽ anno sanxit, ne quisquam nomine bullarum aut aliarum quarũcunque expeditionum, vt vocant nomine, deferret aut mitteret Romam pecunias.

Missus postea legationis nomine Verallus Cardinalis præterquàm quòd ægrè admissus est, notatus est (sua an suorum incuria incertum est) violatę in præoccupãdis sacerdotijs iustitiæ reus, & nisi se subduxisset, obnoxius iudici causarum criminalium.

Remissa sunt demum omnia in pristinum statum, vt annatæ liberè sicut anteà Romam deferantur.

Sena vrbs nobilissimũ Senonũ olim, nunc autẽ Hetruscorũ emporiũ depulsis præsidio, fraude à Diego Hurtado Mendoza nomine Cæsaris introducto Hispanis, est à Gallo in libertatẽ restituta, idq; duce Thermẽsi Domino q paulò antè in Scotia Viceregẽ egerat.

Eodem anno Petrus de Toledo siue Toletanus nomine Cæsaris prorex Neapoli cõparauit exercitum pro recuperãda ciuitate Se-

nensi

nensi in cuius amiſsione Cæſar ſe contemni videbatur. Ad 20.millia hominum comparata erant & partim Pontificia, partim Imperatoria cura cōducta. Cæterùm prorex è regione Florentiæ mari præteruectus fatis cōceſſit dilapſique ſunt.

Polinus ex gregario milite ſumma virtutis via ad ſummam nobilitatem graſſatus, poſt claſſe diuexatas captáſque in Britāniæ oppoſito Gallico oceano Flādrorum naues, & ingentem prædam comparatam, factus eſt claſſis Mediterraneæ dux, cuius imperia detrectans Prior Capuēſis vnà cum duabus triremibus à Rege ad ſuos Melitanos commilitones ſe contulit alieni impatiens imperij.

Parma in fidem Regis Galliæ conſenſit, & ſub Octauio Farneſio duce moderationē accipit. Domus autem Farneſia in Galli partes ſe contulit, ex qua quòd Horatius perierit in proxima arcis Hedineæ euerſione ſumma iactura eſt. Iuuenis enim ille ſuper ætatem & prudens & animoſus videbatur.

Anno 1553. Pyrata Turcus nomine Biſus Muſtafa in ſinu Hadriatico fuit penè à Chriſtoforo Canale claſsis Venetæ præfecto oppreſſus, ſpoliatus omnibus cæteris nauigijs præterquàm illo ſolo in quo fuga ſibi ſalutē quæſiuit.

Silentio certè non eſt prætereunda virtus & animoſitas trium nobilium Seneſium Fœminarum quæ quum de obſiſtendo ipſi impetui Hiſpanorū ageretur, ſumpto ſingulæ vexillo euocârunt in publicas operas ad 3000.

fœminarum quæ in aggerum constructionem materiam quotidie vsque adeò deferrent, vt ad sacrifices vsque in id opus excitarint. Vni cui vexillum rubrum fuit nomẽ erat Faustæ Picolhominæ, alteri cui album Liuia Fausta nomen est. Forteguerrensis familiæ erat cui cœrulei coloris vexillum erat.

Licet autem non contigit hoc anno, sed multis antè, tamen quia contigit Venetijs, & est non solùm dignissimum, sed omnino necessarium cognitu facinus notandum hic duxi.

Anno 1497. in finibus Veronæ puella nata est, cui nomen Iochannæ impositũ à parentibus magis fato quàm voluntate vlla parentũ fuit, vt euẽtus postea docuit. Tanta enim cõtẽplationis & gratiæ diuinæ copia excelluit, vt totis 52. annis in virginitate permanens & ab esu carnium abstinens, triginta autẽ annis in assidua infirmorum cura agens, diuinitus & sine vlla cognitione literarum acceperit, & habuerit Venetijs tantum diuinarum rerum lumen vt nil planè esset in tota ratione sacrorum & maximè in secretissimis priscorum interpretum Hebræorum sententijs tam abstrusum, reconditum laténsque, quin clarissimè exponere posset. Cæterùm non tantũ diuinarum & bonarum mentium spectra atque animos in suo capite Christo videbat, & de ipsius in sua membra transfusione agebat clarius quàm vulgò de materiali aut mortali generatione sit notum, sed monstrando (alioqui plagarum cœli omnino imperita) in

loco, licet omnino ſibi incognito, aut inuſitato Aquilonem, malignúmque Satanæ ſpiritum ſuis membris illis præſidentem, certius quàm quiuis cum quadrāte oſtenderet. quod quia huic ſcriptori ſæpius tentandi gratia probanti eſt expertum: ideò proponit ex facto, hoc ipſum aliquādo ratione probaturus. quæ enim fiunt ſupernaturaliter miraculoſiſsiméque, & tamen ex arbitrio procedunt facientis, etiam ipſo incogitāte maximè notanda veniunt. Sunt autem immenſa innumeraq; doctrinarū eius volumina, partim iam edita, partim Venetiis compoſita, vt oſtendatur Venetiarum locus eſſe ſuper omnia & pluſquàm cætera omnia loca mundi Deo charus, & ideo à prouidentia ita conſeruatus, vt poſt Rempublicam Iudaicam ex qua naſceretur Rex Iudæorum Chriſtus, nil poſsit oſtendi maiori curæ Deo fuiſſe, quàm Venetias. Corpore ſpirituali prædita iam ante quatuor annos reliquit exuuias 1549. Venetiis. De ſuis autem parentibus terrenis nunquàm voluit reddere certiorem. Similiter nec de eius ſacris lipſanis priuſquàm eius hiſtoria duce ſola ratione toto in orbe demonſtretur, vult rationem haberi, licet eius corpus ſpirituale frequentiſsimè ex quo in cœlum aſcēdit, omnibus ſenſibus ſibi adeſſe probauerit, qui hoc in vniuerſi beneficium de ipſa probauit.

Eodem anno Carolus v. Imperator Cæſar maximis fretus copiis, antequam Rex Gal-

lus

lus exercitum comparasset, vi adortus est cepit, euertit, funditúsq; deleuit oppidú alioqui omnino munitissimum & nobile (Terrauanam seu Terouennam nuncupant) in Belgarum finibus. Admotam aiunt muris fuisse mirabili ingenio machinam quæ nec tormentis igniuomis retundi, nec igne nec aqua olædi potuerit. Cuniculis autem & effracto muro capta est, adhibitis ad colloquendum dolis, quum ex altera parte miles admitteretur.

Eodem belli impetu, Hedinum arx fortissima quidē, sed duplici anni proximè exacti impulsu iam cōcussa, occupata à Cæsarianis est, & eousq; processere vt non longè ab Ambianorum finibus sint repulsi, aliquot millibus hominum partim cæsis partim captis.

Lucemburgiorū fines interim Gallus depopulatur vt auerruncare hostem à suis finibus satagat. Brugis autem se continuit Cæsar cōmisso duci Sabaudiæ exercitu. Germania maximis etiā est agitata tumultibus inter Mauritium ducem & Albertum Marchionem Brandburgensem qui religionis prætextu inuolare in Episcoporum & Prælatorum opes se velle asserēs etiam in patriam & proximos principes grassabatur, facta suo militi vbiuis omnia deprædandi facultate. Aiunt clam Mauritium à Gallo, eius aduersarium à Cæsare stare. Desiderata sunt ad 28. hominum Germanorum millia in ipso conflictu qui Iulio mense versus finem contigit. nec videntur posse res conquiescere. Grauia

vulnera

vulnera dicuntur & dux Mauritius & alij in eo conflictu accepisse. Dux Brūsuicensis visus est etiam desiderari.

Classe ingenti Turcarum princeps Solimanus tanquàm Salernitanum principem à Petro Toletano rebus suis immeritò deturbatum repositurus littora Italiæ vexat, Melita insula tentata Elba etiam è regione Florentiæ petita, sed postremò conatu insula Corsica Genuensibus adempta, compēdio Galli se occupasse per suos ministros asserit. Sponte autem deditionē fecerunt insulani statim ad primum classis conspectum permoti, aut quod essent formidine capti, aut quod Gallis faueant. Deus illis prospiciat.

Clausit extremum diem eodem anno 1553. die 23. Maij Franciscus Donatus dux Venetus 82. Marco Antonio Senatori insigni vitæ probitate celebri ex Treuisanorum familia, homini egenorum summam curam habenti, cęlibi & integra vitæ fama si quisquàm alius claro delatæ sunt ducales infulæ quarta Iunij proximè sequētis. in numero ducū 85. est. Faxit Deus Optimus Maximus vt non tantis solùm votis respondeat, sed etiam in summa sanctitate superet. Certè magna spes est quum iam inceperit rescindere summi materiam mali, edicto inter decē viros capitales rogato & posito, ne noctu vsquam possint solita illa conuiuia & comœdiæ quibus seipsos excedunt ciues instituere. Nam maxima pars vitiorum in ea alebatur licentia. Lex statim ad finem Augusti mensis lata est.

Sed

Sed non eſt obmittenda hic diuinæ vindictæ ratio. Quidam tenui fortuna homo à patritio viro nomine indigniſsimo debebat habere ad 300.aureorum ſummam. Libello petit pauper, patricius conuitiis immeritis excipit miſerum hominem, &, vt ſolent grandiores muſcæ in aranearum telis, eludere volens hominem, petit dilationem octo dierum ad reſpondendum, & iurat vt ſi quid fraude aut dolo cõtra pauperem facit, vt ſtatim miſerè pereat (conſtabat autem illum falsò iurare) mirum dictu ſtatim vbi eſt extra palatij ſcalas delatus ædes monetarios adiens, cõcidit apoplectico ſimilis, & ſexto poſt die moritur, iram diuinã in ſibi ſimilium documentum expertus. Nomini parco. Sapiãt cæteri.

Dux Ferrariæ in filium dira ſtatuit, quod inconſulto patre partes Regis Gallorũ adierit, licet rex illum in honore inſigni habeat & ſit forſan longè quàm domi felicior.

Põtifex ſatagit ambitioſa petitione vt Senẽſes ſua in libertate poſiti, legati mille militibus ex Pontificia potentia petitis vallati opera regantur, modò ſit ab ipſorũ arbitrio creatus ipſis militibus dux. recœpit autem facturum ſe vt & Gallo & Hiſpano ſit futura grata pactio. ipſe videat.

Rege Angliæ vita functo hoc anno, filia primæ vxoris regis Henrici Maria nomine miraculoſiſsimè contra conatum Northumberlandi principis, ſecundum teſtamentum paternum eſt in regnum aſſumpta, & ſtatim de auita religione, quatenus per pacem pu-

blicam

blicam instauranda licuit, agere & satagere cœpit.

Eodem anno paulò ante mortẽ regis missæ fuere naues ab Anglia versus Septentionem, si forsan fieri posset vt recta illas ad Cathaianum & Tartaricum perueniatur imperium.

Rex enim Eduardus licet adhuc esset iuuenis tamen iam erat insigni rerum cognitione & qui facilè annos doctrina compensauisset.

Morletus Museus quæstor regius apud Heluetios licet in vitæ cursu præ se tulisset hominem cordatum, tamen quòd forsan nimis fuisset versatus cum illis qui nil morti ex homine superesse putant, aut alio quouis iustissimo Dei iudicio in morte ipsa tam horribiliter est ob pręsentiã æterni tormenti futuræque pœnæ metu agitatus, vt desperatus incusserit summum præsentibus timorẽ, nec vlla ratione vt prouidentiæ rationẽ admitteret potuit induci, quod scriptum etiam in iudicij diuini exemplum volo sicut ab ipsismet Basiliensibus & aliis qui morienti adfuerant accepi.

Basileæ & Parisiis hoc anno cœptũ est de sacra Palingenesia publicis scriptis agi. Est enim qui se Ioannis Apostoli & Euangelistæ mente perfusum Parisiis asserat. Et Basileæ autem & Parisiis est visus qui Genium Petri Apostoli ducem se recepisse contendat. Res tamen videtur omnino mũdo ridicula & Pythagoricæ doctrinæ affinis.

Commo

Commouerat eodem anno multos paulò antè Basileæ quidam qui Moseos Angelum se habere asserebat, & palàm asseruerat editis scriptis regẽ Galliæ ante mensis Iunij ingressum Protestantium dogma susceptur ũ, quòd vbi contigisse non vidit subduxit sese.

Eodem anno Northumberlandensis Dux vnà cum tribus aliis primariis viris factionis asseclis capite plexus, luit inuasæ tyrannidis pœnas, habito prius ad populum longo sermone.

Paulus Cardinalis regio Britannorũ sanguine natus, vir singulari probitate in Galliam & ex Gallia in Britanniam Angliámve contendit recõciliandi ipsius populi gratia. Quum in eo cõtendant summa probitas cum summa doctrina, non est dubium quin sit optimè de illo sperandum in rebus Ecclesiæ componendis, quẽ Deus pro meritis in summum fastigium rerum vt collocet orandum est. Princeps enim reuera Philosophus summa suæ Reipub. felicitas est. Quantò magis Christianus etiam?

Eodem anno circa mensem Augusti rursus qui à Cæsare in Gallia Belgica stabant sub Sabaudiæ ducis(qui in Polemarchi loco erat à Cæsare constitutus) vexillis, sunt grauissimè à Gallo cæsi, fusi, fugatiq; extra Picardiæ fines quos post Hedini arcem deuictam intrauerant.

CATAL.

CATALOGVS REGVM,

CAESARVM, ET PONTIFICVM

Roma. vſque ad Carolum huius nominis quintum, & Iulium tertium.

Reges incipiunt ante Chriſtum an. 571.

1	Romulus regnauit	an. 37
2	Numa Pompilius	41
3	Tullus Hoſtilius	32
4	Ancus Martius	24
5	Tarquinius Priſcus	35
6	Seruius Tullius	34
7	Tarquinius Superbus.	35

C. IVLIVS CAESAR

1 OPPRESSA REPVBLICA I.

ſingulare imperium obtinuit, anno ante Chriſtum 46. regnauit annos 4.

2	Octauianus Auguſtus	56
3	Tiberius Cæſar	23
4	Caius Caligula	3
5	Claudius	13
6	Sextus Nero	14
7	Galba	menſ. 7.
8	Otho	menſes 3
9	Vitellius	menſes 8
10	Veſpaſianus	an. 9.
11	Titus	2

12	Domitianus	15
13	Nerua	1
14	Traianus	19
15	Adrianus	20
16	Antoninus Pius	23
17	M.Antoninus	19
18	Commodus	13
19	Aelius pertinax	menſes 6
20	Didius Iulianus	menſes 7
21	Seuerus	an. 18
22	Baſsianus Caracalla	6
23	Opilius Macrinus	1
24	M.Aurelius Antoninus	4
25	Alexander	13
26	Maximinus	2
27	Gordianus	6
28	Philippus	5
29	Decius	2
30	Gallus Hoſtilianus	2
31	Valerianus	15
32	Claudius	2
33	Aurelianus	5
34	Tacitus	menſes 6
35	Florianus	menſes 3
36	Probus	an.6
37	Carus	2
38	Diocletianus	20
39	Galerius Cæſar	2
40	Conſtantinus 1.	30
41	Conſtantinus 2.	24
42	Iulianus	1
43	Iouinianus	menſes 8
44	Valentinianus	an.22

Valens

45	Valens	4
46	Gratianus	6
47	Valentinianus 2.	7
48	Theodoſius	3
49	Arcadius	13
50	Honorius	16
51	Theodoſius 2.	26
52	Martianus	4
53	Leo 1.	16
54	Zeno	17
55	Anaſtaſius	26
56	Iuſtinus	9
57	Iuſtinianus	38
58	Iuſtinus 2.	11
59	Tiberius 2.	2
60	Mauritius	20
61	Phocas	8
62	Heraclius	27
63	Conſtantius 3.	menſes 4
64	Heracleonas	an. 2
65	Conſtans	27
66	Conſtantinus quartus	17
67	Iuſtinianus 2.	10
68	Leontius ſiue Leo 2.	3
69	Tiberius 3.	7
70	Philippicus	1
71	Anaſtaſius 2.	3
72	Theodoſius 3.	1
73	Leo 3.	24
74	Conſtantinus 5.	35
75	Leo 4.	5
76	Conſtantinus 6.	10

GERMANI CAESARES.

1	Carolus magnus	14
2	Ludouicus 1. Pius	26
3	Lotarius 1.	15
4	Ludouicus 2.	21
	Garolus Caluus ex Gallia	2
5	Carolus 3. Crassus	12
6	Arnolphus	12
7	Ludouicus 3.	10
8	Cunradus 1.	7
9	Henricus 1.	18
10	Otho 1.	36
11	Otho 2.	20
12	Otho 3.	19
13	Henricus 2.	22
14	Cunradus 2.	15
15	Henricus 3.	17
16	Henricus 4.	50
17	Henricus 5.	20
18	Lotarius 2.	11
19	Cunradus 3.	15
20	Fridericus 1.	37
21	Henricus 6.	10
22	Philippus	9
23	Otho 4.	4
24	Fridericus 2.	37
25	Cunradus 4.	3
26	Vuilhelmus	2
27	Rudolfus	19
28	Adolfus	6
29	Albertus 1.	10

30	Henricus 7. *Lucelburgensis*	6
31	Ludouicus 4.	33
32	Carolus 4.	32
33	Vuenceſlaus	22
34	Rupertus ſeu Robertus	10
35	Sigiſmundus	27
36	Albertus 2.	2
37	Fridericus 3.	53
38	Maximilianus	33
39	Carolus 5.	
40	Ferdinandus Cæſ.deſ.	

CATALOGVS PONTIFICVM ROM. VSQVE AD IVlium huius nominis tertium.

1	Petrus Apostolus postquàm Antiochiæ septem sedisset an. Rom. veniens an. Domini 45. sedit ibidem annos	25	
2	Linus	10	(al.11.)
3	Cletus	12	(al.11.)
4	Clemens		9
5	Anacletus	9	(al.12.)

Porrò in chronico nostro S. Irenæũ & Eusebium cũm Henrico Pantaleone in chronographia ecclesiæ Christianæ, secuti sumus, qui ex Cleto & Anacleto vnum faciunt: quos in hoc Catalogo disiungimus, Platinam & cæteros antiquos & modernũ Ioannem Lucidũ secuti: ne quis in calumniam rapiat si Catalogus hic cum chronico videatur nõ respondere: & Euaristus qui hic 6. ponitur, illic quintus sit.

6	Euaristus	8	(al.9.)
7	Alexander	10	(al.7.)
8	Sixtus, (qui & Xystus)		10
9	Telesphorus		10
10	Hyginus, qui & Iginus		4
11	Pius	11	(al.9.)
12	Anicetus	11	(al.9.)
13	Soter		9
14	Eutherius		15
15	Victor	10	(al.9.)
16	Zepherinus	8	(al.7.)
17	Calistus qui & Calixtus		6
18	Vrbanus		4

Pontianus

19	Pontianus		9
20	Antherus		5
21	Fabianus		13
22	Cornelius		3
23	Lucius		3
24	Stephanus 1.		7
25	Sixtus 2.		2
26	Dionyſius		6
27	Felix 1.	4	(al.2.)
28	Eutychianus	8(al.an.1.m.6.)	
29	Caius	15	(al.10.)
30	Marcellinus	14	(al.9.)
31	Marcellus.		5

Ex Marcellino & Marcello quidam vnum duntaxat faciunt, ne hîc quoq; aliquid offendaris.

32	Euſebius	1.	(al.3.al.6.)
33	Melchiades		4
34	Silueſter		23
35	Marcus		2
36	Iulius		15
37	Liberius		6
38	Felix ſecundus		1
39	Damaſus		18
40	Siricius	15	(al.14.)
41	Anaſtaſius 1.		3
42	Innocentius		15
43	Zozimus qui & Soſimus	1	(al.2)
44	Bonifacius 1.		3
45	Cœleſtinus	8.	(al.9.)
46	Sixtus tertius		9
47	Leo primus		21
48	Hilarius		6

49	Simplicius	15
50	Felix tertius	9
51	Gelaſius	4 (al.6.)
52	Anaſtaſius ſecundus	2
53	Symmachus	15
54	Hormiſda	9
55	Ioannes primus	2
56	Felix quartus	4
57	Bonifacius ſecundus	1
58	Ioannes ſecundus	2
59	Agapetus, ſeu Agapitus	2
60	Siluerius	1
61	Vigilius	17
62	Pelagius 1.	11
63	Ioannes 3.	11 (al.12.)
64	Benedictus 1.	4
65	Pelagius ſecundus	10 (al.11.)
66	Gregorius 1.	13
67	Sabinianus	1
68	Bonifacius 3.	menſes 8.d.20
69	Bonifacius 4.	an.6
70	Deus dedit	3
71	Bonifacius 5.	5
72	Honorius	12
73	Seuerinus	1
74	Ioannes 4.	1
75	Theodorus 1.	6
76	Martinus 1.	6
77	Eugenius 1.	2
78	Vitellianus	14
79	Adeodatus	4
80	Donus	5 (al.2.)
81	Agathon	2

82	Leo 2.	menſes 10
83	Benedictus 2.	an.1.menſ.10
84	Ioannes 5.	an.1
85	Conon	menſes 11
86	Sergius	an.13.(al.12.)
87	Ioannes 6.	3
88	Ioannes 7.	2
89	Soſimus,(qui & Siſinius)	dies 20
90	Conſtantinus 1.	an.7
91	Gregorius 2.	17.(al.15.)
92	Gregorius 3.	10
93	Zacharias	10
94	Stephanus ſecundus	5
95	Paulus 1.	10
96	Conſtantinus ſecundus	2
97	Stephanus 3.	3 (al.4)
98	Adrianus 1.	23 (al.24)
99	Leo 3.	20
100	Stephanus 4.	menſes 8
101	Paſchalis	7
102	Eugenius 2.	3
103	Valentinus	dies 40
104	Gregorius 4.	ann.16
105	Sergius 2.	3
106	Leo 4.	8

Hoc loco Ioannes inſeritur, quæ fœmina fuiſſe dicitur, ſeditque an.2.quod verius interregnum duxeris.

107	Benedictus 3.	3 (al.2)
108	Nicolaus 1.	10 (al.9)
109	Adrianus 2.	5
110	Ioannes 8.	10
111	Martinus 2.	1

112	Adrianus 3.	1
113	Stephanus 5.	6
114	Formosus	5
115	Bonifacius 6.	dies 35
116	Stephanus 6.	an.1
117	Romanus	menses 3
118	Theodorus 2.	dies 20
119	Ioannes 9.	an.2
120	Benedictus 4.	3
121	Leo 5.	dies 40
122	Christophorus	menses 7
123	Sergius 3.	an.2
124	Anastasius 3.	2
125	Lando	menses 6
126	Ioannes 10.	an.13
127	Leo 6.	menses 7
128	Stephanus 7.	an.2
129	Ioannes 11.	4
130	Leo 7.	3
131	Stephanus 8.	3
132	Martinus 3.	3
133	Agapetus 2.	7
134	Ioannes 12.	8
135	Benedictus 5.	menses 6
136	Leo 8.	an.1
137	Ioannes 13.	7
138	Benedictus 6.	1
139	Donus 2.	1
140	Bonifacius 7.	menses 7
141	Benedictus 7.	an.8
142	Ioannes 14.	menses 8
143	Ioannes 15.	menses 4
144	Ioannes 16.	an.10

145	Gregorius 5.	2
146	Ioannes 17.	menſes 10
147	Siluester 2.	an.4
148	Ioannes 18.	menſes 4
149	Ioannes 19.	an.4
150	Sergius 3.	1
151	Benedictus 8.	11
152	Ioannes 20.	11
153	Benedictus 9.	10
154	Siluester 3.	dies 49
155	Gregorius 6.	an.2.menſ.7
156	Clemens 2.	menſ.9
157	Damaſus 2.	dies 23
158	Leo 9.	an.5
159	Victor 2.	2
160	Stephanus 9.	menſ.7
161	Benedictus 10.	menſes 9
162	Nicolaus 2.	an.3(al.2.)
163	Alexander 2.	11
164	Gregorius 7.	12
165	Victor 3.	1
166	Vrbanus 2.	12
167	Paſchalis 2.	18
168	Gelaſius 2.	1
169	Calixtus 2.	5
170	Honorius 2.	5
171	Innocentius 2.	14
172	Cœleſtinus 2.	menſ.5
173	Lucius 2.	menſ.11
174	Eugenius 3.	an.8
175	Anaſtaſius 4.	1
176	Adrianus 4.	4
177	Alexander 3.	21

178	Lucius 3.	4
179	Vrbanus 3.	1
180	Gregorius 8.	dies 57
181	Clemens 3.	ann.3
182	Cœleſtinus 3.	6
183	Innocentius 3.	18
184	Honorius 3.	10
185	Gregorius 9.	14
186	Cœleſtinus 4.	dies 18
187	Innocentius 4.	ann.11
188	Alexander 4.	6 (al.7)
189	Vrbanus 4.	3
190	Clemens 4.	4
191	Gregorius 10.	4
192	Innocentius 5.	menſes 6
193	Adrianus 5.	dies 40
194	Ioannes 21.	menſes 8
195	Nicolaus 3.	ann.3
196	Martinus 4.	4
197	Honorius 4.	1
198	Nicolaus 4.	4
199	Cœleſtinus 5.	menſes 5
200	Bonifacius 8.	an.8
201	Benedictus 11.	8
202	Clemens 5.	8
203	Ioannes 22.	18
204	Benedictus 12.	7
205	Clemens 6.	10
206	Innocentius 6.	9
207	Vrbanus 5.	8
208	Gregorius 11.	7
209	Vrbanus 6.	12
210	Bonifacius 9.	14

Clemens 7.

211	Clemens 7.	15
212	Benedictus 13.	24
213	Innocentius 7.	2
214	Gregorius 12.	2
215	Alexander 5.	menſ.11
216	Ioannes 23.	an.4
217	Martinus 5.	13
218	Eugenius 4.	16
219	Felix 5.	9
220	Nicolaus 5.	8
221	Calixtus 3.	3
222	Pius 2.	6
223	Paulus 2.	6
224	Sixtus 4.	13
225	Innocentius 8.	8
226	Alexander 6.	11
227	Pius 3.	dies 17
228	Iulius 2.	an.10
229	Leo 10.	9(al.an.8.menſ.8.d.20)
230	Adrianus 6.	menſ.20
231	Clemens 7.	an.11
232	Paulus 3.	14
233	Iulius 3.	

Qui antea Ioannes Maria de Monte dicebatur, Epiſcopus Præneſtinus. Electus eſt autem anno domini 1550. die ſeptimo Februarij.

FINIS.

SERIES

SERIES ET ORDO REGVM FRANCORVM IN GALLIA.

Duces olim regebant Francos vſq; ad initium anni Domini 420. quo ipſi filium Marcomiri Ducis Pharamundum ſibi Regem conſtituunt.

		Anno Chriſti.	Reg.
1	Qui regnauit	420	11
2	Clodio comatus	431	18
3	Meroueus	449	10
4	Childericus 1.	459	26
5	Clodoueus Magn. primus Rex Chriſtianus	485	30
	Huius filij.		
6	Childebertus Pariſiorum Clotarius Sueſsionum Clodamirus Aurelianẽſiũ Thodoricus Mediomatricum.	515	45
7	Clotarius 1. ſolus	560	5
	Huius filij	An. Chriſti	Reg.
8	Cherebertus Pariſiorum Chilpericus Sueſsionum Guntrannus Aurelianẽſiũ Sigibertus Mediomatricum.	565	9
9	Chilpericus 1. ſolus	574	14
10	Clotarius 2.	588	44
11	Dagobertus.	632	14

Clodoueus 2.

12	Clodoueus 2.	646	17
13	Clotarius 3.	663	4
14	Childericus 2.	668	12
15	Theodoricus.	680	14
16	Clodoueus 3.	694	4
17	Childebertus 2.	698	18
18	Dagobertus 2.	716	4
19	Chilpericus 2.	722	5

Carolus Martellus Francorum princeps conditus in mausoleo Dionysiaco in ordine regum 723.

20	Theodoricus 2.Cala.	727	15
21	Chilpericus 3.stupidus, vltimus huius familiæ regno exactus,monachus efficitur.	742	an.9

Pipinorum genus.

		Anno Christi	Regn.
22	Pipinus Breuis Caroli Martelli Franciæ principis F.	751	18
23	Carolus magnus	769	46
24	Ludouicus 1.pius	815	26
25	Carolus 2.Caluus	841	38
26	Ludouicus 2.Balbus	879	2
27	Ludouicus 3. & Carolomanus eius frater,nothi ex Balbo	881	5
	Ludouicus iners		5
28	Carolus Crassus imp.	886	5
29	Odo	891	9
30	Carolus Simplex	900	27
31	Rodolphus	927	2
32	Ludouicus 4.transmarinus	929	27
33	Lotarius 6.	956	31

Ludouicus 5.

34	Ludouicus 5. Theuto. Francorum postremus.	987	1
	Capetorum genus.		
35	Hugo Capetus, Comes Parisiẽsis, vi, & fauore militum primus Gallus Gallorum Rex	988	9
36	Robertus	997	34
37	Henricus 1.	1031	30
38	Philippus 1.	1061	49
39	Ludouicus 6. crassus	1110	28
40	Ludouicus 7. iunior	1138	43
41	Philippus 2. Augustus, dictus à Deo datus	1181	43
42	Ludouicus 8.	1224	3
43	DIVVS Ludouicus	1227	44
44	Philippus 3.	1271	15
45	Philippus 4. pulcher	1286	28
46	Ludouicus Hutinus	1314	2
47	Philippus Longus	1316	5
48	Carolus pulcher	1321	7
49	Philippus Valesius	1328	22
50	Ioannes	1350	14
51	Carolus 5. sapiens	1364	17
52	Carolus 6.	1381	42
33	Carolus 7.	1423	38
54	Ludouicus 11.	1461	23
55	Carolus 8.	1484	13
56	Ludouicus 12. Dux Aurelianensis	1498	17

57 Franciscus Valesius, Dux Engolismensis, Ludouici 12. gener, fil. Caroli Valesij pronepotis Caroli Sapientis, vir omni laude cumulatissimus. 1515 32

Henri-

58 Henricus 2. Francisci Valesij filius Anno Christi 1547.

Faxit omnipotens Deus immensa sua benignitate vt regnum eius faustum sit, felix, atque fortunatum.

ANGLORVM REGVM SERIES.

Post Christum natum.

		Anno Christi	Reg.
1	Egbertus	801	37
2	Edelhus	838	20
3	Ethelbadus	858	menses 5
4	Ethelbertus	858	an. 5
5	Ethelredus	863	9
6	Aluredus	872	28
7	Edouardus senior	900	24
8	Adelstanus	924	16
9	Edmundus 1.	940	6
10	Eldredus	946	9
11	Eduinus	955	4
12	Edegarus	959	16
13	Edouardus martyr	597	3
14	Ethelredus	978	38
15	Edmundus 2. dictus ferreum latus	1016	1
16	Canutus 1. Danus	1017	20
17	Haraldus Danus	1037	4
18	Canutus 2. Danus	1041	2
19	Edouardus sanctus	1043	23
20	Haraldus 2.	1066	1

21	Gulielmus conquæstor	1067	21
22	Guilielmus Rufus	1088	13
23	Henricus 1.	1101	25
24	Stephanus	1136	19
25	Henricus 2.	1155	34
26	Ricardus 1.	1190	10
27	Ioannes	1200	17
28	Henricus 3.	1217	56
29	Edouardus 1.	1273	35
30	Edouardus 2.	1308	19
31	Edouardus 3.	1327	51
32	Ricardus 2.	1378	22
33	Henricus 4.	1400	14
34	Henricus 5.	1414	9
35	Henricus 6.	1423	38
36	Edouardus 4.	1461	23
37	Edouardus 5.	1483	menſ.2
38	Ricardus 3.	1484	an. 2
39	Henricus 7.	1486	34
40	Henricus 8.	1510	38
41	Edouardus 6.		

SERIES ET ORDO
SCOTORVM REGVM.

1 Fergusius primus Scotorum Rex, cœpit regnare ante Christi natiuitatẽ annis fere 300. hoc est, 299. & regnauit annis 25.

		Anno Christi	Reg.
2	Feritharis cœpit	274	15
3	Mainus	259	29
4	Dornadilla	230	28

Nothatus

5	Nothatus	202	20
6	Ruther	182	26
7	Rutha	156	14
8	Thereus	142	12
9	Iosina	130	24
10	Fimanus	106	30
11	Durstus	76	9
12	Euenus primus	67	19
13	Gillus Nothus	48	2

Candallus interrex, sed quandiu, non exprimitur.

14	Euenus 2.	46	17

15 Ederus. Si numeri, quibus produntur singuli reges Scotorum, & quandiu vnusquisque imperitarit, rectè positi sunt, sub hoc rege potius quàm regnãte Metellano Christus nascitur, anno videlicet Ederi 29. qui quidem Reg. an. 48

16 Euenus 3. cœpit à Christi natiuitate 19. Reg. an. 7

17	Metellanus	26	39
18	Caratacus	65	20
19	Gorbredus primus	85	18
20	Dardannus	103	4
21	Corbredus 2.	107	35
22	Lugthacus	142	3
23	Mogallus	145	36
24	Conarus	181	14
25	Ethodius primus	195	33
26	Satrahel	228	4
27	Donaldus primus. Itẽ primus rex Christianus apud Scot.	232	28

28	Ethodius 2.	253	16
29	Athirco	269	12
30	Nathalocus	281	11
31	Findocus	292	10
32	Donaldus 2.	302	1
33	Donaldus 3.	303	12
34	Crathlintus	315	24
35	Fincormachus	339	47
36	Romachus	386	3
37	Angusanus	389	2
38	Fethelmachus	391	3
39	Eugenius 1.	394	3
	Interregnum	397	44
40	Fergusius 2.	441	9
41	Eugenius 2.	450	3
42	Dongardus	453	5
43	Constantinus 1.	458	17
44	Congallus	475	20
45	Conrannus	405	35
46	Eugenius 3.	530	34
47	Conuallus	564	20
48	Kinnatillus	574	2
49	Aidanus	576	27
50	Kennethus Keir		menses 4
51	Eugenius 4.	603	an.15
52	Ferquhardus 1.	618	13
53	Doneualdus	631	13
54	Ferquhardus 2.	644	18
55	Malduinus	662	20
56	Eugenius 5.	682	4
57	Eugenius 6.	686	10
58	Ambirkeletus	696	2
59	Eugenius 7.	798	17

Mordacus

60	Mordacus	715	16
61	Ethfinus	731	30
62	Eugenius 8.	761	3
63	Fergusius 3.	764	3
64	Soluathius	767	20
65	Achaius, qui cum Carolo Magno fœdus primùm iniuit	787	32
66	Conuallus	819	5
67	Dongallus	824	6
68	Alpinus	830	4
69	Kennethus 2.	834	20
70	Donaldus 5.	854	6
71	Constantinus 2.	860	13
72	Ethus	873	2
73	Gregorius	875	12
74	Donaldus 6.	887	11
75	Constantinus 3.	898	40
76	Malcolmus 1.	938	15
77	Indulphus	953	9
78	Duffus	962	5
79	Culenus	967	5
80	Kennethus 3.	979	25
81	Constantinus 4.	997	3
82	Grimus	1002	9
83	Malcolmus 2.	1011	31
84	Duncanus	1042	6
85	Macchabæus	1048	16
86	Malcolmus 3.	1063	36
87	Donaldus 7. &		
88	Duncanus, simul.	1099	4
89	Edgarus 4.	1103	9
90	Alexander 1.	1112	71
91	Dauid 1.	1129	29

92 Malcolmus 4. 1158 12
93 Vuilelmus 1170 49
94 Alexander 2. qui fœdus cum Philippo eius nominis ſeptimo Gallorũ rege renouauit 1219 35
95 Alexander 3. qui ſubſidium D. Ludouico Gallorũ regi proficiſcenti in Sarracenos tulit 1254 37
Interregnum 1291. annos 6. & menſes 9
96 Ioannes Balliolus 1297. an. 3. & menſ. 9
Hîc Eduardus Anglus Scotos vexat in annos decem,
& cœpit 1300 10
97 Robertus Bruyſs 1. 1310 20
Interregnum 1334 2
98 Dauid 2. 1336 39
99 Robertus 2. 1375 19
100 Robertus 3. 1394 16
Interregnum 1410 13
101 Iacobus 1. 1423 13
102 Iacobus 2. 1436 24
103 Iacobus 3. 1460 28
104 Iacobus 4. 1488 25
Interregnũ Ioan. Stuart ducis Albaniæ.
105 Iacobus 5. 1513 29
Interregnum Iacobi Hammilton, Araniæ Comitis.

Maria Iacobi 5. filia cœpit 1542. ſub finẽ anni 14. Decemb. & viuit in Galliis apud Chriſtianiſsimum Regem Henricum eius nominis ſecundum.

CATALOGVS OMNIVM DVCVM VENETORVM vſque ad Marcum Antonium Triuiſanum.

Venetiæ trecentis ferè annis alternatim ſub conſulibus, ſub tribunis, ſub ducibus Heraclianis aut magiſtris militum, donec ſunt in Riuo alto inſtituti hi Duces.

Anni Chriſti	Numerus Ducum		Anni	Menſes	Dies
709	1	Paulus Anazatus	5	1	5
714	2	Marcellus Tachaſiá	7	3	6
721	3	Vrſus	9	0	0
730	4	Adeodatus	11	2	0
742	5	Dabanus	1	6	0
743	6	Dominicus Monacurſus	5	0	0
748	7	Mauritius Carob.	16	0	0
764	8	Ioannes Calbus	19	0	0
784	9	Obelerius	2	0	0
786	10	Bradus Cantianus	3	0	4
789	11	Angelus Badoërius	18	0	0
808	12	Iuſtinianus Badoë.	2	6	0
810	13	Ioannes Badoërius	23	0	19
833	14	Petrus Gradenicus	29	0	6

863	15	Vrſus ſecundus	27	7	0
889	16	Ioannes	6	0	0
895	17	Petrus Candianus	1	0	0
896	18	Petrus Tribanus	13	0	7
919	19	Vrſus tertius	19	0	0
940	20	Petrus Candianus	1	0	0
941	21	Petrus vrſus	6	0	0
947	22	Petrus Candianus	17	0	0
964	23	Petrus Candianus	9	0	0
973	24	Petrus Vrſeolus	1	0	0
975	25	Vitalis Candianus	1	0	0
976	26	Tribonus Memus	14	0	0
990	27	Petrus Vrſelinus	18	0	0
1008	28	Otho Vrſelinus	9	0	0
1017	29	Petrus Gradenicus	14	0	0
1031	30	Vrſus quartus	1	0	0
1031	31	Dominicus Vrſeolus	0	0	4
1032	32	Dominicus Gradenic.	10	4	0
1082	33	Dominicus Contaren.	25	19	0
1068	34	Dominicus Syluius	13	5	0
1082	35	Vitalis Falerius	13	4	0
1095	36	Vitalis Michaël	3	5	0
1098	37	Ordelafus Falerius	19	0	0
1117	38	Dominicus Michaël	11	0	0
1128	39	Petrus Pollanus	18	0	0
1146	40	Dominicus Maurocen.	7	0	0
1153	41	Vitalis Michael	20	0	0
1173	42	Sebaſtianus Zianus	5	0	0
1178	43	Laurus Malipetra	14	0	0
1192	44	Henricus Dandulus	12	0	0
1204	45	Petrus Zianus	22	0	0
1226	46	Iacobus Theupulus	20	8	0
1247	47	Marinus Maurocenus	3	7	0

Rainer

1250	48	Rainerius Zenus	16	0	0
1266	49	Laurentius Theupulus	7	1	0
1273	50	Iacobus Contarenus	8	5	5
1281	51	Ioannes Danolonus	9	7	0
1290	52	Petrus Gradenicus	22	4	0
1312	53	Marinus Georgius	0	10	0
1313	54	Ioannes Sorancius	16	5	0
1329	55	Franciſcus Dandulus	11	1	20
1340	56	Bartholomæus Grad.	3	2	20
1343	57	Andręas Dandulus	11	8	0
1354	58	Martinus Soletanus	0	7	9
1356	59	Ioannes Gradenicus	2	3	0
1356	60	Ioannes Delphinus	5	3	0
1361	61	Laurentius Celſus	4	0	0
1365	62	Marcus Cornarius	3	0	0
1368	63	Andręas Contarenus	15	0	0
1383	64	Michaël Maurocenus	0	4	0
1383	65	Antonius Venerius	18	0	0
1401	66	Michaël Strenus	13	3	0
1413	67	Thomas Mocenicus	10	3	0
1424	68	Franciſcus Foſcarus	34	6	0
1457	69	Paſchalis Malipetra	4	6	6
1462	70	Chriſtophorus Morus	9	6	7
1471	71	Nicolaus Thronus	1	8	0
1473	72	Nicolaus Marcellus	1	3	6
1474	73	Petrus Mocenicus	2	2	0
1476	74	Andręas Vendrami.	2	4	0
1478	75	Ioannes Mocenicus	7	0	0
1485	76	Marcus Barbadicus	4	9	15
1489	77	Auguſtinus Barbadic.	11	9	12
1501	78	Leonardus Laureda.	19	8	20
1521	79	Antonius Grimanus	2	10	2

1523	80	Andręas Grittus	15	7	7
1538	81	Petrus Landus	6	9	12
1545	82	Franciſcus Donatus	7	5	26
1553	83	Marcus Antonius Triuiſanus.	0	0	0

DE ORDINIBVS RELIGIONVM EX IOANNE LVCIDO.

Ordines religionum plures in ecclesia Dei sunt instituti: quorum aliquos insigniores ordinatè subiunguntur.

Ordo communis clericorũ à beato Petro Apostolo & aliis apostolis institutus est.

Ordo monachorum in eremis Aegypti & Nitriæ tempore sancti Antonij abbatis instituitur, & roboratur, diuersis tamen constitutionibus.

Ordo monachorum S. Basilij, quibus ipse Basilius Cæsariensis episcopus Cappadociæ regulam tribuit, ab eo originem habuit.

Ordo Canonicorum Regularium à beato Augustino episcopo instituitur: quibus regulam dedit, sub qua plures ordines reguntur. Refloruit hic ordo anno Domini 1080. sub Iuone, & postmodum etiã ann. Domini 1380. reformatus est.

Ordo monachorum nigrorum S. Benedicti ab ipso instituitur, quibus regulã scripsit: sub qua etiã plures ordines monachorũ in Christo militant.

Ordo Cluniacensis sub Oddone sumpsit initium, anno Domini 913. vt refert Vincentius in speculo hist. libr. 25. & S. Antoninus in secunda parte Chonicæ tit. 15. cap. 16. §. 1.

Ordo Camaldulensis à B. Romualdo initium sumpsit in eremo Camaldulensi anno Domini

Domini 1012.

Ordo Vallis vmbrosæ à B.Ioãne Gualberti Florentino accepit exordium anno Domini 1070. Sub quo sunt Syluestrini eodem habitu, à quodam Syluestro dicti: qui eum ordinem inchoauit in monte Fano prope Fabrianum in Marchia Anconitana.

Ordo Grandimontensis sub Stephano papa incepit anno Domini 1076.

Ordo Carthusiensium initium habuit à Brunone anno Domini 1086.

Ordo Cistertiensis & primùm eius cœnobiũ fundatur anno Domini 198.

Ordo Templaris militiæ S.Ioannis Ierosolymitani cœpit anno Domini 1120.

Ordo Præmonstratensium cœpit anno Domini 1120.

Ordo Humiliatorum licet inceperit anno Domini 1017.tamen confirmationem accepit ab Innocentio 3.anno Domini 1200. vt affirmat S.Antoninus in secũda parte Chronicæ, titulo 15.cap 23.

Ordo Prædicatorũ à B.Dominico inchoatur in partibus Tholosanis anno Domi.1203. sub Innocen 3.Sed postea cõfirmatur per Honorium 3.anno Domini 1216.mens.Decembr. die seq.festum S.Thomæ Apostoli. Moritur inde B.Dominicus Bononiæ ann.Domi.1221. octauo Id.Aug.hoc est die 6.eiusdem mensis feria 6.Festũ tamen eius die præcedente, hoc est, die 5.celebratur ex institutione Gregorij papę 9.vt patet in bulla canonizationis eius, vbi dicitur: Statuentes firmiter, ac vniuersi-

tati

tati veeſtræ præſentibus iniungentes, vt nonis Auguſti ante diem quo poſita carnis ſarcina diues meritis penetrauit in ſancta, ſimilis ſanctorum factus in gloria, eius natalitia celebretis.

Ordo minorum à B. Franciſco inchoatur poſt annũ Domini 1206.ſ.poſt ſuam conuerſionem ſub Innocentio 3. Sed poſtea confirmatur per Honoriũ 3.anno Domini 1223.menſe Nouemb.in vigil.S.Andreæ Apoſtoli. Inde obiit B.Franciſcus 4. nonas Octobris die dominica anno Domini 1226. Horum autem monachorum minorum ſuo tempore 60000. fuiſſe teſtatur Sabel.En.9.lib.9.

Ordo Cruciferorum licet quidam dicunt quòd initium habuerit à Cyriaco epiſcopo Ieroſolymitano, qui prius Iudas dicebatur, & oſtendit Helenæ locum, vbi crux Chriſti iacebat, & poſtea martyrio coronatus eſt: tamen confirmatur ſecundum quoſdam per Innocentium 4.poſt annũ Domini 1243.

Ordo Eremitarum S.Auguſtini confirmatur per Alexandrum 4. poſt annum Domini 1256.

Ordo Carmelitarum reformatur per Honorium 4 anno Domini 1287.

Ordo ſeruorum beatæ Mariæ à beato Philippo ad formam redigitur, & confirmatur poſt reformationem Carmelitarum.

Ordo Cæleſtinorum, ſic à Cœleſtino dictus, confirmatur anno Domini 1297.per Bonifacium 8.

Ordo ſanctæ Brigidæ virorum & mulierũ

ab ead

ab eadem inſtituitur, & approbatur per Vrbanum 5.anno Domini 1370.Eodem anno incepit ſocietas Ieſuatorũ ſub Ioanne Columbino Senenſi.

Ordo montis Oliuarum inſtituitur eodẽ anno Domini 1370.

Ordo mendicantium S. Hieronymi inſtituitur anno Domini 1407.

Ordo Canonicorum habitus Cœleſtini S. Georgij de Alga per Laurentium Iuſtinianũ inſtituitur eodem anno.

Ordo Scopetinorum ſiue S.Saluatoris cœpit anno Domini 1410.

Ordo Minimorum S. Franciſci de Paula confirmatur per Sixtum 4.

Alios ordines parùm nominatos omittimus.

FINIS.

LVGDVNI, *ad confluentes,*
Michaëlis Syluij
typis, 1554.

1-25

